

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FARSTRUP
OG AXELSONS
DAGBØGER

D a g b o g

fra

det 16de, 17de og 18de Aarhundrede,
fordum sammenstreven

af

Hr. Mads Pedersen Farstrup,
Sognepræst for Udbjerg og Lynderup Sogne,

og

Hr. Lauritz Nyelson,
Sognepræst for Vester- og Østerballe Sogne og Provst
i Rinds Herred i Viborg Stift.

Fra Aar 1536 til 1715 inklusive.

Udgiven af originalt Haandskrift, og med Tillæg af
Forfatternes Biografier og Anmærkninger oplyst
af.

Ignatius Becher,
restberende Kapellan for Biørnsholm og Malle Sogne
i Viborg Stift.

Fordelen tilfalder de Qvæstede ved Anholt.

Aalborg, 1813.

Trykt paa Udgiverens Forlag,
hos Albert Borch,

Eier af Aalborg Stifts Adress-Contoir og Bogtrykkerie.

R o n g e n

o g

F æ d r e l a n d e t

helliges

denne Dagbog

allerunderdanigst

af

Udgiveren.

Forerindring.

Skiont nærværende Dagbog, eller Samling af Danske Nationale blandede Notizer, i mange Henseender er meget ufuldkommen, dels formedelst de mange lidet betydende og korte Anmeldelser især af ældre Tildragelser, dels og formedelst de store og hastige Spring, hvormed de første 140 Aar ere giennemløbne, troer jeg dog, at den, dette uagtet, vil for flere være ligesaa underholdende, som Efterretningerne siden blive flere og mere interessante, besynderlig for den Egn og Kreds, hvori de ere skrevne. Man vil blandt andet blive bekiendt med mange af hiin Tids Geistlighed i Viborg Stift, saavel som med mange andre

baade der og andensteds, hvis Navne og Daad for længe siden have været i For- glemmelse. I Danske Magazin 3 B. S. 306 og følg. have lignende Efterret- ninger faaet Sted, anseete som historiske Bidrag. Jeg troer derfor og, at disse i denne Henseende kunde have noget Værd, i Særdeleshed om nogen vilde hædre vort Stift med dets Geistligheds Historie.

Ved mit langvarige Svagheds Op- hold i Aalborg i Aarene 1810 og 11 har jeg faaet Manuskriptet i Hænde. Min ædle og værdige Ven, Hr. Conrector T h e s t r u p, laante mig blandt adskil- lige antiquariske Skrifter ogsaa dette, og da jeg heri fandt et og andet, som for- tiente en almindeligere Kundskab, og tillige vttrede min Lyst og Henfigt ved Offentlighed at giøre det for flere be- kiendt, var han og saa god at forære mig samme. Jeg skylder ham derfor mit første Tak, saa meget bestomere, som han derved forundte mig et behageligt Arbeide, til Eensomheds Udspredelse. Jeg gjorde mig nu nøiere bekiendt med

Skriftet, ved oftere at giennemlæse og ordne det, og blev derved sat i Stand til efter min indskrænkede Stilling at give det sin nærværende Skikkelse. Jeg har intet udeiadt af det, som maatte synes ubetydeligt, da muligt en anden kunde finde det erindringsværdigt, men endog søgt at indhente og give det den muligste Oplysning og Interesse. Som Indledning til enhver's Dagbog har jeg fremsat Forfatterens korte Levnetsløb, for saavidt samme har været mig muligt at samle, uden at gientage smaa Omstændigheder, som findes i Dagbogen, og hvor man baade med Manden og Skriftet vil blive nøiere bekiendt. De faa Notizer i Hr. Farstrup's Dagbog, der ere udmærkede med *, høre ikke Forfatteren til, men ere med Hr. Conrector Thestrups Tilladelse udskrevne af en ham tilhørende gammel Familie-Stambog, skreven paa Pergament af Rasmus Pedersen Thestrup, fordom en formuende Handelsmand i Aarhuus, og Stamfader til den Thestrup'ske Familie, der foruden en i den Tid sielden Samling af 600 Bøger, etc.

de mange rare Oldsager, som den berømte Oldgrandsker Ole Worm ogsaa kiendte, men ved de Keiserliges og Svenskes Indfald og Plyndringer i Aarene 1628 og 44, bleve baade bortranede og forðærvede. Jevnfør 29 Anmærkning til Hr. L. Arelsons Dagbog. Disse Notizer har jeg her som passende indrykket, for at udfylde nogen Tomhed.

Enhver, der venstkabeligst har opfyldt mit Ønske med at give mig de attraaede Oplysninger, ligesom og de, der beredvilligen have fremmet Subskriptionen, modtage her min erkjendtligste Tak. I øvrigt vilde ingen miskiende den Hensigt, i hvilken jeg har udgivet Bogen. Jeg troede ei selv at kunde eller burde hofte nogen Fordeel af et Arbejde, hvori jeg havde saa liden Deel, og hvortil jeg ved en andens Godhed saa let var kommen. Dagens Tildragelser gav mig imidlertid Vink. Jeg besluttede derfor at udgive den til Bedste for de Nvæstede ved Anholt, naar de medgaaende UdgiFTER bleve fraregnede, og har jeg hermed tillige selv gavnet noget,

da er det ligesaa meget min Pligt som Glæde. De derfor, som nærmere have bidraget til dette Niemeds fuldkomnere Opnaaelse ved at tegne sig for Skrivtet, modtage og her et offentligt Tak. De have ei allene viist sig som forulykkede Brødres ædelmodige Belgiorere, men endog for mig lettere befordret Skrivtets Offentlighed, og har jeg hermed paa nogen Maade giengioldt den Erkiendtlighed, jeg skylder enhver, der har fremmet mit Ønske, er jeg fuldkommen tilfreds. Den Langsomhed, hvormed det udkommer, og de Mangler, som deri findes, vilde man gunstigt undskylde og tilgive. De ærede Subskribentere, som hidtil ere mig tilstillede, følge hermed anførte. Efter disses Antal er Dplaget afpasset. Jeg maatte ansee det fornærmende, om jeg troede, at nogen ved deane Leilighed vilde fortrønde paa, at Arket, i Folge Pengesæsenets senere bestemte Forandring, betales med 4 Skill. Rbpenge af dem, som uden Portoafgiwt for Udgiveren afhænde Skrivtet, og med 5 Skill. Rbp. af dem, til hvilke det af Udgiveren portofrit

forsendes, naar jeg erindrer, at Forsendelsen med mere allene medtager en ikke ubetydelig Udgiwt. Vilde nogen med Hensyn til Gavens Anvendelse og de store fradragne Omkostninger, ædelmodigen give mere, da skal samme med største Taknemmelighed worde modtaget, ligesom og en offentlig Bekiendtgjorelse engang skal fremvise Regnskabet for sammes Bidrag, og hvorvidt mine Bestræbelser har lykkes.

Kanum ved Løgstøer i Februar 1813.

U d g i v e r e n.

Subskribenterne.

Aalborg Bye.

- Hr. Affermann, Carl, Klædehandler.
- " Affermann, Magnus, Kjøbmand.
- " Affermann, Wilh., Klædeh. 4 Expl.
- " Andriæ, Andr.
- " Aron, Jacob, Kjøb.
- " Barsøe, Hans, Bogholder ved Jeegs Tobaksfabrik.
- " Bay, Hans K., Kjøb.
- " Bejer, E., Handelsgartner.
- " Biersn, Andr., Handelsbetjent.
- " Borup, Jonas, Kjøb.
- " Brasch, Kapellan ved Budolphi Kirke.
- " Bregendal, Peder, Kjøb.
- " Bruun, E. J. W., Tegnemester.
- " Bruusgaard, Handelsgartner.
- " Brånes, Victor, Støtkebyer.

- Hr. Besnnum, Michael, ved Amtstuen.
- Bønnelykke, Tobakshandler.
  - Christensen, Skolelærer.
  - Christensen, Anders, Værtshuusmand.
  - Christensen, Lars, Kbmnd.
  - Claudi, Dr. Theol., Sognepræst til Budolphi Kirke.
  - Clausen, Comm. Sergeant ved 4de Bataillon 2det jydsk Inf. Reg.
  - Dahlin, Glarmester.
  - Deichmann, Joh., Kbmnd.
  - Falkenberg, Ole, Kbmnd.
  - Galster, J. G., Kbmnd.
  - Gisbvad, Anders, Klædeh.
  - Gorgius, Distriktschirurgus.
  - Green, Thore, Giestgiver.
  - Gyrsting, E., Bagermester.
  - v. Gørk, Capitain ved 3die jydsk Inf. Reg.
  - Haack, Lærdeslærer.
  - Hansen, Jørgen, Kbmnd.
  - Hansen, Ole, Kbmnd.
  - Hass, H., Kbmnd.
  - Holm, Frans, Kbmnd.
  - Holst, E. W., Handelsbetient.
  - Johlin, Bedemand.
  - Juul, Ræmus L., Kbmnd.
  - Jungersen, Peder, Kbmnd.
  - Kieldberg, Lars, V. n. i handler.
  - Kiellerup, Jens, Kbmnd.
  - Klauen, Præst ved Hospitalet.
  - Klode, Værftmagermester.
  - Koefod, N. E.
  - Kongersleff, Amtsbarbeer.
  - Løderthouq, Kbmnd.
  - Lund, H. N., Kbmnd.

- Hr. Lunds, Skolelærer.
- Mejer, F., Blifflenslager.
  - Melsen, Lars, Fuldm. ved Amtstuen.
  - Müller, Gottfried.
  - Møller, Erich.
  - Møller, S.
  - Møller, Jens, Viinhandler.
  - Nielsen, Joseph, Rbmd.
  - Nørbech, Chr., Rbmd.
  - Petersen, Jens, ved Amtstuen.
  - Philipson & Pipmann, Handelshuus.
  - Poulsen, Skolelærer.
  - Preeßmann, Justitsraad og Faldinspektør.
  - v. Qvistgaard, Lieutn., til Rørdahl.
  - Rosenkilde, D., Handelsbetient.
  - Saurbier, Hans Andr., Rbmd.
  - Schalk, Jørgen, Rbmd.
  - Schierup, Spr. til Frue Kirke, Stiftsprovst.
  - Schierup, N., Handelsbet.
  - Schønning, Bagermester.
  - Schünemann, Jacob, Viinhandler.
  - Soetmann, Bogholder ved Sukkerraffinaderiet.
  - Sommerfeldt, A. N., Rbmd.
  - Springborg, Lars Chr., Grosjerer.
  - Sødning, Christen, Rbmd.
  - Sødning, P. H., Rbmd.
  - Tauber, Em., Rector.
  - Tausen, Peter, Bagermester.
  - Theil, Fuldmægtig paa Stifts- Amts- Con-
toiret.
  - Thestrup, F., Conrektor.
  - W..... E.
  - Wedel-Jarlsberg, Juliane, Comtesse.

- Hr. v. Wegener, Kammerherre, Major og Chef
for det sydske Jagerkorps.
- Wilken, W., Skrådermester.
  - Winding, Christian, Tobakshandler.
  - Winkel, Søren, Rbmd.
  - Winther, Jens, Handelsbetient.
  - Wolter, Klædefabrikant.
  - Wren, Niels, Handelsbetient.

Aalborg Stift.

- Hr. Abel, Sognepræst til Velstrup og Hørbye,
Amtkprovst.
- Albrechtsen, J. C., Spr. til Børglum &c.
  - Asmusen, J. J., Spr. til Albeck og Baar.
  - Balzerfen, P., Skudehandl. i Kiul.
  - Bech, A. F., Spr. til Alsted og Biergbye paa
Mors.
  - Benson, N. L. C., Spr. til Smedsted.
  - Bisn, Christ., Spr. til Vedsted og Grurup.
  - Bisn, Chr. Frid. Schnell, Spr. til Jers-
lev og Vesterbrøndeslev, Præp. h.
  - Bonne, J. G., paa Lund i Mors.
  - Brandt, P., resid. Kapell. i Thisted og Spr.
til Skinnerup.
  - Brasch, C. W., Spr. til Hillerslev og Kaa-
strup.
  - Brummer, N., Sognepr. til Sønderhaae og
Hørsted.
  - Brønnum, til Halsladegaard, Oberkrigs-koms
missair.
  - Carstensen, J. P., Spr. til Hassing og Vil-
lerslev.
  - Cortsen, P. H., Spr. til Aggersborg.

- Hr. Teg, Spr. til Vester og Østervandet, Provst.
- Fusching, L. E., Sognepræst til Horne og Asdahl.
  - Giesløff, Sognepr. til Hvidberg og Lyngsøe, Provst.
  - Graah, R., Spr. til Visbøye og Heleborg.
  - Hald, Spr. til Kiettrup og Siøtrup.
  - Hall, Ole, Landmøder i Nørre-Sundbøye.
  - Hasselbalch, J., Spr. til Leerup og Tranum.
  - Holst, Christian, Spr. til Hiardmaal.
  - Høyer, Kn. Chr., Spr. til Nørø og Tved.
  - Jacobsen, Apotheker i Nyekisbing.
  - Jansen, Spr. til Saltum og Huune.
  - Jansen, C., Spr. til Droust og Svenstrup, Provst.
  - Jelstrup, L., til Møllegaard.
  - Jensen, Th., til Asdahl, Befalingsmand.
  - Jordhøj, L., Spr. til Understed og Karup.
  - Kannerorff, S. H., Sognepr. til Kabye og Biersted.
  - v. Kierulff, til Aggersborggaard, Capitain.
  - Klingbye, L., Befalingsmand.
  - Mahler, C. B., Spr. til Hundborg og Jannerup.
  - Mathiasen, Cand. theol., Huuslærer paa Kiersgaard.
  - Mejer, E. E., Spr. til Glade og Sønder-Draabye paa Nørø.
  - Milling, til Schaarupgaard.
  - Müller, And., paa Jegerum.
  - Møller, N. W., paa Birkelse, Cancellie-Assessor.
  - Mønnich, Claus, Spr. til Nuuberg, Provst.
  - Nissen, Fuldmægtig paa Amtstuen i Hjørring.
  - Nbel, P. A., Spr. til Hals, Amtsprøbst.

- Hr. Obel, Ole Frid., Spr. til Tølstrup og Steenum, Provst.
- Omann, S. J., Spr. til Vester- og Øster-Hæsling.
  - Østermann, Spr. til Sønderberg og Oddhøje.
  - Pontoppidan, Børge, Sognepr. til Nørhær, Høndsted og Birse.
  - Prior, D. E., Spr. til Hundstrup og Østerilt.
  - Rafn, Spr. til Huurup.
  - Rasmussen, paa Bundgaard, Kammerraad og Overbefalingsmand.
  - Ring, til Nørre-Elkiær, Befalingsmand.
  - Roth, P., Spr. til Sulsted og Aistrup.
  - Rostrop, Thyge, Rind. i Hals.
  - Røst, S., Sognepr. til Aasted og Skierum, Præp. hon.
  - Schjørring, til Ormholt.
  - Selmer, J., Spr. til Helligsøe og Viettrup.
  - Smith, Christian Julius, Spr. til Sennels.
  - Søe, N. E., Spr. til Jegindøe.
  - Teilman, Jens, Spr. til Elling og Tolne.
  - Thagaard, Kammerraad og Sandflugtscommissær i Thisted.
  - v. Theil, T. E., Lieutn. ved 2det jydsk Inf. Reg., cant. i Kiul.
  - Thomsen, H. J. N., Spr. til Dland.
  - Wulff, P. W., Spr. i Hising.

Omegn af Halsborg i Viborg Stift.

- Hr. v. Ahrenstorff til Bisborggaard, Kammerh.
- Almstrup, Spr. til Rold og Vebbestrup.
  - Fangel, J., Forvalter paa Bildmosegaard.
  - Fangel, N. E., Spr. til Gudum og Lillevorde.
  - Fosb, til Ovegaard.

- Hr. Færch, S., til Bivebvegaard.
- Glud, til Dragsgaard.
  - Hansen, Inspecteur paa Nørlund.
  - Hunlegaard, til Nidemans Mølle.
  - Jbsen, N., paa Raakildegaard.
  - Juel, Baron til Refsnæk.
  - Raas, i Bælum-Nørgaard.
  - Riær, Forvalter paa Suderupholm.
  - Larsen, til Haslevgaard, Ob.-krigs-kommis-
sær og Overbefalingsmand. 4.
  - Lyngbye, Forvalter paa Randrup.
  - Mortensen, N., Bogholder paa Lindensborg.
  - Mouritzen, Forvalter paa Røstrup.
  - Neergaard, til Høstmark.
  - Rosenbeck, L. C., Inspecteur paa Gudum-
lunds Fabrik.
  - Rosencrantz, Baron til Villestrup.
  - Rosenkilde, Spr. til Åstrup, Røstrup og
Storarden.
  - Schmith, til Lundbyegaard.
  - Spanggaard, til Villestrup Mølle, Kam-
merraad og Landvæienskommis-sær.
  - Sørensen, Administrator ved Gudumlunds
Fabrik.
  - Tøstrup, M. C., til Wiffertsholm.
  - Thygesen, til Randrup.
  - Wassard, Sognepr. til Øls, Hørbye og Dø-
strup.

Løgstøer og Omegn.

- Hr. Vaj, S., Spr. til Farstrup og Åstrup:
- Bisn, Peder, Kbm.
  - Bosser, Jens, Skræder i Borregaard.
  - Carstens, paa Sunderupgaard.
  - Celius, J. C., i Stistrup Mølle.

- Hr. Christensen, J., til Dendrup.
- Fischer, Christ., Kbm.
  - Fristrup, Hans, Kleinsmed.
  - Gravlev, Christ., Kirkesanger og Skolelærer i Vindblæs.
  - Hansen, til Krastrup.
  - Hansen, J. M., Jomfrue paa Børnsholm.
- Hr. Hansen, P., til Hornumbroemølle.
- Haugtorn, Mort., Kirkesanger og Skolelærer i Overlade.
  - Hvas, Spr. til Bilsted og Vindblæs.
  - Hvas, Christ., Kbm.
  - Jensen, Hans, Snedker i Ranum.
  - Jepsen, Niels, Kbm.
  - Kierulf, til Gunderupgaard.
  - Kiær, Svend Christensen, Lods.
  - Krog, Niels Knudsen, Lods.
  - Lassen, Nads, i Trend.
  - Lund, Th., Spr. til Kornum og Løgsted.
  - Lunse, And., Kbm.
  - Lunse, P. M., Kbm.
  - v. Lüttichau, til Bilsted Mølle, Capitain.
  - Mortensen, P., i Vandsted, Medhjælper.
  - v. Mylius, til Børnsholm, Capitain og Kammerjunker. 6.
  - Mørch, Lars Christian, Kbm.
  - Mørch, Severin, Kbm.
  - Pedersen, Christen, Tømmermand.
  - Sadolin, H. P., Sognepr. til Strandbøye, Børnsholm og Malle.
  - Sand, Bertel, Kbm.
  - Scharling, Herredsfoged.
  - Schougaard, N., til Gunderstedgaard.
  - Sistrup, A., Kirkesanger og Skolelærer i Ranum.
  - Sund, Anders, Reebflager.

- Hr. Sørensen, Th., i Lundhuset.
 • Thorning, Spr. til Næsborg, Oudrup og Salling.

Ribe og Omegn.

- Hr. Asp, Christian, Rbmd.
 • Asp, Math., Rbmd.
 • v. Balvig, Lieutn. og Consumt. Inspecteur.
 • Bassefen, Cancellieraad og Bysfoged.
 • Bering, Spr. til Sebbertkloster og Lundbye, Amtsprovst.
 • Clemmen, Møller i Ribemølle.
 • Færch, N. A., Rbmd.
 • Færch, N. N., Rbmd.
 • Gierlev, Birkedommer i Disrup.
 • v. Glud, A., Capitain og Ridder.
 • Hinnerup, Jens, Rbmd.
 • Holm, Forvalter paa Lundbek.
 • Holm, Peder, Rbmd.
 • Hübertz, Spr. til Skivum og Siver.
 • Justesen, Degn i Ribe.
 • Kold, Forpagter paa Sebbertkloster.
 • Kold, Peder, Rbmd.
 • Møller, Christ. Jensen, i Halkier Mølle.
 • Rasch, Jens And., Rbmd.
 • Strøtt, Otte J., Rbmd.
 • Troyel, til Haar.
 • Warburg, til Ryøe.

Skibe og Omegn.

- Hr. Bendtsen, G., Spr. til Lime.
 • Børn, Jacob, til Grinderslevkloster.
 • v. Bülow, til gl. Skivehuus, Generalmajor.
 • EsSENDrop, Auditeur og Byskriver.
 • Hiorth, C., Jomfrue hos Frøken A. de Laesson.
 • Hirschnach, Forpagter paa Eskær.

Hr. Holm, Farver.

- Junge, P. J., Spr. til Hem, Hindborg og Dølbye.
- Kierulf, H., Spr. til Balling og Bolling.
- de Læsson, Etatsraad.
- de Læsson, A., Krøken.
- de Læsson, K., Krøken.

Hr. Leth, Jens Høyer, Spr. til Skive og Resen, Amtsprovst.

- Lund, L., til nye Skivehuus.
- Mehl, Johannes, Spr. til Lem og Veiby.
- Melchior, L. M., Sognepr. til Brøndum og Hvidberg, Provst.
- Poulsen, Lars, i Gudum ved Holstbroe.
- Qvistgaard, Iver, til Nørgaard.
- Qvistgaard, Peder, til Langesgaard.
- Richter, Sognebegn til Grinderslevkloster og Grønning.
- Ring, N. N., Postexpediteur.
- Rosendahl, R. H., Sognepr. til Rødding og Kreiberg.
- Schade, J., Spr. til Oddense og Otting.
- Siemssen, Apotheker.
- Spliid, O., Spr. til Grinderslevkloster og Grønning.
- Stengel, Distriktskirurgus.
- v. Thomsen, til Østergaard, Capitain.
- Voetmann, P. M., Rbmd.
- Drum, L., Spr. til Haasum og Ransing.

Biborg og Omegn.

Hr. Assens, E. E., Spr. til Drølevkloster.

- Bastrup, Sagfører.
- Bierregaard, H., Spr. til Hiermind, Løe og Hiorthede.
- Bisn, Forpagter til Strandet.

- Hr. Blisch, L. H., Spr. til Ulbbjerg og Lynderup.
- Bloch, Dr. Theol., Biskop, Ridder. 2.
- Brandt, Christian, Spr. til Bierregrav, Aalum og Tanum.
- Degen, Dr. Philos., Rector.
- Dinesen, E., til Volstrup.
- Dinesen, Kiold, til Nørbehovedgaard.
- Frtis, E., Landsoverretts-Assessor.
- Gistrup, Niels, Degn i Ulbbjerg.
- Hansen, paa Elsborggaard, Landinspektør.
- Holm, N. L., Spr. til Louns og Alstrup.
- Kioldsen, M., til Perkenfeld.
- Luplau, L., Spr. til Tøstrup og Roum.
- Lykke, Sagfører.
- Monrad, D., Spr. til Østervelling, Hestrup og Grendsteen.
- Munch, E., Spr. til Bering og Mammen.
- Møller, E., Sagfører.
- Ove, N., Spr. til Bindum.
- Rhode, S., Spr. til Langaee, Torup og Binge, Provst.
- Rosendahl, Chr., Spr. til Ziele og Binge.
- Sadolin, N., Past. vic. til Nørbek, Sønderbek og Løsten.
- v. Schaumburg, General-Krigskommissair
- v. Schuchardt, til Nøragergaard, General-Krigskommissair. 4.
- Sinding, E. L., Cand. Theol., paa Fusingøe.
- Stabell, paa Ørregaard.
- Stiernholm, Forpagter paa Ørslev-Kloster.
- Tøstrup, Søren, i Vesterris, Krigs- og Landkommisair.
- Theilgaard, N., Spr. til Binkel og Hind.
- Thierbye, Spr. til Ullik og Foulum.
- Winther, E. H., Spr. til Giedsted og Fieldjæ.

Hr. Winther, N. N., Spr. til Duurup og Steenild, Provst.

- Wolder, Jens, Spr. til Gislum og Testrup.
- Drum, Jacob, Spr. til Drum, Biskum og Veirum, Amtsprovst.

Aarhus Bye og Stift.

Hr. Astrup, Stadshauptmand i Randers.

- Andresen, Chr., Spr. til Hylke.
- Arntzen, O., Spr. til Søndervisking og Boerladegaard.
- Rasmusen, M., Spr. til Them.
- Aspach, M., Spr. til Veilbye.
- Bagge, S., Spr. til Dusted og Taaning.
- Baskrup, A., Adjunct ved Cathedr. Skolen i Aarhus.
- Bay, Romb. i Randers.
- Bendtsen, F. C., Spr. til Ane.
- Bloch, J. C., Spr. til Almind og Lynggaard.
- Borup, F. A., Spr. til Hale og Lørring.
- Brahm, Spr. til Giesking og Nørager.
- Brschner, Peter, Spr. til Naarup, Provst.
- Budtz, B. C., Spr. til Thorsager og Bregnet.
- Byberg, N. N., Spr. til Hornslet og Rosenholms Kapel, Provst.
- Bynck, Spr. til Tønning og Træden.
- Clausen, E. C., Spr. til Mørke og Hvilsager.
- Elmquist, Bogtrykker og Boghandler i Aarhus. 6.
- Groth, Lærer ved den Tydske Skole i Randers.
- Grundtvig, H. G., Spr. til Holbeck og Udbye.
- Grundtvig, S. J., Spr. til Nørresnede og Eistrup.

- Hr. Grøtzsche, Spr. til Ørsted og Steenalt's
Kapel, Amtsprovst.
- Hachenberg, Kirkes. i Dalbøyneder
  - Heegaard, Poul Henr., Spr. til Nordbye
paa Samsøe.
  - Hegelund, J., Spr. til Birring og Essenbek.
  - Hennings, Joh., Rømd. i Randers.
  - Hertel, E. W., Spr. til Østertørslev.
  - Høeg, Spr. til Dalbøyneder, Raabye og
Eødring.
  - Kruuse, Spr. til Gimming og Lem, Amts-
provst.
  - Lauritzen, Spr. til Seerup og Lemming.
  - Lemmiche, H., Spr. til Rousted og Raasted.
  - v. Lüttichau, W. E., Capitain og Hof-
junker, i Randers.
  - Meyer, L., Spr. til Vinding, Bryrup og
Brads.
  - Mikisch, Districtschirurg i Horsens.
  - Ravn, Spr. til Bivild og Veilbye.
  - Rhode, Rømd. i Randers.
  - Rosendahl, H., Spr. til Hatting og Torsted.
  - Rup, N., Spr. til Bierlev og Endslev.
  - Saabye, L., Spr. til Østbirk og Yding.
  - Schmidt, Rømd. i Randers.
  - Schousboe, W. E., Spr. til Ring og Feusing.
  - Schytte, E., Spr. til Klouborg, Tyrsting
og Glæstrup, Provst.
  - Secher, til Eødringholm. 4.
  - Thyaesen, E., Spr. til Christrup og Hornbek.
  - Wittendorff, Spr. til Linnerup og Hammer.

Fyns Stift.

- Hr. Boesgaard, i Longelse paa Langeland.
- Finnerup, til Sværtorp paa Langeland,
Krigsraad.

- Hr. Hempel, Bøghandler i Odense. 20.
 Mathiesen, i Lykkebøve paa Langl., Tele-
 grafinspektør.
- v. Randa, Lieutn. i Kongelse paa Langl.
  - Wilhelm, P., Spr. til Snøde og Støense
 paa Langl.
  - Voigt, Spr. til Maglebøve paa Langl, Provst.

Lollands og Falsters Stift.

- Hr. Boisen, P. O. Biskop, Ridder. 2.
- Dalhoff, P., Spr. til Ønslev og Eskild-
 strup paa Falster.
  - Grundtvig, O., Spr. til Torkilstrup og
 Lillebrende paa Falst.; Provst.
  - Halse, J. E., Spr. til Rippinge og Brarup
 paa Falst.
  - Valudan, E., Spr. til Kirkebøve og Sønder-
 dalslev paa Falst.
  - Pontoppidan, Spr. til Bogø.
  - Schiern, Spr. til Halsted og Lunede paa Loll-
 land, Provst.
  - Smidt, Spr. til Aastrup paa Falster.

Kjøbenhavn og Sølland.

- Hr. Engelstoft, Justitsr. og Prof. Hist. 4.
- Jensen, Christian, Cand. Theol.
  - Jensen, H., Spr. til Søderup og Eskilstrup.
  - Møller, Jens, Prof. Theol.
  - Plesner, Christian, Cand. Theol.
  - Reingaard, J., Spr. til Sønder-Jernløse
 og Søstrup.

Bogens Indhold.

	Side.
Efterretning om Hr. Mads Pedersen Farstrup, fordem Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne i Viborg Stift	3
Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog fra 1536 til 1684	11
Anmærkninger til Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog	45
Optegnelse paa Præsterne i Uldbierg siden Reformationen	68
Efterretning om Hr. Laurik Arelson, fordem Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne og Provst i Rinds Herred i Viborg Stift	75
Hr. Laurik Arelsons Dagbog fra 1681 til 1715 inclusive	85
Hr. Laurik Arelsons Tillæg til Dagbogen	217
Optegnelse paa Præsterne i Gislum (og Farsøe) siden Reformationen. (Fortsættes i Anmærkningerne.)	226

Om Aars og Haubro Sogne (og Præsterne i samme siden Reformationen. Fortsættes i Anmærkningerne.)	290
Anmærkninger til Hr. Laurik Arelsons Dagbog (hvori Side 248 og følgende findes historisk Efterretning om Strandbye, Bisrns-holm og Malle Sogne, og Præsterne i samme siden Reformationen.)	231
Anmærkninger til Tillægget af Hr. Laurik Arelsons Dagbog	291
Optegnelse paa Præsterne i Vesterbølle siden Reformationen	331
Tillæg og Rettelser.	

Hr. Mads Pedersen Farstrup

D a g b o g

fra 1536 til 1684.

Efterretning

om

Hr. Mads Pedersen Farstrup,

fordum Sognepræst for Uldbierg og Lynderup
Sogne

i

Viborg Stift.

Hr. Mads Pedersen Farstrup, Forfatter til følgende korte Dagbog eller Notizer, er fød i Aaret 1609 i Farstrup Præstegaard i Sletherred i Viborg Stift. Hans Fader var Hr. Peder Svendsen, den anden lutheriske Sognepræst til Farstrup og Aistrup Sogne og Provst i Sletherred, der døde 1635.

1632 blev han Capellan til Domkirken i Viborg, hvorfra han 1634 blev kaldet til Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne i Rinds Herred i samme Stift. 1678 blev han valgt til Herredsprovst, men hans paa-faldende Svaghed og Alderdom hindrede ham i at modtage Embedet. Efterat han i 50

Aar havde været Præst i Uldbierg, og 2 Aar
 forhen i Viborg, i alt 52 Aar, bortrev Dø-
 den denne værdige Olding og Jubellærer plud-
 selig om Aftenen den 18 April 1684, som
 var en almindelig Faste- og Bededag, da
 han nylig tilforn havde holdt sit Aftensmaal-
 tid i hans Alders 75 Aar. Han havde ellers
 længe forhen været plaget af Gigt og Poda-
 gra. Den 28 April derpaa blev han begra-
 ven i Uldbierg Kirke, og Provsten i Rinds
 Herred, Hr. Carsten Christensen Schytte,
 Sognepræst til Tostруп og Roum, prædikede
 over ham af Rom. 14, v. 7, 8. Han var
 to Gange gift. Først med Karen Madsdat-
 ter, uden Tvivl hans Formands, Hr. Niels
 Mortensens efterladte Enke, der døde den 9.
 Juli 1665. Med hende havde han to Børn,
 en Søn og en Datter. Sønnen Niels Mad-
 sen blev 1671 Sognpræst for Bammen, Lin-
 dum og Bigum i Nørre-Lyngherred, men døde
 kort derefter 1674. I dette Aar blev Dat-
 tereu Margrethe gift med Christopher Mogen-
 sen, en Broder til hendes Faders anden Hu-
 strue, og som blev hans Eftermand i Embe-

det. Siden ægtede Hr. Farstrup den 9 Juni 1667 bemeldte Christopher Mogensens Søster, Anna Mogensdatter, hvis Fader, Mogens Christophersen, boende i Sundstrup i Aldbiørg Sogn, var Ridefoged eller Forvalter ved Lynderupgaard og Eskier i Salling. Hun overlevede ham uden Børn, og blev siden, 1685, gift med Hr. Lauritz Arleson i Besterbølle, der har fortsat hans Dagbog, og hvor hun videre vil blive erindret. Af Hr. Farstrups øvrige Fædrenefamilie er bekiendt: 1) En ældre Broder, Hr. Svend Pedersen Farstrup, Sognepræst til Bester- og Østerbølle, død 1671. En af hans Døtre, navnlig Kirsten, blev gift med Christen Vasse i Bester-Narup i Bognsild Sogn, og døde 1695. 2) En yngre Broder, Hr. Jens Pedersen Farstrup, der blev Faderens Eftermand i Farstrup, og Provst i Slet Herred, død 1678. Hans Søner vare igien: a) Hr. Albret Jensen Farstrup, der igien fulgte efter sin Fader i Farstrup, død 1694. b) Hr. Otte Jensen Farstrup, Sognepræst til Sebbø Kloster og Lundbøye, død i Bas-

mer Præstegaard 1686. c) Hr. Niels Jensen Farstrup, Sognepræst til Roslev og Ryberg og Provst i Nørre og Harreherreder i Salling, død 1707. 3. En Søster, Else Pedersdatter, givet fra Farstrup Præstegaard med Anders Mogensen i Gierup i Uldbierg Sogn. Af hendes Døtre vides 1. Kirsten, død i Viborg 1709, og havde 3 Gange været givet, a) med Jens Willadsen; b) Morten Jensen Nybro; c) Peder Slussen Boller, alle Indvaanere i Viborg. 2) Inger, givet 1683 med Christen Sørensen i Glerup i Vesterballe Sogn, hvorhos jeg vil erindre, at Hr. Farstrup da i sit Embeds 51 og Alders 74 Aar selv forrettede Copulationen i Uldbierg Kirke. Fra Hr. Farstrups ovenmeldte anden Kones Broder, Christen Mogensen i Gierup, nedstammer den nuværende Gierupske Familie. Hr. Farstrup var i sin Tid en vel studeret, nidkær og agtet Embedsmand, tillige var han velhavende og derhos velgjørende, hvilket sees ei allene af de mange paa budne store Krigsudgifter og anden Hielp, som han fortrinligen ydede for hans øvrige

Herredsbrødre, men endog af mange andre frivillige Gaver. Især viste han sin Godhed ved at opdrage og fremhjelpe sin mindre for-
 muende Families og Benners Børn. Hvad hans efterladte lidet Skrivt angaaer, da kan det vel egentlig ei kaldes nogen Dagbog, men allene nogle blant hinanden skodeslest henka-
 stede Notizer, der hverken have nogen synder-
 lig historisk Værd, eller havt nogen cronolo-
 gisk Orden. Hvad Tid han har begyndt, kan jeg ei tilfulde udlede, kun saa meget af et Par Steder, at han først i Kong Friderich den 3dies Tid har lagt Haand derpaa, med mindre disse siden ere indsatte, som er Til-
 fældet med saa mange flere. Hans Hensigt synes at have været, at ville fra Reformatio-
 nen og fremdeles optegne de meest mærkelige Begivenheder, men det har ei lykkes. Der-
 imod har han i de 10 sidste Leveaar fornem-
 melig havt mere Hensyn paa hans oeconomis-
 ske Stilling, og derfor meest optegnet hvad betydelige Udgifter Krigen med Sverrig i
 Kong Christian den 5tes Tid da medførte, hvilket derfor ikke uden Interesse kan læses.

Med megen Umage har jeg stræbt at bringe disse hans i Hast slet skrevne Notizer i bedste Orden, og med indhagede Tillæg og tilføiede Anmærkninger opløst, hvad ellers for flere maatte være utyndeligt formedelst hans korte og afbrudte Skrivemaade. Hr. Laurik Arelson, der med større Fuldkommenhed har fortsat ham, har meget veiledet mig.

Hr. Mads Pedersen Farstrup's

D a g b o g

fra 1536 til 1684.

Anno 1536.

Søndagen efter Dyre Vor Frue bleve alle de 7 adelige Bisper i Danmark fangne paa een Dag, saa den ene vidste intet om den anden at sige, førend det var skeet. (1)

1537.

Den 26 August ere de 7 første evangeliske Superintendenter her udi Riget i Vor Frue Kirke i Kiebenhavn udi Kongens (Christian 3.) og Dronningens Nærværelse, ordinerede. (2)

1538.

Lod Hans Majestæt rigelig forsørge Kirker, Skoler, Hospitaler og Præster med tilbørlig Underholdning, og tilskikkede han 7 Stiftslensmænd i de 7 Bispers Sted, som de Geistlige og deres Gods skulde have i Forsvar. (3)

Eodem Anno, (samme Aar) er den Dan-
ske (Kirke) Ordinantz udgaaet, som D. Po-
meranus og de Højlerde i Kiøbenhavn have
sammendraget. (4)

1542.

Blev Ordinantz med 26 Artikler forbedret. (5)

1550.

Blev Biblen udsat paa Dansk og prentet. (6)

1554.

Blev Præstefatten overgivet. (7)

1559.

Dede Kong Christian 3 paa Coldinghuus,
Nytaars-Dag ad Aften. An. wiat 55. imp. 24.
blev begravet først i Odense, og siden ført til
Køeskilde. (8)

1568.

Udgik Hans Majestæts (Kong Fridrich 2)
Mandat, at Kirke-Ceremonierne i Danmark
skal holdes lige efter Kiøbenhavns Kirke. (9)

1569.

Udgav Hans Majestæt sit Brev, at Ele-
restet er fri for al Tynade.

Den 25 Julii blev Kiøbenhavns Com-
munitet (Closteret) stiftet for 100 Studenter.

1574.

Udgik Hans Majestæts Brev, at Profes-
sors og Præsters Enker frit maa bruge Kiøb-

mandskab, og være fri for al borgerlig og
Byens Tugde. Confirmeret 1636.

Samme Aar bevilgede Hans Majestæt,
at Præster og Degne maatte for en billig Af-
gift aarligen have og bruge Kirkens Jord og
Tillæggelse.

1577.

Den 12 April er Vor Allern. H. og Kon-
ning, K. Christian 4 fød paa Friderichsborg.

1584.

Blev Lutheri Bibel udsat paa Islandsk
Sprog. (10)

1585.

Er Soer Skole funderet af H. Maj.
Frid. 2, og var Christianus Macabæus den
første Deconomus. (11)

1588.

Den 4 April, som var en Langfredag, dø-
de Kong Frideric 2. ætat. 54. imp. ann. paa
Anderkø. Symbola ejus bina. (hans tvende
Balgsprog.) Mein Hoffnung zu Gott allein.
Treu ist Wildpret. (12)

1609.

D. 18 Mart. er Frideric 3, nu regieren-
des Vor Naadigste H. og Konning fød paa
Huderslebhuus. (13)

1618.

Blev Præste Talent i Danmark affkaf-
fet. (14)

Regensen i Kiøbenhavn for Studenterne, er og bygget i dette Aar.

Ligeledes seet en stor Comet paa Himme-
len med en lang Svands.

D. 2 Febr. mødtes Kongerne af Dan-
mark og Sverrig, Christianus 4 og Gustavus
Adolph, tilsammen i Halmsted, og holdt ven-
lig Conferens i nogle Dage, sluttende en evig
Fred imellem begge Riger.

1623.

Blev Hans Førstelige Naade, nu regie-
rendes Naadigste Konning i Danmark, (Frid.
3.) Biskop i Stiftet Verden.

1627.

Kom under Island 2 Tyrkiske Skibe,
som bortførte meget af Landsens Folk, Mænd,
Qvinder og Børn.

Circa Michael. (Bed Michels Dags Ti-
der) kom det Kejserslige Krigsfolk ind i Hol-
steen og Jylland, og indtog alle Provincerne
der, Benschffel med.

1628.

* Dette Aar var et bedrøveligt Aar for-
medelst de mange Krigsfolk og Fiender, som
vare Landet mægtige. Dog var her got Kieb
paa Korn og Fødevarer, saa at hvem, som
havde Penge, kunde kibe 1 Skieppe Rug for
6 sk ., 1 Skiep. Byg 4 sk ., 1 Skp. Havre 2 sk .,
en Dxe for 1 Rd., en Koe 1 Rd., og ellers

Heste, Svin og andet som de umilde Mennesker stjal og røvede fra fattige Folk, saa vel som Kobber, Tin, Messing og Klæder kunde kjøbes for ringe Bærd, men Pengene vare alt af Landet, og udgivne til Skat.

1629.

Circa Pentecoste (Ved Pindsdags Tid) blev fættet Fred (til Lybek) imellem Keiseren og Kongen af Danmark. * Og droge de Keiserlige bort igien, efterat de havde været her noget nær udi 7 Fierding Aar, og holdt et sælsomt Hus, saa det svier til det Barn i Buggen ligger, mens Verden staar.

1632.

Blev Gustav Adolph, Konge i Sverria, skudt i et Fjeldslag for Lyben, 2 Mile fra Leipzig.

1634.

Blev Hertug Ulrich forrædeligen ihjelskudt. (15)

Ligeledes stod Prindsens, Christiani V, Bilager med Maadalen Sibilla, Thur-Forsens Datter af Saren. (See Aar 1647.)

* I dette Aar var der og en stor Plage og Sngdom allevegne af Børnekopper, saa at mange Hundrede Børn af samme hidlige Sngdom bleve døde.

1635.

* I dette Aar var det en gruelig skarp Vinter og fulgte en tør Sommer derefter.

1637.

* I dette Aar var om Sommeren en gruelig Regn og Vandløb, som gjorde stor Skade.

1638.

I April ankom til Kiøbenhavn nogle Rydske fra Rydske Narva med en Skude, udi hvilken ikke var Søm, Jernbolter eller Jernnagler, men den var tilsammenvunden med Vidier, og var ladet med Hør. NB. Saadanne Folk med saadan Skude vidste man ikke i Mands Minde at være kommen til Kiøbenhavn.

1640.

* Den 25 Febr. bleve 6 Qvinder hudsstrøgne ved Ring Herredsting for Horerie. De 5 havde hver fanget 3 Børn, og den 6te havde fanget 4 imod Kongens Forordning.

1642.

* Den 24 Mai brændte Spiret paa Domkirken i Aarhus af Lymild, og alle Klokkerne smeltede (undtagen den mindste). (16)

1643.

Noget for Juul indfaldt de Svenske i Holsteen og Jylland ved Warde under General Leonhard Thorstensen.

1644.

* Den 10 Januar kom de til Skanderborg, den 16 til Aarhus, og hørtes allevegne fra mange bedrøvelige Tidender.

Den 20 Maj Kl. 3 Formidd. blev Anna Mogens Datter fød i Sundstrup i Uldbjerg Sogn i Riids Herred. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged ved Lynderupgaard og Eskier. Hendes Moder Mette Jbs Datter. (17)

1645.

Den 13 Aug. blev sluttet Fred (til Brømsbro) mellem Danmark og Sverrig, og da cederet Danmark til Sverrig Halland, Blekinge og Bornholm. Victor non victus dat leges. (Overvinderen og ei den Overvundne foreskriver Love.)

1646.

* Den 7 Dec. blev en Baad fuld af Folk mellem Ring Kloster og Skanderborg, hvorpaa vare 25 Personer, Karle og Qvinder, og nogle af Qvinderne vare frugtfulde, der vare og nogle Geistlige deriblant, og ingen Levende deraf kom til Land.

1647.

Den 2 Junii døde Bor naadigste Prins Christian 5 til Cöribitz $\frac{1}{2}$ Meil fra Dresden, ætat. 44 Ann., der Hans Førstelige Naade var paa hans Reise til Suurbønden i Eger. (18)

1648.

Den 28 Febr. med. 6ta pom. (Fl. 5½ Ef-
term.) døde Vor naadigste Herre og Konning,
Konning Christian 4, i en Alder af 70 Aar
og 10 Maaneder, regierede i 60 Aar, eller
siden han blev kronet i 52 Aar. * Og blev
der ringet med alle Skotterne her i Landet til
den 18 Nov. derpaa, da han blev begravet.
(19.)

1649.

Den 9 Febr. er Kong Carolus Stuart,
Konge i England, Schottland og Irland, til
Lunden (London) med en Dre halshuggen i
sin Regierings Aar 24. Natus erat Ao. 1600.
19 Novemb. Epitaphium regis Angl. à Protec-
tore Cromvel invenies. Esa. 14, v. 16, 17, 18,
19. (Han var fød 1600 den 19 Nov. Hans
Gravmæle af Protector Cromvel vil man fin-
de Esa. 14, v. 16 r.)

* Den 21 April var det en gruelig stor
Storm, som gjorde stor Skade paa Bygnin-
ger og Huuse og mange Tusende Træer udi
Skovene.

1650.

* Den 13 Febr. var der atter en gruelig
stor Storm og Vind, meget større end den i
forgangne Aar, hvis Lige ikke haver været
siden Anno 1603, og var et grueligt Skov-
fald, og mange Huuse omblæste baade udi Kjøb-

stederne og paa Landet, saa vel som paa Herregaarde.

1653.

* Udi dette Aar efter forgangen dyre Tid haver den gode Gud ladet vore en stor Velsignelse af Jorden, baade af Rug, Bng, Hvede, Havre, Værter, ja overflødige Rødder, Hør og fortreffelige Olden baade paa Eegen og Bøgen, men hvem, som ei havde sit Korn indhestet førend 29 August tog en stor Glæde; thi da begyndte det at regne, og holdt stille ved Dag og Nat næsten udi halvførde Uge. 1 Mark Fleisk usaltet, som tilforn havde gieldt 2 ß ., købtes nu for 1 ß . 1 Skieppe Rødder for 10, 8 ja paa det sidste ikkun for 6 ß . Og paa Kornet var der got Kiøb frem for tilforn. (20.)

1654.

* Udi dette Aar var ogsaa god en Tid, som tilforn havde været en ond og haard Tid i mange Aar, saa at 1 Skieppe Rug, som i forrige Aaringer kostede 3 Mk. 4 ß ., kiebtes nu til St. Olufs Dag (den 29 Juli) for 7 ja for 6 ß . 1 Skieppe; Bng tilforn 2 Mk. 4 ß ., solgtes nu for 6 ß .; 1 Skieppe Havre, som tilforn gieldte 1 Mk., kostede nu 3 ß .; 1 Skieppe Værter, forhen 2 Mk., nu ikkun 12 ß ., men derimod var der dyrt Kiøb paa Bed, Kul, Tømmer, fremfor det var tilforn, og besyn-

derligt var det dyrt for Embedsfolk, (Haandværksfolk) og Tjenestefolk og dem, som tiene for Daalen.

I Juli reiste den unge Dronning Christina af Sverrig, efter at hun havde affaagt sig Regeringaen, kom igiennem Danmark til Hamborg, reiste videre i Tydskland ic.

Den 17 Sept. stod Birgitte Niels Datters Trolovelse i Holstebro med Thøger Pedersen Hvasf.

1655.

Den 10 Juni, næste Sondag efter Pinsdag, stod deres Bryllups Høitid her i Uldbierg Præstegaard. (21)

1656.

Den 8 Junii stod Anders Mogensens og Else Peders Datters Bryllup i Farstrup Præstegaard. (22.)

1657.

Blev Feidebrev forsendt fra Danmark til Sverrig.

In Augusto kom Sveucus ind i Holsteen og Jylland.

Om Vinteren bar Isen mellem Jylland og Fynh, item imellem Fyen og Sælland, mellem Aarhus og Samsøe, mellem Samsøe og Kallundborg ic., hvorfra Sveucus 1658 gik over med sit Krigsfolk til Fyen, Volland, Sælland, og indtoge alle Provincerne.

1658.

Den 26 Febr. blev sluttet Fred (til Roeskilde) imellem Danmark og Sverrig.

Svecus bred Freden igien, indfald i Sæland og belagde Kiøbenhavn den 9=10 Aug. NB. endog Hans Majestæt af Danmark havde cederet Skaane med sine Appertinentier, Ironhiems Lehn, og Bahus i Norge.

Hollænderne ankom med en anseelig Krigsflode, og gik per Force giennem Sundet, og forødede feliciter (lykkeligen) mod Svenskens Flode.

De Keiserlige, Brandenburgske og Polske marscherede med en anseelig Krigs-Armee ned ad Holsteen og Jylland Danmark til Hielp. (23.)

1659.

Den 11 Febr. blev Kiøbenhavn med general Storm attackeret, Svecus mislede mange høie Officeres, og med megen Folkespilde maae vige. (24.)

1660.

Den 27 Mai blev Freden igien sluttet (til Kiøbenhavn) imellem Danmark og Sverrig.

Ulfeld, gammel Kigens Hofmester, kommer til Kiøbenhavn i Præstelig Habit med sin Freken (Eleonora Christina), og ført til Bornholm, hvor de bleve arresterede. .

1664.

Sidst i Nov. og først i Dec. blev seet en meget stor Comet paa Himmelen i Sydoft, som et stort Riis, og vendte mod Besten, bsiende den nderste Ende noget i Veiret.

Samme Aar for Juuleaften blev atter seet en forfærdelig stor Comet, ogsaa i Sydoft, men Svandsen rakte sig i Øster.

1665.

In Martio blev seet en Comet udi Nordost, $1\frac{1}{2}$ Stund for Dag, ned ved Jorden, hvis Svands var lang og smal, og rakte lige i Veiret.

Den 9 Julii døde min Sal. Hustrue Karen Mads Datter.

Den 20de derpaa blev hun begravet.

1667.

Den 4 Januarii begyndtes et strængt Himmel- og Jordknog (Snefog), som uden syn-derlig Ophør continuerede indtil den 17 dito om Aftenen.

Den 6 Jan. Hellig 3 Kongers Dag kom jeg besværlig ridendes fra Uldbierg til Lynderup Kirke.

Den 9 Jan. var Bededag i Lynderup Kirke, som med største Fare blev betient. Folk laae mange Dage indknøgne.

Den 13 Jan. om Søndagen saadant et Knog, at jeg umulig kunde komme til Lynde-

rup Kirke; thi der skulde have været først Tieneste. Faa Folk kom til Uldbierg Kirke.

Den 17 Jan. gjorde jeg Tieneste i Lynderup Kirke.

Den 7 Febr. stod min Trolovelse med Anna Mogens Datter af Sundstrup. Benedictus benedicat amen! (Den Velsignede velsignedet, Amen!)

Den 9 Junii stod mit Bryllup med bemeldte Anna Mogensdatter i Uldbierg Præstegaard. Dominus bene vertat amen! (Herren vende det til det Bedste, Amen!)

Den 13 Julii, en Løvedag, befandtes at være bortstiaalet af Uldbierg Kirke Messelæder, Hagel og Særk, Borhsene, Dreiels Alterdug; rød Kaffis (25) Kappe med Silkesnydser omkring, og et gammelt Viigklæde.

Den 14 Julii, en Søndag, befandtes at være bortstiaalet af Lynderup Kirke rød Fløiels Omhæng om Alteret og Alterdugen.

Søndagen samme Dag og 2 næstfølgende (Søndage) blev udi begge Kirkerne gjort alvorlig Bøn af Prædikestolen til Gud i Himlen, at han vilde aabenbare og straffe saadanne Kirkerøvere.

4 Advent Søndag blev atter gjort Bøn til Gud, at han samme Røvere alvorligen ville straffe. Text. af Ps. 109. (26.)

1670.

Den 9 Febr. døde Kong Frederich 3.

Den 29 Mart. svor udi Viborg paa Raadstuen alle Stænderne i Viborg Stift Vor Allernaadigste Arvherre og Konge, Kong Christian den Femte, og det for 2 Konaelige Raad, nemlig Velb. Erich Krag og Christen Scheel.

Den 6 Ara. udkaf Kongl. Befaling ved Missive til Biskoppen, at alle Præsterne i Danmark og Norge skulde giere Ansøgning i Cancelliet, enhver Sognepræst særdeles om Confirmation paa sit Præstekald, og det inden den 1 Dec. forstkommende, ved sit Kalds Fortabelse. NB. og gav hver Præst 5 Rd., desuden 2 Mk. til Reisepenge.

1671.

Den 2 Julii stod min Søns, Hr. Niels Madsens Trolovelse med Else Jens Datter i Bammen (Præstegaard). Samme Dag sang han sin første Messe. Dominus bene vertat, amen!

Den 3 Sept. stod Hr. Niels (Jensen) Karstrups Bryllup i Roslev (Præstegaard i Salting) med Sophie Henrichsdatter. (27.)

D. 25 Oct. h. 8. ant. m. mortuus est frater meus cariss. Dns Svenero Petri in Vesterbølle. ætat. ann. 67. 2 mens. 3 hebdom. 5 dies. 0:

(Den 25 Oct. om Morgenens Kl. 8 døde min elskelige Broder, Hr. Svend Pedersen i Vesterbølle, i en Alder af 67 Aar, 2 Maaneder, 3 Uger og 5 Dage.)

1672.

D. 31 Octb. mortua est uxor ipsius Catharina Laur. filia in Bølle. sepulta 11 Nov. ætat. 64. (Den 31 Oct. døde hans Hustrue Karen Laurisdatter i Bølle, begravet den 11 Nov., 64 Aar gammel).

Den 25 Febr. (forhen) stod min Søn, Hr. Niels Madsens Bryllup med Else Heinrichs Datter i Bammen. Dominus benedicat ipsis amen! (Herren velsignede dem, Amen!)

1673.

Den 6 Mart. stod Peder Thommesens Trolovelse med Maren Anders Datter i Laastrup (Præstegaard.) (28)

Den 15 April blev Mag. Peder Willadsen, Biskop i Viborg, begravet. Hannem succederede Hr. Søren Sørensen Blud.

1674.

3 Søndag efter Hellig 3 Konger var min Søn, Hr. Nielses unge Søn, Mads N., som tilforn var inddøbt, til Kirke. Podagra forhindrede mig derfra. Sendt 5 Eldr.

Den 15 Febr. Søndag Septuagesima var saadant et forfærdeligt Snog (Snøfog) at jeg umulig kunde komme til Lynderup Kirke, hvor der skulde have været sidst Tieneste. 13, 14 Personer vare heraf Bynen i Uldebjerg Kirke. NB. Niels Jensen Hem gjorde dog Tieneste i

Lynderup Kirke, samme Dag 10 Auditores.
(Tilhørere.)

Den 15 Mart. begyndte det igien at tse.

Natten mellem den 23 og 24 derpaa skied
Christen Haard sig ihjel paa Randrup ved Vi-
borg. (29)

Den 9 April stod min Datters, Margre-
the Madsdatters Trolovelse med Christopher
Mogensen af Sundstrup. Dominus benedi-
cat amen! (30.)

Den 19 Julii, som var 5 Søndag efter
Trinit., stod deres Bryllups Høitid i Udbierg
Præstegaard. Benedictus benedicat amen!

D. 19 Septembr. h. 11. antemer. mortuus est
filius meus unicus et cariss. Dns Nicolaus Matth.
in Vammen. ætat. ann. 36. minus 8 dies.

(Den 19 Sept. Kl. II Formiddag døde min
eneste og elskelige Søn, Hr. Niels Madsen i
Vammen, i hans Alders 36 Aar mindre end
8 Dage.)

Den 8 Oct. blev han begravet i Vammen
Kirke.

Den 19 dito stod der Skifte i Vammen
(Præstegaard) efter Sal. Hr. Niels Madsen,
og alting blev udlagt i bortskyldig Gield, saa
at hans Barn Mads Nielsen slet intet bekom.

I dette Aar 1674 og følgende 75 og 76,
gav hver Præst i Kobberskatten 5 Sldr. hvert
Aar. (31)

1675.

Den 24 Junii efter Kongl. Befaling skal en Stykhest udredes af hver 3 Præster. Den blev leveret af Hr. Anders i Laastrup, Hr. Carsten i Tostrup og mig. Jeg lod Hesten til, de andre gav mig hver 6 Sldr. Nu udbrød det til aabenbare Feide mellem Danmark og Kron-Sverrig. Hielp os Gud!

Den 16 Juli førte min Kone Peter Thøgersen til Viborg og satte ham i Dansk Skole til Mouritz Trappe, og lagde ham i Hans Henriichsens Huus. Dominus bene vertat! (32)

Den 15 August kom lille Maren Haard fra Hersomgaard og forblev hos os. (See 36 Num.).

Den 21 Oct. kom Peder Thøgersen hjem igien, og havde regnet Regnskabs Bogen igiennem.

1676.

Den 27 Januar blev paabuden Krigsstyr. Viborg Stift blev deelt udi 2793 Familier, og disse igien i 10 Classer. (33)

1 Classe deles i 25 Fam. og giver hver aarligen
243 Rd. 2 Mk.

2	=	=	37 F.	hver aarl.	182	=	3	=
3	=	=	78	=	=	171	=	4
4	=	=	130	=	=	92	=	
5	=	=	260	=	=	61	=	
6	=	=	260	=	=	45	=	3 Ort.

7 El. deles i 335 Fm. hver aarl. 30½ Rd.
8 = = 412 = = 15 Rd. 1 Ort
9 = = 560 = = 11 = 3 =
10 = = 750 = = 7 = 1½ =

Udi forn: Krigsstyr ere Rinds Herreds
Præster (34) taxerede saaledes som følger:

Hr. Mads i Uldbierg	45 Rd.	3 Ort.
= Anders i Laastrup	45 =	3 =
= Isaac i Hersom	45 =	3 =
= Bertel i Besterbølle	30½ =	
= Jens i Giedsted	30½ =	
= Stryge i Evedrup	30½ =	
= Carsten i Tostrup	15 =	1 =
Capellanen i Hvam	4 =	1½ =
Degnen i Besterbølle	3 =	1½ =
Degnen i Giedsted	3 =	

Er 254 Rd. 3 Ort.

Den 15 Febr. (kom Kongl. Befaling, at)
hver Præst (skulde levere) 3 Tønder Korn af
hvert Slags i Magazin- og Militair- Skat.
Nok hielp jeg efter Biskoppens Begiering Hr.
Christophør i Gislum med 1 Tønde Rug og 1
Td. Bøg. (35)

Den 25 Febr. (derpaa) fremsendte jeg forn.
6 Tdr. Korn til Aalborg med min egen Bogn.
Michel Christen Mogensen)
Jens Anders Mogensen) 1 Bogn
Jens Glerup Christen Hofman) 1 Bogn
Christen Hiffels Bogne. (36)

Kug (kostede dette Aar) 1 Ed. 10 Mk.

Bng = = 1 Ed. 10 Mk.

Havre = = = 4 = 8 ß.

Den 16 Febr. kom Befaling om en Stnkhest og en Kudsk. Af hver 3 Præster (leveres) Hesten. 6 Præster om Kudskken eller (og at give) 10 Rd. Hr. Jens i Giedsted, Hr. Anders i Laastrup og Jeg vare om (at levere) en Hest. Kjøbt hertil den 26 April en blesset Fur af Borgmester og Landstingsherer Mouritz Bruun i Viborg for 24 Eldr. Tilkom hver Præst af Kudskpenge at udgive 10 Mk. I alt 10 Eldr. 2 Mk.

Den 10 Mart. kom Peder Thøgersen bort efter hans Faders Skrivelse. Jeg gav ham 2 Eldr., 4 Skpr. Kug, som han solgte for 17 ß. Skpn., min Kone gav ham 1 Mk., en Ost, Brød ic. Gud og got Folk promovere ham!

I December kom Kongl. Befaling, at hver 2 Præster skulle udmundere en Dragon, eller give 40 Rd., alt inden Januari Maa-neds Udgang 1677. Den Fattige hielves af den Rige. Hr. Carsten i Thostrup faaer af Hr. Mads i Uldbierg 2 Rd. Hr. Søren (Sørensen Ptiv) i Besterbølle faaer 4 Rd., nemlig af Hr. Anders i Laastrup 2 Rd. og af Hr. Isaaeh i Hersom 2 Rd.

Den 28 Decb. blev paabuden Krigsstyr,

som ved anordnede Commissarier skulde tages og sættes. Commissarierne vare Velb. Ebbe Gyldenstjerne, Jens Rodsteen, Hans Juul, Christen Giedde, Sten Bilde, og Bisfopen (Søren Glud.)

Thøger Lassen i Kalborg til Underretning om Uldbierg og Lynderup Sogne.

1. Et Boel i Uldbierg skulder aarligen til Wiin og Brød til forskr. Kirke Naa 10 Skiepper. Herligheden deraf er Høi-velbaarne Hr. Peder Redzis Arvingers.
2. Ingen Anney Gaard.

Dat. Uldb. 28 Decbr— 76.

M. P. S. (37.)

1677.

Den 7 Jan. om Søndagen var saa stort et Himmel og Jordknog, (at det var mig) besværligt at komme til Lynderup Kirke, hvor der vare 5, 6 Lynderup Mænd. Med Fare tog jeg hjem igien til Uldbierg Kirke, hvor alene mødte 4, 5 af Uldbierg Bne.

Den 29 Jan. betalte jeg 30 Sldr. for Dragon=hesten.

Den 15 Febr. leveret til Hr. Jens (Provsten) i Giedsted 3 Sldr., som Hr. Carsten i Tostrup er tillagt.

Den 19=20 Febr. var Geistligheden (i Rinds Herred) forskreven at møde i Viborg, og saa consequenter i Stiftet. Med Provsten

(Hr. Jens i Giedsted) vare Hr. Søren Prip (i Vesterbølle) og Hr. Anders i Laastrup, som efter aflagt Eed skulde sige Sandhed om Enhvers Formue.

Udi fornævnte Krigsstyr ere Rinds Herredspræster tærede som følger:

Hr. Mads i Uldbierg	15 Rd. 1 Ort.
= Isaach i Hersom	11 "
= Anders i Laastrup	7 "
= Carsten i Tostrup	5 "
= Stenge i Evedrup	4 "
= Jens i Giedsted	4 "
= Søren i Bølle "	2 "

Er 48 Rd. 1 Ort.

Den 18 Mart. kom lille Mogens Christensen, Christen Mogensens Søn (i Bierup) hid at gaae i Skole hos Christen Harbo (Dejnen i Uldbierg) og ligge her i Huset til Kost. (38.)

Den 9 Juni kom Maren Christens Datter Haard til Viborg at lære at sye. (39.)

Den 29 Sept. kom hun hid igien, og gav jeg Snepigen 1 Sldr.

Den 3 Oct. fremsendt til (Hr. Jens, Provsten i) Giedsted Skat af

E

5 Ildstæder	=	5 Sldr.
6 Heste og Hopper à 2 Mk.	3 =	
4 Køer à 24 β.	=	1 = 2 Mk.
		<hr/>
	Er	9 Sldr. 2 Mk.

Den 11 Oct. havde Agatha Mogensdatter paa Hersomgaard Trolovelse med Bogn Jacobsen, Foged og Fuldmægtig paa Randrup. Gud give Held og Betsignelse! (40)

Den 25 Nov. stod deres Bryllup paa Hersomgaard. Fremsendt 7 Sldr.

1768.

Den 15 Januarii kom Kongl. Forordning, at enhver Geistlig og Verdslig skulde udgive halv Krigsstyr, som er halvt saa meget, som enhver blev sat og taxeret for den 20 Febr. 1677. Derudi tilkommer mig at udgive 11 Sldr. 1 Mk. 12 β. udi 2 Terminer, nemlig til Martii og Junii Maanedes Udgang. Er til hver Termin 5 Sldr. 2 Mk. 14 β.

Den 17 Jan. kom Maren Haard igien til Viborg.

Den 2 Mact. kom Kongl. Befaling, at hver tvende Præster skulde udgive en Artillerichest, en stærk og dngtig Vallast eller Hoppe, vel foret og ved Magt, i det mindste 14 Palm (41), ikke under 4 eller over 8 Aar gammel; den rige Præst at hjælpe den fattige, og Hesten at holdes i Beredskab, at den kunde vorde leveret inden Martii Maanedes Udgang.

Derpaa fulgde Bispens Skrivelse, at Provsten med en af de ældste Præster i Herredet skulde møde i Viborg den 19 Martii Kl. 8 paa Conventhuset. Da blev jeg tillagt at hielpes 1 Sldr. til Hr. Jens i Varmer, og $\frac{1}{2}$ Sldr. til Hr. Jens i Kornum.

Den 13 dito blev (foranførte Befaling) allernaadigst modereret saaledes: At 3 Præster skulde udrede forn. Artillerihest. NB. Da blev jeg lagt udi Lag med Hr. Niels i Heilskov og Hr. Peder i Drum, og sendte jeg 8 Sldr. til Heilskov, efter Hr. Niels's Skrivelse, til min Anpart.

Samme Dag kom Kongl. Majest. Allernaadigste Missive om en Forstrækning paa Penge at laane, og da efter Biskoppens Befaling at møde i Viborg derpaa den 11 April, enhver at angive, hvad han kunde forstrække, og hvor jeg angav 24 Rdlr.

Specification (paa Præsternes Angivelse i Rindsherred.)

Hr. Mads i Uldbierg . . .	24 Rdlr.
= Isaach i Hersom . . .	20 "
= Søren i Bølle . . .	18 "
= Anders i Laastrup . . .	16 "
= Christen ibidem (42)	1 "
= Stenge i Evedrup . . .	14 "
= Peder (Capellan) i Hvam	1 "
= Jens i Giedsted . . .	14 "

Hr. Carsten i Tostrup .	12 Rld.
Jacob Degn i Giedsted .	1
Christopher Degn i B. Bølle	2 Mk.
Er	<u>121 Rld. 2 Mk.</u>

Den 21 Maj Barsel paa Hersomgaard (hos min Svoger, Forpagter Bogn Jacobsen Haard) med (hans Søn) Christen Bognsen Haard.

Den 6 Junii sendte Hr. Niels i Heilskov $\frac{1}{2}$ Sldr. igien af de 8 Sldr. til Hesten. (See 13 Mart.)

Den 8 Juni satte jeg Mogens Christensen Gjørup til Dansk Skole i Viborg til Moust (Mourik) Trappe, og lagde ham udi Hans Henrichsens Huus. Deus benedicat amen!

Den 20 Junii blev jeg af Biskoppen constitueret til Provst for Rindsherred, men for min Alderdom og Svagthed blev jeg igien forlovet fra samme Provste-Embede.

Den 23 Juni døde min gode sal. Broder Hr. Jens Pedersen Farstrup. (43.)

Den 4 Julii derpaa blev han begravet.

Den 28 Julii kom lille Mads Nielsen Bammen hid til os og forblev her. (44)

Den 13 Oct. blev udgiven Kop- og Dvægsfatpenge 18 Sldr. 1 Mk., nemlig for

Min Kiereste	3 Rldr.
Drenge 2, Vige 1, a 1 Sldr.	3 Sldr.

Heste og Hopper 4, à 1 Sldr.	4 Sldr.	
2 Stude i 3die Aar à 3 Mk.	1½ =	
4 Køer à 3 Mk.	3 =	
3 Unghødder à 12 β.		2 Mk. 4 β.
3 Kalve à 12 β.		2 " 4 "
Faar og Lam 16, à 4 β.	1 =	
Sviin 2, à 4 β.		8 "
		<hr/>
	Er	18 Sldr. 1 Mk.

Den 25 Octbr. kom Mogens Christensen hid hjem i aien.

Den 28 Nov. blev paabuden halvt Krigsstyr ligesom tilforn udi sidste halve Krigsstyr var taxeret til den førstkommende 11 Decbr. useilbarlig udgives skal. NB. tilkommer mig at udgive 11 Sldr. 1 Mk. 12 β. vid. supr. 19, 20 Febr. 77. 15 Jan. 78.

Til Martini Provstemode blev vedtaget af Provsterne, at hver Præst skal give Bispen 1 Rdlr. in Specie for hans Reiser.

Den 8 Dec. betalte jeg 1 Rdl. in Specie.

Den 11 Dec. stod Christen Ugelrises Bryllup i Viborg. Fremsendt 4 Sldr. (45)

1679.

Den 12 Jan. kom Mogens Christensen hjem til Siorup, at skulle gaae i Skole i Fielfsøe.

Den 3 Junii stod Axel Mogensens (Slov) Bryllup i Viborg. Gav jeg 4 Sldr. (46)

Den 7 Junii kom Kongl. Brev om halv Krigsstyr. Min ordinaire Contingent er 11 Sldr. 1 Mk. 12 ß.

Den 25 Junii kom atter Kongl. Brev, at 2 Præster skulde udrede en Artilleriehest, Hr. Jens i Giedsted og jeg lagde sammen i samme Hest, og blev jeg desuden tillagt af Bispen at give Hr. Gabriel i Blære til Hielp 1 Sldr. (47.) Og gav jeg Hr. Jens i Giedsted for min Anpart i Stykhesten 10½ Sldr.

Den 20 Aug. kom igien Kongl. Forordning om halv Krigsstyrs Paabud inden September Maanedes Udgang at erlægge af alle og enhver, ingen undtagen, være sig Geistlig eller Verdslig, høi eller Nedrig, som udi forrige Krigsstyr baade paa Landet og ellers enten af Os Selv eller i andre Maader af Bories dertil forordnede Commissarier er sat og taxeret for, saa at enhver havende Attraae og Nidkierhed deraf kunde kiendes til at befordre alle optænkkelige Midler, hvorved ovenbemeldte høie Fredsværk kunde udføres til de bedste paafølgende Ro og Sikkerhed. Betalt min ordinaire Contingent 11 Sldr. 1 Mk. 12 ß.

Den 15 Oct. var Bryllup i Østergaard i Salling med Hr. Albet Jensen udi Farstrup og Ellene Niels Datter i Østergaard. Og gav jeg 5 Sldr. (48.)

Den 22 Oct. stod Bryllup i Giedsted (Præ-

stegaard) med Hr. Peder Andersen Bøgvad og Bergitte Jensdatter (Brasen) og gav jeg 2 Rdlr. (49.)

Den 27 Oct. NB. blev jeg exequeret af Casper, Licutenant i Viborg og Gregers N. for 1 Rdlr., som var paabuden som min Contingent. Og gav jeg 3 Mk. Exequerpengge, og laa de her i Nat over.

Den 19 Nov. blev jeg atter exequert for 1 Rdlr. paabuden, og gav jeg 3 Mk. Exequergeldt.

1680.

Den 20 Januar døde Hr. Anders (Jensen Resen) i Laastrup, og blev begravet d. 5 Febr. derpaa.

Den 28 Jan. kom lille Mads Nielsen til Skole igien til Jens Christophersen Bundgaard.

Bed samme Tid døde Hr. Jens Nielsen (Brasen, Provst) i Giedsted i hans Alders 80 Aar.

Den 8 Febr. blev jeg exequert for 1 Rdlr. paabuden 28 Oct. 1678, foruden 3 Mk. Exequergeldt.

Den 5 Sept. 13 Søndag efter Trin. kom Peder Thommesen et Offer.

Af Uldbierg Sogn	7	Sldr.	1	Mk.	4	ß.
Nok af mig	1	=	2	=		
Af Lynderup Sogn	5	=	2	=		
Er	14	Sldr.	1	Mk.	4	ß.

I samme Aar blev befalet Prindsesse-Udsstyr. Min Contingent (er 37 Sldr. 1 Mk. 14 ß., som skal betales) udi 2 Terminer. I hver Termin 18 Sldr. 3 Mk. 15 ß. af Præstetienden af Uldbierg og Lynderup Sogne, som er Rug 50 Ldr. 1½ Skp.

Bng 18 = 3 "

Havre 4 =

Er tilsammen 50 Ldr. 4½ Skpe. Hartkorn. (50.) Og er af hver Lønde Hartkorn 24 ß. i hver Termin.

1681.

Den 10 Decbr. fremsendte jeg 2 Mk. til (Hr. Provst Carsten Schytte i) Løstrup, som Hr. Niels Riis til Rejsepenge er foræret efter Bispens Intercession.

1682.

Den 13 Sept. visiterede Provsten i Uldbierg og Lynderup Kirker.

Specification

paa Kop- og Dvægskat af min Familie og Dvæg til den første Termin den 1 Dec. 1682.

Min Hustrue	4½ Mk.
1 Dreng	1 =
1 Pige	1 =
3 Heste à 1 Mk.	3 =
1 Føl	8 β.
3 Køer à 12 β.	2 = 4 =
2 Ørne fra 2 til 3 Aar à 12 β.	1 = 8 =
2 Ungnøder à 3 β.	6 =
2 Kalve à 3 β.	6 =
16 Faar og Lam: à 1 β.	1 =
2 Sviin à 1 β.	2 =

Er 3 Rdlr. 3 Mk. 10 β.

Substituten Christen og Hustrue 3 Mk.

Den anden Termin betales til 11 Mart. 1683.

Specification

paa paa min Familie Consumtion, Folke- og Hesteskatt, forfærdiget til den 11 Dec. 1682.

For min Kiereste . . . . . 1 Sldr.

1 Tienestedreng . . . . . 1 =

1 Tienestepige . . . . . 1 =

mine 3 Heste . . . . . 3 Mk.

Til Folkeskat

1 Tienestedreng . . . . . 1 Mk. 8 β.

1 Tienestepige . . . . . 1 =

Er 4 Sldr. 1 Mk. 8 β.

Den anden Termin betales til S. Hans Dag 1683.

(Attest.) Degnekaldet hører til Viborg

Skole, og betienes af en Substitut, navnlig Christen Christensen (Harbo), som ingen Heste harer, men han og hans Hustrue Anne Niels Datter formedelst ringe Tillæg leve armelig.

1684 den 2 Januar er lige Extract udgiven til Axel Mogensen (Skov paa Lyndestrupgaard.)

1685.

Blev Præstetienden af Uldbierg og Lyndestrup Sogne angivne for 3 næst forgangne Aar, nemlig 1680. 81. 82. saaledes:

Rug	90	Edr.	4½	Skp.
Bng	55	=	2	"
Havre	12	=		

deraf beleber sig i de 3 Aar den 3die Deel

Rug	30	Edr.	1½	Skp.
Bng	18	=	3	=
Havre	4	=		(Hartkorn) (51.)

Den 15 Julii gav jeg Hr. (Provst) Carsten i Løstrup 3 Mk. for Reisen, Skriven, Instrumenter at forfærdige ic.

Den 23 Aug. blev Krigsstyrks Hielp paa buden og taxeret af Amtsherren Hr. Christen

Schuel, Bispen, Provsten og Herredsfogden. (Og blev Rinds Herredspræster taxerede saaledes:)

Hr. Mads i Uldbierg . . .	8 Rdlr.
= Stnge i Eveldrup . . .	6 =
= Isaach i Hersom . . .	6 =
= Peder Bøgvad i Giedsted	6 =
= Carsten i Løstrup . . .	5 =
= Christen Kesen i Laastrup	5 =
= Laurikz Arelson i B. Bolle	2 =
= Peder, Capellan i Hvam	1 =

Er 39 Rdlr.

Og haver jeg Mads Pedersen (Farstrup) leveret mod Qvitering 8 Rdlr. til Krigshielp. Nok 4 Rdlr. Forhøining den 10 Mart. 1684.

I November (blev befalet) at yde halv paabuden Kop- og Qvægskat, lige ved den forrige halve Kop- og Qvægskat, nemlig af 13 Oct. 1678, saaledes:

Min Kiæreste . . .	9 Ml.	
1 Dreng . . .	2 =	
1 Pige . . .	2 =	
2 Hopper og 1 Hest à 2 Ml.	6 =	
1 Føl . . .	1 =	
3 Køer à 24 ß. . .	4 =	8 ß.
2 unge Stude i 3die Aar	3 =	

2 Ungnøder à 6 þ.	.	.		12 þ.
2 Kalve à 6 þ.	.	.		12 =
20 Faar og Lam à 2 þ.	.	.	2 Mk.	8 =
3 Sviin à 2 þ.	.	.	=	6 =
1 Bieftof	.	.	=	4 =

Er 8 Sldr. = Mk. 2 þ.

Substituten Christen Harbo og Hustrue 6 Mk.

Ummærkninger

til

Hr. Mads Pedersen Farstrup's

D a g b o g.

(1) Efter foregaaende hemmeligholbt Raadsforsamling Løverdagen den 12 August 1536 lod Kong Christian den Tredie udføre dette mærkelige Forretagende 5te Dagen efter Marie Himmelfartsfest, nemlig Søndagen derpaa den 20 Aug. og bleve da fængslede følgende: Erkebispnen i Lund i Skaane, Torben Bilde, og Bispnen af Roeskilde, Joachim Rønnow, som samme Dag vare nærværende i Kjøbenhavn, og havde holdt Gæstebud med hverandre; Knud Gyldenstjerne i Odense; Jørgen Friis i Viborg; Styge Krumpen i Børglum eller Aalborg; Ole Munch i Ribe, og Ove Bilde i Aarhus, som i Betragtning af hans høie Alder og Fortienester af Riget forskaaedes for Arrest, hvormed han dog siden blev belagt, da han ei godvillig vilde udlevere Silkeborg Slot. De bleve alle efter given Forskrivning om Statsrolighed forlehnede med adskillige Gudsfer paa Livstid, undtagen Joachim Rønnow, der paa ingen Maade vilde bequemme sig, men hellere besluttede at ende sit Liv i Fængsel, hvor han og døde i Kjøbenhavn den 1 Mai 1544, og blev begravet i Hell. Giest. Kirke sammesteds. See Millots B. Hist. 8 D. om den danske Kirke Reform. pag. 393.

(2) Denne første Ordination forrettedes af Doct. Theol. Joh. Bugenhagen, som Kong Chri-

Christian 3. selv havde tilskrevet D. Luther om at sendes til Danmark. Han havde først den Ære i samme Aar 1537 den 12 August at krone Kongen og Dronningen Dorothea, i Frue Kirke i Kjøbenhavn, hvor han siden 14 Søndag efter Trinitat. eller den 26 Aug. i det Kongelige Hershabs og Rigsraadernes Nærværelse ordinerede følgende 7 første Evangeliske Bisper i Danmark, nemlig: Frans Wormsen til Lund, Petrus Paladius til Roskilde, Jørgen Jensen Sadolin til Odense, Mathias Skade eller Lange til Aarhus, Jacob Eskønning til Viborg, Johannes Wandalin til Ribe, Jens Thomassen til Borglum eller Nalborg, og Gebelius Petri til Bergen i Norge, som allerede fire Aar forhen havde været Catholff Biskop sammesteds. Man har om denne sidste følgende Anecdot: at da han som en formuende Mand samme Dags Aften ved en anfælig Foræring vilde erkiende den Umage, Bugenhagen havde havt, og dette heller ikke var ham uvelkommen, men dog meget paafaldende, skal Bugenhagen have spurgt Gebelius: "bleve de ikke alle 8 rensede, hvor ere da de 7?" thi Dagens Evangelium var just om de 10 Spedalske, og Gebelius var at ansee som en Fremmet.

(3) I Catholicismens Tid i Danmark havde enhver Stiftsbiskop sine 7 Officialer, der tillige med ham bestyrede Stiftets baade verdslige og geistlige Sager. Ved Reformationens Indførsel gik denne Indretning ind; dog sørgede Kong Christian 3. for, at alle kunde vedblive i den begyndte Orden, og enhver Mangel kunde afhjælpes. Til den Ende befalede han, at de Lehnmænd, der vare belehnede med de Lehne, hvori Stiftets Hovedstad var beliggende, skulde tillige

med Biskopperne have Oberbestyrrelsen af Stiftets geistlige Sager. Til disse Lehnsmænd, der vare de egentlige Stiftslehnsmænd eller Stifts befalingsmænd, der og den Tid bleve kaldte Stiftsregenter, og til Biskopperne, havde man da at henvende sig i ethvert Tilfælde, der angik geistlige Sager. Denne de Verdsliges Deeltagelse heri har giennem adskillige Forandringer fremdeles vedligeholdt sig. See Hertels Arkh. Domk. Bestr. i D. 55 Cap. Af Mangel paa bestemte Esterretninger er det ikke let at opgive, hvilke Lehnsmænd paa ethvert af de i eller ved Stiftsstæderne beliggende Slotte have tillige været de første Stiftsbefalingsmænd. Dog synes følgende at have været det. I Sællands Stift: Anders Bilde til Sæholm, residerende paa Risbenhavns Slot. I Fyns Stift: Erich Krummedige, paa Odense Slot. I Nalborg Stift: Axel Juul til Villestrup og Axelvold, paa Nalborghuus Slot. I Viborg Stift: Henrich Ranzov, paa Hald Slot. I Nørhuus Stift: Peder Ebbesen, paa Nørhuusgaard eller Kongens Gaard i Nørhuus, (de catholske Bispevs Residents) i Havreballegaards Lehn. I Ribe Stift: Johan Ranzov, paa Riberhuus Slot. Og i Skaane Stift: muligen Sti Pors, som Biskop P. Palladius i Fortalen til Arvid Pedersens 3 af ham udgivne Psalmer. Kbh. 1554, kalder Kongl. Majestæts Befalingsmand over Stigstens Guods i Skaane, formodentlig paa Malmsehuus Slot. Danske Magaz. 5 Deel. 346.

(4) Bemeldte Kirkeordinants udkom først paa Latin under Titel: *Ordinatio ecclesiastica regnorum Danicæ et Norvegicæ*. Havn. 1537. 8.

D

Doct. Johannes Bugenhagen med Tilnavn Pommeranus (dansk Doctor Hans Pommer, da han var fød paa Den Wollin i Pomern) og Petrus Palladius have havt meest Deel i at forfatte den. Den blev derpaa sendt til Luther og af ham approberet, hvorefter den siden af P. Palladius blev oversat paa Dansk og udgivet i Koeskilde 1539 under Titel: "Den rette Ordinans, som paa Herredagen i Ottensee blev overseet og beseglet, hvorledes Kirketjenesten skal holdes udi Danmark og Norges Riger og de Hertugdømmer Slesvig og Holsteen, samt indført til almindelig Bruug", og paa Rigsdagen i Odense samme Aar gjort til en almindelig Kirkelov.

(5) De 26 Artikler, som siden bleve lagte til Ordinantsen, kaldes almindelig Articuli Ripenses, fordi de bleve forfattede paa et Kirkemøde til Ribe den 1 Maj 1542.

(6) Allerede fra 1524 havde man trykte danske Oversættelser af det hele Ny og nogle enkelte Bøger af det Gamle Testamente, men ikke nogen samlet Oversættelse af hele Biblen førend denne. See Kiøb. Lærde Selst. Skrivt. Tom. 1. Pag. 1. og følg. Denne første Bibeloversetning blev efter Kong Christian 3. Befaling forfattet af D. P. Palladius, Biskop i Sælland, Ole Chrysoström, Jens Sinning og Johannes Maccabæus, alle 3 Doctores Theologiæ ved Kiøbenhavns Universitet. Kongen lod den paa sin egen Bekostning trykke i Kiøbenhavn 1550 i Folio, og befalede tilmed, at enhver Landsbykirke skulde anskaffe sig et Exemplar deraf til Præstens Tiensse. Fra den Tid har der for det meste været Bibles i Kirkerne. Claus Chrysoström blev 1547 Bisp i Børglum efter Jens Thomaßen,

der resignerede, fordi han sølte sig for svag til at modstaae Munkene i Klosterne, han havde at trække med, og levede siden af Pension hos sin Søn, som var Præst i Haversløv i Øster-Hansherred, hvor han døde.

(7) Denne Skats Eftergivelse omtales i Krigs Christian 3. Historie, Dansk Oversætt. 1 D. S. 376 saaledes: "Kong Christian var saa naadig, at han eftergav alle Præster paa Landet den Skat, som var dem paalagt, og alle ede bragt til Solding; thi han havde paalagt hver 4 Rdlr., hvilket af de fleste paa den Tid ansaaes for at være en haard Skat." Hr. Justitsraad og Professor Engelstoft i Kiøbenhavn har havt den Godhed at forskaffe og meddele mig en Gienpart af det Kongl. Rescript selv desangaaende, som findes i det Kongl. Cancellie-Archiv, og som her følger:

Christian den Tredie 2c. Vor sønderlige Gunst tilførn. Viid, at som Eder vel fortænkter, at Vi haver ladet Vore aabne Breve udgaae til alle Sognepræster og Sognedegne over alt Vort Rige Danmark udi saa Maade, at hver Præst skal komne Os til Hielp med VI Daler og hver Degn med I Daler. Da efterdi Vi fortænkter, at der er stor Armod iblandt Præster og Degne, og manae skulle storligen forarme dennem, om de skulde samme Skat udgive, ere Vi for sliq Leiligheds Skyld tilfreds, og ville forskaae Sognepræster og Sognedegne for samme Skat, og have Vi ladet Vore Breve udgaae til Vore Lehnsmænd, som have Befaling at oppebære samme Præsteskate, at dersom de have udgivet noget af samme Skat, da skulde de strax antvorde dennem samme Skat tilbage, som han udlagt ha-

ber. Det maae I give Præsterne og Degnene tilkiende over alt Eders Stigt, at de kunde vide dennem derefter at rette. Befalendes Eder Gud. Actum Coldinghuus anden Juledag Aar efter Christi Fødsel 1554.

Til Superintendenterne i Danmark. Ved at sammenligne Krag's Beretning med dette Rescript finder man nogen Uovereenstemmelse; thi hiin melder kun om Præsterne paa Landet, da dette ikke synes at giøre nogen Undtagelse; saa taler og Krag om 4 Rdlr., Rescriptet om 6 Daler, som jeg antager for 6 Sldr., der da ere liggegiældende med 4 Rdlr., ei heller nævner Krag Degnene, der og vare ansatte som Skattepligtige. Ved hvad Leilighed denne Skat blev paabudt, har jeg ei funden, men det lader af Rescriptet, at Eftergivelsen ikke længe har fulgt efter Paabudet, som ventelig et overordentlig Stats-tilfælde har givet Anledning til.

(8) Kong Christian 3. Ligg blev først bisat i St. Knuds Kirke i Odense, men siden, 20 Aar derefter, 1579, lod hans Søn, Kong Frid. 2. det føre til Koeskilde, hvor der sattes ham et prægtigt Monument, hvis korte og uden al Lovtale simple Gravmæle (Pont. Marm. Dan. I. 4.) er nok til at gienfalde denne Danmarks saa ypperlige og giennem alle Aarhundrede uddødelige Konges store Dyder og Fortienester af Fædrelandet.

(9) Ovennævnte Forordning, som er af 13 Januar 1568, findes anført i Danske Magaz. 5 B. pag. 86. Man seer deraf, at de paa den Tid i Frue Kirke i Kiøbenhavn brugelige Kirke-Ceremonier, besynderlig ved Nadverens Sacraments Forretning, skulde da være den almindelige Re-

gel, hvorefter al Kirketieneste i Danmark maatte indrettes, og hvorved Præsternes selv vedtagne forskellige Skikke og deraf flydende Tvistigheder skulde bortfalde.

(10) I Aaret 1540 udkom det Nye Testamente paa Islandsk, trykt i Koeskilde, 8. Oversætteren var Oddur Gottschakson af norsk Adel og Kamulus hos den sidste catholske Bisp i Skalholt, Dgimund Poulson. Han havde paa sine danske og tyske Reiser erhvervet sig god Kundskab i begge disse Sprog foruden det Latinske, og tillige faaet Opmærksomhed paa Luthers Reformation. Af Frygt for Biskopen blev Kostalden hans Museum, hvor han snart røgtede Bøgerne, snart oversatte et Capitel, og naar han manglede Papir, fik han det af Bispen, foregivende at han brugte det til at udskrive de Biskopelige Statuter og andre Kirkelove. Af denne Tieneste blev han omsider kied, og reiste 1539 ned til Kjøbenhavn og fik sit Nye Testamente Aaret derpaa trykt i Koeskilde. Han blev siden, 1554, Laugmand i Island. Uheldig kom han af Dage, i det han druknede i en Strøm 1557. See Worms Lexicon over Lærde Mænd.

Men denne hele Bibel-Oversættelse have Islænderne at takke deres Landsmand, den Holumske Biskop Gudbrand Thorlakson for, og som derfor i deres Kirkehistorie bliver udødelig. Denne saa høit fortjente Mand, efter først at have været Rector i Skalholt og Præst paa Bredebolstad i Vestersøpe, blev 1570 Biskop i Holum, hvor han nogle Aar derefter anlagde et Bogtrykkerie. Foruden denne Oversættelse, der udkom 1584, Holum i Folio, og det Nye Testamente særskilt ibid. 8., har han deels skrevet, deels over-

fat over 80 Skrifter paa Tysk, som ere trykte i Holm. Han var tillige en stor Mechanicus, og har som Geograf optaget et Landkort over Tysland, som Ortelius har stultet. Formedelst sin strænge Myndighed i verdslige Sager blev han meget forhadet. Han døde 1627, 85 Aar gammel, efter 61 Embeds-Aar i alt. W. Lex. Giesstings Jubell. I. 158.

(11) Christianus Maccabæus var en Søn af D. Theol. Joh. Maccabæus. Han er fød i Wittenberg 1541. 1559 blev han Professor Pædagogicus, og efter at han i 11 Aar havde været Præses ved Sorø, reiste han 1597 til Skaanen, blev Canonicus og Archidiaconus til Capitulat i Land og døde Aaret derpaa.

(12) Kong Fridrich den Andens egentlige Symbolum: "Mit Haab til Gud allene", uledes i den bekiendte Psalme: "Mit Haab og Trost og al Tillid ic." af Begyndelses-Ordene af ethvert Vers. Bildpret var en Favorit-Hund, Kongen meget afholdt. Han lod endog til Erindring om dens Trost mod sin Herre paa adskillige Mynter præge disse Ord: "Treu ist Bildpret," hvorunder laae den skulte Sandhed, at hans Hund fandtes mere tro end mange Mennesker.

(13) Af dette Sted, saabelsom af Notizen 1623 sees, naar Hr. Farstrup har begyndt at skrive, med mindre disse Steder senere ere tilfattede, som er Tilfældet med mange flere.

(14) Præste-Calent (Præstemode, Convent, paa Latin Kalendæ) bestod i en aarlig eller oftere Sammenkomst af Geistligheden i ethvert Herred, deels for at holde lærde Samtaler, deels for at give Provsten Efterretning om Kaldenes

Tilstand, og han igien lode dem vide, hvad der var passeret paa næste Landemode. Calentet holdtes ogsaa derfor strax efter samme. Man begyndte Samlingen med passende Sang og Bøn for de hensovede Brødre, udførte derpaa Dagens Henstater, og endelig gjorde sig tilgode med Mad og Drikke. Fra ældre Tider have disse Sammentømter havt Sted. 1434 confirmerede Biskop Ravne af Odense endog et Degne Calent i Fuglse Herred i Lolland, Alle-Helgens Calent kaldet, og skal endog have lagt noget Guds dertil, kaldende sig selv Medbroder af samme Calent. See Daaske Magaz. B. 3. S. 264. 1503 testamenterede Messer Hans Urne, Domprovst i Odense, til Præste-Calentgildet sammesteds en stor Solstøbe. D. Mag. I. 297. Og vare mange af disse Calenter berigede baade med faste Egen-domme og mange andre Kostbarheder, som Bægere, Kruse, Kander, Kade og Skaale med mere af Guld og andre Apparater til Gildet, (Vomus convivii) hvor Samlingen holdtes. Ved Reformationen gjorde Kong Christian den Tredie og følgende Konger mange af disse Calenthuse til Skoler og Fattighuse, og anvendte Herlighederne til bedre Henstater. Calenterne bleve dog ved, men fik et rigtigere Formaal. Paa Synodet i Koeskilde 1553 udgav Biskop P. Valladius blandt andre Stykker om en bedre Kirke-Disciplin, ogsaa et om Calent, saaledes: "Sognepræster og Sognedegne skulle komme tilsammen 2 Gange om Aaret i det mindste, og handle med hverandre om Lærdomme, Levnet, Ceremonier og om alle andre Ting, som Religionen er anrørende." Calentet vedblev at holdes i de tilbageblevne Calent- og Conventhuse, og paa Lan-

det i en af Herredets midterste og beleiligste Kirker. Men da dette Sted syntes at være noget magert, blev man siden enig om at holde Samlingen i Præstegaarden efter Omkifte. Ved denne Leilighed fik Mødet atter en nye Indretning. Enhver Broder lagde sin Contingent. Foruden Herredets Geisslighed indbød man og Eggenes gode Venner. Man kom nu sammen, aad og drak, vel og svirede, og herved foredrog sine Erindringer, saa Giestebudet selv fik Navn af Præste-Gæst. Til nøiere Kundskab herom vil jeg af Lillesunds bekiendte Udtog af den danske Kirkehistorie Pag. 148 anføre en Regning, Præsten i Everdrup 1598 tilstillede Baarse Herredspræster i Sølland paa Fortæringen, da han det Aar var Oldermænd eller Magister hibendi, nemlig: 3 Tønder Rostocker Ol a 11 Mk., 2 Tønder Landsøl a 5 Mk., Dansk og Tydsk Hvedebrød, Røner og Figen a 2 Pund, Safran, Peber, Meliker og Mandler a 2 Lod, hvidt Sukker 1 Mk., 3 Potter Brændeviin, 1 Stud, 6 Lam, 20 Høns, 2 Sviin, 7 Siæs, 8 Gade Saltmad foruden andet, 1 Otting Smør, nogle Dele Hønsfæg, Hvedemeel for 2 Mk., Rugmeel 8 Mk. og foruden anden Jildebrand 2 Tønder Kul. Og at disse Selskaber eller Gilder ei just have været saa hensigtsmæssige og maadeholdende, som de burde, og derfor som unyttige og misbrugte bleve forbudne og affskaffede, seer man tilligemed Forbuddet af Kong Christ. 4. Reces desangaaende, hvor det i B. i Cap. 29 Art. hedder: "men naar Herredspræsterne foraarsages at samles, da skal det skee ædrueligen og i Gudsfrygt i en Kirke, som omtrent kan ligge midt i Herredet, hvorfra enhver til sit igien skal begive sig; dog

skal sammesteds holdes Sang, Messe, Prædiken samt Børnevisitats og andet, som kan komme Guds Navn til Lov og Ære." Kong Christian 5. har og i sin Danske Lov 16 Cap. 12 Art. befaleet det samme, hvorved alle Calenter og Udes og Drikkegilder aldeles skal være affskaffede. Saaledes var Dndrup Kirke i Slet Herred endog til senere Tid en Convent-Kirke, ligesom Hylleberg Kirke i Aars Herred. Dog fulgte hermed den vedtagne Skik, at den Præst, hvis Tuur det var at forrette Kirketienerien, tog efter fuldendt Forretning de øvrige hjem med sig til et tarveligt Maaltid.

(15) Hertug Ulrich, Biskop til Sverin, var en Søn af Kong Christian 4. og Dronning Anna Catharina, fød 1611. Efterat have gienemreist Holland, England og Frankrig, begav han sig som Oberst i Sachsiske Tjeneste, hvorfra han af Churfyrsten i Aaret 1633 blev sendt til Leiren i Slesien til de Keiserlige Generaler Greverne Schlick og Piccolomini, for at handle om en Stilstand med Keiseren. Efter at han venstabeligen havde opholdt sig, og en Dag spist hos bemeldte Grever, og var paa Tilbagereisen herfra, kaldte Piccolomini ham til en Side, hvorved han blev stillet for et mordisk Skud, der uformodentlig fældede ham den 13 August 1633, i hans Alders 22 Aar. Hans Døds blev ikke uden Grund mistænkt; thi den bekiendte General Wallenstein, som havde Overkommandoen, lod ikke Enigmorderen afstraffe. Prindsen havde just paa samme Tid Haab om at ægte en Polst Prindsesse og erholde Hertugdømmet Preussen. Hans Liig blev Aaret derpaa hjemført til Danmark og

nedsat i den Kongl. Begravelse i Koeskilde. Indskriften paa Kisten læses Pont. Marm. Dan. I. 8.

(16) Derom habes: En sandfærdig Relation og Beskrivelse over Aarhus Domkirkes Spiirs uheldige Undergang den 24 Mai 1642, af Hans Skonning, Klokker og Notarius Capituli i Aarhus, trykt i hans eget Bogtrykkerie sammesteds 1642.

(17) Bemeldte Anna Mogensdatter blev 23 Aar derefter Hr. Karstrups anden Hustru. Denne Notize er ellers indsat af Hr. Lauris Axelsson, da han ægtede hende efter Hr. Karstrups Dod. Hendes Fader, Mogens Christophersen, har til denne Dag bevaret sit Minde i Udbierg Sogn paa følgende Maade:

Da de Sverste Tropper i Aarene 1657, 58 og 59 gjorde Indfald i Jyllaad, naaede de og Udbierg og Lynderup Sogne, hvilke de baa-
de udplyndrede og brandstættede. Udbierg Sogn var da alt for fattig til at udrede den furdrede Skat, hvorfor man saae sig nedte til at angibe Kirkens Kofsbarheder, som endnu vare i Behold. Til Summens Opfyldelse laante Sognesolket da af Kirken en Oblatæske eller Prodbudike af Eolv, som de siden igjen, strax efter Freden 1660, ved Mogens Christophersen erstattede ved at give en nye. Denne Eske, som endnu glemmes i Udbierg Præstegaard, er 10 Lod vægig, glat og oval, $3\frac{1}{2}$ Tomme lang, $2\frac{1}{2}$ T. bred, $1\frac{1}{2}$ T. høi, uden nogen Forgyldning, har et fladt Laag, der slutter i slet Hals uden Hængsler, med følgende Indskrift paa samme: DENNE BODI-
KE LOD MOGENS CHRISTOPHERSEN I
SVNDSTRVP GIÖRE PAA SIN EGEN OC
VLBERIS SOGNEMENDS BEKOSTNING

ISTEDEN FOR EN BODICKE DI LANTE
AF KIERCKE TIL VDGIFT TIL SVENSKEN
SOM GVNDI IBSEN I TARVP HAFDE
GIFVEN TIL SAMME KIERCKE 1648.

Af Mogens Christophersens flere Børn, som her i Dagbogen forekomme, erindres især Christen Mogensen, som boede i den vesterste Gaard i Gjørup i Uldbjerg Sogn, og fra hvilken nuværende Gjørupste Familie nedstammer, hvoraf nogle have udmærket sig ved offentlige Stiftelser, som Commerceraad Jens Gjørup, der i sin Fædrenehøje Gjørup haver stiftet et Hospital for 4 Lemmer. See Hofm. Fund. Tom. 3. pag. 392, 401. Tom. 9. App. Vib. pag. 22. Gunder Jbsen i Tarup eller store Taarup var Morbroder til Anna Mogensdatter, og, som man maae slutte, havde været en formuende Mand.

(18) Prinds Christian den 5. var en Søn af Kong Christian den 4., fød i Kiøbenhavn den 10 April 1603. Udvalgt 1608. Blev hyldet udi begge Kongeriger 1610. Holdt Bilager med Prinsesse Magdalene Sibilla af Sæxen den 5 Octbr. 1634. Døde den 7 Junii mellem 10 og 11 om Aftenen 1647, der han havde levet noget over 44 Aar. Hans Liig blev hjemført til Roeskilde og hensat i Kong Christian 4. Begravelsessted. 3 Pont. Marm. Dan. I. 9 findes Inscriptionen paa Kisten anført.

(19) Faa Fyrster have levet og regieret saa længe som Kong Christian den Fierde, naar man undtager den romerste Keiser August, og den franske Konge Ludvig 14. Formedelsf sine udmærkede fyrstelige Fuldkommenheder og høie Alder var han berømt over hele Europa, og agtet

af sine Medregentere; saa at Philip 4. i Spanien aldrig kaldte ham andet end Kongernes Fader.

(20) Saa overordentlig gode Eider, som baade i dette og følgende Aar 1654 vare paa mange Ting, ligesom i Aaret 1628, saa udmærket bedre vare endnu Eiderne under Kong Oluf, en Søn af Dronning Margrethe, da man 1381 kunde købe en Tønde Al for 2 Sk., en Tønde Rug 5 Sk., en Ko 3 Sk., 6 Pund Smør 1 Sk. I Kong Christian den Førstes Tid 1475 kostede en Tønde Rostocker Al 9 Sk. I Kong Hans's Tid 1504 var det almindelig Kjøb paa en Skieppe Rug 3 Sk. Pengene vare da færre og af høiere Værd. Andersledes gif det til i Kong Oluf Hungers Tid, da det Kongelige Herskab neppe kunde samle saa meget sammen, at det kunde faae sin Zuleastens Madvere for Hunger og Dyrthid. Da Kong Christian 3. beleirede Kiøbenhavn i Aaret 1535, var derinde saa stor en Dyrhed, at en Tønde Meel kostede 40 Kroner, ja Hertug Albret skal endog have givet en Fager 100 Mk. for een Skieppe Meel, et Lam 15 Mk., en lille Hund 5 Mk., en Hestelever 3 Mk., en Krage, man fangede ved Nadsler og Liig, 4 Sk., og en Skieppe Malt, hvoraf man først brøggede Øllet, og siden bagde Brød af Massen, 20 Mk. Pont. Theatr. Dan. I. 64, 2, 176. Holbergs Danm. Hist. Christ. 3.

(21) Bemeldte Birgitte Nielsdatter, ligesom og siden Kirsten Nielsdatter, gift med Hr. Anders Jensen Kesen i Laastrup, vare uden Tvivl Døttre af Hr. Farstrup's Formand Hr. Niels Mortensen, hvis Enke jeg formoder han ved sin Ankomst til Uldbierg har ætlet. Ved at antage dette, hvorfors jeg vel ikke kan opvise noget, lader sig forklare deels disse Familiers Anmældel:

fer, deels den Omhu og Kierlighed, Hr. Farsstrup har viist samme.

(22) Anders Mogensen boede i Siorup, og blev gift med Hr. Farsstrup's Søster.

(23) At Brandenborgerne have giestet Jylland, og samme endnu mindes, derom fortælles efter almindelig Sagn, at den skadelige og paa mange Steder Baarsæden qvælende og overhaandtagende Blomst, Brandenborger eller Morgenfrue (*Chrysanthemum segetum*, *Kornozevie*) af dem skulde være medbragt i deres Korn; hvorvidt dette er sandt, veed man vel ei, men at den allerede nogle Aar tilforn groede paa Svendborg Fyres Marker i Overflødighed til Sædens store Udælgelse, og udmærkede sig der under Navn af Svendborg Urt, eller den onde Urt, kan sees af Hr. Berntsens Danm. og Norg. frugtb. Herlighed Pag. 96. Maaskee den og kan være indført i østersviisk Korn, som den dyre Tid foran Aaret 1653 har nødsaget Svendborgerne at hente.

(24) Denne mærkværdige Krigsstorm, paa hvis Udfald Danmarks Skiebne da beroede, gif for sig Natten mellem 10de og 11te Febr. 1659. Samme Nat var mørk og kold, og Sneen dækkede Jorden allevegne. For ei at skielnes fra samme, havde de Svenske iført sig hvide Skjorter, og signaliseret sig med Snebærqviste og andet Grønt i deres Hatte, ligesom de og forud havde styrket sig med Brændeviin og andre stærke Drikke, hvorved største Delen vare beskientede. De Glæders Rydelse, den Svenske Konge havde lovet sine Soldater ved Stadens Indtagelse, forbyder Undseelse at nævne. Hoved-Angrebet skulde gaae for sig mellem Vesterbroe og Langebroe, og mellem Østerport og Castellet.

Den Danske Konge reed selv allebegne omkring, baade for at besørge det nødvendige, og opmuntre Forgerne og de Studerende, som med Kraft og Hæder tog Deel i Striden. Enhver var aarvaagen og berced paa Fiendens Komme. Af Mangel paa Vaaben forsynede man sig med Steene, Træstumper og sydende Berg og Tiære, hvorved man overslog Fienden. Stormen begyndtes nu ved Midnat. "Ingenfinde, siger Vitus Bering, har Danmark seet en skønnere Nat, hvis Anvendelse har havt saa heldige Følger for dette Rige." Man kiempede med Heltetmod paa begge Sider. Den sviende Kulde synes selv at opfordre Kræfterne. Vel lykkedes det en og anden Eversk at komme op paa Bolden, men blev strax kastet død tilbage. Efter yderste Anstrængelse maatte Kong Carl X. lade Stormen ophøre. Ved Østerport begyndte man først Kl. 4 om Morgenen, men ogsaa her vandt de Danske Seier. Denne Storm skal have kostet Kong Carl 3000 Mand, hvorved hans Haab om at erobre Nisberhavn blev ganske tilintetgjort og hans øvrige store Planer aldeles fuldkastede. Han døde Nattet derpaa den 12 Febr. i Gothenborg af en ondartet Galdeseber. Til uforglemmelig Erindring om denne saa kiedt afslagne Storm lod Kong Friedrich 3. mynte de saakaldte Ebenezer-Kroner, hvis Præg er følgende: Adv. K3 paa en Klippe med Krone over, hvorumkring Ebenezer. Omskrift: III Mark Danske 1659. Rev. Er. Haand af Skyerne, holdende et Sværd, som afhugger en Haand, der griber efter en Krone, hvorunder 11 Febr. Omskr. Soli Deo Gloria (Gud allene Æren.)

(25) Rød Atlaskes Omhæng eller Alterklæ:

de. At Paffa hørte den Tid blandt fremmede indførte kostbare Silkevarer, som Atlas, Damask, og andet broderet og dobbelt Silketoi, sees af Kong Christian 4. Reces, hvor saadanne Luxus-Artikler forbydes mindre Formuende at bruge ved Bryllupper og anden Stads; thi 2 Bog 8 Cap. 3 Art. 11 §. hedder det: "Ingen Brud eller Brudgom maa bruge Fløiel, Caffa eller Atlas, eller deslige udi Værd, med mindre deres Formue er over 10000 Dalers Værd af Borgmønter og befunden, og deres Seddel derpaa findes udgivet.

(26) 4 Advent Søndag saavel som Palmesøndag vare i ældre Tider bestemte til Bændlysningen i Kirkerne over alle forargelige og grove Uagierningsmænd. At Hr. Farstrup paa anmeldte Dag har taget anførte Text til sin Prædiken, bevidner hans Nidkierhed.

(27) Hr. N. J. Farstrup var en Søn af Hr. Mads Farstrups Broder, Hr. Jens i Farstrup. Han var Sognepræst til Koslev og Ryberg og Provst i Rørre og Harre Herreder i Salling, død 1707.

(28) Hr. P. Thommefens Tilnavn var Sierse, gift med Hr. Anders Resens Datter i Laastrup, blev 1687 Præst sammesteds, død 1696.

(29) Christ. Haard var Broder til Bogtt Jacobsen Haard, der var gift med en Søster til Hr. Farstrups anden Kone.

(30) Christoph. Mogensøn var en Broder til Hr. Farstrups anden Kone. Han boede i Rind i Lynderup Sogn og blev siden hans Eftermand i Embedet. See til Slutning Uldbierg Præster 6.

(31) Bemeldte Kobberſkat beſtod deri, at alle de, ſom eiede Jordegods, ſkulde give af hver $2\frac{1}{2}$ Tønde Hartkorn 3 Pund Kobber. Biſperne ſkulde give hver 9 Lpd. Hver Præſt og Capellan efter Ligning over deres Formue 3 Lpd. Alle Kiøbſtæds Indbyggere af hvert 300 Pdlrs Formue 3 Pd. Denne Skat ſkulde betales i 3 Aar $\frac{1}{3}$ Deel aarlig udi Kobber, eller hvo, ſom vilde give 20 ſ. for Pundet. See C. Teſtrups D. og N. Krigsbarmatur Pag. 375 2c.

(32) Peder Thøgersen var en Søn af Thøg. Peders. Hvaſſ. See Aar 1655.

(33) Ved Sammenlæg udkommer 2822, altsaa 29 Familier for mange.

(34) De den Tid værende Præſter i Rinds Herred, hvis Døbe- eller Fornavne efter da værende Skik ikkunſ nævnes, vare:

Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg.

• Anders Jensen Reſen i Laaſtrup, død 1680.

• Iſaac Jensen i Herſom fra 1670 til 86.

• Bertel Kierulff i Veſterbølle, 1671:76.

• Jens Nielsen Brasen, Provſt, i Siedſted, død 1680.

• Styge Mogensen Hoſſum i Evedrup, 1668 til 1703.

• Carſten Chriſtensen Schytte i Thoſtrup, 1662:90.

• Peder Hanſen Segedorph i Hvam, død 1699.

(35) Hr. Chriſtopher Chriſtensen Kragbe. See Optegnelſen paa Biſlum Præſter i Tillæget af Hr. L. Aſkelſons Dagbog. II.

(36) Ved Anmeldelſen af Hr. Farſtrups Kornleveranſe til Magazinet i Aalborg erindres og de Mænd af Uldbierg Sogn, ſom ſamme Gang

have gjort Bognfællig og kært med deres Skatte-
teforn. De 6 første Mænd ere alle Gisrup Bys-
mænd, af hvilke Christen Mogensen, som boede
i den vestreste Gaard, og Anders Mogensen, va-
re Præstens Svogre. Af Navneligheden skulde
man tro, at de vare Brødre, men ikke saa, da
Hr. Lauritz Njelson, der siden ægtede Christens
Søster, Hr. Farstrup's Enke, ikke noget Sted
kalder Anders sin Svoger, med hvilket Navn
han ellers stedse erindrer hendes Brødre. Chri-
sten Hissel boede i store Laarup. Man seer og,
at ikkun Rug og Byg er leveret af Hr. Farstrup,
ligesom han og hermei maatte hielpe Hr. Chri-
stopher. NB. 7 Skiepper til en Tønde efter den
Tids Halsborg Maal, hvorom siden mere.

(37) Denne Notize, som jeg har fundet bag
i Dagbogen, har jeg indrykket her efter Tidsføl-
gen. Thøger Lassen eiede Nyslet og Vester La-
degaard uden for Halsborg. Han var Fader til
Peder Thøgersen Lassen, Cancellieraad, og af
Kong Christ. 6. 1731 adlet med Navnet de Las-
son, som foruden Nyslet eiede Gudumlund, Her-
ningsholm, Dybvad, Vosborg og Kuballegaard.
Hans Søn, Mathias de Lassen, og Søn igien,
Peder de Lassen, have eiet Bisørnsholm.

(38) Mogens Christensen Gisrup var Hr.
Farstrup's anden Kones Brodersøn.

(39) Maren Christensdatter Haard, som
Hr. Farstrup havde taget til sig, (see 15 August
1675) var en Datter af den ulykkelige Christen
Haard paa Randrup. Hun fulgte med Hr. Far-
strup's Enke til Vesterbølle Præstegaard, hvor
Hr. Lauritz Njelson 1696 gjorde hendes Bryllup

med Hr. Christen Mortensen Holst til Luuns og Alstrup i Gislum Herred.

(40) Hr. Farstrups anden Kones Søster var Agatha Mogens Datter.

(41) En Palm var efter gammel Længdemaal $3\frac{2}{3}$ Tommer, og altsaa 14 Palm $47\frac{1}{2}$ Tom., ikke fuldt 2 Sællandske Alen eller 48 Tommer, som synes ikkuns lidet Maal. 10 Jydske eller Hamborgske Alen vare lige med 9 Sællandske. S. Ar. Berntsen D. og N. frugt. Herl. 4 B. 542 om Alen, og Palmemaal.

(42) Hr. Christen Andersen Kesen var Cappellan hos sin Fader i Laastrup, og fik Kaldet efter ham, død 1686. See L. Axelsons Dagbog. 1686.

(43) Hr. J. P. Farstrup var Sognepræst til Farstrup og Alstrup og tillige Provst i Slet Herred.

(44) M. N. Bammen var en Søn af afg. Hr. Niels Madsen i Bammen og Hr. Farstrups Sønnesøn.

(45) Christen Ugelrife, som blev gift med Grethe Geerts Datter, var en formuende Handelsmand i Viborg. Han har tilligemed Raadsstue skriver Johannes Erichsen, som første Gang var gift med h. 3 Søster Karen Ugelrife, givet en smuk garmet Messing Lysekroner til Graabrødre Kirke i Viborg. Han døde den 6 Juni 1713, over 80 Aar gammel.

(46) Axel Mogensen Skov var gift med Anne Claus Datter Keenberg, og havde i mange Aar været Forpagter paa Lynderupgaard og andensheds, levede tilsidst af sine Midler i Viborg, hvor han døde den 14 April 1715.

(47) Hr. Gabriel Christophersen var Sognepræst til Blære og Eidrup i 31 Aar, Probst i Mars Herred i 21 Aar, død 1679, 63 Aar gl.

(48) Hr. Albret Jensen Farstrup var en Søn af Hr. Farstrups Broder Hr. Jens i Farstrup. Han blev sin Fader adjungeret og ordineret den 22 Decb. 1675, og siden 1678 efterfulgte ham som Sognepræst til Farstrup og Mistrup, død 1694.

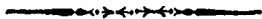
(49) Hr. Peder Andersen Bøgvad var adjungeret og succederede Hr. Jens Nielsen Brasen, Probst i Giedsted, hvis Datter han fik til ægte. See Hr. L. Njelsons Dagbog den 24 Marts 1699. 7 Jan. 1702.

(50) Ved Hartkorn forstaaes ei her et vist Jordmon eller Areal af Ager og Eng med mere, men Korn in natura, som betales deraf i Skat, Tiende og anden Afgift. Især blev Rug og Bvg kaldet Hartkorn (Haartkorn), som de Slags, der vare haarde og tunge i sig selv, og derfor blev regnet for fuldt Korn, og ansat for Hartkorn. Havre derimod, som lettere, løsere og ringere af Værd, blev regnet 2 strøgne Tønder til 1 Tønde Hartkorn, og hvoraf endnu kommer Brugen hos Landmanden i nogle Jydske Egne at maale en Tønde Havre enten med løst eller haardt Maal, da det første er ikkun 8, men det sidste 12 strøgne Skiepper til 1 Tønde. Lillige for at see, om Hr. Mads Farstrups Regning er rigtig, maa man vide, at i hans Egn og Tid brugtes kun 7 Skiepper til 1 Tønde. Næsten hver Egn havde da sit særegne Tøndemaal. Saaledes regnede man i Mors 20, Thye 18, Salling og Vensyssel 12, Lundenæs og Bøvling Amt, eller det meste af Harsyssel 10, Himmersyssel eller Viborg

Maal $7\frac{1}{2}$, Dammershøvel eller Halsborg Maal 7 Skiepper til een Tønde. Sølland, Lolland og Falster brugte kun 6 Skiepper til een Tønde. I Kyen derimod med Langeland og Ubo, Løv, Felling og Varsyssel i Jylland, havde man 8 Skiepper til 1 Tønde, hvilket sidste Maal, som det rigtigste og forholdsmæssigste, blev lagt til Grund baade ved Landopmaalingen 1681 og ved Tøndemaal-Justeringen 1683. Riberhuus Lehn havde en egen Tønde for sig selv. Ellers var en Prte det almindelige Maal, hvortil regnedes af Rug 10, Byg 12 og Havre 20 skogne Skiepper. For at undgaae denne Uoverensstemmelse, og indføre en almindelig Lighed i Maalet, lod Kong Christian 4. forfærdige og befale et nyt Tøndemaal med paabrændte 3 Løver og Karstal 1602, men det kom ei i almindelig Brug. See C. Tesstrups Krigsarmatur 258 og 409. Item Ar. Berntsens Taxt om Maal og Vægt. Nogle have regnet Rindsherred til Dammershøvel, men det hører egentlig til Himmershøvel, og grændser til Nørlyngherred i Dammershøvel. Man seer, at Hr. Farstrup har brugt Dimmerbo: eller Halsborg Maal.

(51) Alt beregnet til enkelte Tønder à 7 Skiepper til Tønden, ligesom ovenfor.

Til Slutning vil jeg tilføie en kort Opteg-
 nelse paa de Præster, der siden Reformationen
 have været til Uldbierg og Lynderup Sogne, og
 have været Hr. Mads Pedersen Farstrup's For-
 og Eftermænd, og da er

1. Hr. Anders Brasen den første lutheriske Sognepræst i Kaldet. Efter ham kom hans Søn

2. Hr. Jens Andersen Brasen. Denne Præstefamilie var beslagtet med de Brasener, der baade før og efter Reformationen havde vedligeholdt sig Mand efter Mand i Giedsted Kald indtil 1699, da Birgithe Brasen, en Datter af Hr. Jens Nielsen Brasen i Giedsted, døde. 1506 var Hr. Jon Brasen Sognepræst til Luuns, Alstrup, Ullis og Foulum, som 38 derefter 1544 kunde vidne om Torup Præstegaard i Farsøe Sogn. (See Tillægget i Hr. L. Axelsons Dagbog Nar 1544.) Han var af samme Familie. Hr. Willum Brasen, der omtrent 1560 var efter bemeldte Luuns Kalds Deling første Sognepræst til Ullis og Foulum, var Broder til Hr. Jacob Brasen i Giedsted. Efter Hr. J. Anders. Brasen i Uldbierg kom

3. Hr. Jens Christophersen, ellers kaldet i Almindelighed Hr. Christopher.

4. Hr. Niels Mortensen, eller Morten Lang, døde 1634, og var uden Tvivl gift med Karen Mads Datter, der siden ægtede hans Eftermand.

5. Hr. Mads Pedersen Farstrup, Forfatter til denne korte Dagbog, død 1684. See hans Levnet foran.

6. Hr. Christopher Mogensen Sundstrup er fød 1636 i Sundstrup i Uldbierg Sogn, hans Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged eller Forvalter ved Lynderupgaard og Eskier i Salling, Moderen Mette Jbs Datter. 1674 den 19 Juli giftede han sig med Hr. M. P. Farstrups Datter Margrethe, og boede i Rind i

Synderup Sogn, indtil han 1684 den 27 August blev ordineret til Sognepræst til Uldbierg og Synderup, og var der den første Vicepastor efterat Kaldet blev lagt til Viborg Biskops Indkomster. Han døde 2 Aar derefter den 25 August, begravet den 2 Septbr. 1686 i hans Alders 50 Aar. Hans ovenmeldte Hustru var kort tilforn død i samme Aar den 14de, begravet den 21 Mai, 46 Aar gammel. En Datter, Mette, blev 1695 gift med Johannes Erichsen, Raadstuestriver i Viborg.

7. Hr. Morten Mortensen Weis er fød i Randers 1656, blev Sognepræst til Uldbierg 1686 og efter 18 Aar i Embedet døde den 28 Decbr. 1703, 47 Aar gammel, begravet den 8 Jan. 1704.

8. Hr. Mads Lauritzen Nabbe kom til Kaldet 1704. 1706 den 2 Martii tildrog sig med ham denne synderlige Hændelse: Major Levehov til Drøslø Kloster og Restrup ved Aalborg fandt Fornøielse i med sin Tiener og Kudst at overfalde Præsten strax uden for Præstegaarden i Uldbierg med Hug og Slag og træde ham under Fødder, blot fordi han havde lastet at bemeldte Herres Tiener havde skudt hans Hund. Efter denne nedrige Mishandling laae Præsten nogen Tid syg. Han fandt sig siden misfornøiet i Uldbierg, resignerede 1715, blev Skibspræst, og døde samme Aar ved Stralsund.

9. Hr. Christen Kirketerp blev den 13 Septbr. 1715 ordineret, og efter 36 Embeds-aar døde 1751, og hviler med sin 3die Hustru under en Liigsteen paa Uldbierg Kirkegaard.

10. Hr. Jonas Christian Bassard. 1769 afbrændte Baaningshuset af Præstegaarden, hvorved den ældre Ministerialbog blev øde-

lagt. Han døde 1777 efter 26 Embeds-Aar, og med sin Hustru ligger begravet paa Uldbierg Kirkegaard, erindret ved en Liigsteen.

11. Hr. Friderich Christian Lassen er fød i Kjøbenhavn den 13 August 1751, hvor hans Fader Rasmus Lassen var Kongl. Toldskriver, Moderen Lovise von Ham. 1769 blev han privat dimitteret. Aaret derpaa tog han Exam. philosophicum med Laudab. Den 21 Jan. 1777 Attestats ligeledes med Laud. Den 12 Septbr. derpaa blev han af Biskop Kottbøll kaldet til Sognepræst for Uldbierg og Lynderup. Den 30 Octbr. holdt han sin Dimisprædiken med bedste Charakter, og den 18 Novb. bemeldte Aar 1777 ordineret til Embedet. 1782 forflyttet til Sæbye og Hallensløv Sogne i Sølland.

12. Hr. Adam Gotlob Jahn er fød 1747 i Tøen, hvor hans Fader Hr. Friderich Jahn var Sognepræst til Kislstrup og Agedrup i Bierge Herred. 1766 blev han dimitteret fra Odense Skole. Han reiste derpaa til Norge, og efter nogle Aars Ophold derfra til London, hvorfra han drog tilbage, og 1777 tog Attestats. Aaret derpaa blev han Hører ved Coldings latinske Skole, og 5 Aar derefter af Biskop Tetens 1783 kaldet til Sognepræst for Uldbierg og Lynderup, hvor han forblev til 1798, da han blev befordret som Sognepræst til Vester- og Østerbølle Sogne.

13. Hr. Lauritz Høy Blich er fød den 29 Octbr. 1756 i Saxkiøbing i Lolland, hvor hans Fader Jens Blich var en velhavende Kjøbmand. 1771 blev han sat i Nyekiøbings latinske Skole, hvor han forblev til 1777, da han samme Aar blev dimitteret som Privatist fra Kjøbenhavn. 1781 tog han Attestats, i hvilken Tid

han tillige var Alumnus paa Balchendorfs Collegium. Conditionerede siden hos Grosferer Knud Christensen paa Christianshavn paa 4 Aar. 1786 giftede han sig med Christiane Arnkiel, en Datter af Hr. Poul Grum Arnkiel, Sognepræst i Saxtøbing. 1789 blev han Lærer ved Frie skolen paa Christianshavn, hvorfra han 1792 blev befordret til residerende Capellan for Braae, Emb og Serriglev Menigheder i Bønsyssel, hvor han forblev til 1798, da han derfra blev forflyttet som Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne, og er for nærværende Tid i Kaldet.

Hr. Lauritz Arelsons

D a g b o g

fra 1681 til 1715 inclusive.

Efterretning

om

Hr. Lauritz Arselson,

fordum Sognepræst for Vester- og Østerballe Sogne
og Provst i Rindshered

i

Viborg Stift

Hr. Laurik Arelson, der har fortsat Hr. Mads Pedersen Farstrups Dagbog, er fød i Lolland i Ryde Præstegaard, hvor hans Forældre vare Præstefolk. Hr. Erich Grubbe til Tiele og Gammelgaard i Lolland i Ryde Sogn har især enten formedelt Forældrenes tidlige Død, Uformuenhed, eller af Kiendskab og Yndest, (da Hr. Arelson maaskee var opkaldet efter hans Fader Laurik Grubbe til Gammelgaard), taget sig meget af ham, og som Hr. Arelson selv siger, gjort ham meget Godt. Han satte ham i Aaret 1663 i Viborg Latinske Skole, og gav ham Kost og Bærelse i 7 Aar udi den paa samme Tid saa berømmelige og meget navnkundige Magister Niels Jensens Huus, som da var Rector ved Skolen

og Kanik sammesteds. Dannet under saadan udmærket Lærers Anførsel, blev han 1670 af ham derfra dimitteret til Kiøbenhavn, hvor han i Aaret 1678 den 22 Marti blev ordineret til Skibspræst paa den Kongelige Orlogsfregat Victoria, commanderet af Capitain, siden Admiral, Mathis Paulsen, og derpaa 1681 den 2 April, efter 3 Aars Tieneste, kaldet af Kong Christian 5. til Sognepræst for Vester- og Østerbølle Menigheder i Rindshæred i Bisborg Stift. 1685 den 2 April givtede han sig med Hr. Mads Pedersen Farstrups efterladte Enke, Anna Mogensdatter, i Uldbierg Præstegaard. Han fik derved tillige hans Dagbog, som han med megen Flid har fortsat, og hvorved meget oplyses, af hvad Hr. Farstrup saa fortelig har optegnet. 1689 blev han Herredsprovst, og var det i 25 Aar, indtil han i Aaret 1714 resignerede sammes Embede, da han formedelt Alderdom og Svaghed, og meest af Sorg over hans forstandige og dydige Kones, bemeldte Anna Mogensdatters Død, som indtraf den 27 Martii samme Aar, endnu mere følte sig uskikket til at

forrette det. Hans 29 Aars Ægteffab var uden Bøn, og ved hendes Bortgang bevidner han med kierlig og veemodig Erindring sin ægteskabelige Lyksalighed. Jeg vil her med Hr. Arelsons egne Ord af Dagbogen gientage hendes skionne Minde. "1714 døde min gode, hulde og allerkiereste Hustrue Anna Mogensdatter Ao. ætat. 70. Hun var fød i Sundstrup her i Rinds Herred Anno 1644 den 20 Maj. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Ridefoged ved Lynderupgaard og Eskier. Hendes Moder Mette Jbsdatter. Hun blev første Gang giwt med Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg Anno 1667, og levede med hannem 17 Aar, indtil 1684, da han døde Ao. ætat. 75. Anno 1685 kom hun med mig Laurikz Arelson i Ægteffab, og levede med mig udi 29 Aar, uden Livs Arvinger i begge Ægteffaber. Hun gif alt forleden Sommer 1713 plaget med en heftig Passion, som kaldes af Medicis Præcipitatio matricis, og holdes af dennem ulægelig, hvilket og desværre for mig blev alt for sandt med hende; thi ved Juletider 1713 gif hun til Sengs, og

laae saa i stor Elendighed, dog derhos i stor og ugemeen Taalmodighed, indtil den 27 Mart., da vor Herre bortkaldede hende mellem 7 og 8 Slet om Morgen. Hun blev begravet i Vesterbølle Kirke den 5 April næst efter, og nedsat Østen for Kirkedørren under Karlestolene. Hr. Jesper Rønberg (Provst) i Hersom prædikede over hende med (til) god Fornøielse og velfortient Berømmelse. Textus Act. 9, v. (formodentlig 36, 37.) Exord. Ezech. 24, v. (formodentlig 15, 16, 17, 18.) Hun var i hendes Tid og udi hendes Stand en meget gild, forstandig, agtet og berømmelig Matrone, hvorfor hendes Navn og Dyd bliver udødelig hos alle dem, som kiendte hende, og allermest hos mig, som formedelst hendes Frafald nu paa min Alderdom er falden i yderste Hiertesorrig, samt mit Helbreds og Velstands daglige og mærkelige Afgang. Gud hielp og trøste mig, og samle os snart i Graaven og Guds Rige!" Han overlevede hende ikkun 3 Aar, og efterat have været i Embedet 36½ Aar døde han den 24 November 1717. Hr. Jesper Rønberg i Hersom, Provst i Rinds

Herred prædikede over ham af Ps. 25, v. 16, 17, 18. Indgangen af 2 Tim. 4, 18. At han i øvrigt har været en Mand af udmærkede Kundskaber og Lyst til samme, beviser baade hans Ungdoms Opdragelse og de mange forskiellige og velskrevne Optegnelser, der ere langt flere, ordentligere og mere underholdende, end hans Forgængers. Han har fremdeles i sin Tid gjort sig meget fortient af Vesterbølle-Præstegaard, som de betydelige Forbedringer i hine trykkende Krigstider udvise, da han næsten byggede alt af nyt. Især maa han med megen Hæder mindes for den af ham ved Præstegaarden da anlagte Have, da der tiiforn var slet ingen. Han skabde og fredede sig der et lille Eden i denne bare Egn, plantede Lyst- og Frugttræer, hvorved han med megen Glæde har anmærket den lykkelige Dag, paa hvilken han selv plukkede de første Æbler, som den sødeste og ubetaleligste Løn for sine heldige Bestræbelser, og findes der endnu i Vesterbølle Have, som atter er anlagt af sidst afdøde Sognepræst Hr. Poul Winding, 5

gamle Træer, som muligen ere fra Hr. Arxel-
sons Tid. Foruden dette indhegnede han med
Steen og Tørvedige og omplantede med Træer.
sin Have, Tofte og Gaard, som vist i de Ti-
der har udmærket sig fra andre, byggede et
Par Gadehuse i Østerbølle, saa han i flere
Henseender har viist sig som en ædelttænkende
og virksom Mand, hvorfor han og nød Man-
ges Kiendskab og Agtelse. Men — saa me-
get som han synes at have gavnet Østerbølle
Kald, ligesaa meget, ja endnu mere har han
for stedse paa uoprettelig Maade skadet sam-
me. Af et af ham selv til Oplysning for Ef-
terkommerne skrevet og i Østerbølle Præste-
gaard tilværende Document erfares, at han i
Aarene 1685 og 86 har maattet frasige sig 2
Annergaarde i Svingelbierg, Bye, som i da-
værende Krigstider vare blevne øde, saavel-
som og en Annergaard i Østerbølle, der 1707
havde samme Skiebne. Skjønt han tilstaaer,
at det vil vorde skadeligt for hans Eftermænd,
undskylder han sig nødsaget af Fattigdom og
Uformuenhed baade til at istandsætte disse øde
Gaarde paa Bygning, og deraf at udrede de
Kongelige Skatter, at ansøge Kongen om, at
vorde befriet fra dem, som en Byrde, uagter
han selv opbar Gaardenes 3 Korn- og Dvæg-
tiender, foruden 1 Lpd. Smør aarlig af hver
Gaard. Hans Ønske blev opfyldt. Disse

3 Gaarde kom da i Kongens Børge, og for evig adskilte fra Kaldet uden mindste Gotgjørelse. Men enhver maae og igien tilstaae, at den gode Hr. Arelson ved Kaldets Tiltrædelse i hine Tider fandt mange Vanskeligheder forenede med store Udgiøfter, som tildeels Krigen med Sverrig forarsagede. Præstegaarden vil man erfare var næsten aldeles forfalden og trængte til betydelig Hielp i mange Henseender, og nu dertil 3 øde Annergaarde? saa han synes hermed at retfærdiggjøres for hvad han gjorde; men at han har fortrudt det, og især hvad Opgivelsen af Annergaarden i Østerbølle angaaer, troer jeg, og derfor har følt sig bevæget, som et Slags Erstatning at opbygge i sin sildige og svagelige Alder i Aarene 1711 og 12 tvende Gadehuse sammesteds. Hvad hans efterladte Haandskriøt angaaer, da er samme overmaade ret og skjønt skrevet, meget tæt og fint, saa det paa nogle Steder næsten ligner Kobberstik. Men fra Aaret 1710 og til Enden er Haanden meget forandret, skielvende og undertiden vanskelig at læse og forstaae. Jeg formoder, at Aarsagen til denne saa hastige Forandring har været enten en Kjørelse og Læmhed, eller anden Svaghed, hvorover han selv klager. Endnu maa jeg tilføie, at han havde været i Vesterbølle i 4 Aar, før end han fik Hr. Farstruvs Dagbog i Hænde,

og i samme Tid forud optegnet hvad han fandt mærkværdigt, og hvormed han da begynder sin Fortsættelse, nemlig fra Aaret 1681. Man kiender strax Forskiellen imellem begge. At saadanne nye Ting, som den almindelige Landopmaaling, den nye Lovbog med mere, ikke har havt nogen Interesse for Hr. Farstrup, og derfor ei optegnet dem, maa undskyldes hans høie Alderdom og Svaghed, da han for det meste har vandret i sin egen Kreds. Hr. Arelson derimod har ganske gaaet uden for samme, og ifkun med sin Tids Tjnheder underholder sin Læser. Med elskværdig Beskedenhed taler han meget lidet om sig selv og sin ypperlige Huusholdning, som ifkun ved foresaldende Leiligheder meget kort bliver erindret ved Aarets Ende. Det tilføiede lidet Tillæg til Dagbogen skyldes hans Opmærksomhed, der har reddet det fra Forglemmelse. Nogle oplysende Anmærkninger og med Sammenhængen passende Efterretninger har jeg tillagt. Til Slutning skylder man ham megen Tak for hans efterladte Bemærkninger. Gid flere saadanne Arelsonner vilde fremstaae, da vil ligesaa lidet deres som hans Minde vorde fortiit.

Hr. Lauritz Axfelsons

D a g b o g

fra 1681 til 1715 inclusive.

me Dag i Mariager, og kom om Natten til Besterbølle og logerede til Niels Clausens ibid.

Den 22 Maj, som var første Pinsedag, item den 23 prædiket Hr. Christen Stistrup af Ullik her i B. Bølle Kirke, og Hr. Peder Bøgvad af Giedsted i D. Bølle.

Den 24 prædikede jeg selv første Gang i begge Kirkerne.

Den 25 reiste jeg til Viborg til Bispen D. Søren Glud.

Den 12 Junii, Dom. 2 Trin. blev jeg af Provsten her i Rindsherred, Hr. Carsten Christensen Schytte, Sognepræst til Tostrup og Roum Sogne, indsat for Sognepræst her i Bester- og Østerbølle Kirker. Deus ter optimus benedicat conatibus meis, eosque dirigat in nominis sui gloriam, auditorum meorum et meam salutem, Amen! (Den algode Gud velsigne mine Bestræbelser, og styrke dem til sit Navns Ære, mine Tilhøreres og eget Beste. Amen!)

Den 23 Junii var jeg i Skive at besøge min gode Ven Hr. Laurik Bret, Sognepræst ibid. Vi har for lang Tid siden været kiendte sammen i Volckand, og bleve den 22 Mart. 1678 ordinerede i Kiebenhavn til Skibspræster. atque ita domi belligve una sumus. (Saaledes vare vi tilsammen i Fred og Krig.)

Den 24 dito var jeg i Salling i Grinderslev Closters Kirke, og siden i Breum Præste-

gaard. Hr. Søren Brøndlum Medtiener ibid., min gamle Skolebroder i Viborg og Contubernal i Kiøbenhavn, sang sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Sophie Peders Datter Hjøsel, Sognepræstens ældste Datter; quod Deus velit felix et faustum esse! (hvortil Gud give Held og Lykke.)

Den 14, 15, 16, 17 Sept. var Provsten Hr. Carsten i Tøstrup samt hans Assessorer, Hr. Sten Mogensen af Evedrup og Hr. Peder Bøgvad af Giedsted, forsamlede her i Vesterbølle Præstegaard om Skifte efter sal. Hr. Søren Prip. Den efterladte Formue blev vurderet for 896 Sldr. Gielden beløb sig til 995 Sldr.

Den 25, 26 Oct. næstefter vare forn. hæderlige Mænd atter forsamlede her i Præstegaarden om det samme. Item den 25 Novb. samt 7 Decbr., dog kom det ikke til Ende.

Ildi dette Aar haver en af Landsdommerne her i Nørrejyland, navnlig Peder Kerche, en Præsteson af Nyborg i Jyhn, tilforhandlet sig den Herregaard, som ligger her i Sognet og kaldes Bunderup. Den tilhørte Velb. Waldemar Daa (1), men var pantsat til nogle rige Folk udi Holsten. Dennem læste forn. Peder Kerche ud, og bemægtigede sig siden baade Gaard og Gods efterhaanden. Men Gaar-

tig Svindsot. Hr. Jens Andersen i Thisted prædiket ex. Rom. 8, 18.

In Julio døde D. Mathias Foss, Siffen i Aalborg. Hannem succederede M. Henrich Bornemann, Sognepræst til vor Frue Kirke i Kiøbenhavn.

Den 3 Oct. Christen Sørensen i Glerup, min Sognemand, og Inger, Anders Mogensens Datter af Gjørup, bleve viede i Uldbierg Kirke af Hr. Mads Pedersen, Sognepræsten ibid. Christopher Mogensens prædiket.

Dette Aar har været mærkeligt i Danmark. Først for Landmaalingen. Alle Ager al Danmark over ere blevne maalte med sær dertil af Staal (Jern) beredte Lærker, mellem hvert Qvarter sad en Ring af Messing &c. Agerne bleve maalte i Længden og Bredden. Dertil lode sig bruge adskillige Stands Personer, nogle som maalede, og nogle, som beskrev Maalingen. Siden blev Jorden taxeret af visse dertil udnævnte Bønder, hvor megen Sæd hver Ager kunde taale, og hvor god Jorden kunde agtes. Dog vare de tagne i Eed, at ingen skulde faae noget at vide derom. Desligeste bleve alle Heder, Skove, Moser og Enge taxerede og beskrevne. Her i Vester- og Østerbølle Sogne vare de i Høstens Tid. Men ellers, som Ordet gif, var der over alt dette hele Land over 400 Perso-

ner, som brugtes dertil. Siden laa de længe i Viborg, ligesom i Qvarkeer, maaske fordi de skulde deres Forretning der sammesteds skriftlig forfatte.

Dernæst for den Ny Lov, kaldet Kong Christian den Femtes Danske Lov. Formedelt hvilken alle andre Love, Recceser, Ordinanser og Forordninger ere kasserede og ophævede, saavidt de ikke udi samme Lov ere indsluttede og bekræftede.

Dette 1683 Aar er ogsaa forbudet (13 Mart.) at døbe Børnene i Kirken før Prædiken, som hidindtil havde været brueligt, men de skulde døbes efter Prædiken. Tilgemaade er forbudet (7 Nov.) at synges før Liig paa Gaden, saa og Qvindfolk at synges Liig.

1684.

Dette Aar, nemlig fra 1683 indtil efter Paaſke 1684 var det en streng Vinter, som udtæredede al den Guds Belsignelse, som i forleden Aar var avlet. Udi Dimmelugen, som indfaldt allersidst i Martii Maaned, vare nogle Mænd heraf Besterbelle i Salling for at hente Foring. De kørte over Fiorden paa Isen haade frem og tilbage.

I Paaſke hellige Dage gav det Opſlag og mildt Veir, men dog blev Isen liggendes heel al Fiorden over, lige hen til Salling Land, indtil længe efter hellig Dagene. Imellem

den 15 og 16 April om Natten kom atter et strængt Guds Veir med Snefog.

Den 18 April, som var en almindelig Faste- og Bededag, døde Hr. Mads Pedersen Farstrup, Sognepræst til Uldbierg og Lyndesrup Sogne her i Rinds herred, om Aftenen, efterat han nylig tilforn havde gjort sit Aftensmaaltid. Men han var en gammel Mand, og havde i mange Aar været meget svag især af Podagra og Chiragra. Han havde været Capellan til Viborg Domkirke i 2 Aar scil. 1632, 33. Ao. 1634 blev han Sognepræst i Uldbierg, og var der i 50 Aar. Han var 75 Aar gammel, og blev begravet i Uldbierg Kirke den 28 April 1684. Provsten Hr. Carsten Schytte i Thostrup prædiket ex. Rom. 14, 7, 8. (2.)

Den 27 Augusti, en Onsdag, ere disse efterskrevne hæderlige Mænd ordinerede i Viborg Domkirke. Hr. Christoffer Mogensens Sundstrup til Uldbierg og Lyndesrup i Rinds herred; Hr. Søren Pedersen Bering, residerende i Heilskov, til Orslev Klosters Menighed i Fiends herred; Hr. Knud Oluffsen Brove, til Tisted og Binderup i Gislum Herred; Hr. Jens Pedersen Bering til at være sin Faders Capellan cum Successione til Kobberup og Fellingbjerg i Fiends herred.

Landsdommer Peder Lerche (vid. supr. Aø. 1681) haver i dette Aar kist af Kongen Jus Patronatus til Vester- og Østerballe Kirker i Rinds Herred, samt Duurup og Steenild i Gislum Herred. Og det var med det første at Kirkerne bleve saaledes bortsolgte, men siden blev det mere gemeent.

I dette Aar lod jeg af nyt opsætte Øster- Enden af Vesterballe Præstegaards Adel- eller Indhus, hvor nu er Brnggers med Bagstue, Skorsteen, Døn, Kjøln, Loft &c.

1685.

Den 9 Febr. havde jeg Laurik Arelson Trolovelse i Uldbierg Præstegaard med Anna Mogens Datter, sal. Hr. Mads Pedersens Efterleveriske ibid. Hendes Broder Hr. Christopher, loci pastor, trolovet os.

Den 2 April næst efter havde vi Bryllup ibid. Hr. Morten Thøgersen Holst, Sognepræst til Tise i Salling, viede os. Gud lade det lykkes for os i Jesu Navn til sin Ære og vort Bedste. Amen!

In Febr. døde Enkedronningen her i Danmark, Sophia Amalia, Frid. 3. Gemahl af det Lynborgske Huus.

Den 27 Jul. prædikede jeg i Ullik Kirke over Peder Poulsen, sal. Hr. Poul Christensens, forrige Præst ibid. og Provst og Avoller-

nic Effes Datters yngste Søn. Var 15 Mar
33 Uger 1 Dag og 4 Timer gammel.

In November er Albret Schade, Her-
redsfoged i Gislum Herred, dømt fra sin Be-
stilling. Han boede i Holmgaard i Farsøe
Sogn. Hannem succederet Anders Christen-
sen Malestrup, Birkfoged til Perchenfeld.

Anne Jens Datter, fød i Foulum Præs-
stegaard i Synderlyng Herred, som i lang Tid
havde holdt Huus for Erich Grubbe paa Tiel-
le, døde i dette Aar in December paa Neder-
Hvolris i flette Vilkaar. Ligger begravet udi
Bierregrav Kirke ved Loulbro.

I dette Aar 1685 (den 17 Nov.) haver
Kongen Christianus V forundt de Papistiske
fri og aabenbare Religions Exercitium paa vis-
se Steder her i Danmark.

I dette Aar lod jeg alt det østerste Huus
reparere og tække paa Besterbølle Præstegaard,
hvor nu er Port, Huggehøus, Fæhøus og
Bognstøul, og lod jeg paa samme Huus 12 a
13 Bindinger af nyt bekoſte.

1686.

In Martio døde Albret Schade. See
forhen Nov. 85.

Samme Tid døde og Hr. Otte Jensen Far-
strup, Sognepræst i Barmse, af Sprinkler.

Den 22 Martii havde Hr. Anders Jeps-
sen Skive, Sognepræst til Bierregrav, Aar

lum og Zanum og Provst i Synderlyng Herred, Bryllup i Bierregrav Præstegaard med Ynger Kasmusdatter, sin Formands sal. Hr. Eilers Munches Enke.

Den 29 April døde Hr. Christen Andersen Kesen, Sognepræst til Kaastrup og Skals, Ao. ætat. 40. ministerii II. begravet den 10 Maj. Efter hans Død er Kaldet reduceret, ligesom Uldbierg Kald, til et Favellanie, og laagt til Rectoratet i Viborg, ligesom Uldbierg Kald til Bisperesidentsen. Den første Cappellan i Kaastrup Kald var Hr. Peder Borchsenius, Johannes Apotekers Søn af Viborg, kaldet af M. Søren Pedersen Paludan, som da var Rector Theologiæ i Viborg.

Den 14 Maj døde min Svogers Hr. Christopher Mogensens Hustru i Uldbierg, navnl. Mararethe Madsdatter, sal. Hr. Madses, min Hustrues første Mands Datter. Ao. ætat. 46. begravet den 21de derpaa.

Den 3 Jun. blev min gode Ven og Broder i Herren, Hr. Thomas i Bammen, begravet. (vid. supr. Ao. 1683.) Hannem succederede Hr. Poul Paludan, Collega 5 Class. i Viborg Skole.

Den 8 Jun. havde Hr. Niels Nielsen i Hem i Salling Bryllup med Ellen Marie, D. Søren Gluds, Bispens Søsterdatter.

Den 15, 16 dito gjorde Apothekereren i Viborg, Daniel Friedenreich, begge sine Stifdettres Brøllup, den ældste fik Hr. Jacob Lars i Sønderup, den yngste fik Hr. Rasmus Fog i Bering.

Den 25 Aug. døde min hæderlige Broder og kiære Svoger, Hr. Christopher Mogensen i Uldbierg. Ao. ætat. 50. ministerii 2. Hannem succederede Hr. Morten Mortensen Beis, fød i Randers. Ille sepultus fuit (hiin blev begravet) den 2 Sept.

Den 28 August døde Hr. Isaac Jensen, Sognepræst til Hersum, Kleitrup og Bierregrav Sogne Ao. ætat. 33. minister. 16. begravet den 7 Septb. Hannem succederede Hr. Jesper Rønberg Collega Classis i Viborg Skole.

Den 1 Nov. haver en Qvinde i Svingelbierg her i Besterbølle Sogn, navnli. Maren Bognsdatter, Søren Ladefarls Hustrue, fød til Verden 2 utidige Fostere; det ene af et Qvarteers Længde havde alle menneffelige Lemmer, men det andet, som var langt mindre, havde hverken Hoved eller Arme, men var at see til som en Morrod (Gulerod) der haver 2 Ender. Jeg berettede Moderen samme Dag; hun var her i Kirken næste Dag tilforn, som var en Søndag.

Sidst ubi. Novbr. Maaned døde Velbr. Werner Parsberg paa Nørlund.

Kongl. Majest. Groß-Canzler Friderich v. Alefeldt, Greve af Langeland og Rixingen, er død i dette Aar.

Dette Aar ere Kirkerne her i Danmark bortsolgte til hvem, som vilde købe. Maren Christensdatter, sal. Hr. Niels Guldagers Enke af Als, købte Als, Herby og Døstrup Kirker i Hindsted Herred. Og var hun af privat Stand den første (der mig vitterligt er) der sig saadant Gods tilforhandlet haver.

I dette Aar lod jeg af nyt opsætte Hølsøden, som staaer strax Vesten for Besterbølle Præstegaard paa 5 høie Enler.

1687.

In Febr. døde Velbr. Erich Rodsteru, Landsdommer i Viborg.

I Faste døde Hr. Peter Johansen Borchsenius, Capellan i Laastrup, oppe i Tne, hvor han var henreist, nogle sine Paarerende at besøge. Hannem succederede Hr. Peder Thommesen Seierslev.

In Aprili døde Hr. Michel Nielsen i Kold. Hannem succederede Hr. Niels Blichfeld, som siden blev Provst i Hindsted Herred.

In Majo er Jens Poulsen paa Søbygaard død. Bar Velb. Fru Kirsten Rosenørns Evoger.

Man havde Tidender i dette Mars Juli Maaned, at Tyrken gjorde Skade her og der i Vestersøen, skulde og have giert Landgang i Norge, og overrumplet nogle af Indbyggjerne.

Den 22 Jul. blev Sophie Effes Datter, da boende i Klotrup, begravet i Fjeldsøe Kirke. Aø. ætat. 57. Hun var fød i Giedsted. Eske Jhsens Datter *ibid.*; hun havde først boet i Aastrup i Roum Sogn, og siden i Budsted.

Placater publicerede, at hvem som vilde kibe Jura Patronatus, af hvad Stand de endo og vare, skulle sig i Amtstuerne mælde.

Christen Mogensen i Gierup, min Kones Broder, døde den 7 Oct. Aø. ætat. 47. begravet den 14de.

In November er Landmaalingens Commissions Forretning først publiceret her i Hertzredet og Equen (3) og den nye Matricul indrettet. Vesterbølle Præstegaard er deri sat for 8 Tdr. 5 Skpr. 1 Fdkr. Hartkorn, hvilket er siden forhøiet til 9 Tdr. 1 Skp. 2 Fdkr. 1 Alb.

Den 22 Nov. er min Kones Kaster, Lisbet Christophers Datter, Hr. Morten Thegerssens Hrstrue i Gretterup i Salling begravet i Lise Kirke. Provsten Hr. Bertram From i Selde prædiket ex. Math. 5, v. 8.

Ved Juletider afbrændte Ind- eller Adels-
huset paa Barmær Præstegaard i Slet Herred.

Udi dette Aar have alle Herredsfogeder
og Skrivere her af Jylland været forsamlede i
Biborg, saasom de skulde reduceres og 2 eller
3 Herreder lægges tilhobe, hvor det beleiligt
kunde skee, under een Fojed og Skriver. Paa
denne Egn blev Rinds og Gislum Herred
sammenlagde. vid. Ann. 1688.

I dette Aar lod jeg paa Vesterbølle Præ-
stegaard af nyt opsætte 20 Bindinger Huus,
hvor nu er Stald, Giestekammer og Kornloft.

1688.

Den 13 Febr. er Kongl. Majest. Brev
læst paa Rinds Herreds Ting: "At Rinds
Herreds og Gislum Herreds Ting skal nu her-
efter holdes under eet, hver Torsdag i Heden
mellem Østerbølle og Knudstrup." Anders
Christensen, Birk.foaed til Verkenfeld og Her-
redsfoged i Gislum Herred (barnfød i Nale-
strup) og Peder Andersen, fød i Nermølle ved
Biborg. vare de første Betiente ved dette ny
Ting, hiiu som Foaed og denne som Skriver.

Den 6 Martii var jeg paa Hersumgaard.
Min Svogers, Vogn Jacobsens, liden Søn
Jacob blev begravet i Hersum Kirke No. aaar.
7. Jeg reiste derfra til Biborg den 6, hvor
Præsterne mødte for Stiftsbesafningsmanden

Hr. Christen Scheel og Bispen D. Søren Glud anlangende Defensions-Steurs Taxering.

I samme Dage døde Karen Pedersdatter, sal. M. Jens Ostenfelds Efterlevereske i Viborg. Begravet den 13de.

I Martio udi Snavsting i Viborg døde Hr. Christen Scheel Jørgensen til Soestrup, Ridder, Kongl. Marcst. Geheimeraad og Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift. I hans Sted kom Hr. Mogens Scheel af Fufings.

Den 5 Aprilis er det første Rinds og Bis. Ium Herredsting holdet under eet i Østerbølle.

Den 13 Junii. Bryllup i Eveldrup Præstegaard med Michel Andersen af Hvam og Hr. Stnges Datter Anne Cathrine.

Samme Dag faldt en Kævegrav ned paa Bygum Mark paa en Huusmand der af Byen, navnli. Christen Nielsen Røgiken.

I samme Maaned døde Hr. Peder Pedersen Stub i Kirkebjerg, Sognepræst til Beggerby og Bislev.

I Augusto er Jacob Ulfeld af Waabenholm, en Herremand, bleven ihjelskudt, fordi han ei vilde lade sig fange af en Corner, Simson, da logerende i Giedsted, og medfølgende Rottere, som havde Kongl. Ordre at bringe ham tilsteds enten død eller levende.

Han havde begaaet adskillige grove Excesser især mod sin Frue, hvilken han havde trakteret saa haardelig og ubarmhertig, at jeg ikke veed rettere, end hun jo var død derover. Mig er ogsaa dette efterfølgende refereret om hannem. Han skal en Dag være kommen i sin Sognepræstes Huus, og efterat de havde drukket en temmelig Ruus med hverandre, begiært, at Præsten ville meddele ham Christi Legems og Blods Sacramente, hvilket der Præsten negtede, skal han have truet ham med Døden, hvorudover Præsten af den Forfækkelse lod sig bevæge til at efterkomme hans Billie. Men nu den Tid han blev skudt af disse Ryttere, og havde faaet sit Bancsaar, hvilket ikke skede paa hans Gaard eller i hans eget Huus, men i en Afskrog i et Bondehuus, hvor han sig havde forstuffed, da raabte han meget ynkelig og begierlig paa Præst. Men end dog Bonden, hos hvilken han fandtes og blev skudt, kiørte strax efter Præst, saa var dog denne Bolig saa afsides beliggendes, at Bonden ikke havde nærmere til nogen Præst end en stor og stiv Miil, og derfor inden Bonden kunne komme med Præst, da var bemeldte Jacob Ulfeld alt død, hvilket om det er sandt, da er det meget mærkeligt. Men den Rytter, som skød ham, haver fortalt mig dette, han hedte Jens, var fød i Slaane, og laae ellers der

Tid i Qvarteer her i mit Annerføgn til Niels Poulsens i Ryttergaarden i Bygum.

Den 19 Aug., som var Dom. 10 Trin., fik Hofprædikanten i Kiebenhavn, Doct. Hans Beth, en Kærelse, som han stod paa Prædikestolen i Slotskirken at giere sit Embede. Han dede den 10 Sept. strax efter. Hannem succederede D. Peder Jespersen, en norsk Mand, som en Tid lang havde været i Fyen.

Den 19 Sept. havde Hr. Morten Thøgersen Holst, Sognepræst til Tise i Salling, residerende i Gretterup, Bryllup med Dorothe Niels Datter, Mads Laurikens Stifdatter paa Hoftrup. Jeg viede dem udi Lem Kirke.

In Octobri dede Hr. Jesper Sørensen, Sognepræst til Jungct og Torum i Salling. Hannem succederede Hr. Jens Mortensen, forn. Hr. Morten af Gretterup, hans ældste Søn.

In Novembri dede og blev begravet i Bisborg Mag. Peder Paludanus, Lector Theologiæ ibm. Ao. ætat. 82. Hannem succederede hans Søn M. Søren Paludanus, for hvilken han tilforn havde opladt Bestillingen.

Den 7 Decemb. vare tvende Personer her i mit Huus, som slog alle gamle Skiepper, Bismære, Alener &c. isænder, og tog Eed af

Benderne, at de herefter hverken skulle bruge gammel Maal eller Bægt.

I dette Aar ved Michelsdagstider døde Hr. Mathis Bendixen Kock, Sognepræst i Lem i Salling. Hannem succederet Hr. Jens Blytæller, for hvilken han havde opladt sit Kald.

I dette Aar er forordnet en nye Alterbog in Quarto at bruges i Danmarks og Norges Kirker fra Dom. i Alderatus (4.)

1689.

Den 14 Febr. gjorde Provsten her i Rinds Herred, Hr. Carsten i Løstrup, sin Datters Kirstens Bryllup med Christen Hissel i store Torup.

Den 4 Martii er sal. Hr. Christen Scheels Liig (vid. sup. An. 1688 in Martio) begravet i Marhuus Domkirke. natus erat annos 71. (71 Aar gammel) Bissen af Viborg D. Søren Glud prædiket over ham ex. Sir. I, v. 9, 10, 11.

Bed Paaskestider døde Hr. Jens Ruus, Sognepræst til Mardestrup, Gravlev og Buderup, og Provst i Hornum Herred. Hannem succederet Hr. Peder Eckhof.

Den 19 April er skeet en stor Ulykke i Kiebenhavn paa Amalienberg, som var Dronning Sophia Amaliae Residens imens hun levede, der skulde spilles et Slags ny og ita-

lienff Comedie, kaldet Opera. Men der kom Ild i Comoediehuset og opbrændte nogle Hundrede Mennesker, meest af de Fornemstes Hustruer og Børn, samt det skønne Slot Amalienborg med sine kostelige Mobilier (5.)

Den 28 April døde Mag. Laurik Brove, Sognepræst til Sortebrødre Menighed i Viborg. Ham succederede Mag. Just Bøg, Kield Bøgs Søn af Viborg.

Den 24 Mai fik jeg Bispens D. Søren Gluds Brev og Ordre, af Dato 24 Maj, at være Vice-Præpositus her i Kinds Herred, saasom Provsten Hr. Carsten i Tostrup var bleven svaa liesom af en Kærlse, og havde derudover resigneret Provste-Embedet. Han opfordrede mig til Kald for Laurik Schaarups Søn af Hobro, navn. Christen.

In Junio døde Hr. Arel Fransen Brun, Sognepræst for Høgslev, Lunse og Dommerby i Kiends Herred.

Den 11 Junii var Bispens D. Søren Gluds yngste Datters Bryllup med Lorenk Nissen.

Den 12 Dito blev Kirsten Nielsdatter, sal. Hr. Anders Jensens Efterleverffe af Laastrup, begravet. Hr. Jesper i Hersum prædiket ex. Job. 14, v. 14.

Den 19 Dito. Bryllup i Junget Præstegaard i Salling med Sognepræsten Hr. Jens

Mortensen Altenhoff og Else Christens Datter, hans Formands sal. Hr. Jesper Sørensens Enke.

Den 6 August blev Bispens Frue i Bisborg, Ide Kirstine Moth, begravet A^o. ætat. 45.

Den 17 Sept. døde Apollonie Effes Datter, Hr. Christen Stistrups Hustru i Ullik, A^o. ætat. 58, blev begravet i Ullik Kirke den 24 dito. Jeg prædikede over hende.

Iu Octobri døde Tøger Lassen i Nalshorg (6).

Imellem den 19 og 20 Nov. om Natten afbrændte al Ladegaarden her paa Verkenfeld, med alt indehavende Korn, torstet og utorstet. Bøster og Fæe bleve vel reddede, men aldeles intet Foder, enten af Høe eller Korn.

Ved samme Tider er det ligesaa gaaet med Ladegaarden ved Overgaard, Østen for Mariager. Dog somme ville sige, at der allene ste ikkun brændte Laden.

Den 12 Dec. var jeg i Hersum. Præsten Hr. Jesper Rønberg havde en liden Datter til Kirke, som var hiemmedøbt og opkaldet efter Bispens sal. Frue Ide Christine.

I dette Aar om Sommeren er udi Kjøbenhavn vaa 12 Ugers Tid af Børnekopper og Durkløb bortdøde mere end 1600 Personer.

Dette Aar haver fort med sig store Tumul-
ter og Forandringer i Europa; thi

Jacobus II. Konge i stor Britannien for-
andrede sin Religion, og af Reformeert decla-
rerede sig Roman-Catholisk. Ved siden alle re-
formerte geistlige Personer, Biskoper, Pro-
fessores ic. afsatte, og Papister igien i deres
Sted indsatte, hvoraf stor Tumult er opreist
i Liaget. saa at forn. K. Jacobus er forjaaget,
og Wilhelmus af Oranien, forn. Kong Ja-
cobs Datters Mand, ved de Hollænders Hielp
kronet i hans Sted til Konge, og kaldet Wil-
helmus III.

Kong Jacob flyede til K. Ludovicum XIV.
i Frankrige, som undsatte ham vel med Foll
og Skibe, men uden Success.

Kong Ludovicus derimod grasserede skraf-
kelig i Tyskland med Mord og Brand.

1690.

In Januario døde Hr. Hans Jacobsen
Brunow, Sognepræst til Skivum og Giver
Sogne, begravet den 14. Hannem succede-
rede Hr. Hans Hoier, en Siellandsfar.

Først i Febr. døde Hr. Gude Hansen Vo-
gelius, Sognepræst i Aistrup og Provst i Hind-
sted Herred. Hannem succederede i Præste-
Embedet Hr. Anders Alshenberg. I Prov-
ste-Embedet Hr. Sveder i Ols.

Sidst i Febr. døde Hr. Vitus Jensen i Schelum. Hannem succederede Hr. Johann Belling, som nogen Tid havde været Mag. Peder Keenbergs Capellan pro Persona i Aalborg.

In Martio døde Hr. Bertram From, Sognepræst til Selde og Aasted, samt Præst i Nørre og Harre Herreder i Salling. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Kochum Fers, fød i Rysted i Lolland. I Provste-Embedet Hr. Niels Farstrup i Roslev.

Først i Mai døde Eldam Hansen Brun af Aadsgaard, Herredsfoged i Middelfom og Snyderlong Herreder.

Bed samme Tid døde og Michal Wibe i Kiebenhavn, som var Kongl. Majest. Justitz-Cantler.

Den 22 Mai døde Provsten her i Rinds Herred, Hr. Carsten Christensen Schytte, Sognepræst til Tostrup og Roum, Ao. ætat. 54. minister. 28. begravet den 30 dito. Jeg prædikede over ham ex. Hebr. 13, 7. Hannem succederede Laurik Schaarups Son af Hobro, Hr. Christen Lauriksen Skipper.

Den 11 Junii prædikede jeg i Simmested Kirke over Hans Jensen, Degn ibid., Hr. Stnges Stiffen i Evedrup. Ao. ætat. 36.

Den 23 dito brændte en stor Deel af Hobro.

Den 29 dito døde Christoffer Jensen, Ridesfoged paa Rnhave. Ao. ætat. 42. Han var min Kones Sedskendebarn, fød i Gretterup Præstegaard i Salling.

In Augusto ankom Landsdommer Christian Cassius til Viborg.

Dom. 12 Triu., som var den 7 Septbr., sang Hr. Tøger Mortensen Holst, Mediciner til Farsøe og Odinsild i Gislum Herred, fød i Gretterup i Salling, sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Soanepræstens Hr. Thomas Valschyttes ældste Datter Anne. Den 8 Octbr. næstefter havde de Bryllup.

Den 5 Nov. havde Hr. Christen Stistrup af Ullik Bryllup med Elise Laurik Datter paa Gyll (Giel).

In Decembri døde Borgemeester Jacob Bering i Viborg, item Salomon Gerber, Postmester og Wiinhandler ibid.

Sidst udi dette 1690 Mar døde Hr. Jens Lauriken Holst i Malbel, Provst i Rødding Herred i Salling. Item Hr. Jacob i Ellikhøj i Hornum Herred. Hiin succederede i Præste-Embedet en af hans Sønner, som og hedte Hr. Jens. I Provste-Embedet Hr. Peder Lorenzen i Rødding. Denne seil. i Ellikhøj succederede Hr. Friderich Bloch.

I dette Aar lod jeg meget arbeide og reparere paa Besterbølle Præstegaard. Især lod jeg Kaalgaarden Senden til Haven indlukke med Steen- og Tørve-Diger, hvormed mine Folk og Bøster havde stort Arbeide og Trældom, saasom jeg dertil havde aldeles ingen fremmed Hielp.

1691.

Først i Febr. døde Velb. Waldemar Daa i Viborg. Han havde tilforn eiet Bunderup, det er den Herregaard, som ligger her i Besterbølle Sogn, og kaldes nu Perkenfeld.

Den 24 Febr. viede jeg i Tostrup Kirke Hr. Christen Lauriksen Skipper, Sognepræsten ibid., og Maren Peders Datter Karmark, hans Formands Enke.

Den 3 Mart. døbte jeg i Uldbjerg Kirke Hr. Mortens liden Søn, og blev kaldet Christian.

Den 30 dito prædiket jeg i Hersum Kirke over Hr. Jespers liden Datter Bivike, som var 3 Aar gammel. Samme Daa havde han og en ung Søn til Kirke, kaldet Isaaeh.

Den 18 April døde M. Jens Julby, Rector Scholæ Viburg. Ao. ætat. 65. Han havde tilforn været Conrector, imedens jeg gif der i Skole i sal. M. Niels Jensens Tid. Hannem succederede M. Jens Clausen Keen-berg, som tilforn var Conrector.

Den 29 Maj prædikede ieg i Hersum Kirke over Hr. Jespers liden Søn Isaac, (vid. sup. 50 Mart.) Han var 11 Uger og 3 Dage gammel.

Den 19 Junii lod Hr. Christen Stistrup i Ullik sig føre til Herredstinget i Østerballe paa en Sæq. Han var da i Trætte med Justitsraad Peder Lerche til Berkenfeld om den Kiørsel over Giedsted Mæ, og lod denne Dag over 100 Bidner føre i den Sæg til forn. Ting.

In Julio den 20 eller ved det Paa havde Jens Andersen, som tiiførn havde tiemt Landsdommer P. Lerche her paa Berkenfeld, men var nu bleven Tingsskriver i Middelfom og Syn-derlyng Herrøder, Bryllup udi Hvanstrup med Christen Michelsens Datter Anne.

Dom. 8 Trin., som var den 2 Aug., havde Hr. Thøger i Torup en ung Søn til Kirke i Farsøe, som blev kaldet Christoffer.

Den 26 Nov. gik Dom her til Gislum-Kindes Herredsting imellem Justitsraad og Landsdommer Peder Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullik. Og da blev Kiørselen over Giedsted Mæ dømt frie og falkig for hver Mand, af Niels Pedersen Hoq, Hofitals Forstander i Bisørg, som i den Sæg var Settesoged.

Paa December Maanedes Landsting i Bisørg er der bleven dømt imellem Justitsraad Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullik, an-

langende en falst Qvittering under Hr. Jens Krabbes Navn, med hvilken Anders Skriver af Tostrup behjalp sig i Retten til Hjemtinget den 18 Junii sidst forleden, da han som Fuldmægtig paa Hr. Christen Stistrups Begne førte de mange Bidner om Kjørselen over Giedsted Aae. Qvitteringen berettede han sig at have faaet af Hr. Christen, og blev nu derfor tildømt paa Landstinget at give Hr. Christen 20 Rigsd.

I samme Maaned ved Juledags-Tider fødte oftbemeldte Hr. Christen Stistrups unge Kone i Ullik hannem en Datter Apollonie.

I dette Aar den 9 Maj døde Hr. Hans Hagæus i Barmer, Sognepræst til Sebbe og Lundbne Sogne i Slet Herred. Hannem succederede Hr. Jens Snediker, fød i Nyesløbing i Falster.

I dette Aar lod jeg meget Tag af nyt oplægge paa Besterbølle Præstegaard, besynderlig paa Eaden.

1692.

Først i Maj døde Doct. Johann Christoph. Kreukawer, Medicus Practicus i Viborg, var mere end 80 Aar gammel.

Den 18 Maj er Velb. Erich Grubbe til Tiele begravet i Tiele Kirke om Aftenen. A. ætat. 87. Gud give hannem en ærefuld Op-

h

standelse (7). Han haver gjort mig meget Godt, og holdt mig til Skole i Viborg, samt til Kost og Logement i Sny Aar udi sal. Mag. Niels Jensens Huus, som da var Rector Scholæ ibid. og Canonicus.

Eod. (samme Dag) blev Anders Christensen Alestrup, Herredsfoged her i Bislum-Rinds Herred, samt Karen Jensdatter Popviede i Uldbierg Kirke.

Den 7 Julii døde Thøger Hoffman paa Bunderupgaard.

In Augusto er Jacob Vedsted bleven Borgemeester i Viborg.

Den 18 Oct. og følgende er holdet en Commission i Testrupgaard her i Rinds herred imod Justikraad og Landsdommer Peder Lerche til Lerchenfeld anl. det Fiskerie i Giedsted Aae, som nu over 100 Aar haver været brugt til Bunderup, (som nu kaldes Lerchenfeld,) som en Herlighed og eendeels Fiskerie, men blev gjort foru. Peder Lerche disputerliat af Jørgen Scheel Due, Hans Knudsen Viborg, Balzer Sechman og D. Søren Glud, Bispen i Viborg, alt som der menes efter Hr. Christen Stistrups, Peder Lerches dødelige Fiendes, Indgivende og Tilskyndelse. Commissarierne vare paa de 4 fornævntes Begne, Etakraad Christoffer Windenow og Borgemeester Enevold Nielsen af Lynsted i Tye. Paa Lands-

dommer Perches Side Amtmand Niels Jesspersen af Aalborg og Assessor Bendt Windt. Den endelige Udgang kan sees Anno 1693 efter 4 Novemb.

Bed Martini Lider er Mag. Anders Heebo, Sognepræst i Listed i Tne, død i Viborg, hvortil han var henreist for Svagheds Skyld. Hannem succederede Mag. Oluf Biørn, tilforn Conrector i Aalborg (8).

Sidst i November gjorde Hr. Christens Kone i Ullik Børsel med en ung Søn, som blev kaldet Laurik (9).

I dette Aar lod jeg de 7 vesterste Fag Huus paa Vesterbølle Præstegaards Adelhuus aldeles af ny og fra Grunden opsætte, hvor nu er Storstue og Kielder ic., som kostede mig over 80 Rdlr.

1693.

Først i Januari døde Anders Skønning paa Mølgaard i Haubro Sogn, fordum Herredsfoged i Mars Herred.

Kort Tid efter døde ogsaa Hr. Christen Andersen Hobro, Sognepræst til Mars og Haubro og Provst i Mars Herred. Han var ikke uden den 3 Sognepræst i det Kald siden Reformationen (10). Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Laurik Hieronimi, fød i Ribe, for hvilken han for lang Tid siden havde opladt sit Kald. I Provste-Embedet ofte-

bemeldte Hr. Christen Stistrup i Ullik, da Provst i Gislum Herred, som havde da moxen alting at sige hos Bispen.

Oste fornævnte Hr. Christen Stistrup holdt Gislum-Rinds Herredsting vedlige contra Landsdommer Lerche fra 12 til 18 Januarii inclusive.

Den 20 Febr. fik Bispen i Viborg D. Søren Glud en Kærelse, og døde strax derefter mellem den 24 og 25. Ao. ætat. 72. Hans nem succederede M. Henrich Gerner, Sognepræst i Birkerød i Sølland.

Den 13 Mart. er Niels Rasmussen af Karmark, Kirkeskriver, begravet.

Den 7 April blev Bispen i Viborg, D. Søren Glud, begravet. Han havde ordineret 107 Præster, sat 24 Provster, været Præst i Høie-Tostrup i Sølland 25 Aar, Bisp i Viborg moxen 20 Aar, og levet 71 Aar 8 Maaned. Mag. Søren Sevel, Sognepræst til Domkirken og Provst i Nørrelyngherred, prædikede over bannem. Text. Psal. 16, v. 8, 9. Erord. 2 Par. 24. v. 16.

Den 10 dito. Barsel i Torup Præstegaard med en Son Hans.

Først i Maj er Landsdommer Lerche og Hr. Christen Stistrup i Ullik forligte atter om deres Tvistigheder.

Hr. Laurik Oluffen, Sognepræst til Blære og Eidrups i Mars Herred, døde først i Juni, begravet den 15. Hannem succederede Hr. Rasmus Jensen Rodskouff, tilforn Præceptor paa Krastrup.

Den 7 Jun. var jeg i Viborg. Hr. Otto Weis, Sognepræst til Høagslev, Dommerby og Lunø i Fiendsherred, blev dømt fra hans Kald (11). Hannem succederede Hr. Wilhelm Steenblock, fød i Horsens, Bispens Famulus.

D. 20 Jul. eller ved det Paa Kjøbte Landsdommer Verche Jus Patronatus til Ullik og Foulum Kirker i Gislum Herred.

Sidst i Juli er Gleenstrup Præstegaard ved Hobroe afbrændt.

Iu Novembri er det gaaet Dom til høieste Ret i Kiøbenhavn imellem Landsdommer Peder Verche til Verchenfeld og hans Vederpartter (vid. 18 Oct. 92) om det Fiskerie i Giedsted Aae. Dommens Slutning var denne: Justikraad Peder Verche bør at nyde fri Fiskerie i den omtvistede Aae, op og ned til begge Lande, saa langt og bredt, som hans egen Grund sig strækker, og hans fri Eiendom støder paa Aaen paa begge Sider, saa og fra det Sted, som af gammel Tid er kaldet Svinevrenge indtil Namunden og ned i Limfjorden 40 Favne uden for Namunden. Og ellers for

sin Grund, ligesom og alle andre Proprietairer for deres Grund og Eiendom til midtstrøms udi bemeldte Aae, som skiller Rinds Herred og Gislum Herred ad, og ei videre. Processens Omkostninger ophæves paa alle Sider.

Sidst i November døde Hr. Seren Pind, Sognepræst til Langaa, Torup og Binge i Middelfom Herred. Hannem succederede Hr. Jens Andersen, fød i Randers.

I dette Aar døde Dronningen af Sverrig Ulrica Eleonora, K. Frid. 3. Datter her af Danmark. Hun blev begravet til Stokholm den 28 Nov. i Ridderholmens Kirke, hvor da Erkebispem D. Dlaus Svebilus holdte Liigsermonen ex. Phil. 1. v. 12. D. Hagen Spiegel, Biskop i Linkiebing, læste Belsignelsen for Alteret efter Prædiken.

Dette Aar 1693 (den 12 Jun.) døde Bispem i Ribe, D. Christen Lodberg (12). Ham succederede M. Ancher Anchersen, først Rector Skolæ i Eolding og siden Sognepræst ibid. som nylig i 2 Aar havde været udenlands med Kronprinsfen Friderico.

Ligemaade døde ogsaa (den 30 August) Doct. Hans Bagger, Biskop i Kiebenhavn, af Blodspot, som da ibid. græfserede. Hannem succederede D. Henrich Borneman, Bisp i Aalborg. I Aalborg succederede D. Jens Jacobsen Birkerod, Profess. Theol. Hafniæ.

Stor Ulykke skeede mangesteds dette Aar her i Jylland af Ildbrand, sær af Baade, sær af Torden og Lynild. Hjerring i Benschsel afbrændte, og 5 eller 6 Wiennesker omkom i Branden. Glenstrup Præstegaard ic. Jordens Grøde forslog sig af alle Slags, især vare mange Kaalorme til i dette Aar, som oraad Kaalen allevegne.

1694.

Den 10 Januar fros Christen Harbo (Degn i Uldbierg) ihjel mellem Kind og Tolstrup, der han vilde gaae hjem fra Lynderup Kirke, hvor der samme Dag havde været Bededags Prædiken.

Den 20 Mart. døde Hr. Knud Christensen Falsterbo, Sognepræst til Hornum, Hylleberg og Fleisborg Sogne i Mars Herred. Han var fød i Nnekjøbing udi Falster. Hans nem succederede Hr. Christen Jacobsen Ullik, fød i Viborg.

I samme Dage er og død Hr. Niels Jensen Winter, Capellan til Viborg Domkirke, fød paa Kongens Jagtgaard i Biig Sogn i Odsherred i Sælland. Hanneim succederede Hr. Oluf Albretsen, Collega 5 Classis i Viborg Skole.

Endnu døde i Viborg ved samme Tid Peder Ostenfeld, Studiosus, sal. Mag. Jens

Ostfeldts Søn, som levede af sine Midler uden Bestilling.

Først i April døde Hr. Thomas Hansen Gallskjott, Sognepræst til Farsøe og Odinsild i Gislum Herred, residerende i Torup Præstegaard. Ao. ætat. 67, begravet den 12. Hans nem succederede Hr. Thøger Mortensen Holst. (vid. Ao. 1690. 7 Sept.)

Den 21 April døde Hr. Knud Oluffsen Brove, Sognepræst til Listed og Binderup i Gislum Herred. Ham succederet Hr. Peder Jessen, Peter Farvers Søn af Marhuus.

Den 24 April døde Else Henrichs Datter, Hr. Christophers Hustru i Gislum, begravet den 5 Mai Ao. ætat. 58. Hun var Børgemester Henrich Jensens Datter af Viborg, og havde tilforn vxret givt med Peder Justesen, Børgemester i Listed i Tne.

Den 21 Maj. Barsel hos Jochum Fers i Selde Præstegaard i Salling med en ung Datter, navn. Marie Lisbeth. Min Kone bar Barnet.

In Augusto er Hr. Mogens Scheel Fusing, Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift, og nu Kongl. Majest. Envone hos Wilhelm 3., Konge i Stor Britannia, død til Lingen, en liden Stad i Westphalen. Hans Liig blev ført her hiem og begravet i hans Sognekirke Nalum i Synderlyng Herred den 22 Novbr.

næst efter, hvor da Bispfen i Viborg, Henrich Gerner, prædikede over ham.

Midt i August døde Hr. Albret Jensen, Sognepræst til Farstrup og Alstrup i Sletherred. Hannem succederede Hr. Egidius (Pedersen) Lassen, fød i Benschysfel, som en Tid lang havde været Degn et Steds i Sælland.

Den 7 Sept. døde Margrethe Ostenfeld i Viborg. Hun havde været 2 Gange gift, først med Jens Jbsen, Raadmand, og siden med Mourik Bruun, Vorgemester og Landstingshører ibid.

Først i Octbr. døde Maren Willads Datter, Salomon Herbers Efterleverste i Viborg. Ao. ætat. 85.

Den 6 Det. døde hastig Hr. Tøger Mortensen Holst, Sognepræst til Lise i Salling. Ao. ætat. 60. minister. 34, begravet den 16de. Hannem succederede Hr. Uldrich Blichfeld.

Den 15 Nov. Barsel i Torup Præstegaard med en Søn Morten.

Sidst i samme Maaned døde Hr. Simon Lauriken Nyborg, Sognepræst til Drum, Beirum og Biskum i Synderlyng Herred. Hannem succederede Hr. Hans.

Den 7 Decbr. Klokken 8 om Aftenen døde Welb. Frue Kirsten Rosenørn, Justikraad og Landsdommer Peder Lerches til Lerchenfeld, Ao. ætat. 67, begravet i Besterbølle Kirke den

28 dito. Hun havde været syg moxen i fem Fierdingaar.

1695.

Den 29 Janv. havde Johannes Erichsen, Raadstueskriver i Viborg, og Mette Christophers Datter, min Kones Broderdatter, Bryllup i Viborg. De bleve viiede i Graabrødre Kirke. Gud give dennem Lykke og Belsig-nelse.

Først i Marti er Jørgen Scheel til gammel Estrup, sal. Hr. Christen Scheel, forrige Stiftamtmand her over Viborg Stift, hans Sen, ved Døden afgangen. En ung og meget viig Herre.

I samme Maaned døde Hr. Christen Anderssen Staven, Sognepræst til Alstrup og Luuns i Gislum Herred. Hannem succederede Hr. Christen Mortensen Holst, fød i Bretterup Præstegaard i Salling.

Sidst i samme Maaned ved Paasketider døde Hr. Jens Jensen Helst i Albel i Salling; item Mag. Peder Skive, Sognepræst paa Fuur. Denne sidste succederede Hr. Jochum Heier, fød i Horsens, men den Tid Præceptor i Selde Præstegaard.

Først i Mai var den nye Stiftsbefalingsmand over Viborg Stift, Baron Friderich Kragh til Steensballegaard, i Viborg.

Den 27, 28 dito var der Ild løb i Testrup

Hede, som gjorde stor Skade langs Norden til Evedrup Beien, og havde nær gaaet ned paa Evedrup Mark, og i Stiurterve-Mosen ibid., da det gik omsider over eller Sonden til Beien.

Den 10 Julii copulerede jeg i Tise Kirke i Salling Hr. Uldrich Christensen Blichfeld, Sognepræsten ibid., residerende i Gretterup, samt Dorothe Niels Datter Hofstrup, sal. Hr. Morten Ehgersens Enke ibid.

Den 31 dito ere disse efterskrevne Personer ordinerede i Viborg Domkirke. Hr. Jens Jørgensen Durup til Korbek og Grynderup i Gislum Herred. Hr. Anders Hjortsvang til Lime (Nalbek) i Rødding Herred i Salling. Hr. Christen Mortensen Holst af Gretttrup til Luuns og Alstrup i Gislum Herred. Hr. Niels Mortensen Rhodius at være sin Faders, Hr. Mag. Morten Rhodii, Capellan til Graasbrødre Kirke i Viborg.

Den 11 Sept. Barsel i Ullitz Præstegaard med en Søn Christen.

Den 19, 20. I disse Dage er Jacob Brochmans, forrige Amtsforvalter over Halds og Skivehuus Amter, hans Bohave og Løsere, auctioneret paa Viborg Raadhuus efter Kongl. Befaling, saasom han var bleven Kongen en hel hob skyldig.

Først in Octobri eller ved det Pas er død

Hr. Daniel Jensen, fød paa Fuur, Sognepræst i Hierk i Salling, en gammel Mand. Hannem succederede Hr. Hendrich.

I Amtsforvalter Brochmans Sted kom Friderich Winterberg.

Mathias Knudsen, Tolder, forrige Borgemester i Viborg, døde først i Novbr., var og en gammel Mand.

I samme Maaned døde og Mag. Niels Seerup, fordum Sognepræst i Hobroe, pæne non agnarius (næsten 90 Aar gammel). Han havde for nogle Aar siden afftaaet sit Kald til Hr. Jacob Erichsen, Erich Nielsen Hollænders Søn af Viborg.

Den 23 December er Frans Bering i Viborg begravet. Ao. ætat. 63. Han havde nogen Tid været Borgemester, og siden Landstingshører ibid. Hans Søn Peder Bering blev Landstingshører efter hannem.

Den 27 Decb. døde Kirsten Svends Datter, Christen Basses Hustrue i Bester-Aarup i Onsild Sogn. Hun var en af sal. Hr. Svend Pedersen Farstrups Døttre, fød her i Besterbølle Præstegaard.

I samme Aar (27 Jun.) døde en af Kong Christiani V. Sønnen her af Danmark, Prins Christian, Ao. ætat. 20, til Ulm i Svabensland, da han vilde reise videre at besøg fremmede Lande.

I dette Aar (5 Decbr.) blev Kronprinsen her af Danmark, Fridericus IV. giort med Prinsesse Lovise af det Førstelige Mechelborgiske Huus til Gustrou.

Udi dette 1695, saavel som og det foregaaende 1694 Aar ere Hundene her i Landet paa adskillige Steder, ogsaa her paa denne Egn bleve galne. Alligevel intet Menniske, Gud ske Lov, tog Skade af dem her. Men en Hører af Viborg Skole, navn. Mogens Brandt, da han med nogle af Disciplene var paa Himmestrup at synge for et Adels Liig, item en liden Søn af sal. Hr. Mogens Scheels paa Fusing, bleve bidte af saadanne forgiftige Hunde, og døde begge deraf.

1696.

Den 8 Jan. døde Hr. Christen Lauritzen Skipper, Sognepræst til Tostrup og Roum, begravet den 17. Ao. ætat. 31. ministerii 6. Hannem succederede Hr. Christoffer Nielsen Munch, fød i Jemteland, som havde været i Ostindien.

Den 4 Febr. havde Johannes Erichsen og Mette Christophers Datter i Viborg en Søn til Kirke, baaren af min Kone, og kaldet Christopher, men han døde den 6te strax efter.

Den 7 Febr. døde Morten Peitersen Mutterlosen, Chirurgus i Viborg, af en Skierbug=Vattersot.

Den 30 Mart. Børsel i Torup Præstegaard med en ung Datter Lisbeth.

Ved disse Tider er Adels- eller Indhuset paa Kirketorp Præstegaard i Hovnum Herred afbrændt.

Den 22 April havde Hr. Christen Mortensen Holst, Sognepræst til Luuns og Alstrup i Gislum Herred, og Maren Christensdatter Haard Bryllup i Besterbelle Præstegaard. meis sumptibus. (paa min Bekostning). Gud give dennem Lykke og Belsignelse!

Om Sommeren i dette Aar døde Hans Jürgen Majoner, Handelsmand og Raadmand i Riborg.

Giertrud Jensdatter Paludan. Havde først Jens Jensen Bering, Viinhandler ibid. Siden Peder Knudsen, Viinhandler ibid.

Hr. Jens Thommesen, Capellan til Sønder-Bek, Nørre-Bek og Vesten Sogne i Sønderlyngherred. Var fød i Borning Præstegaard.

Hr. Rasmus Fogs Hustru i Bering. Var hans tredie Giftermaal.

Den 11 August. Hr. Peder Thommesen Seierslev, Capellan til Laastrup og Schals, begravet i Laastrup Kirke. Ao. ætat. 61. Ham succederede Hr. Matthis Sørensen Cormontan, fød i Hierteberg Præstegaard paa Wiæn.

Han havde en Tidlang tilforn været Klokker til Viborg Domkirke.

Den 26 dito var jeg i Viborg til Zacharias Erichsens og Anne Christensdatter Kastbjergs Bryllup.

In Septembri døde Niels Jespersen i Aalborg, Medicinæ Doctor, Assessor i Consistorial-Collegio, Kongl. Majest. Cancellie-Raad og Vice-Stiftamtmand over Aalborg Stift.

Den 25 Novbr. havde Hr. Peder Abel, Sognepræst i Bive, og Karen Jens Datter Gammelgaard Bryllup paa Jungetgaard i Salling.

Først in Decembri døde Hans Knudsen Viborg, Knud Sadelmagers Søn ibid. Han havde en Tid lang i hans unge Aar været Foged her i Egnen paa Nøragergaard, men boede siden i Kiebenhavn. Flyttede omsider derfra til Sandagergaard i Fyn, som var hans egen, hvor han og døde. Han havde derfor uden meget Bændergods og adskillige Tiender her i Landet og Egnen. Han var Assessor udi Admiralitets-Collegio.

I dette 1696 Aar Dominica Qvasimodogeniti, (I Søndag efter Paaske) den 19 Aprilis er den nye Kirke paa Christianshavn i Kiebenhavn solenniter indviet af Biskopen ibid.

D. Henrich Borneman, og blev kaldet Vor Frelseres Kirke.

I dette Aar ere ogsaa de 3 almindelige Broer her i Egnen, nemlig: Langveilebro, Skindersbro og Giedstedbro af Amtsskriveren i Skive, Friderich Winterberg, opbygte paa Kongl. Majest. Bekostning. De 2 sidste havde været øde i mange Aar. Langveilebro havde Bønderne i Skals paa deres egen Bekostning i mange Aar saaledes holdt vedlige, at de selv og andre, dog ikke altid uden Fare, kunde nogenledes komme derover.

I dette samme Aar haver og noget mærkeligt tildraget sig i Listed i Tye. I det adskillige Personer haver havt nogen sælsom Skik paa sig, ligesom de skulde været besatte, hvorfor de og bleve anseete af mange, især af Sognepræsten ibid. Mag. Oluff Biørn, som derover kom i stor Fortræd og Uleilighed. Thi det blev saaledes udtolket, ligesom bemeldte Personer, efter forn. Mag. Oluff Biørns Tilskyndelse, skulde have gjort sig selv den Svagbed eller Indbildning, og imidlertid røbe adskillige fornemme Personer, saasom de, der med Troldoms Kunst skulde have tilføiet dem dette Onde. Især haver Bispen i Aalborg, Mag. Jens Birkerod, taget sig den Sag hertig an, og været Præsten imod. Omfider er det kommen saavidt, at Kongen beordrede alle

Landsdommerne her i Nørre-Jylland, (som den Tid vare fem) at forhøre den Sag og kien-
de deri. Saa er og en Kongl. Fijshal ankoms-
men fra Kiebenhavn, som skulde tale i den
Sag, og agere mod Præsten og de formeente
Besatte.

1697.

Den 27 Janv. døde min Bert i Viborg,
Jens Villadsen. Hannem succederede Mor-
ten Jensen Nybro.

Den 29 dito døde Lisbeth Mogens Dats-
ter, Peder Jensen Berings Hustru udi Knud-
strup. Ao. ætat. 79. Hendes Liig blev ført
her til Vesterbølle Kirke den 6 Febr. og Jord-
last derpaa. Men den 8 næst efter er det ført
til Viborg og nedsat i Sortebrødre Kirke i
hendes og hendes Mand's egen Begravelse der
sammesteds. De havde boet længe i Viborg
indtil Ao. 1667, da det brændte for dem og
flere. Siden boede de paa Kiersholm, og
omfider i Knudstrup her i Vesterbølle Sogn,
hvor de og begge døde. vid. An. 1698.

Den 19 Febr. gjorde Maren Haard, Hr.
Christen Holst's Kone i Luuns, Barsel med
en Datter, kaldet Anna.

I denne Maaned døde Hr. Christen Ander-
sen i Hiermind i Middelsom Herred. Ham
succederede Hr. Christensen, Mag. Christen

I

Mortensens, Rectoris Scholæ Alburg., Søn. Han levede og ikke uden stakket; thi Anno 1700 eller ved det Pas kom Hr. Christen Nielsen Lundsgaard, fød i Heilskov Præstegaard i Fiends Herred, til Hiermind Kald.

Den 11 Martii afbrændte Nør Mølle ved Viborg.

Noгле Dage efter døde Jacob Brochman, forrige Amtsffriver paa Hald.

Sidst i samme Maaned døde og Peder Jensen Hald Skriver, Landstingsffriver i Viborg. Ao. ætat. 84.

Den 7 April havde Johannes Erichsen og Mette Christophers Datter i Viborg en liden Datter til Daaben, baaren af min Hustrue, og kaldet efter hans første Kone Karen Ugelrise. Hun døde Anno 1710 den 9 Maj af Børnelopper.

Den 23 April er begravet Hr. Mads Anderssen Bering, Sognepræst i Kragelund og Provst i Hids Herred i Aarhus Stift. Ao. ætat. 85.

Ved samme Tider døde Hr. Niels Simenssen i Hem i Salling. Ham succederede Hr. Knud Madsen, fød i Kiøbenhavn, som en Tid lang havde været Feldtpræst.

Item Hr. Christen Andersen Winding i Hossum i Salling. Hannem succederede Hr. Jesper, som døde in Octobri 1706.

Claus Pouelsen, Procurator i Viborg og Oluf Jensen, Viinhandler ibid., døde først i Maj.

Den 27 Maj. Jørgen Kreiberg, en overgiven militairiske Person, som i næstafvigte Paaſke hellige Dage ſtal en Mand ihjel ved Agerſund i hans egen Gaard, kom her igiennem Beſterbelle fra Viborg Landſting, hvor han havde faaet ſin Dom til at halsbugges; hvilket og ſkede ſtallet efter den 4 Junii.

Den 15 Junii havde Søren Chriſtensen i ſtore Binderup og Mette Chriſtens Datter, min Kones Broderdatter af Gierup Bryllup.

Den 22 Juli Barſel i Selde Præſtegaard i Salling med en Søn Albret.

Sidſt in Julio døde Hr. Poul Hanſen Grum, fød i Vilſted Præſtegaard (13), Sognepræſt til Evgſted og Kornum i Slet Herred. Hannem ſuccederede Hr. Peder Sørenſen Euren, ordineret den 1 Oct.

Den 22 Septbr. havde Hr. Chriſtopher Chriſtensen Kragbel af Giſlum Bryllup i Torup Præſtegaard med Karen Thomas Datter Gallschytt.

Kort Tid efter havde Hr. Chriſten Stiſtrup i Ullik en liden Søn til Daaben, ſom blev kaldet Chriſten.

In Nov. ved Martini Tider døde Etaksraad Chriſtopher Lindenow til Friſenholt.

Midt in Decemb. døde D. Frans Keenbergs Hustru paa Holmgaard i Barselseng. Hun var en de Henimer af Aalborg.

Bed Juletider døde Hr. Peder Abel i Bive, Ao. wtat. 62. Hannem succederede Hr. Erich Ostensfeld, Mag. Christen Erichsens Søn af Viborg.

Den 31 Dec. døde Niels Jensen, da boende i store Torup her i Rinds Herred. Han havde en Tid lang været Under skriver paa Hald udi Jacob Brochymans Tid. Han var ugift.

In Majo i dette Aar blev dømt saaledes i den Besættelses Handel af Tisted i Tye: "At Maren Spillemands og Flere skulle miste deres Hals, og hendes Hoved sættes paa en Staa-ge. En anden Kvinde (uden Tvivl en Husmand), som var død i Fængsel, skulde uden christelige Ceremonier begraves. Poul Kntter, en Studiosus, være relegeret in perpetuum og forviist Aalborg Stift. Oluf Langgaards Boeslod være forbrudt, han selv gaae i Jern paa Bremerholm hans Livstid; hans Datter Kirsten at opfødes i Aalborg af hendes Mødrene=Arv." Denne Dom er affagt af Christopher Bartholin og Hans Lange, Landsdommere. Mag. Oluf Biern skulle miste Kald, Embede og præstelig Habit, staae aabenbare Skrifte i Tisted Kirke, være Jyllands

Provincie forviist og hans Gods confisqveret. Denne Dom affagde D. Joh. Braem, Bisp i Aarhus: C. Bartholin, H. Lange, Mag. Ped. Keenberg.

Den 28 Junii er Kronprinsens, Friderici Genial her af Danmark, Prinsesse Lovise, forløst med en ung Prins, kaldet Christian, som døde in Octobr. Ao. 1698.

Externa. Anden Paaske dag, som var den 5 April, døde Kong Carolus XI. af Sverrig efter 10 a 12 Dages smertelige Sygdom. Ao. æt. 42.

Kort efter i samme Aar er Stokholms Slot i Sverrig afbrændt, at det Kongl. Liig neppe og med stor Besværlighed er bleven reddet.

Der haver og i dette Aar været en meget dyr Tid i Sverrig, saa at mangfoldige Mennesker ere døde af Hunger.

Den 17 Jun. er Churfyrsten af Saren, Fridericus Augustus, udvalgt til Konge i Polen, og haver derover forladt den lutheriske og antaget den papistiske Religion. Men, hvor det gif ham, See!

Keiseren haver i dette 1697 Aar havt en stor Victorie over Tyrken i Ungarn.

Endelig er og i dette Aar sluttet Fred imellem Kongen af Frankrige, Ludovicum XIV. samt Kong Wilhelm III. af stor Britanien. Kong Carl II. af Spanien. Staterne i

Holland og Keiser Leopoldum I., efterat de havde ført Krig siden Anno 1689. Dog denne Fred varede ikke længe. See herefter.

I dette Aar lod jeg atter meget Tæg af ny oplægge h:er paa Vesterballe Præstegaard.

1698.

Clemend Lauriken, en gammel Studiosus og over 35 Aar Prædikant i Viborg Hospital, døde sidst i Febr., begravet den 4 Martii.

Mag. Oluf Biørns Sag om den Trolldoms eller Besættelses Handel af Tisted i Tne, hvorom er meldet tilførn Ann. 1696, 97, som længe havde penderet i høieste Ret, er kommen til Endelighed i dette Aar den 20 Febr., og er Sentensen strax in Martio bleven kundbar her i Egnen. See videre sidst ved dette samme 1698 Aar.

In Martio døde Hr. Oluf Nielsen Aslovius, Sognepræst til Næsborg, Salling og Dudrup og Provst i Slettherred, Ao. ætat. 53 ell. 54. Hannem succederede i Provste-Embedet Hr. Søren Christensen i Bildsted, i Præste-Embedet Hr. Hans Pedersen Mule, for hvilken han havde opladt sit Kald og givet ham sin Datter Maren.

Ved samme Tider døde og Hr. Peder Jensen i Nørholm. Ham succederede Hr. Niels Urfin.

Den 18, 19, 20 April lod jeg et Dige af

nye oplægge Sonden om Vesterballe Præstegaards Løst, hvortil Byemændene hjalp noget den 19, 20.

In Majo døde Hr. Jens Nielsen Hammer, Sognepræst til Dolkierup, Raunstrup og Finderup, residerende i Fallikgaarde. Ham succederede en Norff Mand Hr. Anders.

Den 12 Junii afbrændte al Mars Præstegaard, som Hr. Laurik Hieronymi, Præsten ibid., nyligen tilforn altsammen havde ladet opbygge, og for et Aar siden var ishyttet, da han tilforn boede i Haubro.

Den 19 Junii var der Ild løs i Tøstrup Kirke, som opbrændte Alteret og alt didhørende, og havde giort større Skade, dersom ikke Folkene udi Tøstrupgaard om Astenen havde blevet det vaer. Det kom af Degnens Hendrich Pedersens Uagtsomhed, som ikke vel havde slukt Kirkelysene.

Den 29 dito døde Hr. Sveder Jensen Tisted, Sognepræst til Als, Herby og Døstrup, og Provst i Hindst. d Herred. Hannem succederede i Provste-Embedet Hr. Niels Blichfeld i Kold, i Præste-Embedet Hr. Bertel Nielsen, en Normand.

Den 9 Jul. døde Jens Poulsen i Foulum, en meget rig Bonde.

Den 4 Aug. Barsel i Torup Præstegaard med en liden Datter Johanne.

Den 9 Sept. tog jeg Æblene af de unge smaae Abilder, som jeg haver plantet i den liden Have, jeg selv haver lagt her ved Præstegaarden. Og dette var den første Frugt, som de bar. Jeg troer og vel, at de vare de første Æbler, som ere vorte her i Vesterbølle. Thi her var ingen Have for min Tid.

Den 20 dito viede jeg i Uldbierg Kirke Jver Jørgensen Abel og Maren Jensdatter Pop af store Torrup.

Den 2 Novb. døde Peder Jensen Bering af Knudstrup om Morgenens i Færgehøuset ved Aggersund. Ao. ætat. 74. Hans Liig blev omfider ført til Viborg. vid. supr. Ao. 1697. 29 Jan.

Den 19de dito døde Niels Hofman paa Kiærsholm.

Den 13 Decbr. døde Peder Pedersen i Giedsted.

Bolle Eurdorph, tilforn Kongl. Majest. Cancellieraad og Obersecreterer, men nu Etaksraad og residerende Minister ved det Svenske Hof, er død ibid. i dette Aar.

Hr. Christen Stistrup i Ullik er i dette Aar bleven Magister. Han blev syg samme Aar in Octobri, og laae ved Sengen indtil imod Pinsdag Ao. 1699.

Dette Aar haver været et meget vaadt og koldt Aar, og er i saamaader nu det fjerde vaa-

de Aar, som vi har havt i Råd efter hverandre, hvorover ogsaa Kornet er stiget i høi Priis, det ene Aar høiere end det andet.

Kornet, besynderlig Waarkornet kunde ikke blive moed, og derfor ikke heller blive høstet eller indaget i ret og beqvemmelig Tid, men blev meget og mangesteds fordervet og opraadnet. Og er det sagt af troværdige Folk, at paa adskillige Steder kom Waarkornet, besynderlig Bng og Boghvede ikke i Huus, men blev opædt paa Marken. De skal endog sommesteds have taget Svin til at føde eller feede for Penge paa Marken med saadant fordervet Korn, ligesom de tager for Betaling Svin til Olden paa Skovene.

Rugsæden faldt og meget sildig dette Aar, og var meget vanskelig formedelst megen og langvarende Regn. Vinteren kom tidlig med Frost og Snee, hvorudover ogsaa som der saades, megen Rug skal være bleven usaaet. Vist er det, at d. 18 Novemb. og ved det Pas var en Deel Rug paa adskillige Steder endda usaaet.

Dette er og mærkeligt, at om Sommeren i dette Aar vare ganske faae eller saa got som ingen Fluer til: hvoraf og vel kan sluttes, hvor koldt det maae have været i Luften. Saa har og Bierne nu i 3 eller 4 Aar havt liden Fremgang.

Derpaa er ogsaa fulgt en meget haard og dyr Tid; thi Kornet, og allermest Rugen, forslog sig over det hele Land No. 1699. Det var lidet baade til Tal og Skieppe, hvorfor og Prisen steg høiere end i Lette Aar. vid. Ann. 1699 et 1700.

Højeste Rets Sentenk udi den Besættelses og Troldoms Sag af Listed i Tye. d. 26 Febr. 1698.

Maren Spillemands, som 3 Gange frivilligen og utvungen har bekiendt, at hun, styrket ved Satans onde Tilskyndelse, haver øvet i denne formeente Besættelses Handel den hende overbeviiste Ugudelighed og Galskab, bør sig selv til velfortient Straf, og andre ligesindede til Afsky, stryges til Raget, og siden indsættes i Forvaring til Arbeide hendes Livs Tid. Og bør Peder Andersen af Listed, som haver bragt hende fra hendes velvillige Bekiendelse, at udstaae Kirkens Disciplin. Anne Jacobs Datter, som foruden tvende Gange begangen Løssagtighed, haver i lige Maade øvet adskillig Ugudelighed, og udsagt skændige og usømmelige Ting, bør at stryges til Raget, og siden indsættes til Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Karen Spillemands, Anne Krogsgaard og Maren Toftum, bør til Arbeide i Spindehuset eller andensteds efter Kongl. egen allernaadigst Anordning at ind-

sættes. Med Karen Hans Datter, Anne Dal, Anne Peders Datter Jens Bondes Hustrue, forbliver det efter Commissariernes Kiendelse. Inger Fusmans Liig, som endnu ubegravet henstaaer, bør med christelige Cereemonier og Jords Paakastelse af Præsten, henbæres om Astenen til sit Leiersted. Og bør Jens Riimand, Hører i Aalborg Skole, som med Hug og Slag voldeligen haver overfaldet hende udi hendes Barselseng og egen Frelse, at betale sine Boldsbeder, samt 50 Rd. i Processens Omkostning til hendes Husbonde, som er blevet hindret af Bissopen at udføre sin Sag til Ting imod hannem, og derfor uden bør han at have sin Hører-Plads i Aalborg Skole forbrudt. Anne og Giertrud Anders Døttre bør for Commissariernes Kiendelse (at udslaae Kirkens Disciplin) aldeles fri at være. Barnet Kirsten Kanagaard bør herefter, under god og forsvarlig Tilsyn samt christelig Optugtelse forblive hos hendes Morster Maren Laurik Datter paa Overgaard, og af den hende tilfaldne Medrene-Arv underholdes, og ikke tilstedes uden Kongl. egen alernaadigst Tilladelse at være under hendes Faders, Oluf Langgaards Ofsigt og Varetagt. Poul Rytter bør efter Commissariernes Kiendelse være in perpetuum relegeret fra Universtetet, og have sine geistlige Privile-

gier forbrudt, og under høieste Straf ikke ladet sig finde i Aalborg Stift. Saa bør og Christian Friderich Mavors og Charlotta Amalia Mavors at entholde sig fra Aalborg Stift under høieste Straf, og han desforuden at være relegeret fra Universitetet paa eet Aars Tid. Lorenz Meinh bør for sin usømmelige Procedure og anden utilbørlig Udførd, at gjøre Biskopen Mag. Jens Birkerød, og Provsten Mag. Peder Keenberg en offentlig Udbigt i egen Person paa det første Landemøde udi Stiftet, samt betale for sine Skieldsord 4 Rd. til Vor Frelsers Kirke. Commissariernes haarde og ugrundede Dom bør ej at komme Duf Langgaard til Præjudice paa hans Person og Boeslod i nogen Maade: men han alene for sin Uvillighed med sit Barns Medførsel til Aalborg efter Øvrighedens Begjering at betale Kongens Faldsmaal efter Loven, som for 3 Gange bedrager sig $40\frac{1}{2}$ Rd. Og som hans Midler og Formue ere hannem fravendte og auctionerede blevne, førend endelig Dom udi Hovedsagen til høieste Ret var gangen, eller han selv kunde have Tid til at faae Commissariernes Dom beskreven til videre Appel, da bør samme auctionerede Midlers Værd hannem ved Assessor Rosenvinge, som dennem ved Bnefoaden i Tisted have ladet auctionere, igien restitueres saa-

ledes, som Oluf Langgaard dennem ved høieste Saligheds Sed kan æstimerer. Mag. Oluf Biørn, som udi mange Maader har forgrebet sig imod Hans Kongl. Majest. høiprifelige Regiering, samt allernaadigste Lov og Ritual, og ikke forholdet sig i denne formeente Besættelses Handel, som en retsindig Præstemands Sed og Embede vel egner og anstaar, bør, andre til Exempel og sig selv til vel fortient Straf, have sit Kald og Præstelige Embede forbrudt, samt hans Boeslod og Naadsens Nar at være Kongen hiemfalden. Og bør han derforuden at afføres den Habit og Dragt, som Embedet semmer, og indsættes udi evigt Fængsel paa det Sted, som H. K. Majestat allernaadigst behager at forordne. Biskopen udi Aalborg, Mag. Jens Birkerød, som udi al denne Handel ikke haver brugt den Forsigtighed og Tilsyn, som hans Embede udkrevede, og uden allerunderdanigst Forespørgsel et og andet foretaget, samt uden Lov og Dom fraholdt adskillige Personer fra Alterens Sacramente, bør at betale til Vor Frelfers Kirke 1000 Rd. Og Justik Raad Bartholin, der udi Stiftamtmandens Sted haver tillige med Biskopen tilladt, uden sær allernaadigst Kongl. Dispensation, at sammenkalde et extraordinair Landemode over Mag. Oluf Biørn, at betale iligemaade til Vor Frelfers

Kirke 50 Rd. Amtmanden Jørgen Scheel Due, som udi den begierte Forfølgning over de formeente og paarøbte Troldkvinder, samt udi den Handel med Oluf Pangaard i Listed ikke forholdt sig saa lovlig som hans Embede udfordrede, bør iligemaade at betale til Vor Frelser's Kirke 50 Rd., Amtsforvalter Jens Hansen 20 Rd., og hans Fuldmægtig Jens Christensen Rodsted for sin usømmelige Procedure og Kettergang 50 Rd. Hvis udi denne Sag er passeret adskillige godt Folk til Præjudice paa deres gode Navn og Rygte, saavel som alt hvad denne formeente Besættelses Handel angaaende udi Tingsbegerne og Raadstue-Protocoller er indført, bør aldeles derudi annulleres og udslettes, og denne høieste Rets Doms Slutning der igien til alles Efterretning at indføres.

Dette er en Copie af den Sentens, som strax in Martio 1698 er sendt til adskillige fornemme Folk her i Landet fra deres Correspondenter i Kiebenhavn. Nu følger Copie af den Copie, som fra Justik Secretairen blev sendt til Bartholin, desligeste Copie af Kongens Brev.

C5. Vor Bevaagenhed tilforn. Vi tilfikke Dia herhos et Udtoget af Vores høieste Rets Doms Slutning udi den Sag, angaaende det formeente Besættelses eller Troldoms

Værk fra Tisted, hvis Indhold Du selv deraf udferligen kan see og fornemme. Og er Vores allernaadigste Billie og Befaling, at Du strax derefter den Anstalt gier, at alt, hvis herudi Landstings og andre Tingebøger eller Raastue-Protocollerne, enten paa Landet eller Kiebstæderne i Aalborg Stift kan være indført den formeente Besættelses Handel angaaende, eller og Gøtfolk til Præjudice paa deres gode Navn og Rygte, skal uden videre Ophold derudi saaledes udslættes, at det ei kan være læseligt. Og bemeldte Extract af Vores høieste Rets Doms Slutning der igien til alles Efterretning indføres. Dermed skeer Vor Billie, befalendes Dig Gud. Givet paa Vort Slot Kiebenhavn den 26 Febr. No. 1698. Under Vor Kongl. Haand og Signete.

Christian.

Uden paa Brevet stod saaledes skrevet:

Os Elskelig, Beladde og Belbyrdig Christopher Bartholin til Kaas, Vores Justis og Cancelli Raad, saa og Landsdommer i Vort Land Nørre Jylland.

Extract af høieste Rets Sentens ubi den Sag imellem Assessor Mathias Rosenvinge i General Fiskals Sted paa den eene: og en Deel interesserede i det saa kaldede formeente Tistedske Besættelses og Troldoms Værk paa

den anden Side, som den 26 Febr. 1698 er affagt.

Maren Spillemands, som 3 Gange frivilligen og utvungen har bekiendt, at hun, styrket ved Satans Tilskyndelse, haver øved i denne formeente Besættelses Handel den hende overbeviste Ugudeliighed og Galsskab, bør sig selv til velfortient Straf og andre ligesindede til Afstkye strnges til Kaget. og siden indsettes i Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Og bør Peder Andersen af Listed, som haver bragt hende fra hendes forrige velvillig giorte Bekiendelse, at udstaae Kirkens Disciplin. Anne Jacobs Datter, som foruden tvende Gange beqaen Besagtiighed, haver iligemaade øvet adskillig Ugudeliighed, og udsagt skændige og usømmelige Ting, bør strnges til Kaget, og siden indsettes i Forvaring til Arbeide hendes Livstid. Karen Spillemands, Anne Kroesgaard og Karen Loftum bør til Arbeide udi Spindehuset eller andensteds efter Kongl. allermaadigst egen Anordning indsettes. Med Maren Hansdatter, Anne Dal, Anne Peders Datter, Jens Bondes Hustrue forbliver det efter Commissariernes Kiendelse. Inger Furemans Liig, som endnu ubegravet henstaar, bør med christelige Ceremonier og Jords Paaskæftelse af Præsten henbæres om Aftenen til sit Beiersted. Og bør Jens Riimand, Hører i

Nalborg Skole, som med Hug og Slag voldeligen haver overfaldet hende udi hendes Barselseng og egen Frelse, betale sine Boldsbeder, samt 50 Rdlr. udi Processens Omkostning til hendes Husbonde, som er blevet hindret af Biskopen at udføre sin Sag til Tinge imod hannem, og derforuden bør han have sin Hører-Plads i Nalborg Skole forbrudt. Anne og Giertrud Anders Døtre bør for Commissariernes Kiendelse (at udstaae Kirkens Disciplin) aldeles frie at være. Barnet Kirsten Langgaard bør herefter, under god og forsvarlig Tilsyn, samt christelig Opdragelse forblive hos hendes Morster Maren Lauris Datter paa Overgaard, og af den hende tilfaldne Mødrene-Arv underholdes, og ikke tilstedes uden Kongl. egen allernaadigst Tilladelse at være under hendes Faders, Oluf Langgaards Opfyn og Baretagt. Poul Rytter bør efter Commissariernes Kiendelse være in perpetuum relegeret fra Universitetet, og have sine geistlige Privilegier forbrudte, og under høieste Straf ikke lade sig finde i Nalborg Stift. Saa bør og Christian Friderich Mavors og Charlotta Analia Mavors at entholde sig fra Nalborg Stift under høieste Straf, og han derforuden at være relegeret fra Universitetet paa eet Mars

h

Tid. Lorenz Meink bør for sin usømmelige Procedure og anden utilberlig Udfærd, at gjøre Biskopen Mag. Jens Birkerød, og Provsten Mag. Peder Keenberg en offentlig Afbiigt i egen Person paa det første Landemøde udi Stiftet, samt betale for sine Skieldsord 4 Rd. til Vor Frelsers Kirke. Commissariernes haarde og ugrundede Dom bør ej at komme Oluf Lauggaard til Præiudice paa hans Person og Boeslod i nogen Maade: men han alene for sin Uvillighed med sit Barns Udførsel til Alborg efter Øvrighedens Begiering at betale Kongens Faldsmaal efter Loven, som for 3de Gange bedrager sig $40\frac{1}{2}$ Rd. Og sem hans Midler og Formue ere blevne hannem fravendte og auctionerede, ferend endelig Dom udi Hovedsagen til højeste Ret var gangen, eller han selv kunde have Tid til at kunne faae Commissariernes Dom bestrevent til videre Appel, da bør samme auctionerede Midlers Værd hannem igien restitueres saaledes, som Oluf Lauggaard ved højeste Saligheds Eed kan dennem æstimere. (NB. her er udelukt, at Restitutionen skulde skee af Assessor Rosenvinge, som den forrige Copie melder, med mindre det er en Forscelse af dem, som denne sidste Copie haver udskrivet.) Mag. Oluf Biørn, som udi mange Maader haver forgrebet sig imod Hans Kongl.

Majest. heiprifelige Regiering, samt allernaadigste Lov og Ritual, og ikke forholdet sig i denne formeente Besættelses Handel, som en retsindig Præstemands Eed og Embede vel egner og anstaaer, her, andre til Exempel og sig selv til vel fortient Straf, have sit Kald og Præste Embede forbrudt, samt hans Boeslod og Raadsens Nar være Kongen hjemfalden. Og bør han derforuden offeres den Habit og Lragt, som Embedet sømmer, og indsettes ind i enigt Fængsel paa det Sted, som Hans Koenl. Majestæt allernaadigst behager. Hvis ellers udi denne Sag er passeret adskillige Godsfolk til Præjudice paa deres gode Navn og Rygte, saavel alt hvad denne formeente Besættelses Handel angaaende udi Tingebøgerne og Raadsue-Protocollerne er indført, bør aldeles derudi annulleres og udslettes, og denne højestes Rets Doms Slutning der igien, til alles Efterretning at indføres.

Ovenskrevne at være riatic Copie efter Originalen, testerer Kongl. Majest. Justitj-Secretair. Cancelliet den 26 Febr. 1698.

B. Sechman.

Om denne Besættelses Handel maae dette agtes: At her gif et Spargement i Landet, hvorledes Mag. Oluf Biørn skulle have beilet til Borgemeester Envold Nielsens Stifdatter

i Listed, og faaet Mei. Og derfor til at hævne den Spot, skulde have opvakt disse mange Personer til at gjøre eller sige sig Besatte, og beskylde Pigens Moder, forn. Envold Nielsens Hustru, navn. Anne Sø, derjore. Hvorfor og Sagen er gaaet hannem nu omsider saa aldeles og hart under Vier. Han er siden forsendt til Borringholm (14).

Endelig og til Beslutning er dette og ikke uværdigt at observere: at nu i dette Seculo og i disse Tider findes mange ei aleneste iblant Statister, men endog iblant andre og studerede Folk, Geistlige og Verdslige, som statuere, at der er ingen Troldoms Kunst, Troldfolk, legemlig Besættelse, ja Dievel eller Helvede til. Andre gjøre det grovere og sige, at han (Christus) curerede ifkun naturlige Sngdomme, naar der staar (i det Ny Testamente) at han uddrev Dievle. Nogle sige, at det er intet andet end Indbildninger, Tungfindighed og melancholisk Blod og mere saadant, som ikke kan her opregnes. Og endog de ere ikke alle lige grove i deres Ord og Tale, saa troer jeg dog; som en fattig simpel Idiot, at deres Mening saa mange som de ere, kommer over eet udi uno tertio, og er bygt paa eet Fundamento, som er Atheismus et Sadducæismus.

1699.

Anno 1699 den 6 Januar. Døde Justitz-Raad og Landsdommer Peder Lerche her paa Lerchenfeld, Ao. ætat. 57. Hans Liig er siden ført til Viborg den 17 Febr. næst efter, og ned-sat om Astenen imellem 7 og 8 slet i hans egen kjøbte Begravelse i Domkirken, under Capitulet i den Hvelving, som i gamle Dage kaldtes Conventhuuset. Bispen D. Henric Gerner parenterede over ham.

Den 3 Febr. begravet Hr. Søren Mortensen Bryndum, Sognepræst til Grinderslev Kloster og Grønning i Salling, residerende i Breum. Hannem succederede en norsk Mand Hr. Peder N., som blev der dog ikke et Aar, fik saa Kald i Norge. Hannem succederede Hr. Hans Bruno.

Eod. (samme Dag) begravet Hr. Peder Torsen i Rødding i Salling, Provst i Rødding Herred. Var en gammel Mand. Hannem succederede hans Søn, Hr. Torn, for hvilken han havde opladt sit Kald.

Den 24 Febr. eller ved det Nas døde Else Pors, Anders Skionnings Efterleverkse af Mølgaard, nu givet med Christian Daniel von Stolkig, Hr. Knuds ældste Søn af Hornum i Mars Herred.

Først in Martio døde Hr. Erich Mortensen, Præst i Skierping og Provst i Hellum

Herrød. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Peder Nielsen, for hvilken han havde opladt sit Kald, og givet ham sin Datter. Han var en gammel Mand over 80 Aar. Om Provste-Embedet vid. infra d. 19 April.

Den 9 Mart. Børsel i Luuns Præstegaard med en Søn Morten.

Den 21 dito begravet Mads Isaachsen, Hr. Jespers Stiffen i Hersom. Ao. ætat. 23.

Den 24 dito døde Birgitte Jens Datter Brasen, Hr. Peder Bøgvads Hustru i Giedsted, gammel 67 Aar 2 Maaneder og 1 Uge, begravet den 3 April næst fter. Hun var den sidste af Præstefamilien, som ellers siden Reformationen havde continueret Mand efter Mand i Giedsted Kald.

Midt i April døde Landsdommer Christian Casfus.

Den 18 April begravet Anders Isaachsen, Studiosus, Hr. Jespers anden Stiffen, i Hersom, Ao. ætat. 25.

Den 19 April Provstemøde i Viborg, da blev Hr. Bertel Andersen i Bryndum creeret Præpositus honorarius i Hellum Herred, men Hr. Ove Laurtzen at være virkelig Provst i samme Herred, hvilket var noget nyt og underligt. Samme Tid er og Hr. Anders Albretsen i Balling creeret Præpositus i Rødning Herred i Salling.

I Mai døde Hr. Peder Hansen Segendorph, Capellan i Hvam. Ao. ætat. 68, begravet den 9.

I samme Dage er Verkenfeld forpagtet bort til Thøger Keenberg, da residerende paa Lynderupgaard.

In Junio er en Morder af Salling, navnlig Eske, bleven justificeret ibid. Han og hans Kone, der var ligejaa god som han, og værre, havde i deres eget Huus myrdet en Hestefisber, som var kiendt med denne, og kommen til deres Huus for at iogere hos dem og handle med dem og andre. Kvinden skyldte paa, at hun var frugtssommelig, og blev derfor sidendes i Fængselet paa Astrup efterat Manden var rettet, men hun brød ud omsider, ikke uden Mistanke, at hun med Billie var undkommen.

Den 18 Jun. døde Niels Haard, Borgemeester og Handelsmand i Viborg, Ao. ætat. 36, begravet den 23. Han var min Kones Søsters, Agathæ Mogens Datters, Søn af Hersumgaard.

I samme Dage døde ogsaa hans Broder, Peder Haard, Studiosus, som da opholdt sig i Als hos Præsten Hr. Bertel Nielsen, begravet efter hans egen Begiering i Kirkegaard den ibid. Ao. ætat. 31. den 27 Junii.

Den 26 Jun. døde Christen Michelsens

Kones Moder i Hvanstrup, navn. Jacobe.
Var meget gammel.

Den 5 Jul. Barsel i Gretterup Præstegaard med en Søn Christen.

Den 25 Jul. eller ved det Pas er Geert Christian, optimæ indolis et spei adolescens, scholæ Viburg. alumnus (et meget godt og haabefuldt ungt Menneske, Discipel i Viborg Skole,) Christen Ugelriises og Grete Geerts Datters eneste Søn i Viborg, død af den allevegne grasserende Sprinkelsyge.

Midt in Augusto døde Hr. Anders Olbne i Dalsgaard, Sognepræst til Taarup og Dvols i Fiends Herred. Item Laurik Skipper, Bnefoged i Hobro.

Eidst i samme Maaned døde Cancellieraad Bernt Due paa Krastrup. Doct. Niels Erichsen i Viborg, og Hr. Erich Ostensfeld i Bive.

Den 25 Aug. hora 4 pom. (Kl. 4 Eftermiddag) døde Kongen, Christianus V.

Den 6 Sept. ankom Kongens, Friderici IV. Brev, at der skulde ringes over hans sal. Hr. Faders Liig hver Dag om Formiddagen fra 10 til 12, om Eftermiddagen fra 4 til 6.

Den 13 Sept. Stor Formørkelse i Solen.

Bed disse Tider døde Mag. Peder Clausen Keenberg, Sognepræst til St. Budolphi Kirke i Aalborg, og Stiftsprovst ibid. Han-

nem succederede hans Søn Mag. Claus Christian.

Den 19 Sept. gjorde Geistligheden her i Viborg Stift Kongen, Frid. IV. deres Sed i Domkirken i Viborg, hvilken Stiftsbefalingsmanden Baron Friderich Kragh, og Bispen D. Henrich Gerner, annammede paa Kongens Bæne baade mundtlig og skriftlig.

Den 27 Sept. Provstemode i Viborg, da blev Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrodre Kirke i Viborg, creeret Præpositus over Fiends Herred. Qvod novum et insolens (hvilket var nyt og usædvanligt.)

Sidst in Octobri døde Hr. Torn Pedersen, Sognepræst i Rødning udi Salling. En ung Mand. Hannem succederede Hr. Hans Lund, Borgemester Peder Hansens Søn af Malskov i Lolland.

Den 2 Nov. er Kong Christian den V. begravet i Roeskilde. Læsten, som denne Dag blev overalt i Riget forklaret, var af 1 Reg. (Kong.) 2. v. 1, 2, 3, 4.

Den 14 dito kom Kongens Brev, at man maatte holde op at ringe for hans Hr. Faders Liig.

Sidst i denne Maaned haver Hr. Rasmus Fog i Bering holdet Bryllup med Karen Jens Datter Gammelgaard, sal. Hr. Peder Abels Enke af Bive.

Bed samme Tider er og Hr. Niels Bøver i Randum (Ranum), Capellan til Strandbø, Biørnsholm og Malle Sogne, død og begravet.

I Decembri døde Niels Pedersen i Vester-Solbæk i Ullik Sogn; han havde i hans unge Dage tiert for Ladefoged paa Bunderup, nu Perkenfeld, og var nu over 96 Aar gammel.

Den 19 Dec. er begravet Hr. Jens Christensen Torup, Sognepræst i Øster Belling 10. og Provst i Middelfom Herred, var over 80 Aar. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Peder Nøvling, for hvilken han længe siden tilforn havde opladt sit Kald og givet ham sin Datter; i Provste-Embedet Hr. Kas-mus Fog i Bering.

Doct. Hans Rosing, Biskop i Christiania i Norge, døde dette Aar. Hannem succederede Doct. Hans Munch, tilforn Bisp i Christiansand eller Stavanger-Stift. Denne succederede Mag. Ludvig Stud, Sognepræst i Odense.

Publica. Kong Christianus V. døde den 25 August. Ao. ætat. 54. regni 30. Hannem succederede hans ældste Søn Fridericus IV.

I Kirkerne i Danmark og Norge blev anordnet en nye Gradual in Fol. og Psalmebog in 8., som D. Thomas Ringo, Bisp i Fynh, paa sin egen Bekostning og i sit eget Bogtryk-

kerie (i Odense) havde ladet forfærdige, hvorved han og samlede en stor Hob Penge af Kirkerne.

Cronprinsen Christianus er fød og døbt den 30 Novbr.

Dette Aar forflog Kornet sig, mest allevegne her i Landet, at en Tønde Rug giældte 6 Sldr. og mere, Bng 14 a 15 Mk., og kunde omfider ikke bekommes for Penge.

Fyrsten af Holsten Gottorp, Fridericus conjungerede sig med Carolo XII. af Sverrig imod Kong Frid. IV. See videre herom No. 1700.

I dette Aar er ogsaa ved en Kongl. Forordning af 28 Nov., som blev læst af alle Prædikestole, anordnet, at den nye (eller Gregorianiske) Stil in Calendario herefter alene skal bruges i Kongens Lande. Og per consequens at Februarius Anni 1700 ikke skal have uden 18 Dage, og Paaske dag holdes den ellefte Dag Aprilis.

1700.

Fra denne Tid og fremdeles er Datum og Tidens Beregning at forstaa efter den nye Stil in Calendario.

Den 22 Januar. i. e. 12 St. v. (det er den 12 efter gammel Stil) prædiket jeg i Hersum Kirke over Niels Isaachsen, Hr. Jespers Stiffen, som var Scholæ Vib. alumnus et Aca-

demixæ candidatus Ao. ætatis ejus 20. (Discipel i Viborg Skole og Candidat til Academiet i hans Alders 20 Aar.)

Den 10 Mart. døde lille Anne, Hr. Christens og Maren Haards Datter i Luuns, var 3 Aar gammel, begravet den 18.

Den 9 April døde Anders Christensen Malestrup, Herredsfoged her i Rinds og Gislum Herred, boende i store Torup, begravet den 16. Ao. ætat. 57. Hannem succederede Mathias Tausen, Etahraad Vincenz Perchys Fuldmægtig af Kiebenhavn.

Den 21 dito Provstemode i Viborg. Da blev Hr. Rasmus Fog i Bering creeret til Provst i Middelfom Herred, og Hr. Niels Tebring udi Gudum til Provst i Flessum Herred efter Hr. Johannes i Ferslev.

I samme Dage døde Hr. Niels Blichfeld i Kold, Provst i Hindsted Herred. Hannem succederede i Præste-Embedet Mag. Antonius Muus, og i Provste-Embedet Hr. Anders Aschenbera i Alstrup.

D. 13 Mai døde Bispen i Viborg, D. Henrich Gerner Ao. ætat. 71, blev begravet d. 4 Jun. Han havde været Præst i Birkerød i Sælland i 37 Aar. Bisp i Viborg i 7 Aar og midlertid ordineret 34 Præster. (15). Hannem succederede en ung Mand ved Navn Bartholomæus Deichmann, som en Tid lang

havde været Feldtpræst og Provst ved det Danske Krigsfolk i Brabant og Flandern, og siden reist i Italien med Prins Carl, (Kong Christian 5. Søn) heraf Daumark ic.

D. 16 Mai ic. i disse Dage er min Svoger Bogn Jacobsen, og min Kones Søster Agatha Mogens Datter flyttede fra Hersumgaard, hvilken de udi mange Aar have havt i Forpagtning, til Lynderup udi Skivum Sogn i Mars-Herred.

D. 24 Junii døde Inger Rasmus Datter, Hr. Anders Skives Hustru i Bierregrav i Sønderlyng Herred.

D. 4 Aug. kastede Kongen af Sveerrig, Carolus XII. Krigsfolk i Land ved Humlebet i Sælland. Og var med hannem de Hollænderes og Engellæses Orlogsflode.

I denne Sommer døde her i Viborg Stift foruden de tilførn annoterede.

Hr. Søren Orting i Kirketorp, Sognepræst til Beggerbye og Bislev i Hornum Herred. Hannem succederede Hr. Eggert Bilenberg, forrige Bispes. D. Henrich Gerners Famulus, fød i Hem Præstegaard i Salling.

Hr. Anders Graae i Daugbjerg i Fiends Herred. Hannem succederede Hr. Friderich Buss, fordum Collega 5 Classis in Schol. Vib.

Hr. Laurik Krase i Nibe. Hans Succesor Hr. Jacob Meulengracht Hafniensis.

Han magistrerede Anno 1704 og døde 1706 ubi vide.

Sidst in Octobri er død og begravet Anne Torup, Mag. Just Bøgs, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg, hans Hustru Ao. ætat 36. Han fik siden Borgemeister Thomas Svanes Datter ibid., Mette Cathrine.

I dette Aar haver en stor Krig og farlig Ulykke været optændt over dette arme Kongerige, som Gud dog naadeligen stillede og afvendte; Thi Fridericus af Holsten-Gottorp satte sig op imod Kongen med de Lynborgers og Svenskes Hielp, og imidlertid Kongen her af Danmark Frid. 4. var selv i egen Person med sit Krigsfolk ude imod dem i Holsten, kom de Hollænder, Engelske og Svenske med en Orlogsflode ind for Kiøbenhavn, og havde agtet at bombardere baade Staden og Orlogsfloden, saa hielp dog Gud, at de gjorde ingen Skade, endog de kastede mangfoldige Bomber ind baade paa Christianshavn og den Danske Orlogsflode. (16) Siden nemlig d. 4 Augusti kastede Kongen af Sverrig Carolus XII ved de Hollænders og Engelskes Hielp heuved 8 eller 9000 Mand ind i Sølland imellem Helsingøer og Kiøbenhavn, forskændede sig ibid., og satte Landet i Brandskat og Contribution; Men inden samme Maanedes Udgang igien maatte han qvitere.

1701.

Mag. Michael Heinrichsen, den berømte Prædikant og Sognepræst til S. Nicolai Kirke i Kiøbenhavn er død først i dette Aar. Ao. ætat. (75) ministerii (49.) (17)

Midt in Martio døde Mag. Seren Pedersen Valudan, Rector Theolog. i Viborg. Ham succederede Mag. Thomas Si.

Hr. Jens Lucasen, Capellan i Skive, døde først in Majo.

D. 25 Jun. døde Cancellieraad Peder Bendsen paa Hammøe.

D. 6 Jul. Barsel i Rouns Præstegaard med en ung Søn Niels.

D. 10 Aug. Barsel i Tosttrup Præstegaard med en ung Søn Albret.

I denne samme Maaned er Mathias Tausen, som skal være Herredsfoged her i Rinds og Gislum Herreder, ankommen fra Kiøbenhavn til Vercheusfeld.

Ult. Novemb. døde Christen Ugelstrifes Hustrue i Viborg navnli. Græthe Geerts Datter.

D. 4 Febr. havde Mogens Christensen Gierup, min Kones Brodersen, Bryllup med Karen Jens Datter Pop, Anders Nalesstrups, forrige Herredsfogeds, Enke af store Torup.

Ancher Anchersen, fød i Colding, siden

Rector Scolæ og derefter Pastor *ibid.*, og omsider Biskop i Ribe, døde i dette Aar. Ham succederede Hr. Mag. Christian Muus.

Høieste Rets Dom imellem Hr. Magister (Christen Stistrup) i Ullis og Christian Daniel von Stoltzig paa Mølgaard, affaagd Hafnia d. 7 Junii. Landsdommernes Dom bør ved Maat i alle Maader at stande. Og bør Mag. Christen Stistrup foruden de af Landsdommerne tildømte Omkostninger, at betale udi Omkostning til Christian Daniel Stoltzig 80 Rigsd. til Herredsfoged Christian Selbjerg 40 Rigsd. og til Herredsskriveren Hans Richartsen 100 Rigsdaler. Og bør M. Christ. Stistrup for de haarde og ubeviiste Beskyldninger, som han haver bebyrdet Herredsfogden og Herredsskriveren med i denne Process at giere Brostrup Albertin paa Herredsfogdens Begne, og Herredsskriveren Hans Richartsen selv her for høieste Ret en offentlig Erklæring og Afbedelse. Derfor uden bør Mag. Christen Stistrup for sin usømmelige og for en Præstemand meget ilde anstaaende Udfærd udi Gierninger, Ord og Skrifter, at bode denne Gang til Vor Frelfers Kirke 100 Rigsd. Formula Deprecationis (Afbigis Formularen). "Jeg Christen Stistrup bekiender hermed, at jeg haver uden nogen Foie, Ret eller Aarsag, ikke alene an-

grebet Herredsfogden Christian Solkierg paa hans Embede, men endog paa hans ærlige Navn og Rygte, hvorfor jeg hermed, hannem baade beder om Forladelse, saa og erklærer hannem, at jeg intet veed med hannem andet udi hans Embede og Levnet, end hvad en ærlig Mand og Rettens Betiente vel egner og anstaar." Ligesaa i alle Maader Indede den Afbedelse til Herredsskriveren Hans Richardsen.

I dette 1701 Aar er indrettet her i Danmark af Kong Frid. 4. en stedsevarende Landmilitie af Infanterie eller Fodfolk saaledes: At hver 20 Tønder Hartkorn Bønder- eller Jordegods gjør en Soldat: Ex. grat.

Sælland regnes for 72000 Tønder Hartkorn, gjør 3600 Hoveder, disse 3600 Mand deles i 2 Regimenter. Et Regiment i 12 Compagnier. Et Compagnie til 150 Gemene. Hvert Regiment deles atter i 3 Batailloner. Hver Bataillon bestaar af 4 Compagnier.

Fyn regnes for 36000 Tønder Hartkorn, gjør 1800 Mand, og et Regiment af 12 Compagnier.

Langeland, Volland, Falster og underliggende Der er 24000 Tønder Hartkorn,

gør 1200 Mand, som deles i 2 Batailloner, hver af 4 Compagnier.

I n l l a n d: Alborg og Viborg Stifter er 48000 Ldr. Hartkorn, gør 2400 Mand, deles i eet Regiment og een Bataillon.

Aarhus og Riber Stifter er 72000 Tønder Hartkorn, gør 3600 Mand. See supra om Sælland. Summarum 12600 Mand; i. e. Regimenter 7. Compagnier 84. Batailloner 21.

Kongen i Svanien Carolus II. døde i dette Aar uden Livs Arvinger. Hannem succederede en ung Prinds af Frankrige, navnlig Philippus, Ludovici XIV Sønnesen. Hvoraf siden reiste sig en blodig og langvarig Krig i Europa.

Jacobus II Konge i Engeland ic. som Ao. 1689 blev fordreven fra Land og Rige, er i dette Aar død en Exulant i Frankrige.

1702.

D. 7 Jan. døde Hr. Peder Bøgvad, Sognepræst til Giedsted og Fieldse. Ano. ætat. 60. ministerii 22, begravet d. 16. Hannem succederede Hr. Claus Borch fød i Lemvig.

D. 31 Mart. er Johanna Mortens Datter Kierulf, sal. Hr. Thomas Hansen Gallschytts Efterleverste af Torup Præstegaard begravet i Farsø Kirke Ao. ætat. 70.

Den 9 Maj Barsel i Torup Præstegaard med en liden Søn Niels.

Den 7 Juni gif i Viborg Consistorii Dom til Skilsmisse mellem Mette Haard, min Kones Søsterdatter, og hendes Mand Søren Lauriksen, som for 11 Aar siden havde forladt hende.

Den 27 dito Bryllup i Gislum Præstegaard med Samuel Ludvig Didrichsen, Skovrider ved Brev Keventlows Skove, og Kirsten, Hr. Christophers Datter ibid.

Laurikz Jensen Bering, Landstingskriver i Viborg, er død in. Julio, begravet den 21. Han gif frisk til Sengs om Aftenen, men fandtes død i Sengen om Morgen.

Den 1 Aug. gjorde Hr. Laurikz Bret, Sognepræst i Skive og Provst i Hindborg Herred, sin Datters Sikel Bergittes Bryllup med sin Capellan Hr. Christen Lassen Tychonius. Bisp (Deichman) i Viborg viede dem. Bemeldte Hr. Christen Lassen succederede siden sin Svigerfader, og magistrerede. vid. infra (18.)

Bed Michels Dags Tid døde Hr. Laurikz Bret i Skive. Ao. ætat. 64. Han var fød i Arnoie i Stevns Herred i Sølland. Blev ordineret til Skibspræst tillige med mig og andre den 22 Mart. 1678. Blev Sognepræst i Skive 1680. Hannem succederede

i Præste-Embedet hans Capellan og Sviger-
søn Hr. Christen Lassen Tychonius, som ma-
gistrerede siden No. 1706. I Provste-Em-
bedet Hr. Knud Madsen i Hem.

Ved samme Tider døde ogsaa Hr. Peder
Christensen Sinding, Sognepræst til Bore,
Kømlund og Fiskbek. Hannem succederede
en af hans Sønner, Hr. Christen.

Den 3 Oct. havde Mads Hansen, Hans
Jensens Sou af Bngum, og Margrethe Hans
Datter i Nibe Bryllup med hinanden.

I denne samme October Maaned, som
faldt meget tør og magelig, haver jeg ladet
Haven, som jeg selv haver plantet her ved
Besterbølle Præstegaard, forbedre. Det ves-
terste Qvarteer opfyldte, Gange giøre. Gan-
gene staffere med Burbom og Isop. Digerne
forbedre. Og Tøsten runden om besatte med
Træer.

Den 2 Dec. havde Stiftsbefalingsman-
den Baron Friderich Kragh alle Præsterne af
Halds Amt forsamlede i Viborg, da de maat-
te levere deres Tiende-Register fra sig for de
3 næste og sidste Aar.

I dette Aar haver Patronen her til Ste-
det, Welb. Hr. Etakraad Vincenz Verche og
hans Frue, Fr. Cathrine Hedevig Wibe, for-
æret en liden Klokke til Besterbølle Kirke, som
fandtes paa Verchensfeld, og havde denne In-

scription: "JÖRGEN KRUSE og BEATE BYLOW til Herridsløvgaard," item Aarstal: "1643." Tilførn var her ikkun een Klokke i Vesterbølle Kirke. Denne sidste blev ophængt i Taarnet lidet før Juule-Aften, og blev først ringet med begge Klokkerne i Jule hellige Dage.

I dette Aar døde Hr. Peder Berntsen, Sognepræst til Hornum og Snebum i Odense Hæred i Aarhus Stift. Han var en meget gammel Mand, og kunde mange gamle Kiempesiser.

Publica et Externa. I Foraaret døde Kongen af England, Wilhelmus 3. Han var en Prins af Oranien, fød i Holland, blev Konge i sin Svigerfaders Jacob 2. Sted No. 1689.

I denne Sommer er Fridericus, Fyrsten af Holsten Gottorp, slagen i Polen, hvor han var de Svenskes Generalissimus.

Kongen af Sverrig Carolus XII., som i forleden Aar faldt ind i Polen, haver i dette Aar havt en stor Ulykke ibid., i det at hans Hest faldt med hannem, saa at Kongens Laar kom i Stykker, og han i lang Tid derefter holdtes for at være død.

Chur-Fyrsten af Bajren, Maximilian Emanuel, haver i denne Sommer forladt Keiserens og sit Fædrelands, Tydscklands, Par-

tie, og derimod anfaget Kongens Partie af Frankerige, og derpaa indtaget Ulm og flere Fristæder i Tydskland. Men hvorledes det har bekommet ham, kan sees herefter.

1703.

Den 23 Januar. havde Peder Slussen Boller og Kirsten Anders Datter Giorup Bryllup i Viborg.

Den 30 dito begravet Hr. Jespers ældste Stiffen i Hersum, navnli. Jens Isaaehsen, vulgo Jens Vallisen, Ao. ætat. 30. Han druknede den 23de næst tilforn i Aaen strax neden for Hersum Præstegaard, da han paa et Knubskib vilde sætte nogle andre over Aaen.

I samme Maaned døde Hr. Palli i Aggersborg, en gammel Mand, som i sin Tid havde giort sig navnkundig med adskillige Kunster, især med adskillige vanskelige Sngdommes Curering. Hans Profession optog siden Hr. Lorenz i Almind (19.)

Item døde ogsaa i denne Maaned Hr. Jens Bloch, Sognepræst udi Kongeslev. Hannem succederede Hr. Jesper Friis.

Den 15 Febr. døde min gode og trofaste Nabo, Ven og Broder, Hr. Stnge Mogenssen Hossum i Evedrup, Sognepræst til Simmested, Hvilsom og Hvam. Ao. ætat. 66. ministerii 35, begravet den 23. Hannem suc-

cederede Mag. Hans Foss, sal. D. Math. Foss, Bisp i Aalborg, hans Søn.

Ved disse Tider afbrændte Sognepræstens, Hr. Christen Lassen Tychonii, Huus og Gaard i Skive.

I denne Maaned døde Hr. Just Nielsen Aalborg, Sognepræst til Ulstrup og Gunderssted i Mars Herred. Ao. stat. 78. ministerii 49. Han havde nogle Aar tilforn afstaaet sit Kald til Hr. Niels, Hr. Jacob Ulrikes Søn af Viborg.

Item Hr. Laurik Hieronimi, Sognepræst til Mars og Haubro. Hannem succederede Hr. Marcus Holstbroe.

In Aprili ved Paasketider er Thøger Keenberg, da residerende paa Lynderupgaard, declareret Landsdommer i Nørre Jylland.

Den 21 April døde Karen Thomas Datter Gallschytt, Hr. Christophers Hustru i Bislum, begravet den 30.

Sidst in Majo døde Hr. Peder Jensen Bering, Sognepræst til Kobberup og Fellingbjerg, og Provst i Fiends Herred. Han var en meget gammel Mand, og havde i mange Aar havt en Capellan, Hr. Christen Scheel, cum successionem. Han resignerede Ao. 1699 sit Provste-Embete til Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Bisborg. Han var barnfødt ibid. Hans Fader

Kaldtes store Jens Bering, ad differentiam 78
(til Forfkiel paa) Jens Madsen Berings.

In Junio døde Hr. Hans Pedersen, Sognepræst til Næsborg, Dudrup og Salling i Slet Herred. Han fik en Kærelse, ligesom hans Formand sal. Hr. Oluf, hvis Datter Marie han havde til Hustrue. vid. supr. No. 1698.

I samme Maaned scil. in Junio d. 21. døde Søren Haard, Borger og Handelsmand i Viborg, min Kones Søstersøn.

Den 2 Aug. Barsel i Torup Præstegaard med en Datter, navn. Anne Cathrine, som døde stallet efter, begravet den 2 Sept.

Den 9 Octob. blev Christen Michelsen af Hvanstrup, begravet i Farsøe Kirke, Ao. wtat. 71, var en god Dannemand.

Den 11 dito havde Hr. Gravers Christensen, Sognepræst i Usfeld i Mors, Forlovelse i Lynderup med Maren Bogns Datter, min Svogers, Bogn Jacobsens eeneste Datter. Den 22 Novbr. næst efter havde de Bryllup. Gud give til Lykke i Jesu Navn!

I denne Maaned har Mette Christophers Datter, Johannes Erichsens Hustrue i Viborg, giort Barsel med en ung Datter Margrethe Cathrine.

I samme Maaned døde ogsaa D. Thomas Ringo, Bisp i Fyn, Ao. wtat. 69. Han blev

Bisp No. 1676, havde tilforn været Sognepræst udi Slangerup i Sølland. Bar og fød der i Egnen af fattige Engelske eller Skotske Forældre (20.) Hannem succederede D. Christian Rudolph Müller, tydsk Præst ved Hofset i Kiebenhavn.

In Decembri ved Juletider gjorde Maren Haard i Luuns Barsel med en Datter Anne Elisabeth.

Den 28 Dec. døde Hr. Morten Mortensen Beis i Uldbierg, Ao. ætat. 47. minist. 18. Begravet den 8 Janv. 1704. Hannem succederede Hr. Mads Lauriken Nabne.

I dette Aar ere Altertavlerne og Prædikestolene her i Vester- og Østerbølle Kirker renoverede paa Stafferingen, ved Bertel Ulrichsen Snell, Maler af Viborg. Paa Vesterbølle Kirkes Altertavle, der, som Fruens (de Wibers) Baaben nu staar, stod tilforn disse Ord: "Ao. 1591 lod Erlig og Velb. Mand Baldemar Parsberg til Jernet giøre denne Tavle til Vesterbølle Kirke paa Kirkens Bekostning." Paa Østerbølle Kirkes Altertavle paa den nederste Rand stod saaledes: "Ao. 1598 lod Christen Byrrialsen i Byngum, og hans Kiere Hustru Maren Byrrials Datter paa deres egen Bekostning giøre denne Tavle, og gav den til Østerbølle Kirke. Da Mag. Niels Lauriken var Bisp i Viborg. Hr. Chre-

sten Chrestensen Sognepræst til Vester- og Østerbølle Kirker, og Hr. Byrri Pedersen, Medtiener til forn. Kirker, og haver Christen Maler i Viborg gjort dette Arbeide, og vil være det bestendig."

1704.

Westervig Kloster og Kirke er afbrændt enten først i dette Aar eller sidst i det foregaaende.

Den 13 Januarii døde Hr. Christopher Christensen Kragbe, Sognepræst til Gislum og Testrup, min gamle gode Ven og Skolebroder, en ærlig, trofast og velstuderet Mand, begravet den 22. Ao. ætat. 60. Ministerii 30. Hannem succederede Hr. Peder Friderichsen Kragelund, som i dette samme Aar kom fra Gislum Kald til Haderup Kald i Harsbøssel. Efter hannem kom til Gislum Hr. Peder Witt Hafniensis (21.)

Den 14 Febr. Barsel i Louns Præstegaard med en Datter Anne Lisbeth.

Den 3 Mart. Barsel i Giedsted Præstegaard med en Datter Margrethe Lisbeth.

Den 20 Mart. Skiertorsdag afbrændte Teilgaard i Skierping Sogn i Høllum Herred, hvor da boede Søren Madsen, sal. Mads Sørensens Søn af Nørholm.

Sidst i April døde Kirsten Christens Datter hos hendes Datter Mette i store Binde-

rup, begravet ibid. den 30 April, Ao. 1702. Hun havde boet i den vesterste Gaard i Gierup i Uldbjerg Sogn, og havt min Kones Broder Christen Mogenssen.

Den 1 Junii døde Karen de Hemmer, sal. Thøger Hofmans Enke paa Gunderupgaard.

Den 10 Junii Trolovelse i Duurup Præstegaard i Gislum Herred med Jens Mortensen og Sophia Pouls Datter Kierulf. Brylluppet stod den 20 August.

Den 21 dito døde Mette Haard vid. An. 1702 den 7 Juni og 1703 den 30 Jan.

Den 8 Junii døde Hr. Peder Eckhof i Julstrup, Sognepræst til Hardestrup, Gravlev og Budderup i Hornum Herred. Hannem succederede Hr. Peder Jacobsen Deichman, fød i Høie-Tostrup i Sølland.

Den 15 Jun. døde Hr. Søren Christensen, Sognepræst til Bildsted og Bindblæs og Provst i Slet Herred. Hannem succederede i Præste-Embedet hans ældste Søn navnli. Hans. I Provste-Embedet Hr. Jens Snediker i Barmer (22.)

In Julio er Else Johanne, Hr. Magisters (Stistrups) Datter i Ullik fød.

Sidst i denne Maaned døde Hr. Hans Jensen Paludanus, Sognepræst til Foulum, Ziele og Winge i Sønderlyng Herred. Han

Kom til Kaldet 1672. Hannem succederede Hr. Hans Jensen Seehuus.

Iu Sept. Barsel i Torup Præstegaard med en Datter Anne Cathrine.

D. 2 Nov. døde Jens Sørensen Braagaard, Forpagter paa Lercheusfeld. Begravet d. 12. Ao. ætat. 58.

D. 3 Decemb. Søren Bertelsen Kierulf, og Mette Marie Hans Datter Palludan havde Bryllup i Foulum.

Hr. Jens Oluffen Biborg, Capellan i Rødding, Løul og Vederstrup er død. Hannem succederede Hr. Christen Lund.

Cancellieraad Hans Benzon til Skiersøe, fød i Randers, som en Tid lang havde været Landsdommer her i Nørre Jylland, er død dette Aar i Decembr.

Item Hr. Anders Albretsen i Balling i Galling. Hannem succederede Hr. Johan Høphoff.

Hr. Peder Baj i Smorup, Sognepræst til Haverslev, Brorstrup og Ravnkilde døde i Jule hellige Dage, begravet d. 7 Jan. 1705. Ao. ætat. 77. Hannem succederede Hr. Friderich Prenzler, for hvilken han havde opladt sit Kald.

Publica. Kongen i Polen Fridericus Augustus, vid. annum 1697 er i dette Aar de-throniseret af hans Undersaattere, og i hans

Sted udvalgt Stanislaus Leszinski, Boivorden af Posen. Dette er skeet med Kong Caroli XII Hielp og Tilskyndelse af Sverrig, som samme Tid havde en mægtig Krigshær i Polen. See videre herom herefter Ann. 1705, 1706. Men hvor det siden er gaaet de Svenske, samt deres Konge Carl XII, kan sees Ann. 1709.

1705.

Adelhuset paa Roslev Præstegaard i Salling afbrændte ved disse Tider, scil. sidst i det 1704, eller først i dette 1705 Aar.

D. 9 Martii er Dorothea Birkerød, sal. D. Henrich Verners, forrige Biskop i Viborg, hans Enke begravet ibid.

Hr. Thøger Mortensen Holst, Sognepræst til Farsø og Odensild i Gislum Herred, residerende i Torup Præstegaard, var denne samme Dag, scil. d. 9 Mart. i Viborg med andre Præster, at bære forn. Bispinde til Graven. Men blev ibid. samme Dag af et hastigt Tilfald angreben, som af en Kærelse, at han i nogle Dage intet kunde tale, eller komme hjem til sit Huus. Han blev omsider d. 19 Mart. ført hjem i en Carosse, men maatte mestendeel continuert holde ved Sengen, og kunde aldeles intet efter denne Dag forrette i hans Embede. Han døde omsider Anno 1706. ubi vide.

D. 7 Jun. havde Hr. Glans Borch i Giedsted en liden Søn til Kirke, kaldet Oluf Peter.

Bed disse Lider og i denne Sommer er Hestebel Mølle i Alstrup Sogn opbyggt, efterat den i mange Aar havde været øde. Den hørte da til Lerchenfeld.

Christen Bierup i Aalborg, min Kones Broder søn er i dette Aar bleven Raadmand sammensteds. (23)

D. 14 Oct. Alart Menke, Borger og Skriver i Viborg, og Orsle Margrethe Lendorph af Lerchenfeld havde Bryllup.

D. 17 dito Barsel i Torup Præstegaard med en liden Søn, kaldet Christen Gammelgaard, men han døde kort Tid derefter.

D. 28 dito Peter Envoldsen og Kirsten Isaacs Datter havde Bryllup i Hersum Præstegaard.

D. 27 Nov. afbrændte al Kornladen paa Mars Præstegaard med alt indhavende Korn og Foring.

D. 29 dito druknede Paa Lassen, boende i Spanngaard i Løstrup Sogn, barnløs i Aalestrup, i Aaen strax ved Gaarden, der han var kommen fra Kirke, og vilde gaa over Spongen til sit Huus.

D. 2 Sept. døde Hans Lassen, Bnsfoged i Viborg, hannem succederede Diderich Sø-

rensen Herredsfoged i Fiends Herred. Han døde Anno 1708 in Januar. ubi vide.

Mag. Christen Stistrup, Sognepræst til Ullik og Foulum, og nu en Tid lang Provst i Gislum Herred og Mars Herred, er i dette Mars Begyndelse removeret fra Provste-Embedet i Mars Herred; thi som han meget indigne trakterede Præsterne i samme Herred, men besynderlig Anno 1703 og 4. havde indvilket dennem allesammen i en fortrædelig og vittløstlig Process, formedelst en Skiftes og Auctions Forretning efter sal. Hr. Laurik Hieronymi i Mars, hvilken han dog selv med Forsæt og Billie, som der meentes, havde confunderet og forvirret: saa have Herredspræsterne omsider suppliceret til Kongen, at de maatte skilles ved hannem, og nyde en Provst af deres egne Herredsbredre efter Loven (Lib. 2. c. 16. art. 1, 2.) hvilket er dennem samtht. Og derpaa er Hr. Hans Høyer, Sognepræst til Skivum og Giver bleven Provst i Mars Herred.

I dette Aar er her i Viborg Stift, efter Bispens D. Bartholomæi Deichmans Raad og Tilskyndelse oprettet en Casse, for Geistlige Enker i Stiftet, til hvilken hver interesseret giver aarligen 2 eller i det mindste 1 Rigsdaler, hvorimod hans Enke nyder aarlig efter hans Død en Summa Penge 10.

Mag. Jens Keenberg, Rector Scholæ i Viborg haver i dette Aar resigneret sin Bestilling, og flyttet til Lynderupgaard. Hannem succederede Mag. Niels Billadsen Skive, som var Conrector. Mag. Jens Ostenfeld, Mag. Christen Erichsens ældste Søn, som var Hører i 5 Lectie, blev Conrector.

Publica. Den 4 Oct. er Stanislaus Leszinski, Wojvode af Posa, kronet til Konge i Polen til Warschaw af Erkebispfen af Pommberg. Erke-Bispfen af Gnesen Radzeczowski, som var Cardinal og Primas Regni Poloniæ, burde at have kronet Kongen, men han undslog sig, og opholdt sig til Danzig, hvor han og ved disse samme Tider, efter 3 eller 4 Dages foregaaende Koldsyge er ded af et Slag.

Keiseren Leopoldus I døde til Wien d. 5 Maj. Hannem succederede hans Søn Josephus I. Denne unge Keiser haver i dette Aar bemægtiget sig og indtaget alle Churførstens Lande af Bajren, hans Hovedstad og Residense Mønten, samt andre Fæstninger, og ladet dem moeren alle demoliere, og ladet en usigelig Hob Ammunition ic. henføre af alle de Bajriske Leihuse til Wien i Østerige. In Summa: Keiseren haver handlet efter eaci Tylke baade med Landet og den efterladte Churførstelige Hof og Familie.

D. 23 Nov. døde Prins Wilhelm, Kong
Friderici IV Broder her af Danmark.

1706.

In Januario er Hr. Peder Jessen, Sog-
nepræst til Tisted og Binderup udi Gislum
Herred ilde bleven mishandlet paa Nørager-
gaard af Herremanden ibid. navnl. Adam
Ernst Venk; thi Præsten fik mange blodige
Saar, og derforuden mange andre Hug og
Slag, hvorom de vare her til Gislum-Kinds
Herredsting d. 28, 29, 30, og førte siden en
langvarig Proces med hverandre.

Den 2 Mart. Major Levikow, som eier
Ørslev Kloster i Fiends Herred og store Re-
strup ved Aalborg, han og hans Laqvei og
Kudsk haver iligemaade med Hug og Slag
overfaldet Hr. Mads Nabne i Uldbierg strax
uden for Præstegaardens Port, og traadt ham
under Fødder, fordi han lastede det, at La-
qveien skød hans Hund, hvorudover der blev
ikke prædiket i Lynderup Kirke den 3 Mart.,
som var en Passionsprædiken.

Den 9 Mart. døde Clave Hans Datter,
sal. Hr. Stnges i Eveldrup, begravet den 18.
Ao. ætat. 76.

Den 15 April døde Hr. Thøger i Torup
Præstegaard, Ao. ætat. 42. minister. 16, be-
gravet i Farsø Kirke den 23. Bispen (Deich-

M

man) i Viborg prædikeet ex. Esa. 60. 9. 20. Jehova erit tibi luci perpetuæ &c. (Herrens Skjal være dig til et evigt Lys o. s. v.) Erord. Psal. 39. v. 8. vid. infr. 12 Nov.

Den 6 Maj. I disse Dage er Maren Haard i Luuns Præstegaard forl. ft med en ung Datter, kaldet Agatha Christenke, som strax derefter døde.

Den 8 Julii er en Slomagersvend justificeret af Viborg, navnli. Christen Christensen Uff, hvis Moder boede da i et Huus her i Soqnet i Slerup, fordi han havde ihjelslaget sin Mesters, Jens eller Christen Krarups, Læredreng, og ellers begaaet adskillige Tyvestyker der i Byen, baade i og uden sin Mesters Huus, hvilket forn. Læredreng havde truet at ville aabenbare.

Den 3 Aug. Capitain Peucher i Giedsted havde en liden Datter til Kirke, kaldet Kirstine Hedevig.

Den 8 Aug. havde Christen Hansen af Bromølle og Johanna Sørensdatter, min Kones Søsterdatters, Mette Haards Datter, Trolovelse her i mit Huus. Den 6 Oct. næstefter havde de Bryllup. Hr. Christen Holst i Luuns trolovede og viede dem.

Den 20 Septbr. Mag. Jens Ostenfeld, Conrector skolæ Viburg., havde Bryllup paa

Lynnderupgaard med Mag. Jens Keenbergs Datter Dorothe Lene.

Den 12 Nov. er Bispens Famulus, Laurik Michelsen Hinge, fød i Randers, ordineret til Farsøe og Odinsild. Dom. 1. Advent. i. e. 28 dito er han indsat i forn. Kirker af Provsten Mag. Christen Stistrup i Ullik.

Den 19 Novb. døde min Kones Søster, Agatha Mogens Datter, Bogn Jacobsens Hustru i Lynnderup i Mars Herred, Ao. ætat. 68, begravet i Skivum Kirke den 26 dito.

Iu Febr. i dette Aar døde Mag. Jacob Meulengracht, Sognepræst i Nibe. Hannem succederede Borgemeister Thomas Svanes Søn af Viborg ved Navn Jens, som og samme Aar magistrerede.

Bed samme Tider døde og Hr. Johannes Kall i Skelum. Hannem succederede Edvard Pondeman, Collega 5 Classis i Kiøbenhavn's Skole, som og i dette Aar magistrerede. Han var en indfød Islænder (24.)

Iu Julio døde Apothekeren i Viborg, Daniel Friedenreich.

Bed samme Tider er og død den gamle og navnkundige Christen Linde af Holstbro. Han var fød af fattige Folk, og havde i hans Ungdom løbet om med Kram, men havde nu omsider og i mange Aar forbedret sig saa meget, at han nu der han døde, efterlod sine Børn og

Arvinger store Midler og mange, 9, Herres-
 gaarde, saasom: Pallisbjerg, Boldstrup,
 Møldrup, Tiphede, Stenumgaard, Døgel-
 strup, Bekmark, Ulfsund, Kiergaardsholm.

Peter von Sprekelsen, en rig Hambor-
 ger, eiende Dronningborg og residerende ibid.,
 er ogsaa død ved Høstens Tid.

In Aug. haver en Morder faaet sin Dom
 til Viborg Landsting, og er siden justificeret.
 Han havde omkommet Mølleren i Klode Mølle.

Hr. Jesper i Hossum i Salling døde sidst
 in Octobri. Hannem succederede

Publica. In Octobri er Dronning Lovise,
 Kong Frid. 4. Gemahl, forløst med en ung
 Princesse, Charlotta Amalia.

I dette Aar haver i dette Land været tvens-
 de store og skadelige Stormvinde, hvis Ege
 ingen kan mindes. Den første kom den 9
 Junii, omtrent ved Middastens Tid, og va-
 rede 2 eller 3 Timers Tid, og slog imidlertid
 mangfoldige Huse, men allermest Lader, ned
 over det ganske Land. Den anden varede i 2
 Dage, nemlig den 20 og 21 Aug., og afflog
 mange Tusende Tønder Korn, hvor det ikke
 var ophestet. Her paa Egnen gjorde det størst
 og usigelig Skade paa Bygget; thi det var
 altsammen uhestet.

Den 13 Febr. Ved Frawstat i Schlesien
 haver den svenske General Carl Gustav Rein-

schilt med 8 à 9000 Mand afflaget Kong Augusti Armeé af Polen, som bestod af 18000 Mand, og erobret alt hans Artillerie, samt 24 Sinkker. In Augusto derefter er Kongen af Sverrig, Carolus XII, gaaet af Polen ind udi Sarenland med 20000 Mand. Og endog Kong Augustus af Polen haver siden den 29 Oct. erholdet en herlig Victorie over de Svenske under General Mardefeld, og fanget forn. General selv, saa haver han dog ved samme Tid qviteret Polen, og er reist hiem til sin Residens Dresden i Saren. Og siden er der sluttet Fred imellem dem saaledes, at Kong Augustus har, som der menes, aldeles resigneret den Poliske Krone, og skulde derfor uden give Svensken store Summer Penge. Svensken blev liggendes i Saren indtil Ann. 1707.

Franzoserne har i dette Aar havt tynd Lykke baade i Spanien, Nederlandene, saavel som og udi Italien.

1707.

Den 5 Januar havde Hr. Laurik Michelsen Hinge, Sognepræst til Farsø og Odinsild, Trolovelse med Anne Thomas Datter Galschytt, hans Formands, sal. Hr. Thøgers Enke. Den 15 Febr. næst efter havde de Brnllup.

Sidst i Febr. døde Hr. Niels Jensen Farsstrup, Sognepræst til Roslev og Ryberg, og Provst over Nørre- og Harre Herreder i Salling. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Jens Ottesen Grønbek, for hvilken han tilforn havde opladt sit Kald. Udi Provste-Embedet tvende: nemlig Hr. Jens Mortensen Altenhof, Sognepræst til Junget og Torum, blev Provst udi Nørreherredet, og Hr. Jens Thomassen Wildbiera, Sognepræst til Durup og Lyndering, blev Provst i Harreherredet.

I samme Maaned er Palle Dyre til Sinddinggaard bleven ihjelskullet i Holstbro af en Land-Capitain Stuchow (25.)

Den 8 Jun. døde Mag. Just Bøg, Sognepræst til Sortebrødre Kirke i Viborg. Ao. ætat. ministerii 19. Efter hans Død blev ikkun een Sognepræst til forn. Menighed. Mag. Christen Erichsen den anden og nu ene Sognepræst, tog efter Mag. Justes Død en Person til Capellan navnli. Hr. Niels.

Den 11 Aug. Mette Christophers Datter i Viborg gjorde Barsel med en Datter Anne.

Den 30 Sept. havde min Svoger Bogn Jacobsen af Lynderup i Mars Herred Trolovelse med Margrethe Christens Datter Borggaard, sal. Hr. Jens Oluffens Enke i Rød-

ding ved Viborg. Den 8 Decbr. fød deres Bryllup i Lynderup.

Den 21 Oct. afbrændte al Grettrup Præstegaard i Salling med al indehavende Korn og Formue, saa der blev aldeles intet reddet. Hr. Uldrich Christensen Blichfeld og Dorothe Nielsdatter Hostrup boede da ibid.

Den 6 Dec. gjorde Maren Haard i Luuns Barsel med en Datter, som blev kaldet Agathe Christenke.

Jule Dag i. e. den 25 Dec. døde Hr. Wilhelm Steenblock, fød i Horsens, Sognepræst til Høgslev, Dommerby og Lunse i Fiends Herred. Hannem succederede Hr. Mourik Albret Cortsens Søn i Viborg. Magistretrede 1708.

Udi dette Aar samt i det forbigangne ere Hundene paa mange Steder her i Landet blevne galne, meest om Vinteren.

Publica. Svensken er i dette Aar gaaet ud igien af Særen, og efterat han havde giort Keiseren allehaande og stort Bryderie, er han omsider draget ind igien i Polen.

De Allierede, nemlig Keiseren, Savoien, Hollænderne, Engeland og Portugal, haver i dette Aar aldeles intet udrettet imod de Franske. Men de Franske have grasseret i Tydskland ved Rhinstrømmen ligesom Wilde.

1708.

Den 25 Januar. er begravet min fiere Broder og Svoger, Hr. Gravers Christensen, Sognepræst til Øster- og Vester- Afsels i Mors. Hannem succederede Hr. Mads Jacobsen, fød i Skeve.

I samme Maaned døde Diderich Sørensen, Bnefoged i Viborg. Hannem succederede en af Raadmændene, Johan Barlag ibd.

I samme Maaned døde i Kiøbenhavn Niels Benzon til Boer ic., Kongl. Majest. Geheimeraad, fød i Aalborg; hans Fader var Doct. Niels Benzon ibid. Selv var og denne Doctor juris, men Faderen uden Civil Doctor medicina. Han efterlod sig Midler paa nogle Tønder Guld. Han havde Privilegium at giøre Testamente, men man haver observeret, at han i samme Testamente intet afslagde til Kirker, Skoler, Hospitalet eller andre Fattige.

Hr. Poul Paludan er i dette Aar befordret fra Bammen Kald her i Viborg Stift til et Landsbne Kald i Sælland (26.) Hannem succederede i Bammen Kald Hr. Albret Friderich Buch.

Hr. Mads Schytte i Karby i Mors, Propst i Sønderherred ibid. Han var en meget gammel Mand. og sal. Doct. Christen Schyttes Søn af Viborg, er død i dette Aars Begyn-

delse. Hans Forfædre have boet i Smorup Præstegaard i Mars Herred, og en af dem, som og heed Hr. Mads Schytte, haver været Provst ibid. ved det Aar 1544 (27.)

Den 24 Jul. døde Hr. Niels Jacobsen Ullik, Sognepræst til Ulstrup og Gundersted i Mars- og Sletherred; han var fød i Viborg; hans Fader var Jacob Christensen Ullik, Sognepræst til Graabrødre Kirke. I Ulstrup succederede Hr. Frans Rosenberg, sal. Mag. Niels Scerups Søn af Hobro.

Den 10 Septb. døde Hr. Mathias Wilsumsen, Sognepræst til Strandbne, Biørnsholm og Malle. A. o. ætat. 78. Han var først Præst til Strandbne Sogn og boede i Badsgaard, fik siden Biørnsholm og Malle Sogne til sit Kalds Forbedring. Han flyttede omsider til Malle og boede der, efterat han 1696 havde opladt sit Kald til Hr. Ivar Envorsen, og givet ham sin yngste Datter Inger Marie. Hun døde dette samme Aar og blev begravet den 23 Juli. Hr. Mathias havde og i nogle Aar været Provst i Gislum Herred; hans Liig blev hensat i hans Begrævelse i Malle Kirke den 18 Sept. uden Liigprædiken, Sang og Klana og andre brugelige Ceremonier, aleneste Provsten i Sletherred. Hr. Jens Smediker i Varmer, kastede Jord paa Liget (28.)

Ved Michels Dags Tid er døde Hr. Thomas Andersen Braad, Sognepræst i Nautrup i Salling. Hannem succederede Hr. Lauritz Capellan i Skive.

Den 18 Oct. døde Friderich Winterberg, Amtsforvalter i Skive.

I dette Mars October Maaned indfaldt en stor og slig Tid Mars usædvanlig Winter, som siden holdt længe ud i det efterkommende 1709 Aar.

Den 5 Dec. døde Doct. Jens Jacobsen Birkerod, Bisp i Aalborg. Hannem succederede Mag. Frank Thøstrup, som nogen Tid havde været Rector Scholæ i Nyborg i Fynh, siden Sognepræst i Næstov i Lolland, og omsider til H. Geistes Kirke i Kiøbenhavn (29.)

Den 5 Dec. døde ogsaa Alhasverus Becker, Færgemand ved Hvalpsund, var mere end 80 Aar gammel.

Karen Foss paa Hissel i Gislum Herred døde den 5 April.

Sidst i samme Maaned er funden en død Karl i Simmested Aae, neder imod Aalestrup.

Sidst i August er forn. Hissel ved Auktion kjøbt af Anders Nielsen Røllerup.

Den 3 Oct. er det ny Conventhuus i Viborg båg ved Alteret i Domkirken, dediceret af Bispen Bartholomæus Deichman.

Publica. In Novembri (den 31 Octbr.) reiste Kongen her af Danmark Fridericus IV. ud af Riget til Benedien i Italien. Der blev han Vinteren over. Paa sin Hiemreise var han i Saxen hos Frid. Augustum, Ebursherste ibid. og Konge i Polen; item hos Kongen af Preussen. Han kom hiem til Danmark sidst i Julii Maaned 1709.

Den 5 Dec. døde Generallieutenant Rantzov udi Bryssel. Han var Frank Rankovs Søn af Estvadgaard, og eiede Orslev Kloster og Bistrup her i Jylland, samt Frydensdal i Sølland.

Grev Reventlov, Gros-Canceller, døde dette Aar; hannem succederede Hr. Otto Krabbe.

In Nov. døde Prins Georg, Dronning Annæ Gemahl i Engeland. Han var Frid. 3. Søn her af Danmark, Christ. 5. Broder og Frid. 4. Farbroder.

Den navnkundige Jesuite, Pierre la Chaise, Kong Ludvig XIV. Bigtefader (Confessionarius) udi Frankrig, er død i denne Sommer. Hannem succederede P. de Ez.

I Schotland haver nogle store Herrer med K. Ludvig 14. af Frankrig oplagt et Forræderie imod Dronning Anna af England, under den formeente Prinses Navn af Wallis. Og var en Skibsflode med et Antal Krigsfolk ud-

rustet af Frankrig, som skulde ført bemeldte Prins ind i Schotland. Men den engelske og hollandske Skibsflode kom dem paa Halsen, og slog dem tilbage, saa det gik Krebsgang.

In Aprili har været en stor Tumult og Oprør i Hamborg imellem Indbyggerne og Magistraten, som haver continueret dette hele Aar igiennem.

Den 11, 12 Jul. haver de Allierede ved Dudenarde under Prins Eugenius af Savojen og Hertugen af Marlborough totaliter afslaget den Franske Armade i Flandern, saa at 20000 skal være blevne paa Balstedet, 11 eller 12 Tusende fangne og blesserede, 11 a 12 Generaler fangne. Derpaa have de Allierede belagt og indtaget Rysfel.

I Poien har Svensken avanceret lidet imod Muschoriterne. See efterfølgende 1709 Aar.

1709.

Den 16 Januar. døde Hr. Christen Jacobsen Allis, Sognepræst til Hornum, Hylleberg og Fleisborg Sogne i Mars Herred. Hannem succederede Hr. Knud Ludvig Knudsen von Stolzig, fød der paa Stedet.

Ia Martio døde min Bertinde i Viborg, Kirsten Anders Datter Gjørup, begravet den 27 Anno ætat. 61. Hun var sal. Anders Mogensens Datter af Gjørup her i Rinds Her-

red, og havde været 3 Gange gift, 1. med Jens Willadsen, 2. med Morten Jensen Nybrø, 3. med Peder Slussen Bolker, alle Indvaanere i Viborg.

In Julio døde Hr. Jens Jørgensen Durup, Sognepræst til Rørbek og Grønderup i Gislum Herred, plusquam Septuagenarius Aoministerii 14, sepultus den 23. (mere end 70 Aar gammel, i Embedet 14 Aar, begravet den 23.) Dette Kald stod længe ledigt; givet omfider Hr. Peder Michelsen Karmark.

I dette Aar nemlig fra No. 1708 til 1709 var det en umanerlig streng Vinter, hvis Egeingen kan mindes; Thi den begyndte tidlig strax efter Michels Dag, og holdt længe ved. Den var allerstrengest efter Juul, saa at omfider sidst in Martio og først in Aprili 1709 frøs og sultede mange Dyr og Fugle ihjel, baade vilde og tamme. I Paaske hellige Dage var det saa streng en Vinter, som det kunde være nogen Tid om Juul. Jorden var overlagt med idel Is og Islag, saa at intet Creatur, vilt eller tamt, Dyr eller Fugl kunde faae enten Eeng eller Græs. Haver, Karhøns og Agerhøns bleve moren allesammen ødelagte her i Egnen, og fandtes i Foraaret døde i Sneedriverne baade i Bjerne og Hederne, item de smaa Steenugler, som alene findes her i Egnen, haver man siden denne

Winter aldrig fornummet een af. Fiskebanne
mene bundfros, og Fiskene døde; Træerne,
som dog ere faa her i Egnen, visnede og gik
ud. Men overalt tog Rugsæden stor Skade,
hvorpaa fulgte en meget haard og dyr Tid;
thi faa Traver Rug kunde give 1 Skieppe,
ingen over 2. En Skieppe Søderug gjaldt
4 Mk. og mere, var ont at bekomme, og der-
for ikke synderligt uden den halve Rugsæd
saaet til Vinters.

Publica. Kongen af Frankrige lod som
han vilde have gjort Fred med de Allierede,
(Keiseren, England og Holland) men sterket
sig imidlertid, og vilde saa ingen Fredstrac-
tater indgaae, hvorpaa de Allierede beleirede
Dornich in Junio. Fil den ind den 28 Jul.
Castellet ibid. den 3 Sept. Ved samme Tid
beleirede de Bergen i Hennegau, og der de
Franske den vilde undsætte, kom det til en
blodig Bataille imellem dem, i hvilken de Al-
lierede vel beholdte Victorien, men med stor
Forliis baade af Generaler og Folk. Siden
continuerede de Beleiringen for Bergen, og
fil den ind den 20 Oct.

Kongen af Sverrig beleirede udi egen
Person en Muschovitiske Fæstning i Ukraine,
kaldet Pultava. Men den Muschovitiske
Ezar (Peter) udi egen Person kom over de
Svenske, og totaliter afflog og ruinerede den-

nem. Bekom alt deres Artillerie, Bagage saavel som og det svenske Cancellie. Alle den svenske Konges fornemste Ministre og Generaler, som han havde med sig, bleve fangne, især endog hans Skriftestader, item Grev Piper, Cederhielm, Hermelin, Reinschilt, Schlippenbach, Hamilton, Rose, Stalckberg, en Prins af Würtemberg og mange flere. Siden persequerede Muschoviterne demne deres Seiervinding ydermere imod den Svenske General Levenhaupt, saa at han selv blev fangen, samt 942 Under-Officerer, og heved 12892 Gemene. Kongens egen Person af Sverrig blev ogsaa borte i denne Action. Og omendskiønt adskilligt spargeredes om hannem, saa var dette dog den bestandigste Relation om hannem, at han var kommen til Bender, en Tyrkisk Fæstning paa Grændserne af det Precopenske Tartarie, og denne Relation continuerede sig indtil A. 1710. In Summa: De Svenske finge paa den Tid og det Sted saadant et Nederlag, som de ikke haver havt i de næste hundrede Aar, og maaske aldrig tilforn.

Efter dette de Svenskes store Nederlag i Ukraine haver adskillige Poliske Magnater paa nye søgt Kong Augustus af Saxen paa Haanden, som og i Augusti Maaned begav sig ind igien i Polen med et Antal Krigsfolk.

Den svenske General Crassau retirerede sig af Polen til Pommern med sin underhavende Armee af 7 til 8000 Mand. Hannem efterfulgte Stanislaus Lessinsky, og blev med sin Gemahl i Stralsund.

Pesten haver i dette Aar grasseret stærkt i Polen, men allermest i Danzig, hvor der skal være døde over 21000 Mennesker.

Saa haver ogsaa Hunger og dyr Tid i dette Aar plaget moren alle christne Lande (30.)

Frankoserne haver i denne Sommer ved Ober-Rhinstrømmen i Tyskland afflaget og ruineret den Kæiserlige Armee paa 8 a 9000 Mand.

In Octob. er Riga, Hovedstaden i Lifland, beleiret af de Moschoviter, og siden in Decembr. næst efter bombarderet.

Kongen af Danmark Frideric 4. lod in Octobri en Manifest og Krigs Declaration udgaae imod Cron-Sverrig, og strax derefter, nemlig den 11 November, gif han i Land paa Slaane med 15 a 16000 Mand. Indtog strax Helsingborg, lod den befæste, sætte der sit Hovedquarteer, og lod ibid. et Krigs-Magazin oprette.

1710.

In Januario døde Hr. Idal hastig i Aalborg. Han var en Nordmand, Sognepræst.

til Kousted og Kofsted ved Randers, og Hr. Bertel Nielsens Broder i Als.

Den 11 Febr. døde Hr. Søren Jørgensen, Sognepræst til Duurup og Steenild i Gislum Herred, begravet den 19. Han var en gammel Mand og fød paa Stedet. Ham succederede Hr. Hans Michelsen Harbo, Cappellan i Nibe.

In Martio (den 10.) døde Doct. Hans Wandal, summus Theologus i Kiøbenhavn; hans Fader var D. Johan Wandal, Biskop ibid.

Den 13 Maj døde Just Nielsen Arctander, en meget rig Kiøbmand i Viborg, var fød i Jebiørg Præstegaard i Salling.

Den 13 Nov. døde Anna Johansdatter Wichmand, Hr. Christopher Munchs Hustru i Løstrup, en gild og forstandig Matrone, var fød i Gothenborg i Sverrig.

In Decembri døde Hr. Uldrich Christensen Blichfeld, Sognepræst til Lise i Salling, residerende i Gretttrup, hvor han med stor Beskøftning havde ladet Præstegaarden opbygge, som kort Tid tilforn (den 21 Oct. 1707) var opbrændt. Han var ikke gammel, men en ærlig, skikkelig og lærd Præstemand. Hans Successor Hr. Morten Basse.

Publica. Den 10 og 11 Martii sloges de Danske og Svenske ved Raabne-Uae i Skaane, hvor de Danske totaliter bleve slagne, og maatte aldeles forlade Skaane.

Moschoviterne haver i dette Aar indtaget mange Steder og Lande fra de Svenske, saasom Elbingen i Preussen, Kerholm, Viborg og Abo i Finland, og Riga i Estland. Siden er og Reval ibid. indtaget af de Moschoviter.

Udi Spanien leed Kong Philippus 5. tvende store Nederlag af Carolo 3. og hans Allierede, Engeland og Holland. Mistede den første 4000 paa Balstedet, og 6000 bleve fangne.

Den 4 Sept. er Mathis Paulsen med stor Pomp begravet til Meldorp i Dytmarssen. Han var fød i Bilster ibid., og havde været Capitain paa den Orlogs Fregat Victoria, imedens Jeg, Laurik Arelson, var Præst paa samme Skib, nemlig Ann. 1678 og 1679 udi Christiani V. Tid her i Danmark, men nu var han Kongl. Dansk Admiral paa Elben, boede i Gluchstad, og dede hastig i Hamborg.

Den 4 Octob. kom den Svenske Orlogsflode, 22 Skibe stærk, og antastede den Danske Orlogsflode, som laae i Kiøge Bugt, hvor du et af de Danske Skibe, kaldet Dannebrog, fik Ild og fløi i Luften (31.) Men 2 store Svenske Skibe, Carolus XII. paa 120 Me-

tal-Kanoner og Stofholms Slot paa 80 a 90 Stykker, drev paa Grunden ved Dragse, og bleve ibid. opbrændte.

I dette Aar haver Kongen her i Danmark Frideric 4., ved offentlig Auction udi alle Stifter ladet opbyde til de Høistbydende alle sine beholdne Kirker. Her i Rinds Herred vare da ikkun disse Sex Kirker, nemlig: Tesstrup, Tostrup, Roum, Kleitrup, Bierregrav og Hersom. Men ingen af dem bleve solgte; thi de vare fattige Kirker.

1711.

Nyt Aars Nat døde Doct. Henrich Borneman, Bisp i Kiøbenhavn. Hannem succederede Hr. Christen Worm, Præst til Borfrue Kirke i Kiøbenhavn.

Dom. Lætare: den 15 Martii døde Mag. Jens Svane, Sognepræst til Nibe og Borlev paa Prædikestolen i Nibe Kirke; var en ung Mand, begravet den 23. Hannem succederede en af Borgemester Peter Farvers Søn af Aarhus, navnlig Jens.

Mag. Søren Sevel, Sognepræst til Viborg Domkirke og Provst i Nørre Lyngherred, kom derfra til Holmens Kirke i Kiøbenhavn. Dom. Cantate talket han af i Viborg Domkirke, og reiste saa til Kiøbenhavn igien den 9 Maj. Hans Hustru Maria Trane døde saa Dage derefter, og blev begravet i Viborg

Domkirke den 22 Maj. Siden døde hans ældste Søn Laurikz Trane i Kiøbenhavn af Pest, som da grasserede ibid. Til Viborg Domkirke kom Mag. Mads Trane (32.), tilforn Præst i Ormslev i Aarhus Stift.

Hr. Casper Lindensfeld, Sognepræst til Borup og Hald ved Randers, døde og begravet den 9 Junii. Hannem succederede Mag. Ender Lassens Søn af Randers.

Den 23 Jun. hora (Al.) 12 døde Mag. Christen Erichsen, Sognepræst til Sortebrædre Kirke i Viborg og Provst over Fiends Herred, Ao. ætat. 61. ministerii 41 (33.) Ham succederede i Præste-Embedet en Feldtpræst Mag. Johan Hoyer, fød paa Skagen. I Provste-Embedet Hr. Christen Mortensen Scheel i Kobberup.

Mag. Anthonius Muus, Sognepræst i Kold, reiste til Kiøbenhavn, men blev syg af Pest og døde paa Hiemreisen i Kallundborg, begravet ibid. den 1 Augusti (34.)

Sidst i Aug. døde Christen Lauriksen Høbro, en gammel og meget rig Handelsmand i Aalborg.

Bed Michels Dagstider døde Landsdommer Hans Læge paa Asmild Kloster.

I dette 1711 Aar lod jeg et Gadehuus bygge i Østerbølle paa 5 Fag med Skorsteen og Døn deri af brændte Muursteen.

Externa et Publica. In Aprili døde Ludovicus Dauphin i Frankerige af Børnekopper, Ao. ætat. 40 eller 50. Han var Kong Ludovici XIV. Sen.

Bed samme Tider døde ogsaa Keiseren Josephus I. ilig. maade, som Ordet gif, af Børnekopper. Hannem succederede hans Broder Carolus, som en Tid lang med de Engellænders og Høllænders Hielp havde ført Kriegen med Philippo V., Kong Ludov. XIV. Sønesøn af Frankerige, om den Spanske Krone, og imidlertid havt sin Residens i Barcellona, Hovedstaden i Catalonien, og kaldet sig Carol. 3., da Philippus V. derimod residerede i Madrid, som er det Hispaniske Monarchies rette Hovedsæde.

I denne Sommer grasserede Pesten stærkt først i Helsingør og siden i Kiøbenhavn, og bortrykte mange (over 20) Tusende Mennesker. Men in Nov. begyndte den at sagte sig, indtil den omsider ophørte.

In Augusto skal de Moschoviter have afslaget ved Donaustrømmen og ruineret en tyrkisk Armee, som vilde giøre Svensken Bistand. 30000 Mand skal være blevne paa Balstedet, og 15000 fangne. Derpaa skal imellem Moschoviten og Tyrken være sluttet en Fred, af hvilken Kongen af Sverrig skal være udelukt.

Ellers continuerede det endnu i dette Aar, at Kongen af Sverrig endnu opholdt sig i den Tyrkiske Fæstning Bender.

I Augusto haver de Engælender og Holælender havt en stor Victorie imod de Frantzoser.

Bed samme Tider rykkede Kongen her af Danmark, Frid. 4., udi egen Person ind i det Svenske Pomern, lod først Wismar besærende med 5 a 6 Tusende Mand, rykkede siden bedre frem, conjungerede sig med Kong Frid. Augusto af Polen, og beleirede Stralsund. vid. Ao. 1715.

I Dec. havde man Tidender at de Svenske havde gjort Udfald af Wismar med 5000 Mand, men være blevne slagne, skulde mistet 400, fik 500 blesserede, og 1500 skulde blevne fangne, item 12 Stykker.

1712.

Om Natten imellem den 27 og 28 Januar døde Mag. Christen Stistrup, Sognepræst til Ullik og Foulum og Provst i Gislum Herred, begravet den 8 Febr. Ao. ætat. 61. ministerii 35. Han gif Dagen tilforn den 27 Januar paa Ullik Gade, og aad hans Nadvæere om Aftenen, og syntes da ikke at skade noget (35.) Ham succederede i Præste-Embedet Hr. Morten Sørensen Breum, Collega Elastic 4 i

Viborg Skole. I Provste-Embedet Hr. Peter Jessen i Listed.

Hr. Hans Steenstrup i Brandstrup i Middelfom Herred døde først in Martio, begravet den 17. Hannem succederede Hr. Jens Bering, Collega Classis 1 i Viborg Skole.

Hr. Hans Jacobsen, Sognepræst til Drum, Weicum og Biskum, og Provst i Sønderlyng Herred, døde sidst in Martio. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Nicolai Jessen af Mariager; i Provste-Embedet Mag. Mads Trane, Sognepræst til Viborg Domkirke og Provst i Nørlyngherred.

Hr. Christopher Nielsen Munch, Sognepræst til Tostrup og Sloum Sogne her i Rinds Herred, døde paa Langfredag, som da indfaldt den 25 Martii, begravet den 4 April Ao. ætat. 51. ministerii 16; var fød i Jemteland i Norge, og havde været Præst paa Ostindien. Successor Hr. Conrad Wechmann, fød i Ribe (36.)

Poul Winding, Kongl. Maj. Etakraad, Professor i Kiøbenhavn og Assessor i høieste Ret, døde hastig først in Aprili.

Hr. Friderich Prenzler i Smorup, Sognepræst til Brorstrup, Haverslev og Ravnkilde i Mars Herred, døde in Junio; item Hr. Knud Madsen i Hem i Salling; item Hr. Niels Haard udi Dalsgaard, Sognepræst til

Taarup og Qvols i Fiends Herred. I Smorup succederede Mag. Melchior Aggerholm; i Hem Hr. Johan Graversen Asfeld, Biskop De chmans Jamulus; i Dalsgaard Hr. Jens Knudsen.

Jens Nielsen, Forpagter paa Kerchenfeld og Holmgaard her i Kinds Herred, døde paa Holmgaard den 22 Junii, begravet i Skals Kirke den 30 dito. Ao. ætat. 55.

Min Svoger, Bogn Jacobsen paa Lynnderup i Mars Herred døde i samme Dage, begravet i Skivum Kirke den 1 Julii. Ao. ætat. 65. Han havde længe boet paa Hersomgaard her i Kinds Herred, og havt min Hustrues Søster Aaatha Moensdatter.

In Dec. døde Hr. Marcus Holstbro, Sognepræst i Mars. Hannem succederede Hr. Wincentz Rønbech.

Den 17 Dec. døde Mathias Lausen, Herredsfoged her i Kinds og Gislum Herreder, begravet den 28. Hannem succederede Christian Solbjerg, den gamle Christian Solbjergs Søn af Mars og Slet Herred.

Bispen i Fynh, Doct. Christian Rudolph Müller, en Tndsk, døde i Polland dette Aar, begravet i Besterborg Kirke i Sonder Herred ibid. Ham succederede Mag. Christian Muus, Bisp i Ribe, og hannem igjen Johan Dre, som først havde været Præst i Flensborg, og

siden tydsk Præst ved Hoffet i Kiøbenhavn, hvor han og var fød.

Saa døde og Doct. Hans Munch, Kongl. Majest. Consistorial-Raad og Biskop over Christiania Stift i Norge. Hannem succederede Hr. Bartholomæus Deichman (37), Biskop her i Viborg, og hannem igien Doct. Casper Wildhagen, som og havde været tydsk Præst ved Hoffet.

Externa et Publica. I dette Aar have Meslinger stærkt grasseret i det Franzøske Hof, og især henrykt Dauphinen o: Cronprinsessen og hans Gemahlinde.

Moschoriten indrømmede Tyrken den Fæstning Assov, hvorpaa Fred paa nye er sluttet mellem dem.

Engeland separerede sig fra Keiseren og de Hollænder, og bekom derfor Dynkirken af de Franzøser.

Kongen her af Danmark, Friderich 4, faldt ind i Stiftet Bremen (den 1 Aug.), og belagde Staden, hvilken han og fik ind in Septemb. (d. 7.)

De Hollænder leed et stort Nederlag af Franzøserne, og mistede siden adskillige Fæstninger, som de tilforn indehavde.

De Danske med deres Allierede Moschorviter og Saxer, forlod Wismar og Stralsund, som de tilforn havde bloqveret. Derz

imod gik de Svenske ud af forn. Steder, 12 a 14 Tusende, andre ville sige 18 Tusende stærke, satte Mechlenborg Land i Contribution, og indtog Rostoch, hvor de Danske paa den Tid havde et Magazin.

Den 20 December sloges de Svenske og Danske ved Gadebusk i Mechlenborg, hvor der blev meget Folk paa begge Sider, men de Danske tabde Slaget, mistede over 3000 Mand paa Balstedet, og flere bleve fangne. Der blev General Major Gregers Daa af Lundbel og Capitain Daniel Peucher af Landmilitien her i Eznen (Biedsted) (38.) Siden gik de Svenske under deres General, Grev Maanus Steenbuk, ind i Holsteen, afbrændte Altona (den 8 Jan. 1713) og gjorde hvad de vilde. Men hvor det siden er gaaet dem, kan sees herefter.

1713.

Lidet før Paaske døde Hr. Hans Seehuus, en ung Mand, Sognepræst til Foulum, Winge og Tiele i Sønder Eyngherred. Ham succederede en af Anders Hansens Sønner paa Østergaard i Salling, navnlig Hr. Thomas.

Item Hr. Jochum Sørensen, Sognepræst til Bredsted og Flye i Fiends Herred, begravet den 26 Mai. Hannem succederede Hr. Lucas Steenstrup, tilforn Collega Classis 5 i Viborg Skole.

Den 21 Mai døde Hr. D. Johan Braem, Bisp i Aarhus. Hannem succederede Johan Dre af Ribe. Til Riber Stift kom Mag. Laurik Lauriken Thura, Præst til Aarhus Domkirke, fød i Nakskov i Holland.

I denne Sommer dede Hr. Niels Tebring i Gudum, Provst i Fleskum Herred. Hr. Jacob paa Mou blev Provst.

Den 6 Junii døde Christen Christensen Ugeltrise i Viborg, en rig Handelsmand, over 80 Aar gammel.

Item noget derefter Hans Pedersøn Bøder ibid., ogsaa en gammel og rig Handelsmand, som nu havde overgivet Kiebsmandskabet, og levede af sine Midler.

Den 26 April holdtes Sommerprovstemodet heraf Stiftet paa Conventhuset bag Alteret i Viborg Domkirke, hvor da Biskop Deichmann solenniter aftakkede ved en lang latinsk Oration. Mag. Christen Lassen Thiconius, Sognepræst i Skive og Provst i Hindeborg Herred i Salling, svarede paa Synodi Begne iligemaade med en lang og latinsk Oration i begge Biskoppernes Nærværelse. Derpaa havde Biskop Deichman den nye ankommene Biskop D. Casper Wildhagen og alle Provsterne til Giest i Bispe-Residenken. Om Eftermiddagen blev Provstemodet holdet; hvor da Biskop Wildhagen første Gang præ

fiberede. Siden in Majo reiste Biskop Deichmann aldeles herfra op til Norge med al sin Familie og Bohave.

Siden ved Michelsdagstider i dette samme Aar kom Baron Friderich Kragh af Steensballegaard hid ind til Stiftsbefalingsmand her over Viborg Stift, og saa op til Norge at være Vice Statholder ibid. Hans Broder Palle Kragh blev i hans Sted Stiftsbefalingsmand her over Viborg Stift. Han havde tilforn været General-Lieutenant.

I dette Aar lod jeg bygge et andet Huus af 10 Fag paa Østerballe Gade, Nordvest i Byen, Norden for Niels Andersens og Christen Kallenstrups Gaard, Østen for Gades Kæret, hvortil alle Proprietairer havde givet mig deres Samtykke, og ved deres Fuldmægtige ladet mig Pladsen udvise.

Externa et Publica. Efterat Grev Steenbusk havde havt den Victorie over den Danske Armee ved Gadebusk, som før er meldet, gif han i dette Aars Begyndelse over Traven ved Lybel med sin Armee ind i Holsteen, og levede der paa Discretion, afbrændte Altona (den 8 Jan.) brandfattede Flensborg paa 66000 Rigsdaler, og havde agtet paa lige Maade at gieste de andre Steder her i Jylland; thi hans Breve derom vare alt udgangne til Hadersleben og Eolding. Men Czaren (Peter den sto-

re) af Moschow, som stod i Pomeran, kom ham paa Halsen med en Armeé paa nogle og 40 Tusende Mand, saa at han over Hals og Hoved maatte retirere sig. Gav sig saa ind i Eiderstæd med al sin Armeé, som skatteredes paa 18 a 20000 Mand, og søgte Beskyttelse under den Fyrstelige Fæstning Lønningen, hvilken og omsider (den 14 Febr.) tog Grev Steenbuk selv ind og saa meget af hans medhavende Krigsfolk, som der inde kunde faa Rum. Men dog creperede meget af det svenske Folk baade før og siden, af Mangel paa Qvarter, Proviant og anden Fornødenhed. Der Lønningen nu saaledes havde indtaget de Svenske, indtog Kongen af Danmark Frideric 4. alt det Fyrstelige Holsteen, affatte de Fyrstelige, og indfattede i deres Sted sine egne Ministre. Omsider først i Mai (den 20.) maatte den Svenske General Grev Magnus Steenbuk give sig. Han gik ud af Lønningen, og gav sig selv og al sin Armeé, som da regnedes kun for 10000 Mand, til Krigsfanger i Kongens (egen) Haand af Danmark, samt al Ammunition og Krigs Insignia. Steenbuk blev ført til Kiøbenhavn, og omsider for hans Praktikers Skyld indsat i Castellet ibid. De andre Fanger bleve strøede hid og did paa Landet og i Kiøbstæderne.

Moschoviterne og Sæxerne ginge tilbage

og bloqverede Stralsund og Wismar. Det Danske Folk blev for Tønningen bestaaende at holde den bloqveret. (39.)

Kongen af Preussen, i. e. Kurførsten af Brandenburg, Fridericus døde dette Aar først in Martio.

In Augusto var Pest i Hamborg, som varede dog ikke længe.

Moschoviterne haver i dette Aar havt stor Fremgang imod de Svenske i Finland, saa at man in Decembri havde Tidender, at de vare nu blevne Mestre over den ganske Provincie.

1714.

In Januar. døde Hr. Peder Kal i Skibsted. Hannem succederede en Prest af Askø ved Lolland.

In Febr. døde Hr. Jochum Høyers Hustru paa Fuur, navnlig Drude From, sal. Hr. Bertrams Datter af Selde i Salling. Mentis haud satis compos. (Ikke ved sit fulde Sind.)

In Aprili døde Landsdommer Christopher Bartholin paa Raas i Salling.

I samme Maaned døde og Kirsten Bloch, sal. Hr. Mathias Willumsens Enke af Malle, Ao. ætat. 84.

In Maio døde Hr. Rasmus Christensen Fog, Soanervæst til Bering og Mammen og Provst i Middelfom Herred. Hannem succe-

berede i Provste Embedet Hr. Christian Loosrup i Winkel.

In Novembri døde Doct. Peter Jespersen, Kongl. Majest. Hoipredikant og Confessionarius. Ham succederede Mag. Christen Lemvig, Præst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn.

Her maa jeg og ihukomme mit eget Huus ses sørgelige Forandring; Thi i dette Aar døde min gode, hulde og allerkiereste Hustru Anna Mogens Datter Ao. ætat. 70. Hun var fød i Sundstrup her i Rinds Herred, Anno 1644 den 20 Mai. Hendes Fader var Mogens Christophersen, Kidefoged ved Lyndesrurggaard og Eskier. Hendes Moder, Mette Jbs Datter. Hun blev første Gang gift med Hr. Mads Pedersen Farstrup i Uldbierg Anno 1667, og levede med hannem 17 Aar indtil Ao. 1684, da han døde Ao. ætat. 75. Ao. 1685 kom hun med mig Laurik Arelson i Ægteskab, og levede med mig udi 29 Aar, uden Livs Arvinger i begge Ægteskaber. Hun gif alt forleden Sommer 1713 plaget med en heftig Passion, som kaldes af Medicis Præcipitatio Matricis, og holdes af dennem klægelig, hvilket og, desværre for mig! blev alt for sandt med hende. Thi ved Juletider 1713 gif hun til Sengs, og laae saa i stor Glendighed, dog derhos i stor og ugemeen Laalmodig-

hed indtil den 27 Marti, da Vor Herre bortkaldede hende mellem 7 og 8 Slet om Morgen. Hun blev begravet i Besterbølle Kirke den 5 April næstefter og nedsat strax Østen for Kirke døren under Karlestolene. Hr. Jesper Rønberg (Provst) i Hersom prædiket over hende med (til) god Fornøielse og velfortient Berømmelse. Textus Actor. 9. v. (formodentlig 36, 37.) Exord. Ezech. 24. v. (formodentlig 15, 16, 17) 8.) Hun var i hendes Tid og udi hendes Stand en meget gild, forstandig, agtet og berømmelig Matrone, hvorfor hendes Navn og Dyd bliver udødelig hos alle, som kiendte hende, og allermeeft hos mig, som formedelft hendes Frafald nu paa min Alderdom er falden i yderste Hiertesorg, samt mit Helbreds og Velstands daglige og mærkelige Afgang. Gud hielp og trøste mig, og samle os snart i Graven og Guds Rige!

Kort Tid efter at min sal. Hustru var begravet, reiste jeg til Bispen i Viborg, og resignerede Provste-Embedet, hvilket jeg da havde betient udi 25 Aar her udi Rinds Herred.

Externa et Publica. Midt i Febr. gif Tøningen, den stærke Fæstning i Holsteen eller Eibersted, ved Accord over til Kong Frid. 4. af Danmark. Siden paa Sommeren er samme Fæstning aldeles demolieret og sleiset (40.)

In Sept. havde man Tidender, at Mo-

schoviterne havde havt Victorie over de Svenske til Sæes, og indtaget den Insul Mland.

Ved samme Tid døde Dronning Anna af Engeland. Churfyrsten af Hannover, Georgius, blev Konge i hendes Sted, og kronet den 31 Octbr., og hans Søn declareret for Prins af Wallis.

Den 7 Septbr. er til Baden sluttet Fred imellem Keiseren Carolum VI. og Kong Ludovicum XIV. af Frankerige. Men Freds-tractaterne fik man ikke at vide. Thi ingen andre Potentater eller deres Ministre vare overværende ved denne Fredsforhandling, uden alleneste Prins Eugenius af Savoien paa Keiserens Begne, og Marechal de Willars paa Kongens Begne af Frankerige.

I Aviserne giordes et stort Bæsen af den Svenske Konges Hiemreise fra Tyrkiet, nemlig at han var kommen til Hermanstad i Sienbûrgeren, og var der bleven complimenteret af hans egne, samt Keiserens og andre Potentaters Ministre. Item: at Kongen af Frankerige havde sendt adskillige Expresser til Sienbûrgeren til hannem ic. ; dog var dette at mærke især, som blev skrevet, at den svenske Konge vilde ingen Audiens give nogen, førend han kom til et beqvemmeligere Sted: item, at man ikke vidste egentlig, hvad Bei

D

han' vilde tage. Dog meentes, at han vilde reise til Hessen Cassel, eller Zwenbrük, hvorför og paa begge disse Steder skulde være giort prægtig Anstalt for at urdfange hannem, og dette ei alleneste der, men endog i de Pomerske Steder og Stokholm selv. Nogen kort Tid derefter, ikke over 8 eller 14 Dage, spargeredes, at han allerede var kommen ind udi Stralsund. Enhver maae troe heraf hvad han vil. Jeg holder det ikkun for et Figment. Saa var og mange paa andre Steder, som gjorde et Skiemt deraf, og torde vel skrive, at den svenske Konge paa denne hans Reise til og fra T. r'iet var bleven meget forandret, især at han var bleven meget huulsiet.

I dette Aar haver været en stor Fædsd udi adskillige Lande her i Europa, fornemmelig i Holland, Tydskland og Italien, hvor det endog i December Maaned haver continueret.

1715.

Den 29 Januarii døde Borgemeester Thomas Svane i Viborg; var en gammel Mand og havde længe været syg.

Den 19 Mart. døde Hr. Jens Mortensen Altenhof, Sognepræst til Junget og Torum og Provst i Nørreherred i Salling, An. ætat.

53. ministerii 26. Han var min Hustrues Sødskendebarn. Hannem succederede i Præste-Embedet Hr. Christen Høyer, fød paa Slagen i Benschysel; i Provste-Embedet Hr. Johum Fers i Selde.

Fra Snapsring fik man Kundskab, at Mag. Albret Foksen Witt, Sognepræst til Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn, var død (41), og hans Collega og Svigersøn, Mag. Christen Lemvig, var bleven Kongens Hofprædikanant og Confessionarius. Til Trinitatis Kirke kom Mag. Christian Roderigus, som tilforn havde været Sognepræst i Nalskov i Holstland, og siden en kort Tid Indsk Præst ved Hoffet i Kiøbenhavn.

Den 14 April døde Axel Mogensen Schov i Viborg, var over 70 Aar gammel; han havde været gift med Anna Clausdatter Keenberg, som døde Anno 1714. Han havde og længe været Forpagter paa Lynderurugaard og andensteds, men sad nu i Viborg og levede af sine Midler uden Bestilling. Var ellers en god, ærlig, trofast og christen Dannemand.

Den 10 eller 11 Maj døde min Vært i Viborg, Peder Oluffen Boller.

Item Hr. Niels Lauritzen Winde, Præst paa Gyll (Gisl) fød i Skive.

Amtesforvalter Christian Meinichen i Vi-

borg er i dette Aar bleven Cancellieraad og Landsdommer her i Nørre Jylland.

Mag. Anders Binding, Sognepræst i Horsens, døde ved Pindsedagstider, plus quam Septuagenarius. (mere end 70 Aar gammel.)

Den 13 Septb. blev Hr. Christen Kirke-terp ordineret at være Bispens Capellan i Ulderbjerg og Lynderup Sogne i Hr. Mads Abnæs Sted, som resignerede samme Function, blev Skibspræst og døde ved Stralsund.

Den 5 Maj, som var en Søndag, afbrændte Gunderupgaard, en Herregaard i Strandbys Sogn i Bislum Herred, med alt indehavende Korn og Mobilier, og blev intet reddet, og hverken Stik eller Staae staaende af Bygningen. Den eiede og beboede da Niels Poulsen og Giertrud Hoffman.

Den 10 Julii afbrændte en stor Deel af Skive.

Item in Sept. Nykøbing paa Mors til- ligemed Kirken.

Item Faaborg i Fyn.

Externa et Publica. Den 25 April sloges den Svenske og Danske Flode i Østersøen, hvor de Svenske mistede 5 eller 6 Krigsskibe. De Danske fik 1891 Fanger samt 310 Kanoner (42.)

In Junio passerede en Engelsk og Høllandsk Orlogsflode igiennem Drefund, 32 Skibe stærk, havde over 600 Koffardiskibe med sig, som de convoierede.

Den 7 August sloges atter de Svenske og Danske til Søes under Landet Rngen, hvert Partie 21 Skibe stærk, hvor da skeede et stort Blodbad paa begge Sider, dog ingen af Parterne forliste noget Skib. Men de Svenske maatte omsider give (tage) Flugten, og bleve jaaledes tilredede, at de i dette Aar ikke kunde komme mere i Søen (43.)

In Sept. spurstes, at Kongen af Franskerige Ludovicus XIV. var død.

Sagdes og, at Moschoviterne havde indtaget Gulland.

Den 11 og 12 Nov. gjorde Kong Fridrich 4. her af Danmark og hans Allierede Landgang paa Landet Rngen. Den 16de kom de Svenske imod dem med al den Magt de kunde afstedkomme, men fik der et stort Nederlag, mistede 4 a 5 Generalpersoner, og deriblandt Bassewik, som afbrændte Altoua, og blev nu her paa Pladsen. Mange Ober- og Under-Officerer bleve fanget, og mangfoldige Gemene foruden dem, som blev paa Stedet. De Allierede fik paa Pladsen 8 Jern Stykker, og siden 70 andre Stykker, som de Svenske havde plantet her og der omkring

Landet, hvor de tænkte nogen Landgang at kunne ssee, item i rede Penge 18, eller, som andre ville sige, 80 Tusende Rigsdaler. In Summa: de Svenske mistede i dette Slag alt det de havde paa Landet Kyaen, være sig Krigsfolk, Ammunition, Proviant eller Penge. Især blev og refereret, at den svenske Konge skulde selv have været med i denne Action, og at hans Hest skulde været funden død paa Pladsen, ihjelskudt af en Kanonkugle, som og tillige havde borttaget Sadelknappen af hans Sattel, hvoraf man og sluttede, at han selv og enten maatte være død, eller i det ringeste haardelig blesseret. Men dette maa og vel holdes for Snak, som af det efterfølgende kan sees. De Allierede have siden daglig jo mere og mere avanceret imod Stralsund, indtil den 23 December næstefter, da den blev opgiven, og Garnisonen gjort til Krigsjanger. Og her maatte man atter høre en nye og svensk Artighed, nemlig: at den svenske Konge var undkommen med en Fregat, nogle ville sige med 3, og seilede til Sverrig. Men lige saa let, som det haver været for de Svenske at føre deres i Polen dødelig blesserede Konge med sig i en Rosbaare indtil Pultava i Ukraine, og, da hans Rosbaare i det mærkelige Slag var skudt i Splindter, dog at føre hans Person over et dybt Vand til Bender i Tyrkiet,

og der sammesteds i 3 a 4 eller flere Aar at for-
 skaffe ham et Kongeligt Ophold og Opvart-
 ning; ligesaa let, som det og var for de Svens-
 ske, at føre deres Konge omfider fra Bender
 eller andensteds i Tyrkiet til Hermanstad i Si-
 benbúrgeu, og derfra paa 8 eller 14 Dages
 Tid igiennem Endskland lige ind i Stralsund:
 ligesaa let var det og nu for dennem at over-
 sætte ham til Skibs fra Stralsund til Sver-
 rig. Dog er deres Conduite og Trofskab der-
 udi at berømme, at naar de endskisnt give sig
 selv tabt og til Fange, saa gjøre de dog altid
 deres yderste Flid, at deres Konge kan salve-
 res og undkomme.

Hr. Lauritz Axlsons

S i l l æ g

til

D a g b o g e n .

Dette efterskrevne lidet Tillæg haver jeg mestendeels udfkrevet af en gammel Alterbog, som fandtes i Tøstrup Kirke her i Ninds Herred, og blev kasseret, der den nye Alterbog blev paabuden. Og var det opskrevet af sal. Hr. Niels (Laurikén i Gislum) som var sal. Hr. Christophers (Christensen Kraghel) Formand; dog uden nogen Orden. Hvorfore jeg haver samlet det i denne Orden, og lagt dertil hvad jeg selv vidste, og syntes fornøden at tillægge. Besterbølle Præstegaard den 20 Augusti. Anno 1706. E. A xelson.

Anno 1544, Sabbato Palmarum (Palmesøndag) findes en Attest udgiven af Hr. Mads Schytte, Provst i Mars Herred, residerende i Smorup, anlangende Tørup Præstegaard:

at den altid har været ret Præstegaard udi Farsøe Sogn, og ligget til Præsternes Bord i 40 Aar og mere, og aldrig været Bispens aabne Kiøder i nogen Maade. I samme Attest meldes om 4 Præstemænd, som forn. Hr. Mads Schytte kunde mindes at have boet i Torup Præstegaard, nemlig: Hr. Simon Borch, Hr. Christen (Nielsen), som flyttede deraf til Tøstrup, Hr. Erich Selgensen og Hr. Laurik Jensen, som døde i forn. Gaard: Ligesaadan en Attest om det samme haver og Hr. Jens Erichsen, Præst og indgiven Broder i Bittschyld Kloster udgivet Anno 1544 til Dagen efter Domin. Invocavit, hvor han iblant andet ogsaa melder om Hr. Laurik Jensen, at han døde i Torup Præstegaard, item: at ingen Præst til Farsøe Kirke har boet i Farsøe Bne, saa længe han og hans Forfædre kunde mindes. (I)

Af denne forn. Hr. Mads Schyttes Descendenter haver været Hr. Mads Schytte, Sognepræst til Karbne ic. og Provst i Sønderherred i Mors, som døde No. 1708, og var en meget gammel Mand. Han var fød i Viborg; hans Fader Doct. Christen Schytte, Medicus Practicus ibm., var uden Tvivl fød i Smorup Præstegaard. (See Dagbogen Aar 1708.)

1551. Døde Hr. Laurik i Tøstrup. (2)
(See herefter Gislum Præster 2.)

1555. Være disse efterskrevne Præster
i Mars Herred: Hr. Christen Madsen i Smo-
rup, Provst i Mars Herred. Hr. Søren
Lauriksen, Prest i Hornum. Hr. Iver Jen-
sen i Blære. Hr. Peder Willemsen i Ski-
vum. Hr. Søren Andersen i Mars og Hr.
Mads Christensen i Ulstrup; hvilket kan sees
af en Aattef og Vidisse, som de under deres
Forsealing haver udgivet af deres Convent i
Hylkebjerg Kirke, Fredagen næst efter S.
Kieldes Dag (den 8 Julii) forn. Aar 1555.

1588. Noget før S. Hans Dag døde
Mag. Anders Grønning i Torup Præstegaard,
Sognepræst til Farsøe og Ddensild. (See
Gislum Præster 3.)

1595. Den 8 April døde Hr. Christen
Pedersen Kiolsen, Sognepræst i Rørbel, Fa-
der til Hr. Christen Christensen i Ullik. (See
neden til 1641.)

1611. Dom. 1. Trin. prædilet Hr.
Niels Thomassen, da Præst i Gislum, selv
i Gislum Kirke, reiste derfra til Aalborg, og
døde næste Onsdag derefter, som var den 29
Mai. (See Gislum Præster 7.)

1621. Natten før Hellig 3 Kongers
Dag brændte Gislum Præstegaard. (See
Gislum Præster 8.)

1628. Den 28 Mai døde Hr. Byrge Vedersen af Torup, Provst i Gislum Herred, ved Svoldrup, Ao. ætat. 60. Han havde uden Tvivl været Capellan hos Hr. Christen Christensen i Bester-Belle i Rinds Herred Ao. 1598 og ved det Pas. (See Anmærkn. Farsøe Præster 3.)

1634. Den 12 April døde Hr. Michel Christensen Biburgensis i Gislum. (See Gislum Præster 8.)

1641. In Aprili døde Hr. Christen Christensen i Ullik, Provst i Gislum Herred. (See oven til 1595. Denne var Fader til Hr. Jacob Ullik, Sognepræst til Graabredre Kirke i Viborg, samt Hr. Poul Christensen, som ogsaa var Sognepræst i Ullik, og Provst i Gislum Herred.

1646. Den 8 April, som var 3 Paaſke Dag, resignerede Hr. Søren Michelsen, Sognepræst til Gislum og Tøstrup. Han døde længe derefter, nemlig Anno 1666 den 16 April Ao. ætat. 70 i Nyrup i Armod. Hans nem succederede Hr. Niels Lauriksen Biburgensis. (See Gislum Præster 9.)

1647. Den 26 Maj døde Hr. Niels Mouriksen i Tisted (i Gislum Herred).

Den 28 Sept. hor. 5 mat. (Kl. 5 om Morgenen) døde Hr. Jens Nielsen Sluse, Præst i Hersom og Provst i Rinds Herred, begravet

den 4 Oct. An. ætat. 70. ministerii 42. Han var fød i Jngstrup 1577.

1648. Hr. Oluf Aagaard, Sognepræst i Hossum i Salling, døde i Viborg. Hans Søn Mogens Oluffen, Studiosus, døde Anno 1705 eller Aaret tilforn i Hundborg i Tye hos sin Halvbroder, Hr. Oluf Nielsen, Præst ibid. Hans Datter, Karen Olufsdatter, var gift med Hr. Peder Hansen Segendorph, Capellan i Hvam, lever endnu scil. Anno 1706.

1650. Den 6 Junii døde Hr. Thomas Nielsen, Præst til Tisted og Binderup, fød i Gislum, Ao. ætat. 47. ministerii 11. Vir profunde doctus (en meget lærd Mand.)

1653. Den 4 Oct. om Morgenen døde Hr. Christen Jensen i Rold, fød i Skibsted Præstegaard.

1655. Imellem den 24 og 25 Dec. døde Hr. Laurik udi Badgaard, begravet den 3 Jan. næstefter. (See Anmærkn. til 10 Sept. 1708 i Dagbogen Strandbys Præster 4.)

1657. Den 28 April døde Hr. Søren Pallisen i Gierild, begravet den 6 Maj. Hans Søster Mette Pallis Datter var Hr. Nielses (Laurikens) anden Kone i Gislum. Hans Søn Hr. Christen var først Præst paa Helnes paa Nols, men kom derfra og over til Rasted i Musseherred i Lolland.

Den 29 April døde Hr. Hans Lauriksen i Smorup, begravet den 8 Maj.

1658. Den 5 Nov. begravet Mag. Frank Rosenberg, Bisp i Viborg. Ao. ætat. 65. Episcopat. 16.

1660. Den 6 Julii døde Hr. Erich Hanssen, Præst i Ullik, fød i Viborg. Han skar Struben ud paa sig selv (3).

1661. Mellem den 4 og 5 Febr. døde D. Johan Didrichsen Badskier, Biskop i Viborg.

1664. Den 27 Mai døde Hr. Laurik Thomasen i Listed i Gislum Herred, begravet den 3 Junii.

1666. Den 14 Febr. hor. 8. antem. (Al. 8 Formiddag) døde Hr. Søren Hansen i Lørrup Præstegaard, Sognepræst til Farsøe og Odensild, Ao. ætat. 63. sepult. (begravet) den 2 Mart. (See Num. Farsøe Præster 4.)

Den 16 April døde Hr. Søren af Gislum. See oven til Mar 1646.

1668. Dom. 16 Trin. prædikede Hr. Jens Lauriksen i Evedrup sidste Søndags Prædiken. Onsdagen næst efter prædiken han i Hvilsom. Den 13 Oct. næst efter i Dagningen døde han Ao. ætat. 49.

Den 4 Dec. døde Hr. Mads Johansen i Rold.

1669. Den 21 Jannar. døde sub dio (un-

der aaben Himmel) Hr. Peder Andersen Baling, Sognepræst til Hornum, Hyllebjerg og Fleisborg, begravet den 29.

Den 23 April er begravet Hr. Peder Jørgensen Eane, Sognepræst til Fausing og Auninge.

Den 16 Nov. døde Hr. Christen Andersen, Sognepræst til Suunds, hastig udi Synderup.

S. Stephans Dag den 26 Dec. døde Mag. Peder Lassen Riber, Sognepræst i Skibsted.

1670. Den 30 Martii begravet Hr. Thomas Lauriken i Worning.

Den 5 Nov. døde Hr. Jens Pallisen i Hersom, Ao. ætat. 55. Hans Søn Hr. Isaaeh succederede og døde Anno 1686, ætat. 38. ministerii 16.

1671. Den 10 April begravet Hr. Christen Lauriken i Tøbjerg i Salling.

Den 25 Octbr. om Morgenens døde Hr. Svend Pedersen Farstrup, Sognepræst i Vesterbølle, begravet den 10 Nov. Ao. ætat. 67. (See M. P. Farstrups Dagbog samme Aar.)

1673. Den 17 Junii sole occiduo (ved Solens Nedgang) døde Hr. Jørgen Jensen i Duurup i Gislum Herred, begravet den 3 Julii, ætat. 63. officii 38. Vir non leviter litteris tinctus, (en ikke ringe studeret Mand.)

Eod. ann. (samme Aar) døde Hr. Thomas

P

Witisen i Luuns, begravet den 21 Juli, qvem
Minerva omnes artes edocuit, (en overmaade
vel studeret Mand.)

1674. Døde Hr. Jens Knudsen i Sol-
bjerg i Mors.

Hr. Mads Mortensen i Als, begravet den
25 Junii.

Den 3 Augusti døde Hr. Niels Lauriksen
Biburgensis i Gislum, hor. 4 pom. (Kl. 4 om
Eftermiddagen). (See Gislum: Præster 10.)

Series Pastorum Gislumensium à tem- pore Reformationis.

(eller:

Optegnelse paa Præsterne i Gislum
siden Reformationen.)

1. Den Førstes Navn Hr. Christen
Nielsen (4), et andet Sted kaldet Hr. Niels.
Han var først en Munk og St. Søren's Præst
i Rne (5), antog siden Lutheri Lærdom, blev
Præst til Gislum 2c. (6) og Provst i Tøstrup,
hvor han og haade boede og døde (7.)

2. Hr. Laurik Jensen eller Erichsen,
født i Biørnsholms Wølle, ogsaa Præst til

Gislum, og residerende Provst i Tøstrup, døde 1551 (8.)

3. Mag. Anders Grønning (9) var først Præst ligesom de 2 forrige til Tøstrup, Gislum, Odensild, Farsøe og Svingelbjerg, og Provst, residerende i Tøstrupgaard, men siden i hans Tid, omtrent ved det Aar 1570, blev Kaldet separeret, saa at Gislum og Tøstrup blev eet Kald for sig selv, men Svingelbjerg Kirke lagt øde, og Vnen til Besterbelle Sogn (10). Farsøe og Odensild blev eet Kald, og Torup til en Præstegaard i samme Kald. Did flyttede og forn. Mag. Anders Grønning hen, og boede der indtil Aar. 1588, da han ibid. skal være død noget før S. Hans Dag.

4. Hr. Mads Sørensen, fød i Kierlingtand. Hans Hustru heed Beraitte Pedersdatter, Han var den første Præst, som residerede i Gislum, (død 1576). (11.)

5. Hr. Søren Christensen, fød i Hedegaard ved Halkier, (død 1584.)

6. Hr. Peder Morsing blev removeret. Hans Hustru heed Maren, og var Jens Paaßkes Datter i Viborg.

7. Hr. Niels Thomesen Viborg. Uxores (Hustruer) Margrethe Pedersdatter og Else Nielsdatter. Der han havde prædikeret i Gislum Kirke Dom. i Trin., reiste han

til Aalborg, og døde næste Onsdag derefter, som var den 29 Mai 1611.

8. Hr. Michel Christensen Biborg, Uxores Anne Pedersdatter, fød i Luuns Præstegaard, og Anne Lauriksdatter, fød i Nibe Præstegaard. docuit annos 23. (lærte i 23 Aar) Han døde den 12 April, Skiertorsdag, ved Middagstide Anno 1634. (See Tillægget foran Aar 1621.)

9. Hr. Søren Michelsen, var fød i Termstrup i Hornslet Sogn i Rosenholms Birk Anno 1596. Hans Fader heed Michel Skinder; hans Moder Karen. Han deponerede Ao. 1620, var Hører i Biborg Skoles 4 Lectie 6 Aar, Capellan i Selde i Salling 4 Aar, Præst i Gislum 12 Aar, resignerede den 8 April 1646, døde i Nyrup i Armod anden Paafløddag den 16 April 1666, begravet den 20 dito, Ao. ætat. 70, var ugift.

10. Hr. Niels Lauriksen, fød i Biborg den 27 April 1619. Kom i Skolen 1629 mense Augusto (i August Maaned.) Depo-nerede 1641. Attesterede 1643 mense Octb. Lod sig høre Dom. Jubilate den 27 April 1646 først i Gislum Kirke om Morgenens Kl. 7, siden i Tøstrup, og blev samme Dag kaldet til Sognepræst til forn. Kirker, ordineret den 5 Junii næst efter. Uxores: Karen Lauriksdatter, som døde den 10 August 1652. Mette

Vallis Datter, fød paa Mols i Agri Præstegaard. Han døde den 3 August Ao. 1674, begravet den 14 dito, Ao. ætat. 55. ministerii 28.

11. Hr. Christopher Christensen Kragel, fød i Harsnøssel 1644. Deponerede fra Viborg Skole Ao. 1667; var Hører ibid. nogen Tid i Lectie, blev Præst til Gislum og Tøstrup Ao. 1674. Uxores: 1. Else Henrichs Datter, Borgemeester Henrich Jenssens Datter af Viborg, da sal. Borgemeester Peder Justsens Enke af Tisted i Thye. 2. Karen Thomas Datter Gallschytt af Torup Præstegaard. Hun døde ogsaa ferend han (den 21 April 1703). Han selv døde Ao. 1704 den 13 Januarii Ao. ætat. 60. ministerii 30. Han var en brav, ærlig, trofast og lærd Mand, min gode Ven og gamle Skolebroder.

12. Hr. Peder Friiderichsen Kragelund, fød i Wisbø ved Ribe. Sal. D. Peder Kragelund, fordum Biskop i Riber, hans Datter søn. Han kom dette samme 1704 Aar fra Gislum kald til Haderup i Harsnøssel i Riber Stift (12.)

13. Hr. Peder Oluffsen Witt, fød i Kjøbenhavn, succederede i Gislum kald 1705. Hans Fader er fød her i Landet og Egnen (13.)

Udi Mars og Haubro Soque
 haver fra Reformationens Tid indtil No. 1651
 ikke været uden 2 Præster.

Den første, Hr. Søren Andersen (14.)

Den anden, Hr. Jens Nielsen, var fød
 Anno 1563, blev Præst No. 1593, Provst i
 Mars Herred 1602, døde 1651 mellem den
 25 og 26 Febr.; havde i saa Maader været
 Præst i 58 Aar, Provst i 49 Aar, og levede
 88 Aar (15.) Hans Sen var den berømme-
 lige og navnkundige Mand, Mag. Niels Jen-
 sen, Rector Scholæ i Viborg og Canonicus
 ibid., som døde 1672.

Anmærkninger

til

Hr. Lauritz Nyelsons

Dagbog.

(1) Denne Baldemar Daa var en Sviger-
søn af Jørgen Loche til Bunderup, efter hvilken
han fik Gaarden, men blev meget fattig, ved
Guldmageriet, som den Tid var meget i Mode
blant Adelen. Han døde i Viborg 1691.

(2) Ved Hr. M. P. Karstrups Død blev
Kaldet reduceret til et Capellanie, og lagt til
Vispesolen i Viborg. Dets aarlige Afgift er
80 Rdlr.

(3) Hr. C. Teftrup, der var Herredsfoged
i Rindø og Gislum Herreder, har i sit Danske
og Norske Krigsarmatur pag. 391 og følg. op-
bevaret Commissionens Skrivelse til Provsten
og Præsterne i Rindø Herred desangaaende,
hvorefter de havde at rette sig.

(4) Denne Alterbog blev udfærdiget den 7
April 1688 med en meget lærd Fortale af den
Sjællandske Biskop Hans Bagger.

(5) Denne hoist sørgelige Hændelse, hvorved
300 Mennesker omkom, skyder Tilbærelsen af
Ehlersens Collegium i Kiøbenhavn; thi da Ge-
heimeraad Ehlers' samme uløkkelige Aften blev
berøvet sine 2 Døttre, og han ingen flere Børn
havde, besluttede han at gjøre offentlig Brug af

sine Midler, og stiftede derfor bemeldte Collegium for 16 Studerende.

(6) See Hr. W. P. Farstrup's Dagbog den 28 Decbr. 1678.

(7) Bemeldte Erich Grubbe til Tiel og Gammelgaard i Lolland, som Hr. Axelsoa skulder en stor Deel af sit rimelige Vel, er fød 1605. Hans Fader var Lensmand Lauritz Grubbe til Gammelgaard, (hvilken han først gjorde til en Herregaard,) og Moderen Fru Anna Sparre. Fra 1636 til 47 var Erich Grubbe Lensmand over Havredallegaards Lehn, og er bleven saa bekiendt baade af sine skiendige Stridigheder med den da værende Narhuuske Bisp Morten Madse, som og af de Glendigheder, der mødte hans Hørn. En Datter Maria, et Exempel paa Lykkes og Dyrens Foranderlighed, var først gift med Ulrich Friderich Gyldenløve, en naturlig Son af Kong Friderich 3, og Stamfader til Danneskiold-Laarvig og de Løvendaler, General Feldtmarschal og Statholder i Norge, men blev skildt fra ham ved en Kongelig Dom 1670. Derpaa ægtede hun Palle Dyre til Sindinggaard, som i Holstebro blev ihjelskudt af en Capitain Sluchov. Tilslidst fornedrede hun sig saa dybt, at hun givtede sig med sin Kudske. En anden Datter blev halshugget, og en tredie døde i meget kummerfulde Omstændigheder. Selv oplevede Erich Grubbe alt dette med en foragtelig Alderdom, og synes kun at have naaet saa mange Aar, 87, alene for at straffes med retfærdigt hævnende lige Sindskrænkelse, han især havde foraarsaget den Biskopelige Familie i Aarhus. See Hertels Aarhus Domkirkes Beskrivelse, 1 Afd. 3 Hæft. 101.

(8) Mag. Ole Biørn er den saa berngtede Ophaver til den bekiendte Besættelse i Thisted i Thye, hvorom siden mere.

(9) Denne Lauritz Stistrup blev siden en meget rig Handelsmand i Hobro, hvorfra han siden reiste til Kiøbenhavn, og boede der til sin Død 1766. Han er bleven saa bekiendt og uddelig i den Danske Kirkes Aarbøger formedelst en særdeles Stiftelse, da han hengav alle sine Midler til at trykke Bøiber for til Uddeling blant de Fattige i Danmark og Norge ja Island. See Hofm. Fund. Tom. 3. pag. 89. Kalling om store og gode Handl. 647.

(10) Hr. Christen Andersen Hobro kom til Kaldet 1651. See Tillægget om Mars og Hambro Sogne 14 Anm. 4.

(11) Hr. Otte Weis er fød i Kiøbenhavn 1 Mai 1663. 1681 deponerede han fra Skolen sammesteds, han opholdt sig 10 Aar ved Akademiet, indtil han 1691 blev Sognepræst til Høgsbø ic., men 2 Aar derefter dømt fra Kaldet for misliq Forhold.

(12) Biskop Christen Jensen Lodberg kan biligen her anføres som et erkiendt Beviis paa Sandheden af hint bekiendte Motto:

Omnia conando docilis solertia vincit;
d. e. Ufortroden Glid sin Frugt vil altid finde,
og med Taalmodighed man alt kan overvinde.
Denne værdige Biskop er fød i Lodberg Bye og Sogn i Thye den 1ste Novbr. 1625. Hans Fader, Jens Christensen, var en velhavende og stræbsom Bonde sammesteds, som lod sig overtale af Sognepræsten der paa Stedet til at lade sin unge Søn undervise hjemme i de første Grunde i det latinske Sprog. Sønnen nød og denne

Underviøning et Aar, var flittig og gjorde god Fremgang. Imidlertid faldt de Keiserlige Tropper ind i Jylland, Faderen mistede alt hvad han eiede, maatte fordoble sit Arbeide, og kaldte derfor sin Søn tilbage til Ploven. Sønnen var og villig at hjælpe og arbeide for sin Fader, men da han nødigt vilde forlade Bogen, læste han om Natten. Da Faderen havde seet dette an en lang Tid, lod han ham omfider sølge sin Tilbøielighed, og holdt ham først i Thisted, siden i Viborgs Skole. Men efter nogle saa Aar saae han sig ej i Stand til at koste mere paa ham og vilde nu Christen Rodberg gaae videre, maatte han sørge for sig selv. Dog dette nedsløg ej hans Mod, eller hindrede hans Forsæt. Endeel havde han lært, men der fattedes endnu meget for at blive Student. I Viborg saae han ikke længere Leilighed for sig. Han fik da ifinde at prøve sin Lykke paa et andet Sted, forsynede sig med gode Skudsmaal, og reiste til Odense, hvor han og var saa heldig at finde bedre Understøttelse. En af Byens Præster tog ham i sit Huus, gav ham frit Bord for at undervise sine Børn, og nød desuden Hielp af Skolens Stipendier. Men havde han det her bedre, blev og hans Arbeide større. Han maatte ej alene lære selv, men tillige og lære andre. Ved sin store Flittighed gif han hver Dag frem og forbi mange af sine Meddisciple, kom snart til Academiet, og der udmærkede sig som Student. Nu vilde han gaae videre, han søgte ei blot Kundskab, men traagtede efter Lærdom. Saasnart han havde sammensparet sig nogle saa Penge, reiste han udenlands, og vovede sig endog saa vidt omkring, at han 2 Gange kom i saadan Yderlighed, at han

maatte lade sig hverve til Soldat, først i Neapolis, og siden i Frankrig. Men Lærdom finder altid Leilighed til at vise sig, og agtes gierne, hvor den findes. Dette gjorde og, at Lodberg snart blev befriet fra Krigstienesten paa begge Steder, da han blev kiendt, og kom endelig tilbage. Han fortsatte derpaa sine Studeringer ved Kiøbenhavns Universitet, blev snart Professor i Historien ved Sorø Academie, og Lærer for Prins Georg, Kong Friderich den Andens Søn, med hvilken han reiste udenlands som hans Confessionarius. 1667 blev han Sognepræst til Domkirken i Koeskilde. 1681 Biskop over Ribe Stift, hvor han døde den 12 Junii 1693 i en Alder af 67½ Aar. Han var gift med Johanne Jacobs Datter Eilers, med hvilken han havde 9 Børn, af hvilke Jacob Lodberg blev Biskop over Høns Stift. Biskop C. Lodbergs Liig blev først hensat i St. Lucii Capel i Ribe Domkirke, men siden flyttet derfra til Koeskilde Domkirke. — Hans Gravmæle findes anført i Pontoppidans Marm. Dan. I. 37, 38. II. 59, hvor det til Slutning hedder: "Hans udsødelige Navns Minde skal leve hos Efterkommerne, saa længe Dyd, Gudsfrøgt og Lærdom findes i Verden ic." See Mallings st. og g. Handl. 450.

(13) Hans Forældre vare Hr. Hans Poulsen Grum, Sognepræst til Bilsted og Bindblæs, død 1679, og Anna Rielsdatter Rosenbergh, død i Bilsted 1698.

(14.) Mag. Ole Jensen Bisn er fød i Friderichshald i Norge, og deponerede fra Christiansands Skole. I Aaret 1668 laae han paa Regensen. Dmtrent 1671 blev han Conrector i Aalborg og Mag. Philosophiæ, var endnu i

Embedet 1683, men siden har resigneret samme, indtil han 1692 blev efter afg. Mag. Anders Heebo kaldet til Sognepræst for Thisted og Tilsted i Thye. Ved Rescript af Kong Christ. 5., anført i Kothes Samlinger Pag. 1021, blev han for bemeldte famose Besættelses-Sag 1696 suspenderet fra Embedet, og da han 1698 var dømt fra samme, blev han sendt til Bornholm i Kængsel paa Livstid, hvorfra han dog Aaret derefter blev befriet paa Vilkaar, at rømme Kongens Riger og Lande, og aldrig mere indfandt sig. Han reiste derpaa til Sverrig og Tydskland, hvor han endte sine Dage.

E. K. Mavors og E. A. Mavors vare Ole Biørns Søsterbørn.

Under den relegerte Student Poul Rytters Mavn har Holberg skrevet en bidende Afhandling om Danske Historikere mod en Antagonist i samme Materie.

Denne Besættelses-Historie er trykt i Kiøbenhavn 1699.

(15) Da denne ædle og værdige Olding fortjener sit Fødelands, Danmarks, uforglemmelige Minde, og hans Hændelser have saa megen Interesse formedelt den trofaste Hengivenhed, hvormed han ganske opofrede alt for Konge og Arne, vil det vist ei være ukiært, atter at erindre ham i vore Dage. Biskop D. Henrich Gerner var fød i Kiøbenhavn den 9de Decbr. 1629. Faderen var Thomas Gerner, øverste Kentskriver sammesteds, og Moderen Karen Henrichsdatter. 1650 deponerede han fra Kiøbenhavns Skole. 1652 blev han Hører i Herlufsholms Skole. 1654 reiste han udenlands, og studerede i Holland og England. 1656 kom han hjem,

og blev kort derefter kaldet til Sognepræst til Birkerød i Sælland, og giviede sig med sin Formand's Datter Dortha Birkerød.

I Krigen med Sverrig under Kong Friderich 3. leed han mange Haarshed. r. Hans Præstegaard blev 6 Gange udplyndret, og selv piinligt behandlet for at skaffe mere. Da han tillige med den bekiendte Ingenieur-Officer Ole Steenvinkel og flere vilde søge at redde sit Fædreland, og bringe Hærsningen Cronborg af Fiendernes Hænder, blev han af de Svenske greben og fængslet, og maatte saaledes forblive i 43 Uger, i 18 Uger med Jern-Lænker af 36 Punds Vægt om Hænder og Fødder. Disse Lænker hængte endnu til Admindelse i Birkerød Kirke ligeover for Prædikestolen med en vedføiet Tavle, der har følgende Indskrift:

Vincula Svecica.

Dette er et af de Svenske Fængsel, som Hr. Henrich Gerner, Sognepræst til Birkerøds Sogn, haver baaret om Haand og Fod for sit Fædreland i 18 Uger Nat og Dag No. 1659 og 1660, der han sad fangen paa Cronborgs og Helsingborgs Slotter udi 43 Uger.

Prov. 13, v. 14.

Hvo som haver et glad Hierte, han veed at stikke sig i Modgangen, men naar Modet ligger, hvo kan det lide?

Men det var ikke nok dermed. Gerner's Lidelser steg endnu hoiere. Efter 6 Timer at have lagt paa Pinebænken, saa Blodet sprang ham ud af Fingerenderne; og hvoraf han stedse, saa længe han levede, bar Kiendemærke paa hans venstre Haand, blev han dømt til at miste sit Hoved med et Sværd, men intet aftsang ham hans

Krimodighed og befælede Troffel. Den 19 August 1659 blev Executionen berømmet, og ifkun 8 Timer førend samme skulde gaae for sig, blev den formedelt Kong Frid. 3. Mellemhandling efterladt; thi Kongen sendte Bred til Kong Carl X, at dersom han henrettede Gerner, vilde han ligeledes forfare med en vis Svensk Adelsmand, som paa samme Tid sad fængslet i Kiøbenhavn. Han blev da benaadet med Livet, men til sit Fængsel maatte han atter vandre og forblive, indtil 3 Uger førend Freden den 27 Mai 1660 blev sluttet, da han af sin Hustru blev udløst for 400 Eldr. Hr. Gerner var da 30 Aar gammel, og havde været noget over 3 Aar i Birkerød. Jeg vil anføre hans egne Ord, saaledes, som de af ham selv ere optegnede og findes i Birkerød Kirkebog.

"Jeg (Gerner) blev piint udi 6 Timer, men man vandt intet. Steenvinkel blev dømt til Steile og Hiul, som og skede, men efter Freden blev sluttet, igien nedtaget og hæderlig begravet (paa St. Hans Kirkegaard i Helsingør den 4 Septbr. 1660.) Jeg blev og dømt fra min Hals. Dagen var sat, nemlig den 19 August (1659) paa hvilken jeg skulde døe. Kisten var færdig, og alting beredt. Jeg havde taget Afsked med min Hustru og Børn, og leveret til min Hustru mit Testamente, da 8 Timer tilforn for den bestemte Tid jeg blev pardoneret, gif saa siden i Jern, som veiede 36 Pd. om Haand og Fod Dag og Nat i 18 Uger, sad saa fangen paa Cronborg baade sund og syg i 38 Uger, blev saa fordret Ranzonpenge af mig. 1. 20000 Rdlr. 2. 10000 Rdlr. 3. 4000 Rdlr. 4. 2000 Rdlr. Men fordi jeg ei eiede mere end 1000 Eldr.,

blev jeg ført til Helsingborg udi Jern paa nye igien, høre Haand og venstre Fod sammen, sad saa der i 3 Uger, da med gode Benner's Hielp og Raad ranzonerede min Hustru mig for 400 Eldr. Lidet efter tog General-Auditeur D. Huss mig i Arrest 3 Ugers Tid i Leiren igien, og maatte jeg give hannem 339 Rdlr. fordi han agerede Sagen og dømte mig paa Cronborg. 3 Uger efter blev Freden sluttet ic." Han kom da til sit forrige Embede igien, og 1680 blev Magister. 1690 Provst i Lynge-Cronborg Herred, og 1693 Biskop over Viborg Stift og Doctor Theologiae. Et uludseligt og sørgeligt Filtælde endte denne fieldne og værdige Mand's Dage, i det han ved sit Maaltid blev qvalt af et Stykke Kiød, som kom til at sidde ham fast i Halsen, og døde den 13 Maj 1700, i sit Alders 71 Aar. Han var og i sin Tid en god Botaniker og heldig Digter, som sees af hans Urevers foran i Peder Kyllings Viridarium Danicum, til hvis Samling han meget bidrog, medens han var i Birkersd. Han bør og erindres som Oldesader til den i vor Danske Sæetat saa navnkundige og for sine mange mechaniske Opfindelser forcierte afdøde Commandeur Henrich Berner. Under Biskopens Epitaphium i Viborg Domkirke læses denne smukke Sentens, 2 Kong. 33, 18. "Lader hannem ligge, ingen røre hans Been." Malling om store og gode Handl. Worms Lærd. Lexicon. Pontop. Marm. Dan. I. 211. II. 197. Giesings Jubell. I. 331.

(16) Især var det den 26 Julii 1700, at de Danske Skøtspramme meget hindrede, at disse 3 mægtige Floder intet kunde udrette. Det er

Q

til denne *Affaire Capitain* og Ridder o. Abrahamson figter i sin bekiendte *Krigsfang*: "Vi alle Dig elste, livsalige Fred," 4de Vers:

"Og det var Kong Fredrich den fjerde af Navn, mod ham kom tre Floder tillige o. s. v. Dagens Prøver paa fædrelandst Kierlighed og kjeft Mod kan læses hos Walling om store og gode Handl. Pag. 108, 174.

(17) Denne i sin Tid saa udbasunede Prædikant, Mag. Michael Henrichsen, med Tilnavn Eistorff, er fød i Odense den 13 Septb. 1626. Hans Fader, Hr. Henrich Michelsen, var den Tid Sognepræst til St. Hans Menighed sammesteds, siden Provst i Hadersleb. Moderen Margrethe Hegelund, en Datter af Biskop Mag. Peder Jensen Hegelund i Ribe. I hans første Ungdom studerede han i Breslau, Lybek og Hamborg. 1648 deponerede han ved Kiøbenhavns Universitet, og blev 4 Aar derefter, saa yndede vare hans Talegaver, Slotpræst i Kiøbenhavn. 1653 blev han Magister. 1660 Sognepræst til Nicolai Kirke sammesteds, og døde den 17 Febr. 1701, 75 Aar gammel. Han var gift med Søster Brochman, en Datter af Professor Hans Rasmussen Brochman, og Enke af Mag. Morten Paulin eller Grum, Kongl. Hofpredikant. Worms Lex.

(18) Bemeldte Mag. Christen Lassen Tycho-nius er noksom bekiendt, som en af Holbergs bitreste Antagonister, fordi han troede sit Navn at være misbrugt og stienet i en af hans Comedier, i hvilken Anledning Holberg skrev den Jydske Feide, foruden andre hist og her indstrøede Si-dehug.

Tycho-nius er fød den 17 August 1680 i Sahl

Præstegaard i Ginding Herred i Ribe Stift. Hans Fader var Hr. Lars Engesen, Sognepræst sammesteds. Moderen Karen Christens Datter Rorkier. 1695 dimiterte hans Fader ham til Akademiet. 1701 blev han Capellan hos Hr. Lauris Bret i Skive, og Aaret derpaa Sognepræst sammesteds. 1703 i Febr afbrændte hans Gaard i Skive. 1706 blev han Magister. 1709 Provst i Hindborg Herred. 1727 Stiftsprovst og Sognepræst til Domkirken i Viborg. Døde den 24 Decbr. 1749, 69 Aar gammel. Han var først gift med Cecilia Bergitte Bret, og siden med Bolette Holmer, en Datter af Krigsråd og Borgemeister Holmer i Randers. See Holbergs udvalgte Skrifter udgivne ved Professor og Ridder Rahbek. 2 D. S. 386. Over Jacob von Ehyboe.

(19) Man seer heraf, hvormeget Hr. Lauris Arxelson, som en rettænkende og opløst Præstemand, har agtet den Hæder og Navnkundighed, det utilladelige og uforsvarlige Kvaksalverie kunde forhverve tillige med nogen lumpen Fordeel.

(20) Biskop Thomas Kingo, denne i vor Danske Kirkehistorie saa navnkundige Religionslærer, og i sin Tid hyperlige Danske Digter, hvis aandelige Sange altid vil beholde sit fulde Værd, er fød i Slangerup i Sælland den 15 Dec. 1634 af skotsk Herkomst. Faderen var Hans Kingo, en Bøver af Profession, Moderen Karen Esrens Datter. Hans Farfader var Johan Thomsen Kingo fra Kril i Skotland, som blev Kong Christian d. 4des Tapetmager. Han gik først i Slangerups Skole, siden i Friderichsborgs, og er derfra dimitteret 1654. 1662 blev han Ca-

pellan til Kirke, Helsinge i Sælland hos Hr. Weder Worm, hvilken han siden succederede og ægtede hans Enke Cecilia Blankenborg. 1668 Sognepræst til Slangerup, og samme Aar Magister. 1677 Biskop over Fyhns Stift. 1679 adlet, og, da Digterkunsten var en af hans store Fortienester, hvorved han paa den Tid udmærkede sig, blev hans Vaaben en Pegasus (en vinget Hest, de gode Poeter benyttede sig af, et Billede paa Færdighed og Hurtighed) med en Maane og 3 Stierner. 1683 blev han Doctor Theologiæ bullatus, og døde den 14 Octbr. 1703, 69 Aar gammel. Anden Gang var han gift med en Jomfrue Balslev af Fraudegaard i Fyhn, men begge Ægtefæller uden Børn. Med Stiftsprovsten Mag. Jørgen Carstensen og Stiftamtmanden Baron Winterfeldt i Odense havde han Process og Stridigheder. Han havde i Odense et eget Bogtrykkerie, hvorfra det første Dplag af hans Kirkesalmebog udkom 1689. Men da denne Udgaave ikke var approberet af det Theologiske Facultet i Kiøbenhavn, og deri desuden behøvedes nogle nødvendige Forandringer, udkom den atter fra samme Officin med Approbation 1699 i 8. Denne Psalmebog tilligemed Gradualbogen i Folio, blev da efter Kong Christ. 5. Befaling almindelig indført i Kirkerne i Danmark og Norge, og som endnu bruges i mange Landsbykirker, istedet for den af Kong Frid. 2. 1565 anordnede Fyhnske Superintendent Jespersens Sang- og Gradualbog. Hans øvrige Skrifter, som alle ere Danske, citeres i Worms Lærdes Lexicon. Til Slangerup Kirke har han givet en Lysekroner med en smuk allegorisk Indskrift, som findes i Pont. Marm. Dan. 2. 299,

hvor ligeledes læses et skönt Eftermæle, opsat af ham i bemeldte Kirke over hans fattige Forældre.

Til Prøve paa hans store Talent og Færdighed endog i extemporal Poesien tiener følgende: I Kong Christian den Femtes Forgemak oversatte han denne smukke findrige Sentens:

Glückselig ist,
Der das vergift,
Was nicht zu ändern ist.

Strax saaledes:

Lyksalig er den Mand,
Der glemmer med Forstand,
Hvad han ei ændre kan.

og hvorved han endog gav den mere Styrke.

Skönt Kingo havde adskillige Modstandere, beholdt han dog stedse sin Konges Raade og Agtelse.

Da nogle ubefindige Raadgivere havde giort Kong Fridrich 4. det Forslag, at afskaffe Fridrichsborg latinske Skole, og at det var bedre og nyttigere, om Hans Majestæt i dens Sted oprettede ligesaa mange Nyttere, som kunde holdes for Skolens henlagte Indkomster, anhorte Kongen Forslaget uden Indvendinger, og lod strax Doctor Leth, en af Skolens Forstandere, kalde til sig, for at høre, om han kunde nævne ham nogle af dem, som vare oplærte der i Skolen, og siden havde faaet Embede i Staten. Leth nævnede da adskillige lærde og brave Mænd, som endnu levede i Embede, og blant disse Thomas Kingo, Biskop i Odense. Da Kongen hørte Kingos Navn, vendte han sig til dem, der havde bragt Forslaget frem, sigende: "Er der kommen

saadanne Mænd fra Friderichsborg Skole, hvorledes tør vi da lægge den øde." Hvorfor og Kingo blev regnet blant sin Tids store Mænd. Ivergs Sællandske Cleresi.

(21) See herefter Tillægget over Gislum Præster 11, 12, 13.

(22) Hr. Søren Christensen blev Sognepræst til Bildsted og Windblæs 1679. Provst i Cie:herred 1698, død den 15 Junii 1704; var gift med Inger Jensdatter. I Præste-Embedet fulgte ham hans ældste Son, Hr. Hans Sørensen, gift med Ingeborg, en Datter af Hr. Hans Jacobsen Brunov i Skibum i Aars Herred. Han døde 1724, 42 Aar gammel, og blev succederet af Hr. Jens Nielsen Ivarsen, Capellan i Rannum, som blev begravet den 5 Decbr. 1742.

(23) Raadmand Christen Sistrup i Aalborg blev siden Cancellieraad og Borgemeester sammentreds, og har legeret 200 Rd. til Uddbiærg Skole, hvis aarlige Renter Læreren nyder. Hofm. Fund. Tom. 3. Pag. 398.

(24) Denne Hr. Edvard Londeman, som siden er bleven Stamfader til den Rosencronske Familie, er fød i Jylland den 5 Juli 1680. Faderen Johannes Wilhelm Londeman, Danst af Kødse, var først Sysselman eller Herredsdømmmer i Arnæs Syssel i Jylland, siden Tolder i Præstøe i Sælland. Moderen Gyrida Marcus Datter, var Jølandsk og en Søsterdatter af den berømte antiqvariske Historiograf Torfaus. 1688 blev han nedsendt til Sælland, og 1694 sat i Kiøbenhavn's Skole, hvorfra han 1698 blev dimiteret, var siden 5te Lectie Hører ved samme Skole, indtil han 1706 blev Magister og kaldet til Sognepræst for Skelum og Bisborg Sogne:

Viborg Stift. 1724 Provst i Hindsted Herred, var nogle Aar tilforn bleven Prof. Theol. Philol. og Poeseos designatus. 1727 blev han kaldet til Kiøbenhavn at være Professor Philosophiæ. 1732 Lector Theologiæ i Bergen og Consistorialraad. 1735 Assessor i Høieste Ret, fik Biskops Karakter, og 1749 adlet med Navnet Rosencrone, og døde samme Aar. Han var en god latinsk Digter. Var gift først med Marie Elisabeth Wielandt, og siden med Anna Catharina Nye-gaard, Enke af Biskop Müller i Bergen, som døde 1731. B. Lex.

(25) Palle Dyre var gift med forhen ommeldte Maria Grubbe. See 7 Anmærkn.

(26) Hr. Poul Paludan er fød 1659. Hans Fader var Hr. Hans Paludan, Sognepræst for Jesmark Menighed i Hverboe Herred i Aalborg Stift; Moderen Johanne Niels Datter Bech. 1677 deponerede han fra Viborg Skole. 1680 blev han 5te Lectiehører sammesteds. 1686 kaldet til Sognepræst for Bammen ic. 1708 til Sognepræst til Kørbye i Arø Herred i Sælland. B. Lex.

(27) Hr. Nads Schytte er fød i Aalborg 1632. Hans Fader Dr. Christen Schytte var Provincial Medicus og Canonicus i Viborg, og Moderen Margrethe Grubbe. 1650 blev han fra Viborg Skole dimitteret. 1655 reiste han udenlands. 1659 blev han Sognepræst til Korbne ic. paa Mors, hvilket Embede han forestod paa det 50 Aar, og var Provst i Sønderherred i 36 Aar. Han døde den 17 Januar. 1708 i sit 76 Aar. Var gift med Johanne Næsted, en Datter af hans Formand Hr. Jørgen Pedersen Næsted. B. Lex.

(28) I Anledning af denne Hr. L. Apellsons forte Anmeldelse om den Forandring, som under Hr. Mathias Willumsen til Strandby foregik, da Biørnsholm og Malle Sogne bleve forenede dermed, vil jeg her raa dette Sted udførligere fremsætte ei allene Aarsagen til denne, men og til de fortidige Forandringer, som have havt Sted i dette Kald. Og vil det vist ei være flere ukjert at vide noget mere om disse 3 ældgamle Sogne, der tilsammen fordum blev kaldet Witschild Klosters Kald (af Klosteret Witschild, nu Biørnsholm) og hvortil jeg nu for Tiden er residerende Capellan.

Allerede i det 13 Aarhundrede have Strandbue og Malle (i ældre Documenter Malugh) Sogne været underlagte Witschild Kloster, hvorfra de med Stiftets Biskops Samtykke bleve forsynede med Vicarier eller Kapellaner. Foruden disse 2 Sogne have og fra samme Tid Nale eller Næ og Katherstorp (Kærstrup) Sogne i Sletherred i Viborg Stift, tillige med Sundbye og Hals i Aalborg Stift, og senere Løgstade (Løgsted) og Kornum Sogne i Sletherred i Viborg Stift været Klosteret tilhørende.

Hvad Nale, Næ eller Næ Sogn angaaer, hvis Kirkes Ruudera med Kirkegaard endnu tydelig sees paa Biørnsholm Hovedgaardens Mark, da er det uden for al Tvivl, at dette Sogn, hvori egentlig Witschild Kloster af Kong Waldemar I. 1158 blev anlagt, er det selv samme, som nuværende Biørnsholm Sogn, da de ældste Documenter blant Klosterets Eiendomme altid nævne Strandbue, Næ og Malugh Sogne ved hverandre. At de tvende Næer, Trend Næ og Biørnsholms Næ, der indgrændse den halve Deel af Sognet, Hol-

men, hvori Klosteret var, som og den Tids ontværende Skove, (løv, lev, le og blot l) hvorom endnu den saakaldte Lund ved Lundgaarden i Bjørnsholm Sogn, og andre kiendelige Spor, foruden Almuens almindelige Saag vidne, have givet Anledning til Navnet, synes ikke ugrundet. Flere Sogne have samme Navn, og vel og af samme Aarsag. Ja Nalborg selv troer jeg og, førend den blev Borg og Kjøbing, at have hedt saaledes af samme Tilfælde. Naar denne Sognkirke er nedlagt, finder jeg ei, maaskee det er skeet ved Klosterets Secularisation i Reformationens første Tider, da saa mange overflødige Kirker bleve nedbrudte til andres Forbedring, og Klosterets hersante og smukke Kirke, der siges at have været en meget praactfuld og kostbar Efterlignelse af St. Peders Kirke i Rom, helliget Jomfrue Maria, prydet med Orgel og Seieværk, og i Catholicismens Tid forsynet med 7 Altare, da blev bestemt til Sognkirke, hvorefter og Sognet blev kaldet Birschild Sogn, ligesom det nu ved Klosterets senere Navneforandring i Aaret 1573 efter Rigsraad Bjørn Andersen til Steen, alt blev kaldet Bjørnsholm. Muligen og de for Reformationen foregaaende Krigs-Uroligheder, da Skipper Clemens og hans Tilhængere husefæredede her i Egnen, kan have foraarsaget dens Odelæggelse, som var Tilfældet paa flere Steder. Klosterets eller Bjørnsholms og Sognets Birk vedblev lige til dets Nedlæggelse i Kong Christ. 5. Tid at beholde sit gamle første Navn, Nale Birk. Det vilde blive alt for vidtloftigt her paa dette indskrænkede Sted at samle, hvad der om mere kunde siges fra ældre Tider. I Danske Magaz. Tom. I. 133 og følg. findes en skøn

Underretning om Bittschild Kloster, dette fordum saa berømte Bernhardiner Kloster, med mere. Jeg vil ikkun her oplyse de Forandringer, dette Kald siden Reformationen har været underkastet, da Strandbys Sogn snart har været samlet med, snart adskilt fra Biørnsholm og Malle, nu igien samlet, og atter igien i Tiden skal frastilles efter Kongl. Anordning.

Bemeldte Strandbys Sogn, der nu for Tiden er Hovedsognet i de 3 forenede Sogne, ligger i Gislum Herred, og adskilles ved Trend Næe fra Biørnsholm Sogn, der tilligemed Malle Sogn ligger i Slet Herred. Dog hører egentlig det Halve af Biørnsholm Sogn, som mod Sønden adskilles ved Trend Næe og mod Norden ved Biørnsholm Næe og Bilsted Søe fra det øvrige halve Sogn, og for sin Beliggenhed Skjold kaldes Holmen, ligesom oven til er meldt, territorialiter til Mars Herred.

Bed at kiende de Præcer, der siden Reformationen have været i Kaldene, vil man og erfare Forandringerne, Tiden og Marsagerne. Ved Hielp af et overkommet Document er jeg i Stand til temmelig nøiagtig at oplyse samme. Men da dette Document i flere Henseender ikke giver den tydeligste Kundskab om hvad man søger, vil jeg her forud, saavel som ved given Leilighed tilføie, hvad jeg dels har funden, dels formoder at tiene til nærmere Oplysning.

Da Kong Christian den Tredie, som bekiendt, i Aaret 1536 seculariserede alle Klosterne, tilskrev han og samme Aar Abbed Oluf Nielsen i Bittschild, "at hvilke af Brødrene, der ei vilde forblive i Klosteret, maatte frit uden Forhindring udgaae, og de som vilde blive, skulde være deres

Abbed og Formand hørige og lydige, leve ærlige under christelig Regel og Stikkelse, og at de skulde prædike det hellige Evangelium og Guds Ord, og lade fare al menueskelig Digt og Paa-fund, o. s. v." Om bemelte Abbed frivillig med flere Munke er udgaaet, eller der død, finder jeg ei. Men Aaret derpaa 1537 fik Hr. Anders Andersen, Abbed i Tvis Kloster, der og 1586 havde faaet et ligelydende Brev om Klosterbrødrene, som de andre Abbeder i Jylland, Kong Christian 3dies Følgebrev til Bitschild Kloster, at han der skulde være Abbed. Danske Maaaz. I B. 186. Under ham er det egentlig, at Forandringerne gaae for sig. Sognene fik nu deres egne Luther-ske Præster, af hvilke Capellanen til Strandbys tillige skulde være Skolemester eller Rector i Bitschild, hvor der da paa den Tid, ligesom i flere Klosters var en latinisk eller lærd Skole, hvor Theologien mest lærtes. Prædikanten i Klosteret skulde tillige være Kapellan til Walle, og begge skulde have deres Ophold i Klosteret med mere. At dette saaledes har været af Begyndelsen, sluttes af Documentet, og i Følge Kong Christ. 3. Reskript af 9 Mai 1555, (det saa almindelig kaldte Klemmebrev, som findes i Pontop. Danske Atl. Tom. 4, 586.) stadfæstes det saaledes: "Capellanen til Strandbys skal være Skolemester i Bitschild Kloster, og skal have al Præste-Renten af Strandbys Sogn, og dertil Kost, Klæde og Penge af Klosteret. Prædikanten udi Bitschild Kloster skal være Kapellan til Walle Sogn, og nyde Præsterenten af samme Sogn, og dertil have Kost, Klædning og Waaning udi Bitschild Kloster." At Kapellanen til Strandbys og har havt frie Waaning samme-

heds, fulgte vel med Rectoratet. I ældre Tider boede Vicaren i Myrhyon Bye i Strandbys Sogn.

Ligesom anførte Rescript tillægger Kapellannerne disse Fordele, saa melder Documentet, at Sognepræsten og i samme Aar ved Kongl. Brev blev tillagt at nyde det samme. Men da dette Brev uden Tvivl maae være det samme, som ovenmeldte Rescript, hvori Sognepræsten ei omtales, saa vil jeg næsten tro, at Prædikanten i Klosteret, som tillige skulde være Capellan til Malle, er den samme, som den Tids Sognepræst, og til Løn alene har havt, ligesom Kapellanen til Strandbys, hvad Rescriptet melder, da den sidste Abbed, ligesom hans Formænd i Folge deres gamle Privilegier, har selv, saalænge han levede, opbaaret Sognenes øvrige Korn og Dvæg Tiender til Underholdning for sig med Klosterets Personale. At Sognepræsterne siden efter Abbedens Død og Kaldenes snart paafulgte Deling selv have havt Præstetienden af Bitschild Sogn, oplyses af det følgende. I Documentet finder jeg ei heller nævnet nogen anden Capellan til Malle Sogn. De da værende 2 Præster i Sognene, kan man rettest ansee som Abbedens Vicarier, der have havt deres Ophold i Klosteret, saa længe han levede, men ophørte, da det blev et Kongeligt Lehn, og hvorved Tingene fik en anden Bending, som snart vil erfares. Ved Reformationens Begyndelse, da Strandbys, Bitschild og Malle Sogne vare forenede, blev

1. Hr. Niels Pedersen den første Lutherste Præst til bemeldte trende Sogne, levede i Aaret 1544, og da kunde vidne om Torup Præstegaard i Farsø Sogn i 70 Aar, nemlig, at den

hørte til Gislum Kald, og ei til Viborg Biskops aabne Kielder, (See Tillægget til Dagbogen samme Aar, hvor hans Attest findes anført.) Lillige med ham levede og den sidste catholiske Præst og indgiben Broder i Witschild, Hr. Jens Erichsen, som og blev kaldet Hr. Jens den ældre. (See anførte Tillæg Aar 1544, hvor ligeledes hans Attest om Torup Præstegaard findes.) Begge levede under Abbed Anders Andersen, som endnu i Aaret 1557 forestod Klosteret. At Hr. Niels Pedersen har levet til 1555 og maa skee længere, sees af hans Eftermand, Hr. Christen Nielsen, der da i hans Tid var Kapellan til Strandbøye, saa hans Levealder vist har været over 90 Aar: Og at der endnu var Abbed i Klosteret 1562, sees af D. Magaz. Tom. I. 206, og ventelig den samme Anders, men at han enten i samme eller følgende Aar 1563 er død, og Klosteret da af Kong Friderich 2. forlehnet Henrich Gyldenstjerne til Nagaard, vil siden erfares af de Forandringer, som først i Aaret 1564 foregik med Kaldenes Deling, hvilket og forudsætter nogen foreløbende Tid. Det Danske Magazin kiender ei Gyldenstjerne, som Lehnsmand i Witschild Kloster, førend i Aaret 1569. Af hvad jeg forhen har erindret, bliver det sandsynligt, at Hr. Niels Pedersen ikkun har været Prædikant i Klosteret og Kapellan til Walle Sogn, men muligen haft Prædikat af Sognepræst til alle 3 Sogne. I hans Tid 1546 og 1552 besøgte Kong Christ. 3. Klosteret med sin høie Nærvarelse. Ved første Gang mødte 3 Mænd af Walle Sogn, nemlig Troels af Østergaard og begge da værende Gaardmænd i Brøtrup, Christen Nielsen og Anders Nielsen, for at lide Kon-

gens Dom, fordi de havde skudt paa Abbedens Bildbane. D. Magaz. Tom. 1. 188.

2. Hr. Christen Nielsen var først Skriver paa Sorø, siden Skolemester i Witschild Kloster og tillige fra Reformationen Kapellan til Strandbys Sogn under hans Formand. Han var det endnu i Aaret 1555, men efter Hr. Niels Pedersens Død blev Sognepræst til Strandbys, Witschild og Walle Sogne. I Følge Kong Christ. 3. Brev, dateret 1555, blev Sognepræsten til disse 3 Sogne, (som jeg efter ovenmeldte Erindring troer at være den samme, som Prædikantere i Klosteret og Kapellanen til Walle Sogn,) tillagt at nyde blant andet Kost, Klædning og frie Baaning i Witschild, men Lehnsmanden, Henrich Gyldenstjerne, ved sin Ankom til Klosteret, nægtede ham det, især hvad Bopæl angik, og til den Ende lod bygge et Huus, Friisborg kaldet, paa den saa kaldte Teglsgaardss Bakke norden Birnsholms Aae, vesten for den nordre Mølle, med Tillæg af noget Jord. Men da Præsten, der leed megen Fortræd af Gyldenstjernes Folk og hans Kreature og leed derved, tilmed ansaae det for haanligt, at sidde ved alfare Bei ved Møllen, begierede han af Gyldenstjerne, at han vilde forhjelpe ham hos Kongen, at han maatte bestemme en Præstegaard i Strandbys Sogn, da han med dette eene Sogn vilde være fornøiet. Lehnsmanden søiede og denne fromme Mand heri, og udbirkede dertil Kong Friderich den Andens Tilladelse. Hr. Christen flyttede da 1564, da Bygget var faaet, til Badgaard, der efter 12 af Strandbys Sognemænds bedste Skionnende var bleven udlagt til fri Præstegaard i Sognet, ved at udakkordere den da

Boende sidste Bonde, Poul Nielsen, Klosteret tilhørende, der igien efter Betingelserne flyttede til Friisborg. Til Kaldets Forbedring erholdt Hr. Christen desuden Præstetienden af det halve Witschild Sogn, nemlig Holmen, som hans efterladte Tiendebog har bevist, men efter hans Død 1596 har ingen af hans Eftermænd nydt denne Refusion. De 12 Rænds Brev om BadgaardsUdlæggelse til Præstegaard, er dateret 1564 Fredagen næst for Mariæ Bebudelses Dag, og Contracten mellem Hr. Christen Nielsen og Bonden Poul Nielsen i Badgaard dateret 1564 Torsdagen næst efter Søndagen Quasi modo geniti, eller første Søndag efter Paaske. Saaledes blev Strandbye Sogn adskilt fra Witschild eller Biørnsholm og Walle Sogne, efterat det i 350 Aar dermed havde været foreenet.

3. Hr. Jens, som formodentlig i hans Formænds Tid har været Skolemester i Klosteret og Kapellan til Strandbye, blev da igien 1564 allene Sognepræst til Witschild og Walle Sogne. Han oplod omfæder Kaldet til Mag. Jens Lauritzen Rafn, og var emeritus baade i hans og dennes Eftermands, Hr. Christen Michelsens Tid, som kan sees af en Høiesterets Dom, hvor Hr. Christen Michelsen blev tildømt at give Hr. Jens den samme Afgift, som af Mag. Rafn var lovet.

4. Hr. Mag. Jens Lauritzen Rafn, Vicepastor til Biørnsholm og Walle. Han blev fældet ved Viborg Landstingsdom 1591, for sit Vidne han anlagte om Fruen Ermegaard Gyldenstiernes Foster, sigende, at han ej vidste, enten det var dødt eller levende. Kom derfor fra Kaldet 1591. Han boede da i den vesterste Gaard i Kiergaard i Biørnsholm Sogn. Hr. Jens's

forommeldte Resignation, saavel som Mag. J. L. Rafns Bofiddelse i Kiergaard tilskriver jeg de store Forandringer, som i deres Tid foregik med Klosteret i Aaret 1573, da Kong Friderich 2. maagstiftede det med tilliggende Gods til Rigsraad Biørn Andersen til Steenalt for andet Gods i Sælland. Udtog af Skiidet læses i Daaske Mag. T. I. 208. Kort tilforn havde Kongen tilskrevet Henrich Gyldestierne, daværende Lehnsmænd paa Klosteret, at han snarest maatte annamme sin Rente, og overlade det til Biørn Andersen, som og skede. Denne brave og virksomme Mand, der i sin Tid gjorde sig saa fortient ved sin Gavnildhed og Omsorg for Kirker og Skoler, har upaatvilelig strax eller i Aaret 1574 udlagt den ene Gaard i Kiergaard til Præstegaard, hvorved og Degnen siges at have haft sin Bolig, da Præsten tilforn havde Huuslye paa Klosteret; thi jeg vil neppe troe, at Gyldestierne har udlagt noget andet Sted til Præstegaard istedet for Friisborg, eftersom havde det vel været bemærket. Efter Sigende fortælles vel, at der har boet Præst i Overlade, en Bue i den Deel af Bisnesholm Sogn, som kaldes Holmen; men jeg vil snarere tro, at denne Præst har været den resignerte Hr. Jens, som der har boet og levet af sin Pension. Til ovenmeldte Tid og Forandringer henregner jeg og Hr. Mag. Rafns Alkomst til Kaldet, som da i Hr. Jens's Sted har flyttet til Kiergaard. Siden efter 3 Aars Suspension kom Mag. Rafn i Aaret 1594 med Kongelig Benaadning til Orslev Klosters Kald i Kiends Herred, og var han der den første Præst, som boede i Heilstov.

5. Hr. Christen Michelsen, som siden

1570 var Præst til Brslev-Kloster, og boede da i Hald Bye, kom 1591 igien til Biørnsholm og Malle Sogne i Mag. Masus Sted. Ved Hr. Christen Nielsens Afgang i Badgaard 1596 erholdt han og Præstetienden af Holmen. Han boede ligeledes i Kiergaard, hvor han og døde.

6. Hr. Otte Laurisen, i hvis Tid Sognene leed meget ved de Svenskes Indfald og Udplyndringer i Maret 1644 under General Thorstensen. Han boede, ligesom hans Formand, i Kiergaard, hvor han døde 1649.

7. Hr. Isaac Christensen flyttede fra Kiergaard til Ranum Bye, ligeledes i Biørnsholm Sogn, i en af de daværende 19 Bøndergaarde, (nu ikkun 14 med Præstegaarden) som med Kong Friderich den Tredies Bevilgning af Hr. Niels Axelsen Juul til Biørnsholm blev udlagt til frie Præstegaard i Stedet for den i Kiergaard, som igien blev en Bøndergaard. Præstegaarden fik da efter en derom af Hr. J. Christensens Eftermand Hr. Mathias Willumsen 1695 given Indberetning til Viborg Stiftsbog, følgende Indretning:

1. Nør-Længde, Kaalingen (skal være Kolængden eller Baaningshuset) 14 Kag (nu 18).
2. Øster-Længde, et Herberg 8 Kag.
 Nok en Lade paa samme Længde 10 Kag.
 (Nu habes ikkun een Bygning paa samme Længde, nemlig Kornladen paa 16 Kag.)
3. Sønder-Længde, en Lade 22 Kag, (nu ikkun 12.)
4. Vester-Længde, Kæhuus 22 Kag.
 Nok et Staldhuus paa samme Længde 4

K

Fag. (Nu staaer paa samme Længde ifkun eet Huus paa 18 Fag.)

Marsagen til Hr. Isaach Christensens Klytning til Ranum udleder jeg med temmelig sikker Grund af den paa den Tid indfaldende Krig med Sverrig, hvorved Præstegaarden i Kiergaard i et af Aarene 1657, 58, 59 maae være bleven afbrændt eller ruineret, som var Tilfældet paa saa mange Steder. Thi den gamle smukke Kloster-Kirke, som siges at have været en kostbar Efterlignelse af St. Peders Kirke i Rom, og længe havde været Biørnsholms Sogneskirke, blev den Tid ødelagt. Hr. N. Arpsen Lul, da Eier af Biørnsholm, lod siden bygge, eller rettere af et af de bequemeste Bygninger (efter Sigende et Ridehuus) paa Gaarden indrette en nye Kirke, som efter Befaling af Kong Friderich 3. den 17 Julii 1668 til Biskop Mag. Peder Bladieu i Viborg af ham blev indviet til Biørnsholms Sogneskirke. Den ødelagte Kirkes Ruder ere endnu synlige, skjønt mange endog i senere Tid have nedbrudt af samme. Hr. Isaach Christensen, som var erkiendt for en alvorlig og from Mand, døde 1664. Han var baade den første og sidste Sognepræst, som hidindtil har boet i Ranum Præstegaard.

2. Hr. Mathias Willumsen i Badgaard, Sognepræst til Strandbøye, hvorom siden mere, erholdt ved Kong Frid. 3. Brev efter Hr. Isaach Christensens Død i Ranum 1664 Kaldene igien samlede, efter at de i 100 Aar, fra 1564, havde været adskilte.

Jeg vil nu her først fremsætte Hr. Mathias Willumsens Formænd til Strandbøye Sogn alle-

ne, førend jeg fortsætter hans Eftermænd til de samlede Kald, og da var

1. Hr. Christen Nielsen den første. Forhen er meldt, at han først fra Reformationens Tid var Skolemester i Vitschild Kloster og Kapellan til Strandbye Sogn, og siden blev den anden lutheriske Sognepræst til alle 3 Sogne, men 1564 flyttede til Vadgaard. Jeg vil ikkun her tilføie, at han 1577 blev Provst over Gislum Herred. 1595 resignerede samme Embede, og døde 1596 i en meget høi Alder, efter at have været Præst i 60 Aar, og som Jubellærer tillige efterladt sig det skønne og fieldne Vidnesbyrd, at han var en exemplarisk gudfrygtig, stikkelig og lærd Mand.

2. Hr. Anders Nielsen, fød i Skive, var ikkun 6 Aar i Embedet, da han døde 1602.

3. Hr. Christoffer Christensen, hvis Fader var Byesvend i Viborg, var en lærd, flittig og arbeidsom Mand, og efter 34 Embeds Aar døde 1636.

4. Hr. Lauris Lauriken Lunde, fød i Lunde Præstegaard i Fohn, var Præst til Strandbye henved 20 Aar. Han døde Jule Nat mellem den 24 og 25 Decbr. 1655, og blev begravet den 3 Jan. 1656 i Strandbye Kirke, hvor og hans Epitaphium findes, men er af Vælde blevet ukjendeligt. I hans Tid leed Sognet meget ved de Svenskes Indfald.

5. Hr. Anders Hansen var fød i Slagelse, hvor hans Fader var Byefoged. Han var først Capellan 1655, og siden 1656 blev Sognepræst. Aaret derpaa 1657 den 10 April lod han ved Nale eller Bjørnsholms Hirketing optage et Lingsvidne om Strandbye Sogns og Kalds Ringhed,

samt Badgaard Præstegaards Brøstfældighed, og hedder det, at samme Tingsvidne var meget sølche og stiden, hvilke Prædikater jeg egentlig henfører til Kaldet og Præstegaarden, som udselt og sorgelig af Udseende, da 24 Mænd af Strandbye Sogn i 8 af Bisrnsøholms Sognemænds Nærværelse med oprakte Fingre og 2 Eyster Eeder bebidnede, "at Sognefolket siden de Svenskes Indfald 1644 var blevet meget forarmet, og Badgaard møren forfalden paa Tømmer og Tag, og at en Deel af Husene vare takte med Lyng." Med dette Tingsvidne søgte Hr. Anders Hansen Kongen om Forbedring; men da Svenskefeiden atter strax i samme Aar paafulgte, og han selv ikke længe derefter, 1662, døde, fik det ingen videre Fremgang.

6. Hr. Mathias Willumsen er fød 1630 i Provindsen Bleking i Sverrig, hvor hans Fader var Laugmand, og af gammel skotsk, den Krobesikke, Adels, hvis Forfædre vare for Religionsens Skyld fordrevne fra Skotland. Af Kierlighed til den Danske Regiering forlod Hr. M. Willumsen, som Student, med flere sit Fædreland under Krigen mellem Kongerne Friderich 3. og Carl 10, og begav sig til Kiøbenhavn, hvor han erhvervede sig akademisk Børgerræt, og med de Studerende tog kraftig Deel i Kiøbenhavns Forsvar i den mærkelige Beleirings-Storm den 11 Febr. 1659. Efter Freden fortsatte han sine Studeringer ved Kiøbenhavns Univeritet, og blev 1662 af Kong Frid. 3. kaldet til Sognepræst for Strandbye Sogn. Han benyttede sig af ovenanførte Tingsvidne, og især ved Hr. Isaaeh Christensens Død i Ranum 1664 ansøgte Kongen om Bisrnsøholm og Malle Sognes Tillæg til

Kaldets Forbedring, hvilket han og ved Stiftamtmandens i Viborg, Hr. Ove Juul's, Anbefaling erholdt, mod at holde en Kapellan til Embedets Besørgelse, hvilket og skede. Embeds-Pligterne bleve da saaledes fordeelte, at Sognepræsten, som boede i Badgaard, allene forsynede Strandbys Sogn, og i Bjørnsholms Sogn alternerede med Kapellanen, der allene forsynede Malle Sogn, hvilket og derfor med al Præstetiende og Accidenser efter Record blev ham tillagt pro Officio, og kom til at boe i Ranum Præstegaard, der nu blev anført som Sognepræstens Annexgaard, og af ham skulde vedligeholdes. Siden den Tid have de Personelle, og fra Aaret 1742 de Residerende Kapellaner, stedse haft der deres Præstegaard, som af ovenførte urigtig er bleven kaldet Malle Sogns Annexgaard i Ranum Bye. Saaledes bleve nu efter 100 Aar fra 1564 til 1664, de adskilte Kald og Sogne atter samlede. Artig nok indtræffe ogsaa efter 100 Aar disse lignende Omstændigheder, som jeg tillige her vil anmærke, nemlig: Hr. Christen Nielsen blev Provst i Gislum Herred 1577, Hr. Mathias Willumsen Provst i samme Herred 1677. Hr. E. Nielsen døde 1596, Hr. M. Willumsen oplod Kaldet 1696 til sin Sviger søn, Hr. Iver Enevoldsen, forhen Kapellan i Ranum. Han flyttede derpaa fra Badgaard til Malle Bye, og boede da der i den østerste Gaard, som han tillige med en smuk anlagt Hauge ombyggede til en anstændig Bolig, hvortil han opbar Malle Sogns Kirketiende, som han eiede. Deraf kommer det almindelige Sagn blandt Almuen i Sognet, at der i Malle Bye fordom har været Præstegaard, hvis Sted og Rudera endnu vises og

fiendes. Han døde den 10 Septbr. 1708 i en Alder af 78 Aar, og blev i al Stilhed begravet den 18 Septbr. derpaa, i en af ham selv besørget indrettet aaben Begravelse neden i Taarnet i Malle Kirke. Han var gift med Kirstine Bloch, som døde i Malle den 14 April 1714, 84 Aar gammel, og ligeledes hviler ved Siden af hendes Mand i Malle Kirke. Hr. Mathias Willumfen var i sin Tid en fielden Mand, af god Stand og Opdragelse, lærd, duelig, beleven, virksom og formuende, dertil agtet og elsket. Ved sin Ankomst til Badgaard, og især da han endnu som ung Mand erholdt saa store Fordelse, gjorde han betydelige Bekostninger paa den forsaldne Præstegaard, som han saa got som ganske af nyt opbyggede, anlagde dens Have med mange Træer baade til Frugt og Hegn, lod grave 10 Kisteparer omkring Gaarden, hvilke næsten alle nu ere tilsmuddrede, ja kappedes endog med Hr. Niels Axlens Juul til Bjørnsholm i at udtænke og forskionne de smukkeste Anlæg. Dog maae jeg herhos anmærke, at den nuværende skionne og i saadan bar Egn uforlignelige Have til Bjørnsholm, der formedelst sine mange Afvevlinger kunde fortiene en egen Beskrivelse, ikke er et Anlæg af Hr. Juul, men et Mindesmærke af Hr. Mathias de Lasson, og endnu mere af hans Søn, sidst afdøde Herre til Bjørnsholm, Hr. Peder de Lasson, der især ved Aaer, lukkede Gange og Esplanader, beplantede med forskiellige Danske og Norske Skovtræer, har givet den et fieldent Værd og saare yndefuldt Udscende. Hr. W. Willumfen kstede og meget paa Præstegaarden i Kallum, hvor han desuden byggede 2 Gadehuse og lagde til den, hvoraf det ene endnu er til. F

hans Tid sees, at Sognepræsten foruden Offer har nydt af Hovedgaarden Bjørnsholm 8 Tønder Byg aarlig pro Officio, men vides ei ved hvad Leilighed disse ere bortkomne fra Kaldet.

7. Hr. Jver Enevoldsen var først Kapellan i Ranum, men blev ved Hr. W. Willumsens Resignation 1696 Sognepræst og flyttede til Badgaard, hvorefter han og hans Familie siden skrev og endnu skriver sig med Tilnavn Wagaard. 1727 blev han Provst over Slettherred efter Hr. Jens Smediker i Barmer, og døde i Januar 1739. Han var 2 Gange gift. Først med Hr. Math. Willumsens yngste Datter, Jnger Marie, med hvilken han ikkun levede i 12 Aar, da hun ikke længe førend hendes Fader blev begravet den 23 Juli 1708. Med hende havde han 3 Sønner og en Datter. Sønnerne vare: 1. Hr. Mathias Wagaard, hvorom siden. 2. Hr. Enevold Wagaard, Sognepræst til Skelum og Bisborg i Hindsted Herred, hvis Søn, Hr. Peder Wagaard, og nu Søn igien Hr Enevold Wagaard have fulgt hinanden i samme Kald. 3. Hr. Niels Jørgensen Arrse, Sognepræst til Ven Knur, og Provst over Nørre og Harre Herreder i Salling, hvis Søn, Hr. Jver Nielsen Arrse igien haver fulgt sin Fader i samme Kald. Datteren blev gift med en Blicher. Med hans anden Hustru havde han 4 Døtre og 2 Sønner, nemlig Hans, som døde ung hos Moderen, medens hun med Hr. Math. de Laasons Godhed og Tilladelse sad som Enke paa Hvanstrup, hvor hun og selv indte sine Dage. Den anden Søn, Hr. Jver Wagaard blev Sognepræst til Romdrup og Clarup i Flestum Herred, var gift med

hans Formands Probst Johan Berings Datter, død uden Førn.

8. Hr. Hans Sadolin er fød 1704 i Viborg, hvor hans Fader, Hr. Ole Hansen Sadolin, var Sognepræst til Sortebrødre Kirke sammesteds. Man har om denne sidste følgende Anekdot: Da Kong Friderich den Fierde engang var i Viborg, og Geistligheden der blev ham forestillet, hendte det sig, at Kongen tabte sin Handske, hvorpaa Hr. O. Sadolin tog den op og overleverede den til Kongen, som dertil sagde: "dette befordrer ikke." "O! Deres Majestæt, svarede Hr. Sadolin, det gaaer ikke saa tidt paa." Hr. Hans Sadolin var først Kapellan til Graabrødre Kirke i Viborg, blev derpaa 1739 af Hr. Niels de Poulson til Sunderupgaard, som da eiede alle 3 Kirker, kaldet til Sognepræst for samme. 1756 blev han i Kaste-Landemodet udnævnt til Probst over Gislum Herred, men døde kort derefter i samme Aar i Viborg i Snavstinget, 52 Aar gammel. Han var gift med Eleonore Hildebrandt.

9. Hr. Christopher Heidenreich Busch er fød i Daugberg Præstegaard i Kiends Herred, hvor hans Fader, Hr. Peter Christian Busch var Sognepræst til Daugberg, Mønsted og Smollerup. Han var først Præst til Drølev Kloster, hvorfra han 1756 af Hr. Mathias de Laesson til Bisnsholm blev kaldet til Sognepræst for disse 3 Sogne, og i samme Aar strax efter sin Formands Død til Probst over Gislum Herred, og døde 1778. Han var 3 Gange gift: 1. med Anne Elisabeth Brøchner, en Datter af Probst Peder Brøchner til Karbye ic. paa Førs. Hun døde tilligemed Barnet i sin første Barselseng. 2.

med Ollegaard Riis, en Datter af Landstings-
skriver Riis i Viborg; med hende havde han alle
sine Børn. 3. med Ingeborg Hee, en Datter af
Hr. Thomas Hee, Sognepræst til Borup og Hald
i Aarhus Stift.

10. Hr. Søren Bregnholm er fød 1732
paa Verkeusfeldt, hvor hans Fader Thomas Sø-
rensen Bregnholm var Forpagter og Forvalter.
Moderen var Anna Corhie Svinding. I hans
første Ungdom nød han privat Underviisning hos
Sognepræsten Hr. Byrge Krog i Vesterbølle, gif
siden i Viborg Skole, hvorfra han blev dimitte-
ret til Akademiet. Efter fuldendte Examina, og
at have informeret paa adskillige Steder, blev
han først personel Kapellan hos Hr. Søren Bø-
geskov i Hiærk i Salling, siden i Maret 1773 an-
sat som Interims Kapellan i Ranum, da Kaldet
henstod vacant formedelt forefalden Proces imel-
lem de Kaldsberettigede (hvorum siden), men
1775 af Hr. Peder de Laesson til Bjørnsholm kal-
det til residerende Kapellan paa Stedet, og 1778
af samme til Sognepræst. 1779 blev han Provst
over Gislum Herred, hvilket Embede han for-
medelt Alderdom og Svaghed frasagde sig nogle
Aar før sin Død, som indtraf den 16 Juni 1810
i hans Alders 78 Aar. Han var en virksom,
retfærdig, oplyst og nidkær Embedsmand, med
megen Opmærksomhed og fielden Orden opfyld-
te han sine Pligter, kort, han var, hvad han i
sin Kreds burde være, en ustraffelig Religions-
lærer, der veileder ligesaa meget ved skyldfri
Wandel, som sund Lærdom. Han var gift med
Else Marie Sinding, som ikke længe overlevede
ham, da hun døde i Randers den 2 Oktbr. 1811,
64 Aar gammel, uden Livs Arvinger.

11. Hr. Hans Peter Sadolin, en Sønesøn af ovenmeldte Hr. Hans Sadolin i Badgaard, er fød den 24 Septbr. 1772 i Rold Præstegaard, hvor hans Fader, Hr. Ole Hansen Sadolin, da var Sognepræst til Rold og Webbestrup i Hindsted Herred. Moderen Mette Elisabeth Brochner. Han blev underviist af sin Fader til han i Aaret 1790 blev dimitteret som Privatist fra Kiøbenhavn. Aaret derpaa tog han Examen philosophicum, forlod Kiøbenhavn, og imidlertid deels informerede paa Fuglsiggaard i Benschøssel, deels var sin Fader til Hielp i Embedet. 1798 tog han philologist, og Aaret derpaa 1799 theologist Examen, i hvilket samme Aar i November han blev bestikket til personel Kapellan hos sin Fader, da værende Sognepræst til Bive, Døe og Balsgaard Sogne i Hindsted Herred, og blev ordineret den 22 Jan. 1800. Efter Faderens Død kom han 1806 ligeledes som personel Kapellan til Badgaard, og ved Provst Bregnholms Afgang 1810 blev udnævnt til Sognepræst for alle 3 Sogne, men ved Vacance i Farsøe Sogn i Gislum Herred fratræder Biørnsholm Sogn, der da forenes med Walle Sogn, som tilsammen skal udgiøre et særskilt Kald med de øvrige i Elet Herred, og derimod erholder fornævnte Farsøe Sogn, der forenes med Strandbøye Sogn, som tilsammen ligeledes skal udgiøre et særskilt Kald med de øvrige i Gislum Herred, hvorved Sognene endelig adskilles til deres henhørende Herreder, og det residerende Kapellanie vorder ophævet. Det Kongelige Reskript af 25 Oktbr. 1805, hvorpaa denne Deeling grunder sig, vil jeg siden i Tillægget af Dagbogen ved Op-tegnelsen paa Præsterne i Gislum og Farsøe an-

føre. Hr. H. W. Sadolin er gift med Petrine Kierulff, en Datter af Hr. Proprietair Jver Kierulff til Sunderupgaard.

Jeg vil her tillige vedføie Optegnelsen baa-
de paa de personelle og residerende Kapellaner i
Kaldet, som have boet i Kanum Præstegaard
hidindtil, og da er mig først bekiendt:

1. Hr. Jver Enevoldsen, som ikke vi-
des hvad Tid han kom til Kanum; men ved Sog-
nepræstens, Hr. Mathias Willumsens Resigna-
tion, og ved at ægte hans yngste Datter Inger
ger Marie, 1696, blev Sognepræst til Strand-
bye ic. og flyttede til Badgaard, hvor han døde
1739. See ovenfor Sognepræster 7.

2. Hr. Niels Wæver kom til Kanum
1696, og døde der sammesteds i Novemb. 1699.

3. Hr. Jens Nielsen Jversen blev Ka-
pellan først i Møret 1700 og var det til 1724, da
han blev kaldet til Sognepræst til Vilsted og
Windblæs i Sletherred, og er begravet i Vil-
sted den 5 Decbr. 1742.

4. Hr. Mathias Wagaard var, som
forhen er meldt, Hr. Jver Enevoldsens ældste
Søn i Badgaard, kom 1724 til Kanum, og blev
siden forflyttet som Sognepræst til Vive, Ove
og Balsgaard i Hindsted Herred i Viborg Stift.
Han havde mange Børn.

5. Hr. Thomas Blichfeld er fød den
26 April 1686. Han var først Degn i Øster-
eller Vester-Bellinge i Middelsom Herred i Vi-
borg Stift, ved hvilken Kant han og havde sin
Familie, og kom derfra, uvisst hvad Tid, til Ka-
num som Kapellan. I Følge det Kongl. Re-
skript af 2 Martii 1742, blev det personelle Ka-
pellanie heri Kanum, saavel som paa flere Ste-

der, forandret til et residerende, og var Hr. Th. Blichfeld den første residerende Kapellan her paa Stedet. Han døde ugift i Kanum den 18 November 1747, 61 Aar gammel. Som Beviis paa hans uafbrudte Sundhed, han stedse nød, anføres denne Synderlighed: at han lige til sin Dødsdag havde saa stærke Tænder, at han kunde tage en Haand fuld Rodder i Munden, og knuse dem saa ganske smaa med Skal og Kierne, som om de vare stødt i en Morter. Han har selv opsat sit Estermåle, som findes udbendig paa den østre Ende af Malle Kirke udgravet i en i Muren lige over for hans Grav indsat gullandsk Marmorstise, og lyder paa Latin saaledes: Hic depositus est Thomas Blichfeld, Symmista olim Björusholmensis, cui nihil habenti nihil defuit. Pium et contentam animum summum lucrum habuit. Natus 1686. 26 April. Renatus die subsequenti. Denatus 1747. 18 Novembr. Christo vivens, Christo moriens erat, in æternum erit. (Her er nedlagt Thomas Blichfeld, forhen Medtiener til Björnsholm. Han eiede intet, men dog manglede intet. Et Gud hengivent og usigtomt Sind holdt han for sin største Vinding. Han er fød 1686 den 26 April. Døbt den følgende Dag. Død 1747 den 18 Novembr. I Liv og Død var han Christi Tiener, og vil i Evigheden være det. Over selve Graven ligger en større bornholmsk Steen med følgende korte Indskrift:

Hr. Thomas Blichfeld lod denne Steen
herhos i Muren indsatte.

Til Erminde paa hans Been
hans Benner lagde dette.

Hr. Blichfeld var i øvrigt en exemplarisk sæde-

lig, sparsommelig og nøjsom Mand, hvortil hans lidet Levebrød desuden opfordrede ham, dog uden at være nidst eller gierrig. Han efterlod sig endog derved Penge. I Embedet var han vel oplyst, flittig og nidfier, tillige manter og ei uvittig, skønt han ei altid anvendte sin Pund til rette Tid og Sted. Saaledes vare ofte hans Indgange i hans Prædikener disse: "En god Vise kan ikke stunges for tit:" eller: "Freude er Freude værst, sagde Ræven til de røde Hunde:" Mere passende er følgende: I hans Dagligstue, hvor Tjenestefolkene holdte deres Maaltider, var et brunnmalet Spisebord med Bænke at hefte op paa Væggen. Paa Bordet af samme stod med store hvide Bogstaver malet følgende Vers:

Bil du æde, maa du svede,
 Haanden Munden nære bor.
 Bed oprigtig, arbeid flittig,
 Da for Brød du ikke tør
 Engste dig unyttelig,
 Gud det giver prøselig.

Bed min Tiltrædelse i Ranum 1799, fandtes endnu paa en meget lav Giestkammerdør følgende paamalede Ordsprog, udvendig: Pax intranti! (Fred med din Indgang!) indvendig: Salus abeunti! (Held med din Fortgang!)

6. Hr. Niels Juul, hvis egentlige Tilnavn var Bølle, men opkaldet efter Niels Juul, som har eiet Bjørnsholm, er fød i Trend i Strandbye Sogn den 22de April 1711. Hans Fader var Nicolai Bølle, Degn til Strandbye, Bjørnsholm og Malle Sogne. Hr. Niels Juul var først Hovmester paa Bjørnsholm, og siden paa Gunderupgaard, hvor han af da værende

General-Major de Poulson, som eiede alle 3 Kirker, blev kaldet den 2 Dec. 1747 til residerende Kapellan. 1748 den 3 Septbr. giftede han sig med Sophia Amalia Morsing, en Datter af Hr. Niels Morsing, Sognepræst til Hierk og Harre i Salling. I Anledning af Kanum Præstegaards Vedligeholdelse af Sognepræsten til Bolig for Kapellanen, rejste sig ofte mellem disse adskillige Tvistigheder, indtil endelig en Forening stede imellem Sognepræsten Hr. Hans Sadolin og Hr. Niels Juul, hvorved Præstegaarden med Kongl. Bevilgning ved Reskript af 18 Julii 1749 da af Hr. Sadolin blev solgt til Hr. Juul, der igien maatte afhende den som kjøbt Eiendoms til sin Eftermand, alt efter Lovens Bydende angaaende Præstegaarde, og blev den da saaledes perpetueret de følgende residerende Kapellaner til Bopæl, og kvalificeret med Stiftets øvrige Præstegaarde. Hr. Juul opbyggede da 1751 14 Fag af det nu værende Børneshuus, og ellers forbedrede de øvrige forfaldne Bygninger, men kostede ei saa længe Nyttens og Fornøielsen af samme, da han 1756 den 21 Mai døde i Kanum, 45 Aar gammel, og ligger begravet i Nalle Kirkegulv. Hans Enke blev siden gift med Hr. Jørgen Christian Flectner til Hornum &c. i Mars Herred.

7. Hr. Niels Thygesen Lund er fød 1724 i Lund, en Bye i Drølev Klosters Sogn i Siønds Herred, hvor hans Fader Thyge var Kroemand. Hr. Lund skrev sig ellers, og i Almindelighed blev kaldet Koftrup, med hvilket Tilnavn hans Børn endnu skrive sig, da han var opnævnt efter Hr. Niels Koftrup, Sognepræsten i Heilstov i bemeldte Sogn. Han kom

til Kanum 1756, kaldet af Hr. Mathias de Laßon til Bistrnsholm, og var der til 1772, da han blev befordret til Uldsted Kald i Wenshusel, hvor han døde den 1 Martii 1801, 77 Aar gammel. Han var gift med Magdalena Hierding, en Datter af Hr. Provst Dines Hierding til Orslev Kloster. Hun lever endnu i en høi Alder.

8. Hr. Schurmann blev strax af Hr. Peder de Laßon til Bistrnsholm efter Hr. Rosstrups Forflyttelse kaldet i Maret 1772; men da Conferensraad Rosencrone til Røragergaard, som eiede Strandbye Kirke, troede at have Forrettighed, kaldte han en anden. Det kom derover til Proces, og, medens samme blev ført, blev Hr. Schurmann befordret til et andet Kald af Greven til Frisenborg. Biskop Norbøl beordrede da 1773, indtil Eagen blev afgjort, den i Stiftet værende vacante personelle Kapellan, Hr. Søren Bregnholm, til ad interim at betjene Kapellaniet i Kanum, indtil endelig bemeldte Hr. Peder de Laßon til Bistrnsholm, som vandt Eagen, yndede og kaldte ansøgte

9. Hr. Søren Bregnholm 1775 til residerende Kapellan, som han forblev til 1778, da han ligeledes af Hr. P. de Laßon blev kaldet til Sognepræst i samme Kald. See foran Sognepræsten 10.

10. Hr. Hans Friderich Bloch, kaldet af Grev Rosencrone til Røragergaard, var ifkun et halvt Aar i Embedet, da han imidlertid blev befordret til Sebbel Klosters og Lundbye Kald. Han forrettede det ei selv, men i Stedet for ham hans Eftermand.

11. Hr. Jacob Galthen. Han er fød den 14 Junii 1744 i Hersum Præstegaard i

Kinds Herred. Faderen var Hr. Peder Galthen, Sognepræst til Hersum, Kleitrup og Bierregrav, Moderen Jde Margrethe Leegaard. Efter at have nydt privat Undervisning i sine Forældres Huus til sit 17 Aar, blev han sat i Bisborg Skole, hvorfra han 1763 blev dimitteret. Aaret derpaa tog han filosofisk Examen, og 1767 Attestats. 1773 blev han personel Kapellan for Worre, Kisebek og Komlund i Nørre Lyngherred, ordineret den 5 Mai, og siden 1778 af Hr. Peder de Laesson til Bisrnsholm kaldet til residerende Kapellan i Ranum, hvor han ugiot efter nogle faae Dages hidsig Sygdom døde den 30 Julii 1787, 43 Aar gammel, og under en sinuik Marmorsteen hviler paa Walle Kirkegaard.

12. Hr. Rudolph Abraham Winther er fød den 30 Septbr. 1753 i Haverslev Præstegaard. Hans Fader var Hr. Jens Mathias Winther, Sognepræst for Haverslev og Beistrup, og Provst over Øster Hanherred i Aalborg Stift, Moderen Else Cathrine Bloch. Efter Faderens Død 1765 kom han til Hr. Peder Deichmann Aagaard, Sognepræst til Hardestrup, Buderup og Gravelv i Hornum Herred, af hvem han i Aaret 1770 blev dimitteret til Akademiet. Aaret derpaa tog han Examen philosophicum, og efter at have informeret paa forskiellige Steder, tog han 1784 Attestats. I samme Aar blev han personel Kapellan for Ræsborg, Falling og Dunderup Sogne i Sletherred, indtil han 1787 blev af Hr. Peder de Laesson til Bisrnsholm kaldet til residerende Kapellan i Ranum, hvorfra han, 1792, blev af Grev Rosenkrone til Roragergaard ndnævnt til Sognepræst for Duurup og Steenild, og er tillige for Tiden Provst i Bis-

lum Herred, givet med Christiane Aagaard, en Datter af Hr. Jacob Aagaard til Østbirk i Aarhus Stift.

13. Hr. Andreas Georg Barfoed er født 1754 i Fyhne i Lumbye Præstegaard. Hans Fader var Hr. Anders Barfoed, Sognepræst til Lumbye Menighed og Provst over Lunde Herred. Han mistede ham i sin tidlige Alder, men erholdt igien i Hr. Daniel Friderich Kugler, Sognepræst til Bregninge paa Den Thorseng, en meget kierlig og værdig Stedfader, der selv underviste ham, og ikke uden med Berømmelse dimiterte ham til Akademiet 1770. Nogle Aar derefter døde hans Stedfader. Hans Moder saae sig ei i Stand til at fremhielpe ham for hans 6 øvrige Sødfænde. Han conditionerede derpaa i Rachtlev Præstegaard i Sølland, i Anders og sidst paa Ovegaard ved Mariager, indtil han mod Slutningen af Aaret 1787 reiste til Kiøbenhavn, og 1788 tog philosophisk Examen, ligesom 1790 Attestats. Han søgte tilbage til sin gamle Kondition paa Ovegaard, indtil 1792, da han af Hr. Peder de Lasson til Bjørnsholm blev kaldet til residerende Kapellan i Kanum, hvorfra han 1798 af Hs. Majestæt blev beskikket til Sognepræst for Komdrup og Klarup i Gleslum Herred. Han døde den 10 Septbr. 1811, 57 Aar gammel, og var givet med Maren Guldager, som endnu lever. Han fortjener med Erkiendtlighed af mig at erindres for de betydelige Bekostninger, han anvendte paa Kanum Præstegaard, hvorved han dog ei kunde afhjelpe alle dens daværende Mangler. Han byggede 6 Bindinger Hestestald med Indretning, indsatte 17

S

Fag Undertømmer med Fod paa Søndre Side og Øster-Ende af Vaaningshuset, men fornemmelig efterlod sig en vel bygget og rummelig Kornlade paa 16 Bindinger. Paa lignende Maade har han og meget forbedret og forskjønneth Komdrup Præstegaard, som og hans Eftermand der vil erkiende.

14. Jeg Ignatius Becher er fød den 10 Oktbr. 1769 i Eger Sogn i Norge. Min Fader var Johan Albrect Becher, Glasfliber ved et af de Kongl. Glasværker sammesteds, men siden 1773 nedsatte sig som Glashandler i Bragnæs, givt med Giertrud Møller fra Svendborg, hvor disse mine kjerlige og uforglemmelige Forældre, som begge ere døde, da først boede, førend de drog til Norge. I mit 10de Aar blev jeg 1779 nedsendt til Nyborg, hvis latinske Skole jeg frequenterede indtil 1788, da jeg af daværende Rektor Mag. Josva Tornøe blev dimitteret til Akademiet, hvor jeg ved min første Examen erholdt den af Hr. Justitsrad og Raadmand Peter Thomsen i Kiøbenhavn udsatte Flittigheds Belønning (Indfødsrettens Medallie i Sølv) for Nyborg Skoles Kandidater. Aaret derpaa 1789 i Oktbr., tog jeg Philosophist og Philologist Examen, og strax derpaa i samme Aar af Hr. Etatsraad, Ridder og Ordens-Historiograf Prof. Abraham Kall blev anbefalet til Informator hos Hr. Conferensraad Runthe de Morgenstjerne til Bekkestov i Sælland, hvis Søn jeg 1790 dimitterede til Akademiet. 1793 tog jeg theologist Embedsexamen, og strax derpaa i samme Aar af Magistraten i Kiøbenhavn bestikket til Lærer ved det Kongl. Dypstringshuus for Drengesørn sammesteds. 1796 prædikede jeg for Dimis og

samme Gang underkastede mig den catechetiske Prøve, hvorpaa jeg fra bemeldte Opfostringshuus den 4de Januar. 1799 af Hs. Majestæt blev kaldet til residierende Kapellan for Strandbø, Bisruusholm og Malle Menigheder i Viborg Stift. Uagtet min Formands betydelige Forbedringer, saae jeg mig ved Tiltrædelsen nødsaget til strax i Aaret 1800 at opføre 11 Bindinger nyt Huus til Kchuus, Faarestie, med mere, gav Baaningshuset en beqvemmere og smukkere Indretning og meget forbedrede de svrige Bygninger. Aaret derpaa 1801 lod jeg Gaardens samtlige Bygninger forsikre i den almindelige Brand-Insurancekasse. 1804 lod ieg dens Jordur udfiske af Kældeskabet med Byen. Jeg erholdt derved mange Fordele, da jeg løstnet fra den Tvang, der altid indskrænker Landmandens Bestræbelser, friere kunde anvende min Lod, og bevirke at Præstegaarden baade for mig selv og Efterkommende kunde blive en rigere Indtægtskilde, især saa længe de svrige Embeds-Indkomster ikkun ere saa. At dyrke en udmarvet Jordlod, oprodde, indhegne og frugtbargjøre steenfulde og affkioldede Gaardpladse og øde Jordstrøg, forvandle Kær til Eng, og med Heg og Grøvter at frede om disse nye Eiendomme, ere kostbare og i Begyndelsen frugtesløse Arbejder, dette har jeg prøvet, men tillige og erfaret, at den anvendte Flid omsider lønnes med dobbelt Vaade og Tilfredshed. 1799 den 12 Julii blev jeg gift med Christine Margrethe Jensen, en Datter af afd. Hs. Proprietær Christian Jensen til Asdahl i Benschysel.

Til Slutning vil jeg vedsiøie Sognenes og Præstegaardenes Hartkorn:

Strandbye Sogn	127	Ld.	=	1	Rk.	2	Alb.
Badgaard Præstegd.	6	'	=	1	'	'	'
Biørnsholm Sogn	283	:	:	:	:	:	:
Kanum Præstegd.	4	:	2	2	:	:	:
Malle Sogn	87	'	1	2	:	2	'

hvoraf Sognepræsten opbærer den fulde Præstetiende af Strandbye og Biørnsholm Sogne, og den residerende Kapellan Præstetienden af Malle Sogn, ligesom oventil er erindret.

(29) Mag. Frans Thestrup er fød den 6 Julii 1653 i Dalbye Præstegaard i Kbh. Hans Fader var Hr. Ole Rasmussen Thestrup, Sognepræst til Dalbye og Stubberup Menigheder og Provst over Bierge-Herred i Kbh, Moderen Christine Moth. 1675 blev han Magister Philosophiæ og strax derpaa Rector i Nyborg Skole. 1681 Vicepastor sammesteds. 1684 Sognepræst til Raskov og Aaret derpaa tillige Provst over Nørre Herred i Lolland. 1698 Sognepræst til Hellig Geistes Kirke i Kiøbenhavn. 1709 Biskop over Aalborg Stift, og blev hans Kaldsbrev samme Aar den 15de April understrevet af Kong Friderich 4. paa sin udenlandske Reise i Florenz. 1731 assisterede han ved Kong Christian 6. Salving, og 1735 benaadet med Rang med virkelige Etatsraader fra 1711. Han døde den 17de August 1735, 82 Aar gammel efter 60 Embeds Aar, og var den sidste af Bisperne, som bar langt Skieg. Han var 2 Gange gift, først med Else Mule, en Datter af Sognepræsten Hr. Hans Mule i Nyborg. Hun døde i Raskov den 7de Januarii 1697, og efterlod ham 7 Børn. Siden ægtede han 1698 i Kiøbenhavn Magdalena Borneman, en Datter af Høieste-Rets-Assessor Cosmus Borneman i Kiøbenhavn. Hun

døde i Aalborg den 15 Julii 1715, efterladende ham 3 Børn. See Gieskjings Jubell. 1. 472.

Ved at have nævnet Biskopens Fader, Hr. Ole Tjestrup i Dalbye, finder jeg tillige her en skøn Leilighed at anføre hans korte Levnet saaledes, som hans egen Fader har optegnet det i en af ham efterladt og paa Pergament skreven Stamboog, som Hr. Conrector Fr. Tjestrup i Aalborg haver i Eie, og med hvis venstabelige Tilladelse jeg har udfrevet det. Og da samme i alle Henseender haver saa megen Originalitet, fortjener det desmere at erindres. Hr. Ole Tjestrups Forældre boede og døde i Aarhus. Hans Fader var Rasmus Pedersen Tjestrup, en meget agtet og velhavende Borger og Handelsmand sammesteds, fød 1588 i Tjestrup Bye i Morslet Sogn ved Aarhus. Han blev ene tilovers af den ganske Familie, som 1603 døde af Pesten, da han imidlertid gik i Skole i Lybek, hvor hen hans Forældre havde sendt ham 1602 for Pestens Skyld. Ved sin Tilbagekomst drog han til Aarhus, og efter sin Fødebye lod sig kalde Tjestrup, ægtede omfider Maren Olufsdatter af Aarhus, og er saaledes ved hende bleven Stamfader til den høit agtede Tjestrupske Familie. Af disse Forældres store Børneskole var Hr. Ole Tjestrup, om hvilken hans Fader egenhændig har optegnet følgende:

"Anno 1613 om Løverdagen, som indfaldt den 30te Octbr., der Klokken var 12 om Middagen blev min Søn Oluf Rasmussen Tjestrup fød, der Solen var udi Skorpionens, og Maanen udi Vægtens Tegn, og blev døbt paa Allehelgens Dag, som da indfaldt den næste Mandag derefter, og blev baaren til Kirken af min

gode Moder, og nævnet efter min Hustrues Fader. Hans Faddere, vare disse efterførefne.
 Poul Nielsøn. Mette Christens Datter.
 James Jespersøn. Maren Bluffs Datter.
 Sofren Nielsøn. Maren Deinus Datter,
 Anno 1617 om Paaske kom han først udi Skole, der han var 3½ Aar, og Anno 1629 den 9 April kom han i Mesterlexie, der han var udi sit 16 Aar. Anno 1634 den 19 April blev han med sin Broder Peder deponerende i Kiøbenhavn, og samme Aar den 4 Aug. singe de Begge Kongens Kost i Klosteret. Anno 1636 den 29 April singe han saavel som hans Broder Peder deres Attesta, som var 2 Aar og 10 Dage efter at de deponerede. Den 29 Mai, som var anden Pinsedag prædikede han udi Regenskirken til Aftenfang, da hans Broder Peder havde prædiket der samme Dag til Høimesse. Den 8 Junii prædikede de anden Gang i Regensen, og den 2 Julii den tredie Gang, og singe de sin Demis, og samme Aar fik han de Kriiser's Penge, og blev strax Hører paa Soer Kloster, var der siden ½ Aar. Anno 1637 den 7 Julii blev han Hører i 2den Lectie, og siden udi 3die Lexie her udi (Narhuus) Skole, blev derfra kaldet at være Velb. Axel Brahes Skolemester, og siden at være Præst til Dalbye og Stubberup Anno 1640. Anno 1642 den 7 Febr. stod hans Brøllup med Kirstine Mathis Datter paa Domhuset i Viborg meget prægtig, dertil var 130 af Adell." Hr. Ole Ehestrup blev 1671 tillige Provst over Bierge Herred, men undslog sig derfra for Svagheds Skyld, og døde faa Aar derefter 1673, 60 Aar gammel. Hans Hustrue Kirstine Mathisdatter var fød i Glensborg 1612. Hendes Fader var

Matthias Moth, forhen Livlæge hos de Tydske Keisere Rudolph og Matthias, men for Religions Skyld blev landsflygtig, begav sig til Danmark og nedsatte sig i Flensborg, gift med Ingeborg Jørgens Datter af Rendsborg. En Søn af denne Math. Moth var den berømte Læge Poul Moth, der var Kong Friderich 3. Livlæge, og siden Kong Christian 5. Informator og Livlæge, hvis 2 Døttre bleve saa hæderligen gifte, den ældste, Ide Christine, med D. Søren Glud, Biskop over Viborg Stift, som blev adlet, og den yngste, Sophia Amalia, som var overmaade skøn, med Ulrich Gyldenløve, Greve til Samsø &c.

Hr. Ole Thestrup levede i Danmarks sørgeligste Periode, da de Svenske Tropper under deres Konge Carl den Tiende allevegne oversvømmede og plagede de Danske Provindser, men at han har haft virksomme Midler og Bønner til at betrygge sig mod det fiendtlige Overfald, vil nedenskaaende Sikkerheds og Beskyttelses Brev, egenhændig underkrevet af Kong Carl selv, tilstræffeligen bevidne. Originalen lies af Hr. Conrector Fr. Thestrup i Aalborg, og lyder paa Tydsk saaledes:

Wir Carl Gustav von Gottes Gnaden, der Schweden, Gothen und Wenden König, Groß-Fürst in Finland, Herzog zu Hessen, Carlen, Bremen, Behrden, Stettin, Pomern, der Cassuben und Wenden, Fürst zu Rügen, Herr über Ingermanlandt und Wismar, wie auch Phalzgraff beim Rhein, in Bepren, zu Gülüch, Cleve und Bergen Herzog &c. Thun kund hiermit: Demnach Wir der Priester zu Dalbye auff Bühnen Oluff Rasmus Sohn Thestrup Sein

Hauß und Hoff mit allen und jeden Pertinentien
 und Zugehörungen in Unsern special Schuß,
 Schirm und Salva Qwardie auf und angenom-
 men, massen ein solches hiemit wirklich geschicht:
 Als befehlen Wir hiemit allen und jeden Unserer
 Generalitet und Commandanten, wie auch hohen
 und niedrigen Krieges-Officiren, zusambt ge-
 meiner Soldatesque zu Reß und Fuß, und allen
 andern Uns angehörigen gnädigst und ernstlich,
 daß Sie eingangs erweldten Priester zu Dalbye,
 dessen Hauß und Hoff, Versohnen, Gebäuden,
 Fahrnüssen, Haab und Gütern, Getreydig,
 Pherden, Wagen, kleine und großen Bihe, und
 sonsten allem, wie das immer Rahmen haben
 mag, im geringsten nicht beleidigen, sondern bey
 dieser Unser Salva-Qwardie allerdings ruhig
 und ungefräncket seyn und verbleiben lassen, und
 darwider, unter was Schein und Prætext es ge-
 schehen möchte mit Eigemwilligen Einquartirun-
 gen und Durch Marchen auch selbst angemastren
 Contributionen und andern Kriegs-Beschwerden
 nicht graviren oder belegen, noch die darzu ge-
 hörige Versohnen mit Bestreiffung, Brand,
 Raub, Raub oder Plünderung im geringsten
 nicht verunruhigen, infestiren oder beleidigen,
 weniger diese Unsern Salva-Qwardie in einiger-
 ley Wege violeren, sondern viel mehr selbige
 und deren glaubhafte Copeyen, gebührend re-
 specturen und ehren auch mehr gedachten Priester
 dessen Hauß und Hoff zusambt derselben Parti-
 nentien und darzu gehörige Versohnen wider alle
 Gewalt und Thätigkeit so denen selben hierwider
 über Verhoffen zugesüget werden möchte, in Un-
 fern Rahmen gebührend, maintiniren und schüt-
 zen. Hieran geschicht was Unsern gnädigsten

Willen und ernstlichen Befehl gemäß ist. Ubrkündlich haben Wir dieses eigenhändig unterschrieben, und mit Unserm hiefür gedrückten Königl. Secret-Innsiegel bekräftigen lassen. So geschehen in Unserm Haupt-Quartier, Kög den 22 Febr. No. 1658.

C a r l G u s t a v,
(L. S.)

Af Hr. O. Thestrup's 7 Børn erindres, foruden ogs nævnte Biskop, Sønerne Thyge og Mathias, hvilke begge efter hinanden fulgte Faderen i Falvet. Mathias havde 15 Børn, af hvilke Sønnen Schach Thestrup igien fulgte sin Fader i samme Skald og var tillige Provst over Bierge Herred, ligesom og Mathias's Broder Kasmus Thestrup var Rabs-Præst i Mesnere.

(30) Formedelst den overmaade dyre Tid maatte mange fattige Folk i Jylland og flere Steder æde Brum af Lyng og Bark af Træ til Hielp til Brødet. Mange Mennesker døde og derfor baade af Hunger og Frost.

(31) Dette Skib var anført af den udsødelige Commandeur Hvitfeld. Saasnart han erfarede Branden, kunde han vel have reddet sig ved at lade Ankeret kappe og drive i Land, men, da han derved lettelig kunde nærme sig den Danske Flaade, og forarsage større Skade og Ulykke, fattede han den høist heltmodige Beslutning, hellere at stride og opofre sig selv, end overgive sig til Fienden. Alle vare enige med ham, man forsvarede sig kiæft til det allerstøste rødsfulde Dieblik, da Skibet sprang i Luften, og Hvitfeld med sit brave Mandskab giennem Luerne i Bølgen fandt sin hæderfulde Grav.

(32) Hr. Mads Crane var først Keldtpræst: 1693 Sognepræst til Hammel, Boldbye og Eserbye i Aarhus Stift: Næret derpaa blev han Magister. 1697 kom han til Ormslev og Koldt i samme Stift, og 1711 til Domkirken i Viborg, døde 1718. Han var gift med Abel Ahton, Enke efter den bekjendte Mag. Jacob Worm, (de øvrige Wormer uvedkommende) Sognepræst til Graabrødre Kirke i Viborg, der formedelst sine alt for grove, ja gemene og liberlige satyriske Skrifter 1681 blev dømt fra Ære, Liv og Guds, og Skrifterne af Rødelen offentlig at brændes, men benaadet med Landforvisning til Frankebeur, hvor han siden var i megen Anseelse, og hvor han ogsaa endte sine Dage. De mang. ham i Frankebeur tillagte Merveiller, som kan læses i Pontop. Annaler, ere vel ligesaa mange Opdigtelser af hans Velyndere. Man kan ei nægte ham Talent til Satiren, kun havde det været anvendt til ædlere og renere Hensigter.

(33) Mag. Christen Erichsen er fød i Viborg den 16 Septbr. 1646. Hans Fader var Erich Nielsen Hollænder, Kjøbmand samme Steds, Moderen Anna Christens Datter. 1670 blev han Præst til Sortebrødre i Viborg. 1677 Magister, og 1699 Provst over Giends Herred, (See Dagb. 27 Septbr. 1699.) Han var gift med Anna Ostensfeld, hans Formands, Mag. Jens Ostensfelds Datter. Han skal have havt et stort og vidtløftigt Værk om Viborg Byes Beskrivelse under Arbeide, men ikkun et lidet Udtog er deraf kommet for Lyset i Kjøbenhavn 1727. 8. B. Lex.

(34) Hr. Antonius Muus er fød i Odense den 6 Decbr. 1665. 1686 deponerede han fra Odense Gymnasium, blev derefter Alumnus paa Balchendorfs Collegium, og opholdt sig ved Academiet i 14 Aar, indtil han 1700 blev Magister, og efter Hr. Niels Blichfeld, Sognepræst for Kold og Bebbestrup og Provst i Hindsted-Herred i Viborg Stift. Han har som Student udgivet adskillige Skrifter. W. L.

(35) Denne besynderlige og urolige Mand Mag. Christen Stistrup, hvormed man i Hr. Nørfons Dagbog er bleven saa nøie bekiendt, og til hvis fuldkomnere Biografie han har leveret saa meget Karakteristikt, er fød 1651. Hans Fader var Christen Sørensen, en velhavende Bonde i Stistrup Bye i Køvulum Sogn i Bislum Herred, hvis Liigsteen skal ligge uden for Køvulum Kirkes Waabenhuus. Hr. Christen Stistrup var først Hører i 1ste og siden i 4de Lexie i Viborg Skole, hvorfra han i Aaret 1677 blev Sognepræst til Ullis og Køvulum. Han ægtede sin Formands, Provst Poul Christensens efterladte Enke, Apollonie Eskes Datter, som døde 1689. 1681 blev han Provst i Bislum Herred. 1690 giftede han sig anden Gang med Else Lauris Datter paa Bisl. 1693 blev han tillige Provst i Mars-Herred, da han var meget yndet af da værende Biskop Glud. 1698 blev han Magister, med hvilket Navn hans Herredsbrodre med flere stedse kaldte ham af et Slags Foragt. 1705 blev han removeret fra Provste-Embedet i Mars-Herred formedelsft hans myndige og intrigante Opførsel mod Herredspræsterne. Han døde 1713 meget hastig om Natten mellem den 27 og 28 Januar i hans Alders 61 og Em:

beds 35 Aar. Han var en meget trættelysten Mand, som erfares især af hans Professorer med Justisraad og Landsdommer Lerche til Lerchenfeld, der var hans saa dødelige Fiende, at han lod sig føre til Ringet i Østerbølle paa en Seng, da Sygdom ellers hindrede ham at møde. Han har og viist sig som Skribent, i det han 1710 har forfattet et satirisk Diat mod det Svenske Manifest. Af hans andet Kæstelskabs Børn udmærker sig, som allerede tilforn er anmeldt, Sønnen Lauris Stistrup, der har foretaget sit Navn med det særegne Legat af Bibles Uddeling til de Fattige. See Anm. 9.

(36) Hr. Conrad Bechmann, fød i Ribe, blev i Vestens Tid 1711 Afskiftenspræst ved Christianshavn Menighed i Kiøbenhavn. Aaret derpaa tog han Magistergraden og strax derefter blev Sognepræst til Løstруп og Roum i Rinds Herred, hvor han var til 1719, da han af Kong Friderich 4. blev kaldet til Stiftsprovst og Sognepræst til Aarhus Domkirke og Provst i Hasle Herred. Han var der den første Stiftsprovst og døde i samme Embede 1732. See mere ham vedkommende i Hertels Aarhus Domkirkes Beskrivelse 2, 414.

(37) Kun saa have paa den theologiske Bane saa tidlig som vor Deichman gjort saa høie og fuldkomne Spring, naar undtages Lykkens Skisdebarn, Hans Bagger, der, giit med den store Kansler Griffenfelds Søster, blev i sit 29 Aar 1675 opløstet paa den Sællandske Bispestol, hvor han den 11 Mart. 1684 af blind Nidkierhed og utidig Embedsiver sværter og fra Danmark bandlyser de didhen flygtende ulfkelige men fredelige Reformerte, som ansøgte Kongen

om der at nedfætte sig. Bemeldte Mag. Bartholomæus Deichman, fød i Kiøbenhavn 1671, blev indviet til Biskop over Viborg Stift den 25 Jul. 1700 efter forhen omtalte Dr. Henric Serner. For denne sin tidlige og heldne Lykke paa drog han sig mange og store Misundere. At see sig en Biskop foresat, som endnu ei havde fyldt sine 30 Aar, var for mange ufordøieligt. Dog ved sin Venlighed, Beredvillighed, søde Tunge og ugemene Pund, vidste han saaledes at vinde Mængden, og forsvare sin Post, at mange elskede ham, som og mange maatte skiule sin Bitterhed. Dette yttrede sig især ved hans Afsteed, hvor Mag. Christen Lassen Tychonius paa Geistlighedens Vegne i en Tale, holdet i Viborg Capitul, (see herefter 26 April 1713) og som siden blev trykt under Titul: *Idea consummatissimi Episcopi*, (Billedet af den fuldkomneste Biskop) søgte at oplysse ham til Skyerne, men hvor en anden tillige i en førend Biskopens Afreise forfattet, og allevegne udsrøet bitter, men tillige zirlig Satire stræbte ligesaa dybt at nedtrykke ham. Dette sidste gav især Anledning til en artig Tildragelse; thi da en vis Skolelærer var falden paa de daarlige Tanker, at Biskopen holdt ham for Korfatter, og tilbød sig ved Eed at lægge sig derfra, svarede Bispen: "Det er ufornødent; thi det er alt for vel giort, ja bedre, end I nogen Tid har været istand til at gjøre det." See Bloch's Kyenske Geistl. Hist. 1 B. 639 ic., hvor Biskopens øvrige Personalier ere afhandelede.

(38) Da Uorden, Vanheld og Mismodighed i dette ulykkelige Slag ved Gadebusk begyndte at tage Overhaand i den Danske Armee,

reed Kong Friderich den Fjerde selv omkring paa Pladsen, og opmuntrede Folket til at stride tap-
pert. En Deel bleve ogsaa ved at giøre Mod-
stand til det alleryderste. Blandt disse vare
Garden og Grenadererne, som ei forlode Bal-
pladsen, førend de saae, at al Modstand var
forgievet; men af alle vare dog ingen saa kiel-
le, som de Viborgske Landfolk. For at vise sig som
troe Mænd for deres Konge, bleve de endnu
staaende, da de andre flyede, sluttede sig tæt
sammen paa Balpladsen og lode sig hellere op-
ofre paa Stedet, end at vige for Fienden. Der
bleve heller ikke uden ganske faae af dem tilbage.
Mall. store og gode Handl. 264.

(39) Blant de mange Gratulationer og Lyk-
ønskings Vers, som ved denne Seier og ære-
fulde Tildragelse blev Kong Frid. 4 tilskillede,
fortiene især følgende artige Epigrammer af Hr.
Consist. Assessor og Stiftsprovst J. Karstens i
Odense her at gientages. Forfatteren har ved
heldig og kunstig Anvendelse af Brev Steenbuck
Ravn og Hændelser med malerisk og metrisk Pen-
sildret hans frugtesløse Bestræbelser med Hol-
steens og Tønningens Indtagelse og Vedhol-
delse. De ere indrykte i Blochs Kynst. Geistl.
Hist. I B. 670, og lyde atter saaledes:

”Steenbuck Afsked i Holsteen.

Far Holsteen, far nu vel, hjem til de Svenske
Efiære
 At gnave Mos igien min Reise nu maae være,
 Du Koor og Fædina mig en liden Tid vel gaf,
 Men, aha! for mit Ravn du blev en ævig Graf.

Holsteens Svar paa Steenbuds
Afsked.

Udi Steenbuds Tegns da gif det hver Mand
Med Trudsel, Brandstat, Gld og al vor Bel-
færds Evilde,
Mei Lovens, Lovens Tegns er allerbest for os,
Saa mægtig som han er, saa naadig er derhos.
Steenbuds Velkom i Sverrig.
Har du i Holsterland mist Horn og al din Bælde,
Hvorned vi meente, du vor Kiende skulle sælde,
Saa reis nu hvor du vil, og helst kan finde Bey,
En gammel kullad Bue os Svenske nytter ey.

* * *

Til en Medaille om Tønningen,
hvis Vaaben er en Tønde.

Paa den ene Side kryber en Steenbud ind
i en Tønde.

Indskriften

Tonnaveni, hospitium mihi præsidiumque fu-
tura. (Kom Tønde! Du skal være mig et Her-
berg og Beskiærmelse!)

Paa den anden Side kryber Buxen ud
igien bedrøvet, med løse hængende Horn.

Indskriften

Tonna mihi exitium facta, meisque, vale.

Anno, qvo

MagnVs SteInboCh TonnIngæ SVeCos per Dit.
(Farvel Tønde, Du blev mig og mine en Ulykke.

I Aaret (1713), da

Mogens Steenbud mistede de Svenske i Tønning-
gen.)

(40) Tønningen liggende ved Eyderfloden
paa en Hsi, 6 Mile fra dens Udløb i Vesterhå-
vet, har sit Navn af samme Flod, der i ældre

Lider blev kaldet *Tone* eller *Døne*, og ikke af *Buens* *Baaben*, en *Tønne*, da dette er meget yngre end dens *Ravn*. I Anledning af denne vigtige Fæstnings Erobring den 7 Febr. 1714, blev strax derpaa den 18 Febr. holdt Taksigelses Fest i alle Kiøbenhavns Kirker, ligesom og Kong Friderich 4. lod mynte en liden Medalli. Paa Uversen: En Fæstning med Vand og Skibe ved, hvorover staaer *Tønninga*. I Ufsnittet *Tandem*. (Omsider.) Paa Reversen eller den anden Side: A Friderico IV. Danorum Rege subacta VII Febr. 1714. (Af Friderich 4, de Danstkes Konge erobret den 7 Febr. 1714.) Hvad ellers de elendige Indvaanere have lidt i Beleirings Tiden, sees af hine Dages store Dyrhed i Staden, da en *Tønne* *Rug* kostede 30 Mk., et *Pund Smør* 3 Mk. 8 ß., en *Snees* *Veg* 3 Mk. 12 ß., en *Kande* (2 *Potter*) *Viin* 4 Mk., en *Kande Brændeviin* 12 Mk., et *Pund Tobak* 4 Mk., en *Hund* 5 Mk., et *Kaar* 37 Mk., en *Krage* 1 Mk., og en gammel *Kalketo* 240 Mk. *Pont. Theatr. Dan.* 2, 289.

(41) *Mag. N. F. Witt* døde den 29 *Martii* 1715, 75 *År* gammel. *Pontop. Mar. Dan.* I. 105.

(42) Dette mærkelige *Søslag* holdtes mellem *Herne* *Uls* og *Femern*. Den *Danske* *Admiral* *Gabel* havde *Commandoen*. Han tilfægtede sig en fuldkommen *Seier*, erobrede 8 fiendtlige *Skibe*, og fik den *Svenske* *Admiral*, *Grev* *Vachtmester* fanget. *Greven* havde kasted *Kaarden* fra sig, og var ganske *bedrøvet*. *Gabel* gav sig til at trøste ham, og spurgte tilsidst "hvor er *Deres* *Kaarde*, *Hr. Greve*?" Den er borte," svarede *Vachtmester*, "og en fangen *Mand* maae

finde sig i at undvære den." Gabel spendte derpaa strax sin egen Kaarde fra Siden, og forærede ham samme. En skøn og ædelmodig Handling. Mall. st. Handl. 335.

(43) I dette Søslag forsvarede Vice-Admiral C. L. Sehestedt sig med 9 Skibe mod 22 Svenske, og fordrev alle Kapere og Fregatter fra Pomern. Derpaa angreb Admiral Rabe de Svenske, sloges i 7 Timer, og forjog dem endeligen tilbage til Landskrone.

---

(1) Hvad der har forarsaget disse Attesters Udstædelse, var at hiemle Gislum Kald lod sig Ket til Torup Præstegaard. Før Reformationen havde de Catholske Bisper i Viborg selv høstet den væsentligste Fordeel af samme, men siden den Tid tilfaldt den den lutherste Præst, som boede der, og især da det store Gislum Kald i Aaret 1544 blev deelt, hvorom siden mere vil erfares, blev Torupgaard med Kongelig Stadfæstelse udlagt til frie Præstegaard i Karsøe Kald i Følge disse Attester. Og da de tilfuge give et ikke lidet Lys om de ældre Præster i Kaldet, vil jeg her udførligen nedskrive dem til almindelig Kundskab, siden jeg selv har været ja heldig at faae dem ihænde.

Ved mine forhen givne Efterretninger om Strandbøye, Bisruðholm og Walle Kald anførtes om den første lutherste Præst i Witschild Kloster, Hr. Niels Pedersen, at han kunde vidne om Torup i 70 Aar, og, da han derom og har meddeelt sin Attest, og samme er den fuldkomneste, vil jeg først af flere anføre den.

1. Vi efterskrevne Hr. Niels Pedersen, Præst og Guds Tiener i Witschild Kloster, Niels Proersen i Vittrup, Mads Pedersen i Søbek,

Christen Nielsen i Koutum, gjøre bitterligt for alle med dette vort aabne Brev og Segl, at os fuldt bitterligt er i rette Guds Sandhed, at Torup Gaard i Karsøe Sogn er givet til ret Sognepræstes Bord til Karsøe Kirke Præst efter Præst til evig Tid, og er forn. Gaard ret Præstegaard til Karsøe Kirke, og haver været ret Præstegaard til forn. Kirke i 4 Biskovers Tid, som var Biskop Knud, Biskop (Niels) Glob, Biskop Erich Raas, Biskop Jørgen Friis. Sammeledes Henrich Kanzob, som var paa Hald, og Mester Jacob Skionning, Superintendens her i Stiftet, satte Hr. Lauris Jensen ind i Torup Gaard for ret Præstegaard til Karsøe Kirke, og haver forn. Gaard været ubeflaget paa, saa længe som vi mindes, og længer mindes jeg Hr. Niels i 70 Aar, og jeg Niis Pedersen mindes paa 3 Aar nær 80 Aar, og bestaar jeg Niis Pedersen og vidner paa Troe, Siel og ret Sandhed, at min Kader kiendte vel Hr. Michel Blach, den Tid han opbygde Torup af øde Jord for ret Præstegaard til Karsøe Kirke, siden den var afbrændt, og mindes min Kader, førend han døde, i 80 Aar. Jeg Christen Nielsen mindes længer end i 60 Aar. Desligest mindes jeg Nads Pedersen i 90 Aar, og kiendte vi vel Hr. Simon Borch, som ogsaa opbygde Torup for ret Præstegaard for Karsøe Kirke, siden hun (Præstegaarden) var to Gange afbrændt. Sammeledes kiendte vi Hr. Christen Nielsen, som boede i Torup Gaard for sin rette Præstegaard til Karsøe Kirke, og flyttede forn. Hr. Christen Nielsen af Torup Gaard til Testrup og satte Bønder i Torup Gaard igien, Eskild Jepsen og Christen Pedersen, og svarede samme Bønder forn. Hr.

Christen Nielsen alene og gabe hannem deres aarlige Skuld og Landgilde, og ingen anden den Stund han levede. Er os og fuldt vitterligt i Guds Sandhed, at Christen Eskildsen og Niels Eskildsen (Brødre i Farsøe Bne) bleve Hærbærk oversborne, fordi at Torup Gaard var ret Præstegaard til Farsøe Kirke, som de sad udi imod Hr. Lauris Jensens Willie, siden han havde faaet Farsøe Sogn og Kirke for sin egen, og forn. Torup Gaard var hannem tillsagt for sin ret Præstegaard. Sammeledes vidne vi paa Troe, Siel og Sandhed, at forn. Torup Gaard er ikke af de almindelige Sædegaarde, som Biskopperne havde deres Provster, og lod boe paa, og sin aabne Kielder. Er og ingen Inventarium eller vis Rente til forn. Gaard end til en anden ret Præstegaard. Sammeledes haver og forn. Gaard altid givet sin Skuld til ret Sognepræst til Farsøe Kirke udi vor og vor Faders Tid: item veed vi ikke at sige af nogen vis Tid, at der haver boet ret Sognepræst udi Farsøe Bne, andensted end i Torupgaard, om hannem læst at boe der. At saa er i Sandhed, som forstaaer skrevet, det vidne vi med vor Indsegel, trykkende neden paa dette vort aabne Brev. Datum in coenobio Vitschildensi altero Die Paschæ. Anno incarnationis Christi 1544. (Givet i Vitschild Kloster anden Paaske dag, Nar efter Christi Byrd 1544.

2. Hr. Jens Erichsen, (den sidste catholiske Præst) i Vitschild Kloster, Attest om Torup Præstegaard 1544.

Jeg Jens Erichsen, Præst og indgiver Broder i Vitschild Kloster gjør vitterlig for alle med dette mit aabne Brev og egen Haandskrift,

at mig er fuld bitterligt i ret Guds Sandhed, at Torup Gaard er givet til Præsternes Bord Præst efter Præst, som haver havt Farsø Kirke for deres givne Kirke, og er mig fuld bitterligt, at forn. Torup Gaard er ret Præstegaard, og haver været rette Præstegaard til forn. Farsø Kirke, saa længe som jeg længst mindes, og mine Fædre for mig. Item er mig fuld bitterligt, at alle de Præstemænd, som have havt Farsø Kirke for sin givne Kirke, have havt forn. Torupgaard for sin rette Præstegaard, og er mig fuld bitterligt, at de Bønder, som saae i forn. Torupgaard, gav dem alene deres Skyld og Herlighed, som havde forn. Kirke for deres egen Kirke, og er mig fuld bitterligt, at de Bønder, som saae sidst i Torupgaard, Christen Eskildsen og Niels Eskildsen bleve Hærværk overhørte, fordi de saae i Torupgaard over rette Tid, siden Hr. Lauritz Jensen, som døde i forn. Torupgaard, havde faaet Farsø Kirke. Item er mig fuld bitterligt, at Torupgaard ikke mere haver været Bispernes aabne Kielder, end som en anden ret Præstegaard her i Stifter, den Stund at Præstemænd haver havt Farsø Kirke for deres egen givne Kirke, og aldrig mig mindes, at der haver været ret Sognepræst til Farsø Kirke i Farsø Bye, og heller aldrig mine Fædre mindes, at der haver (været) ret Præstegaard til Farsø Kirke i Farsø Bye, og heller aldrig mine Fædre for mig: At saa er i rette Guds Sandhed, til Vidnesbyrd trykker jeg mit Indsegel neden paa dette mit aabne Brev. Datum Witschild Kloster Tirsdagen efter Invocavit Søndag Ao. Domini 1544.

Hr. Mads Schytte i Smorup, Provst i Narsherred, hans Attest om Torupgaard 1544.

Mads Schytte, Herredsprovst til Narsherred, gjør bitterligt med dette mit aabne Brev, at i Torupgaard, som ligger i Karsøe Sogn, have boet 4 Præstemænd, som mig kan mindes, som vare Hr. Simon Borch, Hr. Christen Selgensen (Nielsen) som flyttede deraf til Testrup, Hr. Erich Selgensen, og Hr. Laurik Jensen, som døde i forn. Gaard, og haver jeg aldrig andet hørt eller spurgt i 40 Aar, og mere, end forn. Gaard haver været til Sognepræstens Bord, som haver havt forn. Karsøe Sogn førend nu, der forn. Hr. Laurik Jensen døde. Fremdeles haver jeg ei heller spurgt førend nu, at den skulde være Bispens aabne Kielder i nogen Maa- de. Deiligeste lod forn. Hr. Laurik Jensen sværge Hærværk over de Bønder, som boede i forn. Gaard, den Tid han fik forn. Sogn for sit eget, fordi de sadde hannem overhørige, og ei vilde rømme af forn. Gaard, førend de bleve fredløse. Til Vidnesbyrd trykker jeg mit Indsegl neden for dette mit aabne Brev. Ex Smorup. Anno Domini 1544. Sabbato Palmarum (Af Smorup paa Palmesøverdag i Aaret 1544.)

Foruden disse 3 anførte Attester, ere endnu 2 andre, hvis Forfattere jeg blot vil nævne, nemlig:

4. Hr. Jon Brasen, Sognepræst til Louns, Allstrup, Ullis og Foulum. Hans Vidne om Torup Præstegaard er dateret Louns Præstegaard Torsdagen efter Assumptionis Beatae Mariæ 1544. Han bevidner det samme i 38 Aar, eller saalænge han havde boet i Gielum Herred. Kun dette vil jeg erindre, at i Stedet

for Assumptionis B. M. som er den 15 Aug., troer jeg burde læses Annuntiationis B. M. som er den 25 Martii, da de øvrige Attester tilsammen ved den Tid ere udfædte.

5. Hr. Søren Lauriksen, Sognepræst til Hornum ic. i Marsherred. Attesten er dateret Hornum Præstegaard ipso Ambrosii (den 4de April) 1544.

Hans Vidnesbyrd er og af lige Indhold, men bemærker derhos at Mester Anders, (den første Sognepræst i det fra Gislum adskilte Karsøe Kald, hvorum siden) allerede da boede i Torup.

I Følge ovenanførte Attester confirmerede Kong Christian 3. ved aabent Brev, dateret Viborg Torsdagen næst efter Vor Frue Dag Køndelmisse 1545, "at Torupgaard maae være ret Præstegaard udi Karsøe, Udinild (Vognild) og Svingelbjerg Sogne."

Hvorledes Torup Præstegaard, denne steldne og betydelige Gaard, stor af Hartkorn 13 Edr. 4 Skpr. 1 Fdkr. 1 Alb., og som vel mere end i 350 Aar har været Præstebolig, i ældre Tid skal være kommet til Karsøe Kald, ligesom og at Præstegaarden tilforn har været i Vognild, formodentlig den bortkomne Annexgaard, kan læses Pont. D. Ael. Tom. 4. 547 Ann. d.

Af et Laughævd, Biskop Jørgen Friis i Viborg lod optage ved Gislum Herredsting Lovdagen næst efter Vor Frue Dag Nativitatis (den 8 Septbr.) 1533, sees, at Vognild Præstegaard var blant det Geistlige Gods i Herredet, han lod indvorde Bispedømmet tilhørende.

(2) Med unlig anførte Attester kan dette ikke være overensstemmende, da de allerede, 7

Aar forud anmeldte hans Død, som beviser, at den maae være skeet enten før eller i samme Aar, som Attesterne ere indstødte. En Optegnelse paa Gislum Præster siger, at han er død 1544, og et Document Torup Præstegaard angaaende, bevidner det samme, med Tilfæg, at han døde i Torup, og som det synes, først i bemeldte Aar. See herefter Gislum Præster 2.

(3) Hr. Erich Hansen er fød i Viborg, hvor hans Fader Hans var Organist til en af Byens Kirker. 1641 kom han til Ulbø efter Hr. Christen Christensen Korbek, Provst i Gislum Herred. En yderlig Tunghindighed, forarsaget af Tidernes bedrøvelige Korfatning, forlede ham til den høist sørgelige Beslutning ved Selvmord at ende sine kummerfulde Dage. Han overskar sin Strube, men da han ikke strax af Gaaret døde, leed han meget derved, som og ved Erkiendelsen af hans Feiltagelse, han meget sørgede over. Omfder døde han den 6te Julii 1660 med ligesaa megen Sindss Kølighed, som forhen havende Tunghindighed. Hans Eftersmand i Kaldet var hans Formands Søn, Hr. Poul Christensen, tilforn Under-Kapellan til Domkirken i Viborg, der tillige som Provst i Gislum Herred døde 7 Decbr. 1676, og blev efterfulgt af den i sin Tid saa bekjendte Mag. Christen Stistrup. See foran Anm. 35.

(4) Det heder her, at Hr. Christen Nielsen var den første lutherste Præst til Gislum. Men af et Laughævd, optaget ved Marsherreds Ting i Mars Præstegaard Tirsdagen næst før St. Margrethæ Dag (den 20de Julii) 1511, angaaende Mars Præstegaard og alt det Geistlige Gods i Mars Herred, sees, at Hr. Christen

Nielsen, som paa Biskopens Begne i Overværelse af Præstemænd og gode Kirkemænd tilsvor og indvordet den hellige Kirke og Bispedøm i Viborg Bidsæt, allerede da var Præst i Testrup, hvilket var 25 Aar før Reformationen, og venskelig ei har antaget Luthers Lære førend til den Tid. Da Hr. C. Nielsen, forhen Bernhardtiner Munk enten i Aye eller Om Kloster, har været Præst eller Vicar i Aye, førend han kom til Torup og Testrup, er vel uvist, da det og kan forstaaes om Testrup, hvis Kirke og ligeledes var St. Søren i Aye helliget, og selgelig da ogsaa hans Præst.

(5) Denne i Catholicismens Tid saa meget nabunkundige Jødiske Helgen, St. Søren, hvis aarlige Festsdag fordem indfaldt den 23de Octbr. og som B. Palladius i sin liden Bog om St. Peders Skib, trykt i Kiøbenhavn 1554. Kol. 22. 3. falder Severin Pilskelaas i Jylland, samt Byen Aye, hvor han havde sin fornemste Residens, fortjener en nærmere Erindring. Tilfælle vil jeg ved Leiligheden indføre nogle væsentlige indlysende Anmærkninger om hiin Tids Altders Religions Skikke.

Kablen fortæller, at denne store Helgen først har været en Bondesøn fra sit Fødested Aye i Tyrsting Herred i Aarhus Stift 2 Mile Vesten for Skanderborg, og siden være bleven Bisp i Esln. Hvorvidt dette kan troes, er vel ikke got at undersøge, men saa meget veed man, at hvo han end var, han i hine Tider har været i meget stor Anseelse, og derom vidne flere berømte Kirker, som enten have været ham helligede, eller hans Altare deri opreiste; thi af alles Munde lød fordem, "Vor Frue i Karup og St.

Søren i Rye." Men især var dette sidste Sted det, der mest udmærkede sig ved hans Helligdomme. I ovennævnte Palladii Skrivt, i Paragræphen om hellige Mænds Been, seer man tydelig, at hans Reliquier eller jordiske Levninger der maade have været skrinlagte og forvarede. Saadanne hellige og dyrebare Mænds Been bleve især paa Helgenens Fests eller Martyrdag i Dom- og Klosterkirkerne under Konighedens Bøn og Værsyngt tilligemed hoi Messe af Munkene, som sang Surgite Sancti &c. (Vaager op I Hellige) høitideligen toede, og derpaa af Bodferdige andægtig kysede. Hertil laae Uklad, som med Paveligt Brev maatte være stadfæstet. De Gaver, som derved indflød, vare oberordentlige, og saadan blind Overtroe gif næsten til Afguderie. Det kan vel ei paatvivles, at jo Rye, som andre lignende Steder, ogsaa maade have haft et saadant Privilegium. Allerede i det 12te Aarhundrede maade Stedet have været bekiendt; thi 1204 finder man Rytthe nævnet. Der havde denne Helgen en stor Korskirke med 3 vel og flere Altære. 1405 forpligtede Ridder Jens Nielsen af Uvensberg, Landsdommer i Jylland, sig i Dronning Margrethes Nærværelse blant andet mere til at gjøre en aarlig Balsfart til Rye, for at sone et begaaet Mord paa Adelsmanden Jens Jensen af Clausholm. 1440 stiftede den Laksmanske Familie i denne Kirke et Capel med Altar og Vicariat. 1495 testamenterede Holger Erichsen Rosencrans til Volter en Dre til St. Søren i Rye, ligesom og Side Lauritz Datter Seefeld til Ræs (Kefsnæs) 1508 testamenterede et Glyke Glest til St. Søren i Tesstrup, og i Nicolai Kirke i Kiøbenhavn havde

Et. Søren et Alter, hvortil Hr. Hans Nielsen var Vicarius 1526, saa man paa flere Steder ofrede til denne Patron, da man fuldt troede, han havde Røglen til Skiersildstedet. Saa-danne Gaver fik Idtes da Sielegaver, og hvorved man da i Almindelighed betingede sig evige Sielemesser, da man ellers efter Munketroen maatte pine sig der i 7 Aar for hver Synd, man ei havde skriftet eller gjort Gyldest for. Men syntes nu Gaven ikke at være tilstrækkelig og kunne lønne Umagen, eller de Afdøde ei havde været formuende nok til selv at udløse sig fra dette Qvalsted, foregav Munkene, at de havde seet de Ulykkelige Siensfærd, og hørt, hvorledes de med de rasende, ynkelig og skrækfuld Suk og Stønnen, Skrig, Hulen, Graad og Jammer gav deres fortvivlende Skiebne tilkiende til ligemed Naaden, paa hvilken de kunde reddes, og hvorved de gierne gav Anvisning paa deres bemidlene levende Slægt og Venner, som da bleve anseete for de groveste Forbrydere, og værdigere en større Pine, om de ei vilde komme de ulukkelige Lidende til Hielp. Til saadanne nødvendige Raadenbærelser og Anmeldelser foregav Siengangere eller rettere Munkene, at de af Lucifer selv eller hans Fuldmægtige havde faaet Forlob, men maatte inden visse Timers Forlob vende tilbage igien, hvis det ei vilde gaae dem værre. "Saadanne Spøgeshistorier", siger Palladius, "duede meget vel til at gisre det aandelige Folks Stegers feed." Endnu maae jeg herved tilføie, at man aarlig pleiede at holde Anniversaria 3: Aarstider eller aarlig Liigbegængelse for de Døde, som bestod derti, at Munkene aarlig paa Testators Dødsdag tændte Lys paa

hans Grav, hængte et stort Klæde eller Ry over en ledig Liibaar, bestænkte den med Vievand, bar Kogelse og Kakler omkring den, førte den om Kirken til Graven, ocregnede den Dødes Kortienester og Belgierninger, sang "libera me Domine! &c. (frie mig kiere Herre o. s. v.)" sønffede ham No og Lise, hvilket ellers stede hver Søndag i Kirken, og andet Soglerie, som ikkun strakte sig til de rigere, der rundelig havde betalt, hvis Navne vare indskrevne i Dødebogen, vare hensovede og jordede i en Munkeskappe, og herved aldeles havde forskret sig deres Siels Saelighed. Dette kaldte man at lade den Døde begaae, (hvoraf Begængelse, Ligbegiængelse kommer.) En saadan Dag var ligesaa meget høitidelig, som den første Begravelses Dag, saavel ved prægtige Giestebuder, som og betydelige Gavers Udodeling til de Fattige. Saaledes forbandt forommeldte Ridder Jens Nielsen af Uvensberg sig til paa den dræbte Jens Jensens Marstrid at klæde 30 fattige Folk, der skulde være nærværende ved Begængelsen, og holde hver en Fakkell i Haanden. Et saadant lignende Donations Document for Sielemesse, hvoraf Præsten til Duurup og Løndering i Salling endnu nyder godt den Dag i Dag, kan læses E. P. Rothes Mænds og Qvinders Eftermæle 2, 706. og Hofm. Fund. Tom. 4. 474. Hvitf. 627. Den Anseelse derfor, som nu denne Helgen allevegne stod i, foruden Munkeløsteret i Rye, tilligemed det nærliggende berømte Bernhardiner-Kloster, Om Kloster kaldet, (cara insula) der endog for medelst sin behagelige Beliggenhed siden paa nogen Tid blev Kong Frid. 2. Sommer-Residens, skulder Byen sin Opkomst. Hertil strømmede

nu meget Folk allevegne fra, deels for at høre Messe og give Andagts Offer i Kirken, deels og for at blive helbredede ved den nærliggende hellige Kilde, der ligeledes var St. Søren indviet og tiltroedes megen Kraft, saa baade Kirken og dens Betiente ved disse idelige Besøg fik betydelige Indkomster. "Ved saadan Pilegrimsgang", siger Palladius, "singe Munkene Bøx, Hør, Hamv, Staal (Jern,) Guld, Sølf, Pendinge og allehaande igien." Men at disse Balfarter, Messer og Kildereiser ikke have været saa gudelige, opbyggelige og sædelige, som de burde, sees af hans Anmærkning derhos, "derover", siger han, "blefve mange unge Mennesker forderfvede, og Jomfruer krænkede ic." Ved saadan Celebricet maatte Byen og nødvendig tiltage i Folkemængde og Røring, saa at den i Storrelse og Anseelse kunde regnes blant Landets mindre Riikstæder. Tilmed laae den i en meget skøn og vndig Egn ved Gudenaee, omringet af store Skove og ferste fiskerige Søer, og at den i flere Henseender har været fortrinlig, viser, at Raadet og Adelen i Jylland forsamlede sig der den 4 Julii 1534 for at raadslaae om Rigets Bedste, og at vælge Kong Christian 3. til Konge. Byen havde og sit eget Birk og Foged, samt boede der i den saakaldte Fogedgaard. Uden for Byen laae og nogle andre store Gaarde, blant hvilke nævnes Konggaarden. De 3 aarlige store Markeder, som Kong Christian 4. siden 1616 befalede at holdes St. Voldborgs Dag (den 1ste Mai.), Hellig Kors Dag (den 14 Septbr.), og St. Sørens Dag (den 23 Octbr.), gav og Byen meget Ud og Røring. Men ved Reformationens Fremgang tog den, som flere saadanne Steder

meget af, og især ved de Keiserliges og Svenskes Indfald og Plyndren i Christ. 4. og Frid. 3. Tid i Aarene 1628, 1644 og 1660 leed den tillige meget af Ildsvaade, og Kirken blev meget ruineret, saa ikkun den ene Ende, bestaaende af 3 Høivinger, nu staar tilbage, og udgjør dens nuværende Sognekirke, der i Forhold til Menigheden er stor nok. Her findes nogle Liigstene af meget høi Alder, fra det 12te Seculo, med Runkekrift. Disse formodes at være flyttede hid fra det nedlagte Dm-Kloster. En sildigere Steen anmelder Abbed Peder Sorensens Død 1554. (formodentlig i Nye Kloster.) Pontop. Mar. Dan. 2. 131. Hvorvidt denne Kirkes Bygning ellers før har strakt sig, kiendes endnu af dens Ruder. Uagtet de manae og store ulykkelige Hændelser, som Byen ved fiendelig Bold forhen havde lidt, havde den dog endnu i Kong Christ. 5. Tid efter Resenii Beretning nogen Ligning med Kishvad, og dens Indvaanere vare for det meste Skrædere, Skoe- og Handskemagere, Bøvere og andre saadanne Haandværksfolk, der ernære sig ved siddende Arbeide. Men siden den Tid er den efterhaanden bleven til en Bøndebye. Birket er afskaffet og lagt under Herredstinget, og ved senere Ilds-vaade er Byen endnu mere bleven formindsket, hvorved den da har faaet sin nærværende Skikkelse. Der holdes endnu aarlig et For- og Efteraars Marked med Heste og Qvæg. Det nu værende Nye Sogn uden Annex staar for 73 Bønder Hartkorn, Præstegaarden 8 Edr. Hartk. Jeonf. Pont. D. Atl. Tom. 4. 229.

Det fortiener og her at erindres, at en af vore første, skiondt ei almindelig bekiendt, udmærkede lutheriske Præster i Jylland, Hr. Peder Borgsmied, Præst i Horsens er fød her i Rye, og hvorefter han efter den Tids Brug lod sig kalde med det latinske Tilnavn Ryanus. Han reformerede i Kirkerne i Kong Fred. 1. Tid tilligemed Tausen med stor Fare og Møie. Mere om ham kan læses Danske Magaz. I. 157.

(6) Til Bislum Sognekald i Bislum Herred hørte den Tid foruden Bislum og Tøstrup, ogsaa Karsøe, Bognild og Svingelbjerg Sogne, hvoraf siden, som snart vil erfares, bleve 2 Kald. Saaledes vare Sognene førend Reformationen sammendyngede under een Præst, ligesom til Louns Kald i samme Herred hørte foruden Louns og Alstrup og Ullik og Koulum Sogne, hvilket sidste Sogns Kirke og derfor i lang Tid stod ledig efter Ordinanzens Lydelse, som befalede, at ingen Præst maatte have flere end 3 Kirker, men ved første Vacance fik Sognene sin nærværende Deling. Et 3die stort Kald i samme Herred var Durrup Kald, hvortil hørte foruden Durrup og Steenild, ogsaa Korbek og Grynderup Sogne, men Christian 3. befalede Sognepræsten at holde en Kapellan, indtil Kaldet ved hans Afgang fik den Deling, det nu har. Dog havde enkelte store Kald, som Bislum Kald Kapellan tillige, men det var sieldent.

(7) I ovenførte Attest. r om Torup af 1544 siges ogsaa at Hr. Christen N. har boet i Torup, men flyttede derfra til Tøstrup, hvor han boede og døde. (uden Tvivl 1543.) Tilforn er meldt at han allerede i Aaret 1511 var Præst i Tøstrup. Jeg formoder, at han er flyttet did,

hen, da han blev Provst, da Tustrup ligesom synes at have været Gislum Herredsprovsters Residens; thi det heder om ham, ligesom om hans Eftermand Hr. Lauritz Jensen, at han var Præst til Gislum ic. og residerende Provst i Tustrup. Den Fuldmagt, hvormed han paa Viborg Bispestols Begne æffede og tog lovlig Hævd og Eiendoms Ret til alt det geistlige Gods i Marskerred, som ovenfor er meldt, synes vel og at give ham Navn af Provst, men da baade Herredet laae uden for hans Embedskreds, og heller ikke Laughævdet kalder ham saaledes, vil jeg snarere troe, at Præsten i Tustrup har haft Opsyn med det nærliggende geistlige Gods, og især hvad Tustrup Sogns betydelige Stiftelser angik, som jeg snart vil oplyse, og af den Aarsag er bleven tillagt Prædikat af residerende Provst, (Præpositus loci) ligesom paa flere Steder, endstjont han ei tillige altid var Herredets egentlige Provst, som dog Hr. Christen Nielsen siden var. Og synes det ei heller ugrundet, at saa længe som disse Stiftelser endnu vedvarede efter Reformationen, har og Præsten der tillige med Tilsynet fremdeles beholdt det gamle Provstenavn. Hvad Tustrup Sogn angaaer, da var det baade før og efter Reformationen meget navnkundig. Kirken var en anseelig, og, som menes, stor Klosterkirke, St. Karen, (den catholske danske Minerva) og St. Søren i Nye helliget. I dens høie Taarn hang 3 store Klokker, hvoraf de 2 bleve tagne til Viborg Domkirke, da den 1567 var brændt. Vesten for Kirken laae et vel indrettet Hospital, der endog længe efter Reformationen vedligeholdt sig ved Kong Christian 3. Gøddædighed, og havde sin egen Læge. Tustrup

strupgaard (en Gaard paa 12 Tønder Hartkorn,) troe nogle, at have været et anseeligt Munkelovster, men jeg holder for at have været en Biskopelig Lyst- og Sædegaard, som Røragergaard, Lynderupgaard med flere, og hvor Provsterne, eller Biskoppernes Officialer havde deres Residens. Alle disse prægtige Stiftelser tillægges den Viborgske Bisp Herman i Aaret 1432, hvorfore og Herlighederne tilhørte Bispestolen. Men efterhaanden tabte Sognet sin forrige Hæder. Kirken blev frataget sine Herligheder, forfaldt og blev mindre, Hospitalet blev nedlagt og indlemmet i det Viborgske, Præsten flyttede til Gislum, Testrupgaard mistede al sin Frihed, og blev, som andet seculariseret Gods, solgt til en Bondegaard, som Kong Christian 3. 1555 endog befalede at tiende til Præsten i Gislum, saa dette Sogn nu ikke er mere, hvad det fordmulig har været. Ikkun seer man nogle Ruderader af.

(8) Om Hr. Lauritz Jensen og hans Formænd slutter man tydelig af anførte Attester, at de, som Kapellaner eller Vicepastorer for Provsterne i Testrup, have boet i Lørup, og havt Karsøe, Bognsild og Svingelbjerg Sogne at betiene, medens Provsterne selv sørgede for Gislum og Testrup Sogne. Af ovennævnte Kong Christ. 3. Confirmation 1545, "at Lørupgaard skal være ret Præstegaard i Karsøe, Bognsild og Svinælsbjerg Sogne", hvortil Mag. Anders Grønning var kaldet som første rette Sognepræst, heder det, "at denne Brevviser Messer Anders Grønning, o. s. v. haver beret for Os, hvorledes de Sognepræster, som altid for hennem have havt fornævnte Sogne i Børge, have

altid været boendes udi den Gaard Torupgaard, som han nu iboer, o. s. v.", hvilket giver den fulde Oplysning. Af ældre Præster i Torup vides at have været fra catholiske Tider

Hr. Michael Blach, der levede omtrent i Midten af det 15 Aarhundrede, da Knud Kobsen i Kong Christian den første's Tid var Bisp i Viborg. Han synes at have været den første, som har boet i Torup, efter at den var tillagt Farsø Kirke, som ret Præstegaard. I hans Tid afbrændte den, men blev af ham igien ganske af nye opbyggt. Efter ham kom

Hr. Simon Borch, i hvis Tid ligeledes Torupgaard blev lagt i Aske, og som han atter opbyggede. Ham efterfulgte ovenmeldte

Hr. Christen Nielsen eller som han og nævnes, Selgensen, som siden flyttede derfra til Testrup, da han der blev Provst. Det ledige Torup bortfæstede han da til 2 af Sognets Bønder, som svarede ham alene al Skulden og Landgilden. Hans Eftermand i Torup var

Hr. Erich Selgensen, der omtrent ved Aaret 1511 boede der, og blev succederet af

Hr. Lauritz Jensen eller Erichsen med Tilnavn Borch. Hans Fader var Møller til Birschild Kloster, i hvis Skole han uden al Tvivl er oplært. I hans Tid var Torup atter bortfæstet til 2 Bønder, Brødre i Farsø Bye for 20 Mk. aarlig uden videre Afgift. Den sidste catholiske Bisp i Viborg, Jørgen Friis, som bortfæstede den, opbar selv Indtægten. Kæstebrevet derpaa er udgivet paa Næs Torsdagen næst efter St. Voldborg Dag (den 1ste Mai.) 1529. Det er sandsynligt, at disse Præster vel

ikke har havt stort mere end det blotte Huslye, da deres fornemste Indkomster og Underholdning, som alle den Tids underordnede Præsters, for det meste har besjaaet i Sognefolkets frivillige Gaver og Almøser, da Tienderne med mere nok gik til Tøstrupgaard. Men ved Reformationen fik alle Ting en anden Bending. Biskop Kriis blev fængslet og affat, Hr. Christen Nielsen i Tøstrup, og Hr. Lauritz Jensen i Tørup antog Luthers Lære, hvorved deres Kaar blev ganske forandrede, og nød betydelige Fordelse. Hvad Hr. Lauritz angaar, da blev han strax af den nye lutherste Bisp, Jacob Skjønning i Viborg, og Stiftslehnsmanden, Henrich Kanzob paa Hald, erkiendt og indsat som lovlig Besidder og Bruger af Tørup Præstegaard, hvorfra de da værende Kæstere maatte rømme under Straf af Fredløshed. Han har da boet der til 1543, i hvilket Aar jeg ansætter Hr. Christen Nielsens Død, hvorved han er bleven befordret til Tøstrup, da hans Eftermand i Tørup, Hr. Weder Thomsen, var og døde i Karsøe som Kapellan 25 Aar derefter i Aaret 1568. Hr. Lauritz Jensen døde og kort efter Hr. Christen, nemlig først i Aaret 1544 i Tørup Præstegaard, hvoraf man næsten skulde troe, at han ei for Svagheds Skyld har flyttet til Tøstrup, hvortil han som Provst var kaldet.

(9) Aar 3. Anders Grønning blev strax efter Hr. Lauritz Jensens Død ved Kaldets Deling kaldet til Sognepræst til Karsøe, Bognsild og Svangelberg Sogne, og synes at have besørget Provstens Partes i Tøstrup, indtil en Sognepræst blev beskicket til Tøstrup og Gislum. Da Optegnelsen i Gislum Kirke paa Præsterne i

Kaldet ikke tæller ham blant sine, forbigaaes han her, men skal siden erindres, som første Sognepræst i det nye Karsøe Kald.

(10) I Anledning af Svingelsbjerg Kirkes Nedbrændelse blev ommeldte Mag. N. Grønning meget forurettet, og Hr. Mads, Sognepræst til Ullis og Foulum, maatte række Halsen. Rigsraad Jørgen Lyche til Overgaard og Bunderup, nu Perkenfeld, og Lehnsmænd over Mariagers Klosters Lehn, lod omtrent i Maret 1569 denne Kirke nedbrænde, og Sognet lægge til Besterballe, for at bruge Materialierne til sin Gaard Bunderup, hvor han byggede den vestre grundmurede Kloi med Laarn, som endnu deraf gemenlig kaldes Kirken. Derover dolerede Hr. Mads saa ivrigt, at han offentlig fra Prædikestolen udskieldede Lyche for en Tyran og Guds Huses Forstyrter. Præsten maatte derfor først give en hard Forpligt, men da han desuagtet paa nye giennemheglede ham, blev han paagreben, dømt ved Bunderup Birketing, og strax uden videre Proces 1570 halshugget midt imellem begge hans Kirker i lige Linie paa et Sted, som Almuen endnu foreviser med Tillæg, at der aldrig mere paa dette Sted voxer enten Græs eller Lyng. Men den egentlige Aarsag til Præstens store Midkierhed og Harmen var vel fornemlig de grove Fornærmelser og store Uretfærdigheder, Lyche havde viist imod ham. Han havde nemlig taget Dollerup Mølle i Foulum Sogn fra Præstegaarden, og lagt Annexgaardens Herlighed til Mariagers Kloster. Hr. Mads, som den Gang boede i Dollerup Bye i Foulum Sogn, var den 5te Præst til Ullis efter Reformationen. Hans Liig skal være i en af de

3 Kister, som staae i en liden rund Udbgning bag Alteret i Foulum Kirke. Pont. Atl. Tom. 4, 550. Hans Eftermand Hr. Lauris Madsen, fød i Viborg, flyttede til Ullig, hvor den egentlige Præstegaard var, formedelst hans 2 Formands uheldige Afgang, da Hr. Mads's Formand Hr. Morten druknede paa en Baad i Limfjorden tæt uden for Dellerup Mølle. Begge disse Uheldige vare itkun fort i Embedet. Men da man paa flere Steder læser denne Lyses afstyelige Handling at være udøvet mod en da værende Præst i Besterballe, og denne Beretning igjen lige feilagtig citeres, vil jeg endnu tilføie denne nærmere Oplysning: Svingelberg Sogn, hvori Ruaderup laae, i Gislum Herred, har aldrig været Annex til Besterballe Sogn i Rinds Herred, og Præsten i Besterballe havde vel ikke nogen Anrsag at klage over denne Kirkes Medbrydelse, naar Sognet og Annexgaarden blev lagt til hans Indkomster. Tilmed, da denne Morder-Scene gik for sig, var Hr. Christen Christensen Sognepræst til Vester- og Østerballe Sogne, som havde intet imod, at Svingelberg blev lagt til Besterballe, og levede endnu i Aaret 1598. Torsten Lyche døde 1583. Jeg vil siden anføre Lyses Forurettigelser mod Mag. N. Grønning, for des bedre at kiende denne Præstehader.

(11) Med temmelig Visshed kan man antage, at den nu værende Præstegaard i Gislum (for lidet over $5\frac{1}{2}$ Lønde Hartkorn) har og i ældre Tider været det den nu er, da ei alene næsten hvert Sogn havde sin egen Præst eller Vicarius, som de mange Annexgaarde bevidne, men fornemlig, da Lestrup Sogn blev saa anseelig, er

Præsten i Gislum, som Biskopens Provst, Ant-
tet derfra til Tustrup, og dette sidste Sogn, som
egentlig hører til Rinds Herred, derved fra den
Tid været forenet med de øvrige Sogne i Kaldet
i Gislum Herred. Desnagtet blev dog Kaldet
ved at bære Navn af Gislum Kald, som tilforn,
og Præstegaarden en Annexgaard, indtil den
igien blev valgt til Præsteresidens, som formo-
dentlig enten har været fray ved Kaldenes De-
ling 1544, eller i det senere for Aaret 1555, da
Tustrupgaard, som privat Eiendom blev befalet
at tiende til Præsten i Gislum. Hr. Mads Sø-
rensen, som er fød i Kierlingtand, 2 Gaarde i
Gislum Sogn, er siden Reformationen den før-
ste Sognepræst til Gislum og Tustrup, og efter
32 Embeds Aar død 1576.

(12) Hr. Peder Frid. Kragelund er fød
1674 den 28 Julii i Viðbye Præstegaard i Løe
Herred i Riber Stift, hvor hans Fader Hr.
Krigerich Kock var Sognepræst, Moderen So-
phie Kragelund, en Datter af D. Peder Jensen
Kragelund, Bisp i Ribe, efter hvem han er op-
kaldet. Han var en kort Tid 4 Lextie Hører i
Bergen, hvilket Embede han frasagde sig, og
1701 drog igien til Academiet. 1704 blev han
Sognepræst for Gislum og Tustrup, men derfra
forflyttet sidst i samme Aar til Haderup i Riber
Stift, hvor han døde den 29 Decbr. 1731, 57
Aar gammel. Hans Præstegaard i Haderup af-
brændte 1719. Var gift med Ellen Ols Dæ-
ter Engelstoft. Hans Skriver sees i W. Lex.

(13) Hr. Peder Oluffen Witt er fød i
Kiøbenhavn den 15 Julii 1669, hvor Faderen
Ole Witt fra Jylland var Kiøbmand, Moderen
Elisabeth Bøfte. 1688 deponerede han som

Privatist, og 4 Martii 1705 blev kaldet til Sognepræst for Gislum og Tøstrup, hvor han døde 1728. Hans Skrifter anføres i W. Lex. Han og Hustru ligg begravne neden i Laarnet i Gislum Kirke.

Jeg vil her vedføie de følgende Præster, som have været i Kaldet.

13. Hr. Michel Wittrup blev 1728 kaldet til Sognepræst til Gislum og Tøstrup. 1735 til Provst over Rindshered. Af ham er givet 100 Rd., som staae i Præstegaarden, og hvoraf Renten uddeles til begge Sognes Fattige. Han døde 1760.

14. Hr. Hans Harboe, kaldet den 23de Januar 1761.

15. Hr. Mag. Christian Engelstoft er fød den 28 Mai 1734. Hans Fader var Hr. Laurik Struch Engelstoft, Sognepræst til Seber-Kloster og Lundbye, og Provst i Slet Herred, Moderen Marie Bjørn Kragelund. Han nød hjemme privat Undervisning til sit 15 Aar, da han derpaa blev sat i Aalborg Skole, hvorfra han i Aaret 1750 blev dimiteret til Kjøbenhavn. Aaret derpaa tog han Philosophist Examen. 1754 Attestats med Laudab. Efter mange Aars usifommelige Information blev han Kapellan hos sin Fader 1771, og siden Sognepræst til Gislum og Tøstrup og Provst i Gislum Herred. 1779 Sognepræst til Bive, Dve og Balsgaard i Hindsted Herred, hvorfra han omsider blev Sognepræst til Ræsborg, Salling og Oudrup i Slet Herred, hvor han døde den 15 Febr. 1803, 69 Aar gammel efter 32 Embeds Aar. Til næiere Kundskab om denne ædle og værdige Lærers Fortjenester vil jeg hen-

vise Læseren til de Kiøbenhavnſke lærde Efterretninger for Aaret 1803, S. 110. Jeg vil ikkun her tilføie, at han var en ypperlig Philolog og Fader til Hr. Justitsraad og Profesſor Engels-toft ved Univerſitetet i Kiøbenhavn.

16. Hr. Mogens Chriſtian Lind kom 1779 til Kaldet og døde i ſamme 1787.

17. Hr. Holger Andreas Vedſted er fød 1754. Hans Fader var Chriſtian Vedſted, Degn til Tolstrup og Steenum i Bønsbøl, Moderen Marie Steensgaard. I ſit 14de Aar blev han ſat i Aalborg Skole, hvorfra han 1771 blev dimitteret. 1777 tog han philoſophiſt Examen. 1782 Atteſtats, og kort derefter beſkiftet til Catechet ved Trinitatis Kirke i Kiøbenhavn. Imidlertid vedblev han at frequentere de theologiske Forelæſninger, indtil han 1787 blev kaldet til Sognepræſt for Giſlum og Teſtrup, hvorfra han 1793 blev befordret til Sognepræſt for Nørholm og Capellet paa Reſtrup, i hvilket Embede han døde.

18. Hr. Mag. Jørgen Borch er fød i Odense 1767. Hans Fader var Hr. Andreas Borch, der 1779 blev forflyttet ſom Sognepræſt til Raſkov. Han ſatte ham da i den der-værende latinſke Skole, hvorfra han 1787 blev dimitteret til Academiet, hvor han udmærkede ſig til ſin første Examen. Aaret derpaa tog han philoſophiſt Examen. Han ſtuderte derpaa først Philologien, og ſiden Theologien, hvori han 1790 tog Embeds Examen med udmærket Berømmelſe. Kort derefter erholdt han den philoſophiſke Doctorgrad, hvorpaa han ikke længe efter den blev 1793 kaldet til Sognepræſt for Giſlum og Teſtrup. hvorfra han ſiden 1799

blev forflyttet som Sognepræst for Gloسلunde og Græshauge Menigheder i Lolland.

19. Hr. Jens Wolder er fød i Randers 1769. Hans Fader var Skrivermester Simon Wolder, Moderen Cathrine Prihn. 1791 blev han dimitteret fra Randers Skole til Akademiet. 1795 tog han Attestats, blev kaldet den 13de Dec. 1799, og ordineret den 22 Jan. 1800 til Sognepræst for Gislum og Tustrup, og er endnu for nærværende Lid i Kaldet.

Da tilføern er anført, at Karsøe, Bognsild og Svingelbjerg Sogne bleve ikke længe efter Reformationen adskilte fra Gislum Kald, og kom til at udgjøre et Sognekald for sig selv, vil jeg her baade give en Optægnelse paa de Præster, som fra Begyndelsen og hidind i have været i dette Kald, som og tillige vedføie, hvad erindringsværdbigt derom vides, og da er

1. Mag. Anders Grønning den første Sognepræst. Han blev dertil kaldet først i Aaret 1544 efter Hr. Lauritz Jensens Død, men synes tillige at have besørget Embedet i Gislum og Tustrup Kald, indtil en Sognepræst dertil blev kaldet. Efterat Sognefolket havde valgt og Biskop Jacob Skisning i Viborg erkjendt ham duelig, og ordineret ham til Embedet, erholdt han af Kong Christian den Tredie strax derpaa følgende Collatibres.

Vi Christian med Guds Raade, Danmarks, Norges, Wendes og Gothes Konning, Hertug udi Slævig, Holsteen, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at efterdi at denne Brevviser, Mester Anders Grønning haver nu været her for Os med Os Elstelige Mester Ja-

cob Skionnings, Superintendentens udi Bi-
 borg Stift, aabne beseglede Brev, indeholden-
 des, at meenige Sognefolk og Sognemænd udi
 Karsøe, Odinsild og Svingelbjerg Sogne, ha-
 ver udvalgt og begieret forn. Mester Anders
 Grønning til deres rette Sognepræst og Siele-
 sørger udi Guds Ord, og at forn. Mester Ja-
 cob, Superintendentens efter Vor Ordinans Ly-
 delse efter sliq Fald haver examineret og over-
 hørt hannem lærd og duelig til saadant Embede,
 og derfor haver ordineret hannem til samme
 Sognepræste-Embede til forn. Kirker, da have
 vi nu undt og tilladt, og med dette Vort aabne
 Brev unde og tillade, at forn. Mester Anders
 Grønning maa og skal være Sognepræst til forn.
 Karsøe, Odinsild og Svingelbjerg Sogne, og
 samme forn. Kirker med Karsøe Præstegaard,
 (Torup) som han nu selv iboer, med al anden
 forn. Karsøe, Odinsild og Svingelbjerg Kirkers
 Rente og Rettighed, som en Sognepræst dertil
 bør at have med Rette, have, nyde, bruge og
 beholde udi sin Livs Tid og saa længe han lever,
 dog saa at forn. Mester Anders Grønning skal
 prædike og lære Sognefolket til forn. Sogne
 Guds reene og klare Ord, og det hellige Evan-
 gelium, og uddele dennem Sacramenterne efter
 Guds Skik og Befaling, og udi alle Maader be-
 vise sig udi sit Levnet og Lærdom, og gjøre sit
 Sognefolk inden Kirke og uden Kirke saadan til-
 børlig og christelig Tjeneste, som en christelig
 Sognepræst pligtig er, og i alle Maader være
 Vor Ordinans undergiven; thi forbyde Vi alle,
 ihvo de helst ere eller være kunde, særdeles Bore
 Fogeder, Embedsmænd og alle andre forn. Me-
 ster Anders Grønning herimod paa forn. Kirker

og Præstegaard, eftersom foreskrevet staar, at hindre, eller udi nogen Raade Forsang at gjøre, under Vor Hyldest og Raade. Givet paa Vort Slot Kendesborg Fredagen næst efter Søndagen Jubilate Aar 1544. Under Vort Signet.

1545 fik han Kongl. Confirmation paa, som ovenfor er meldt, at Torup Præstegaard var og skulde være kaldet perpetueret som ret Præstegaard i Sognene.

Imidlertid levede han i 24 Aar rolig indtil 1568, da hans Capellan, Hr. Peder Thomsen, der 1543 var kommen til Embedet, og blant andet nød Fordelen af Annexgaarden i Svingelbjerg, døde i Farsøe Bye, hvor han boede. Ved denne Leilighed paatvang Rigsraad Jørgen Lykke til Bunderup ham en Capellan imod al Grund, blot fordi Lykke vilde fremhjelpe sine Børns Hovmester, Niels Jensen Duurup til et Præstefald. Mag. Grønning, der endnu var en stærk og rørig Mand, behøvede nu mindre Capellan, da Lykke agtede snart at nedbryde Svingelbjerg Kirke, men ikke desto mindre blev han ham dog adjungeret og det med Succession. Aaret derpaa 1569 lod Rigsraaden Kirken nedbryde, for at bygge paa Bunderup med Materialierne, som ovenfor er meldt, og lagde Sognet til Vesterbølle, uden at Hr. Mag. Grønning fik mindste Gøtgjørelse enten for Sognet eller Annexgaarden tværtimod hans Kaldsbrev. Herudover fandt han sig med billig Grund fornærmet, og derfor indgav til Corfix Biffert til Ræs, da værende Stiftslehnsmand paa Hald, og Biskop Peder Thøgersen i Viborg sin Klage over Jørgen Lykke. Men denne strænge Ridder, der ikke længe derefter knækkede Halsen paa Hr.

Mads i Ullig, blev derover bragt i Harnisk, og truede med blodig Hævn. Den stakkels Præst maatte da ei alene tie og taale alle Uretfærdigheder, men endog af Frygt for værre tilbagefalde sin Klage, og paa Bunderupgaard ganske fra skrive sig Kaldet til den allerede paatrængte Kapellan, Hr. Niels Jensen Duurup, og give derfor sin skriftlige Forpligt. Jeg vil anføre samme, da jeg holder den for et fiødent historisk Document, som tillige giver nærmere Kundskab om Jørgen Lykkes Fremgangsmaade.

Reversen lyder saaledes:

"Jeg Anders Grønning i Torup kiendes og gjør bitterligt for alle med dette mit aabne Brev, at den Klage, som jeg haver gjort for Erlig og Velbyrdig Mand, Corfis Biffert til Næs, og Hovedsmand paa Hald, og for Høylærde Mand, Mester Peder Thøgersen, Superintendentens udi Viborg Stift over Erlig og Velbyrdig Mand, Hr. Jørgen Lykke til Dvergaard . . . . . hvorledes han skulde have ladet nedbryde Svingelbiørg Kirke, og Præstegaarden med sin Rente og Tiende, desligeste Tiende af de andre Gaarde i Svingelbiørg Sogn skulde være mig derover fratagen imod mit Kongebrev og Collages Indelse, sammeledes, at forn. Hr. Jørgen Lykke skulde have indsat en Kapellan i min Gaard og Sogne imod mit Winde, den Klage haver jeg gjort ufortænkt af Forseelse, og veed mig nu ingen skiellig Marsag dertil at have, efterdi jeg nu er kommen i saadan Forsfaring, at den gode Herre, Hr. Jørgen Lykke haver Konnings (Frid. 2) Tilbedelse, saa og Superintendentens, Salig Mester Kiølds, desligeste Hr. Christen Christensens, Sognepræst til Vesterbølle Kirke, Kirkeværgers

nes og meenige Svingelbiereg Bnemænds, og Besterbolle Sognemænds Tilladelse og Samtykke da til samme forn. Svingelbiereg Kirke at maatte lade nedtage, og forn. Svingelbiereg Kirke med sine Ornamente og alt Tilbehøring er forundt til Besterbolle Kirkes Bygning og Beste. Desligeste bepligter jeg mig, at efterdi jeg synes nu gammel og skrøbelig, og ikke herefter kan gjøre den tilbørlige Tjeneste udi Kirken efter Ordmanngens Lydelse, som det sig bør, da skal min Redtiener, Hr. Niels Jensen, nu efter denne Tid forrette Tjenesten udi Farsø Kirke, saavel som udi Odinsild Kirke, og intet jeg skal bevare (befatte) mig med Tjenesten udi fornævnte Kirker efter denne Dag i nogen Maade. Udi lige Maade bepligter jeg mig, at jeg udi alle Maader skal holde og fuldgjøre efter denne Dag den Contract og Forligelse, som gode Mænd haver gjort og forhandlet imellem forn. Hr. Niels Jensen og mig udi alle de Ord og Artikler, som de Contracter og Forligelses Brev, som os derom imellem gjort er, bemelder og indeholder. Til Vidnesbyrd, at jeg alt dette, som forskrevet stander, fast og ubrødeligen udi alle Maader holde skal, trykker jeg mit Indsegl neden paa dette mit aabne Brev, og underskrevet det med min egen Haand. Datum Bunderupgaard Mandagen næst for Purificationis Mariæ (2 Febr.) Anno Domini 1570.

Anders Grønning.

Ved Viborg Landstings Dom den 15 Aug. 1573 blev Svingelbiereg Annexgaard's Herlighed tilkiendt Jorgen Lykke, men den aarlige Landgilde, 2 Lønder Rug og 2 Lønder Byg tillige

med 1 Lpd. Smør, foruden de 3 Korn, og Dvæg-
Tiender, blev tilkiendt Præsten i Vesterbølle.

Mag. Anders levede siden som Pensionær 18 Aar i Torup Præstegaard, indtil noget før St. Hansdag 1588, da han døde, og som det synes i en høi Alder.

2. Hr. Niels Jensen Duurup er fød i Duurup Præstegaard i Gislum Herred. Hans Fader var Hr. Jens Nielsen, Sognepræst til Duurup, Steenild, Korbek og Grynderup Sogne, saa og Provst i bemeldte Herred. Død 1577, og ved hvis Afgang disse Sogne bleve deelte i 2 Kald. Hr. N. Jensen var først Informator paa Mariagers Kloster for Jorgen Lykkes Børn, og tillige Herredsskriver i Mars og Gislum Herreder, blev derpaa 1568 Kapellan hos hans Formand efter Lykkes Befaling. 1570 Sognepræst paa Stedet imod at svare Afgift til Formanden, ved hvis Død 1588 han erholdt Kaldets fulde Indkomster. 1595 blev han Provst i Gislum Herred efter Hr. Christen Nielsen til Strandbøye, og døde 1602 efterat have været Præst i 34 Aar.

3. Hr. Byrge Pedersen Spangaard er fød 1568 i Spangaard i Tosstrup Sogn i Rindsherred. Ved Aaret 1598 var han Kapellan hos Hr. Christen Christensen i Vesterbølle, siden Kapellan hos hans Formand, hvilken han 1602 efterfulgte som Sognepræst, indtil den 28 Mai 1628, da han døde. Hans Dødsmaade var høist sørgelig. De Keiserlige Krigsfolk, som da allevegne svermede i Landet med mange Voldsomheder og Umenneskeligheder, som de deels og udøvede af Religions Had, tvang ham til at drikke sig død i Brændevin. Denne uhrte bar-

W

bariske Handling skedte ved Svoldrup, en Bøje i Vognsild Sogn. Hr. Byrge var da 60 Aar gammel, og havde været Sognepræst i Torup i 26 Aar, og Provst i Gislum Herred.

4. Hr. Søren Hansen Viborg er fød i Viborg 1603. 1628 blev han Sognepræst i Torup og 1641 Provst over Gislum Herred. 1664 fik et Slag og Kørelse, hvorudover han resignerede Provste-Embedet, og døde siden 1666 den 14 Febr. om Morgenen Kl. 8, begravet derpaa den 2 Martii 63 Aar gammel, efter 38 Embeds Aar. Hans malede Epitaphium findes i Farsø Kirke, ligesom over ham en indmuret Steen med Aarstal 1666.

5. Hr. Thomas Hansen Galscht er fød 1627. Blev 1660 Kapellan hos hans Formand, og efter hans Død 1666 Sognepræst. Han døde først i April 1694, og blev begravet den 12 derpaa, 67 Aar gammel, efter 34 Embeds Aar. Var gift med Johanne Mortensdatter Kierulf, som blev begravet i Farsø Kirke den 31 Martii 1702, 70 Aar gammel. Foruden den ældste Datter Anna, der blev gift med hans Eftermand, nævnes og Karen, der var gift med Hr. Christofh. Christensen Kragbek i Gislum. See foran Gislum Præster 11.

6. Hr. Thøger Mortensen Holst er fød i Gretterup Præstegaard i Salling 1664. Hans Fader var Hr. Morten Thøgersen Holst, Sognepræst til Tise i Salling, Moderen Lisbeth Christophersdatter, Kaster til Hr. Lauris Axelsons Hustru i Vesterballe. 1690 12 Søndag efter Trinitat. som var den 7 Septbr., sang han som Medtiener i Kaldet sin første Messe, og havde samme Dag Trolovelse med Sognepræ-

stens, Hr. Th. Galschyt's ældste Datter Anna, og den 8 Octbr. næst efter Bryllup. 1694 blev han efter sin Svigerfader Sognepræst. 1705 den 9 Martii var han med flere af Stiftets Præster i Viborg at bære Frue Bispinde Dorothea Birkerød, Dr. H. Berners Efterleverste, til Graven, men blev samme Dag angreben som af en Kærlig saa stærkt, at han i nogle Dage ei kunde tale, eller komme hjem til sit Huus. Dog blev han den 19 derpaa ført hjem i en Karet, men maatte næsten stedse holde Sengen, og efter den Dag aldeles intet kunde forrette af hans Embede. Omfider døde han den 15 April 1706 42 Aar gammel. Den 23 April derpaa blev han begravet i Farsø Kirke. Biskop Deichman i Viborg fulgte ham ei alene selv til Graven, men endog prædikede over ham af Es. 60. v. 20. Indgang Ps. 39. v. 8.

7. Hr. Lauritz Michelsen Hinge, fød i Randers, var tilforn Biskop Deichmans Amanuensis. Han blev ordineret til Kaldet den 12 Novbr. 1706, og den 28 derpaa, som var 1ste Advent Søndag, indsat af Provsten Mag. C. Stistrup i Ullst. Karet derpaa den 15 Febr. ægtede han sin Formands Enke Anna Galschyt, og efter 25 Aar i Embedet døde 1731.

8. Hr. Jeremia's Sander blev ordineret den 9 Novbr. 1731, og døde i Kaldet.

9. Hr. Knud Fierum var først i 5 Aar personel Kapellan hos hans Formand, men blev siden Sognepræst i Kaldet, og er endnu i samme for nærværende Tid.

Ligesom ovenfor ere anførte de Omvekslinger, som have været i dette Kald, saa vil jeg og ei Slutning endnu anmærke den endelige For-

andring, som i Følge det Kongl. Rescript af 25 Octbr. 1805 til Biskoven over Viborg Stift, skal foregaae med samme. Rescriptets væsentlige Indhold er følgende:

"I Henseende til følgende Geistlige Embeder i Gislum og Rinds Herreder i Viborg Stift, nemlig, 1) Strandbye, Børnsholm og Ralle Sognekald og residerende Kapellanie. 2) Gislum og Tøstrup Sognekald. 3) Farsø og Bognsild Sognekald. 4) Simmested, Hvilsom og Hvam Sognekald samt residerende Kapellanie, er det Allernaadigst bestemt, at der i Stedet for disse 4 Sognekald og 2 residerende Kapellanier, skal ved indtræffende Vacance oprettes 5 Sognekald, og Sognene da fordeles, saaledes at 1) Børnsholm forenes med Ralle Sogn. 2) Strandbye med Farsø. 3) Simmested med Tøstrup Sogn. 4) Bognsild med Gislum Sogn, og 5) Hvam med Hvilsom Sogn, hvorefter de 2 residerende Kapellanier blive at nedlægge, og da Simmested, Hvilsom og Hvam Sognekald, ved Sognepræstens J. Galthens dødelige Afgang var blevet ledigt, saa har Hs. Majestæt Allernaadigst befaleet, at denne Fordeling, for saa vidt disse Sogne angaaer, strax skulle gaae i Opfyldelse, saa at Hvilsom og Hvam udgjør eet, og Simmested eet Sognekald, til hvilket sidste i sin Tid Tøstrup Sogn skal henlægges."

Bed forefaldende Vacance i Farsø og Bognsild Kald vil den øvrige Fordeling med Sognene gaae i Opfyldelse.

Hvad forrige Simmested, Hvilsom og Hvam Kald angaaer, da har disse 3 Sogne baade, før og efter Reformationen været forenede

under een Præst, indtil Aaret 1555, da Kong Christian 3. befalede, at Kaldet skulde forsynes med en Kapellan, der blant andet Tillæg skulde have Præstegaarden i Hvam til sin Bolig. Fra den Tid har Kapellaniet der vedligeholdt sig i fulde 250 Aar til ovenanførte Deling fandt Sted. Naar Lestrup Sogn engang i sin Tid bliver henlagt til Simmested Kald, kommer det tilbage til sit egentlige Herred, Rindsherred, hvorfra det henved 380 Aar har været adskilt.

Ved den nyere Fordeling af de i Reskriptet anførte Sogne vil ethvert Kalds tiendeydende Harts Korn omtrent blive følgende:

Bjørnsholm Sogn	283	Edr.	:	Skp.	:	Sk.	:	Alb.
Malle	87	:	1	:	2	:	2	:
Tilsammen	370	:	1	:	2	:	2	:
Strandbye	127	:	:	:	1	:	2	:
Farsø	229	:	2	:	2	:	2	:
Tilsf.	356	:	3	:	:	:	1	:
Simmested	195	:	6	:	2	:	:	:
Lestrup	49	:	2	:	3	:	2	:
Tilsf.	245	:	1	:	1	:	2	:
Gislum	81	:	5	:	2	:	1	:
Vognsild	162	:	:	:	:	:	:	:
Tilsf.	243	:	5	:	2	:	1	:
Hvam	86	:	4	:	2	:	2	:
Hvilsum	113	:	5	:	1	:	1	:
Tilsf.	200	Edr.	2	Skp.	:	:	:	:

Ved at jevnføre hermed, hvad jeg forhen (Anm. 26) har erindret om de Forandringer, der i Strandbye, Bjørnsholm og Malle Sogne siden

Reformationen har havt Sted, troer jeg paa nogen Maade at have givet en nærmere historisk Oplysning om disse sammenkiedede Sogne, der endeligen vil opløses til en naturligere og fordeelsagtigere Forbindelse.

(14.) Af en Opptegnelse paa Præsterne, som siden Reformationen have været til Aars og Haubro Sogne, og findes i Aars Kirke paa en Table med følgende Omskrift:

”At ey i Glemmebog skal være slet opskrevet
De Præster, som i Aars og Haubro hatver levet
Fra Reformatzen af at tegnis for hver Mand,
Her deres Navne op af hver dem løse kan.”

sees at

1. Hr. Peder Stub har været den første og Hr. Søren Andersen den anden, hvilket altsaa vel ikke stemmer overeens med Hr. Axelsons derom fundne og her givne Efterretning. Men ved noiere Undersøgelse vil dog Sandheden erfares. At Hr. Peder Stub har været den første, er uden for al Tvivl, og kan ikke nægtes; thi man seer det ei allene af en af ham givne gammeldags Solvkalk, som endnu havees til Aars Kirke, hvor der paa Foden af samme Kalk læses: ”Dominus Petrus Stubensis Aurutziensis Pastor” (Hr. Peder Stub Præst i Aars), men endnu med mere Vished af et Reskript (det saakaldte Klemmebrev) Kong Christian 3. udgav om visse Præstefalds Forbedring i Viborg Stift 1555, anført i Mont. D. Aetl. Tom. 4 pag. 586 ic., hvori det hedder: ”Naar Hr. Peder Stub eller Hr. Søren i Aars dør og afgaar, da skal de 2 Sogne, Aars Sogn og Haubro Sogn, blive ved een Præst.” Men for at forstaae dette, maae man vide, at Siver Sogn og hørte med til Aars Kald, men

ftulde ved en af bemeldte Præsters Afgang fra-
gaae og falde til Skibum Sogneald, og altsaa
den efterlevende allene være Sognepræst til Mars
og Haubro. Man seer da, at de begge tillige
paa een Tid have været i Kaldet. Af et Docu-
ment, Mars Præstekald angaaende, erfares og,
at de begge tilsammen baade før og efter Refor-
mationen have været Præster til bemeldte Kald,
nemlig: Hr. Peder Petersen Stub, Sognepræst,
og Hr. Søren Andersen, siden 1520 Medtiener
eller Kapellan. Men af et Conventinsde, som
siden i samme Aar 1555 (See foran Tillægget
1555) blev holdet strax efter St. Kjelds Dag
(den 8 Julii) i Hylleberg Kirke, hvor alle Mars-
herreds Præster vare forsamlede, seer man, at
Hr. Peder Stub ikke var nærværende, men der-
imod nævnes Hr. Søren Andersen, som ventelig
ved Hr. Peders Afgang er bleven Sognepræst til
Mars og Haubro i Følge Reskriptet.

Endnu maae jeg tilføie et Par Ord om den
anmeldte gammeldags rare Sølvkalk, som end-
nu havees til Mars Kirke, saa meget desto seld-
nere, som den ei allene bevidner Tilbærelsen af
den første lutherste Præst sammesteds, men og
fordi den i mere end 250 Aar er bleven bevaret
paa samme Sted og til samme første Bestemmel-
se, uagtet de mange Udplyndringer, Kirkerne i
dette Tidrum have lidt ved fiendtligt Indfald i
Christ. 4. og Frid. 3. Tid. Den er af alminde-
lig Form og Størrelse. Paa en af Rodens 6
Udkanter eller Tunger er fæstet en meget fin ud-
arbejdet Figur af Sølv, der forestiller Christus
i en forskæftet Stilling, med den sædvanlige
Overskrift: J. N. K. J. Meden under staar Slut-
nings-Ordene af den bekiendte Sentens Es. 53,

Ø. 5. "livore ejus sanati sumus," paa de 5 øvrigge Udkanter læses forhen ansførte Ord: "Dominus Petrus Stubensis Aurutziensis Pastor. T. E. T. 1554." De tre sidste Bogstaver antager jeg for dens Ravn, der har udarbejdet Kalken, som Hr. Peder Stub har givet Aaret førend han døde. Efter ham kom da ovenmeldte

2. Hr. Søren Andersen, som er fød i Mars mod Slutningen af det 15de Aarhundrede. 1520 blev han Kapellan til Mars, Haubro og Siver Sogne. 1555 Sognepræst til Mars og Haubro, og har saa levet til 1593, altsaa i Embedet som lutherisk Præst i 57 Aar, 19 Aar som Kapellan og 38 Aar som Sognepræst. Lægges nu hertil de 16 Aar, han allerede førend Reformationen var Kapellan i Embedet, saa bliver allene hans fulde Embeds-Alder i dette Kald 73 Aar, og hans Levealder henved 100 Aar. I samme Aar, 1593, som Hr. Søren døde, er og død en anden meget gammel Præst, nemlig Hr. Terkel Madsen i Ugerstov i Riber Stift; han var fød 1488, havde været Præst i 71 Aar, blev 105 Aar gammel, og havde ligesom Hr. Søren levet under 6 Danske Konger.

(15.) 3. Hr. Jens Nielsen er fød i Viborg 1563, kom 1593 til Mars, giftede sig 1595 med Anne Sørensdatter, som formodentlig var en Datter af hans Formand, Hr. Søren Andersen. 1602 blev han Provst i Mars Herred, og døde 1651 om Natten til den 26 Febr. i en Alder af 88 Aar. Han havde været Præst i 58, og Provst i 49 Aar. Saaledes har der da med Tillæg af Hr. Søren Andersens 73 Embeds-Aar i Mars og Haubro Sogne, allerede 16 Aar førend Reformationen indtil Aaret 1651 ikkun været 2

Præster efter hinanden, hvis Embeds: Alder samlet udgør saa langt et Tidrum af 131 Aar, og hvoraf dog Hr. Søren har Æren at være den første. Hr. Jens Nielsen er ei allene mærkbar, dig af hans høie Alder og mange Embeds: Aar, men og af sin paa den Tid saa berømte og navn: kundige Søn, Mag. Niels Jensen, Rector ved Skolen og Rannik i Viborg, der med sine 2 Brødre, Præster, lod deres gamle værdige Fader hæderligen begrave i Altergulvet i Aars Kirke, og lagde over ham en Mindesteen med følgende Indskrift i lapidal Stil:

Her under hviler

Hæderlig, Vellærd og nu salige Mand, Hr. Jens Nielsøn, fordem Sognepræst til Aars og Haubro Sogner udi 57 Aar og Provst udi Aars Herred 48 Aar, døde 1651 den 26 Februarii Anno ætatis 87 med sin kiere Hustrue Anne Sörens Datter, som levede udi Ægteskab med hannem 38 Aar og födde XI Börn til Verden, I Datter og X Sønner, de 8 ligger paa Kirkegaarden begrafne og døde hun 1633 den 10 Julii Anno ætatis 63. Gnd give dennem med alle Guds Börn paa den yderste Dag en ærefuld Opstandelse.

Denne Steen lod de 3 efterlevende Börn
bekoste

Hr. Niels Jensøn, Skolemester og Canonicus
udi Wiborg.

Hr. Sören Jensøn, Sognepræst til Tyelse og
Klagstrup Sogner i Skaane.

Hr. Jens Jensøn, Sognepræst til Hilsie og Sorf-
biinc Sogner i Skaane.

oc hörer dem og deres Arvinger til.

Hos bemeldte Rector Niels Jensen var Hr

Laurig Welfson, medens han i Viborg blev underviist til Akademiet.

Jeg vil her vedføie de følgende Præster, som have været i Kaldet, og da var

4. Hr. Christen Andersen Hobro den tredie næst følgende Olding i samme. 1651 kom han til Embedet, blev tillige Provst i Mars herred og døde 1693, som var 100 Aar efter hans Formands Formands Død. Lægges nu hans 42 Embeds Aar til de 2 forrige Jubellæres, saa har der i 173 Aar ifkun været succesfive 3 Præster i Mars og Haubro Sogne. Saa delig et sieldent og maaske det eneste Exempel!

5. Hr. Laurig Hieronymi, fød i Ribe, blev 1678 Kapellan hos hans Formand med Succession. Han boede i den af ham af nye opbygte Annexgaard i Haubro, og var der baade i Hr. Christens Tid og nogle Aar efter hans Død, indtil han 1697 opbygte Præstegaarden i Mars ganske af nye, og flyttede dertil, men havde det sorgelige Uheld, at den kort derefter, Aaret derpaa den 12 Junii 1698, reent afbrændte. Efter 25 Embeds-Aar døde han i Februar 1703.

6. Hr. Marcus Holstebro. I hans Tid den 27 Novbr. 1705, afbrændte ligeledes hele den nye opbygte Korulade med alt indehavende Korn og Foring. Han døde i Decbr. 1712.

7. Hr. Vincenz Rønbech var ifkun kort i Embedet, da han døde 1716.

8. Hr. Niels Eolding var tillige Provst i Mars Herred, og efter 43 Embeds-Aar døde 1759.

9. Hr. Peder Lund, som først var Kapellan hos sin Formand, med hvis Datter han var gift, blev begravet den 23 Decbr. 1762.

10. Hr. Laurig Pedersen Herch blev kaldet den 19 Febr. 1763, og efter 22 Embeds-
Aar død den 28 Marts 1785.

11. Hr. Friderich Gotfried Stampe er fød paa Den Hirkholmen i Aalborg Stift, hvor hans Fader Hr. Christopher Munne Stampe var Præst, men siden forflyttet som Sognepræst til Børglum, Veibye og Furrebye i samme Stift; Moderen Constantia Thyme. I hans Tid, 1791, blev Annexgaarden i Haubro, af Hartkorn 3 Tdr. 3 Skpr. 3 Kdr. i Alb. bortfolgt for 200 Rdlr., hvoraf vedkommende Sognepræst opbærer den aarlige Rente. Han var tillige Provst i Mars Herred, og efter 17 Aar i Kaldet døde 1802.

12. Hr. David Gottschalch, hvis Fader Maa. Hans Gottschalch var Rector ved den latinske Skole i Aalborg, blev fra samme 1788 dimitteret til Akademiet. 1798 blev han kaldet til Sognepræst til Hvidberg, Drum og Lødborg i Thye, og er siden 1802 nuværende Sognepræst til Mars og Haubro Sogne.

Til Slutning vil jeg tilføie en kort Opreg-
nelse paa de Præster, der siden Reformationen
have været til Bester- og Østerbølle Sogne, og
have været Hr. Laurig Axelsons For- og Efter-
mænd, og da er

1. Hr. Christen Nielsen den første luther-
ske Sognepræst i Kaldet.

2. Hr. Christen Christensen, uden Tvivl
en Søn af hans Fermand, var ved Aaret 1569

i Embedet, da Svingelberg Sogn i Gislum Herred formedelst Kirkens Nedbrydelse blev lagt til Vesterbølle Sogn, ligesom tilforn er meldt. 1573 blev al Tienden og Landgilden af Annexgaarden i Svingelberg ham ved Viborg Landstingsdom tilkiendt. Han levede endnu i Aaret 1598, men maae være død kort derefter, da Hr. Pørge Pedersen, som den Tid var Kapellan hos ham, og siden 1602 blev Sognepræst til Farsøe, alt nogen Tid forud og havde været Kapellan hos hans Formand, Hr. Niels Jensen Duurup i Torup. See foran Farsøe Præster 3.

3. Hr. Lauriſ Pedersen Kiettrup, fød i Kiettrup Præstegaard i Vester-Hanherred i Halsborg Stift, kom til Kaldet omtrent 1600. Han var tillige Provst i Rinds Herred, og døde 1629. I hans Tid leed Sognene meget ved de Keiserliges Indfald og Plyndringer.

4. Hr. Svend Pedersen Farstrup, (den ældste Broder til Hr. M. P. Farstrup i Udbjerg,) er fød i Farstrup Præstegaard den 26 Julii 1604. Hans Fader var Hr. Peder Svendsen, Sognepræst til Farstrup og Mistrup, og Provst i Sletherred i Viborg Stift. Han var først Kapellan hos hans Formand, men blev ved hans Død 1629 Sognepræst til Vester og Østerbølle. Han var i sin Tid en duelig og agtet Lærer, og efter 42 Embeds Aar døde 1671 den 25 Octbr. om Morgenen Kl. 8, begravet den 10 Novbr. derpaa i en Alder af 67 Aar, 2 Maaneder og 5 Dage. Hans Hustru Karen Laurisdatter, var uden Tvivl en Datter af hans Formand, Hr. Provst Lauriſ. Hun døde Aaret derpaa i Vesterbølle den 31 Octbr., begravet Mortens Dag, eller den 11 Novbr. 1672, 64

Var gammel. En af deres Døttre, Kirsten, blev gift med Christen Basse i Vester-Narup i Bognsild Sogn, og døde den 27 Decbr. 1695.

5. Hr. Bertel Kierulf var ifkun kort i Embedet, da han kom til samme sidst i Aaret 1671, og døde omtrent ved samme Tid 1676. En Søn Søren Bertelsen Kierulf blev den 3die Decbr. 1704 gift med Mette Marie, en Datter af Hr. Hans Jensen Paludan til Foulum, Tiele og Vinge Sogne i Synderlyngherred.

6. Hr. Søren Sørensen Prip, kom til Kaldet sidst i Aaret 1676, og var kun lidet over 4 Aar i Vesterbølle, da han døde den 25de Martii 1681.

7. Hr. Lauris Axelsson, Forfatter til denne Dagbog, død 1717. See hans Levnet foran.

8. Hr. Niels Holst blev kaldet 1718, Provst over Rindsherred den 24 Septbr. 1732, og døde Langfredag eller den 8 April 1735, efterat han lidet over 17 Aar havde været i Kaldet.

9. Hr. Børge Frog blev ordineret den 15 Decbr. 1735 ved Biskop Andreas Wøldikes første Ordination i Viborg. Han var en Mand af fortrinlige Kundskaber og underviste mange til Academiet. Endnu levende Oldinge erkiende hans Klid og Duelighed. Han døde i Kaldet.

10. Hr. Poul Winding er fød 1731 i Kullerup Præstegaard i Fjhn, hvor hans Fader Sr. Peter Nicolai Winding var Sognepræst for Kullerup og Refsvindinge Sogne i Winding Herred. Efterat have frekventeret Odense Skole, blev han i sit 19de Aar derfra dimitteret til Academiet, hvor han siden ei alene i de academiske Videnskaber, men endog i det franske og

tydske Sprog erhvervede sig udmærkede Kundskaber. Lillige havde han en fielden Færdighed og Duelighed til at meddele andre samme, hvorfor han og i den Tid blev meget søgt og anbefalet til unge Menneskers Underviisning, hvormed han i mange Aar sysselsatte sig. I dette Tidsrum havde han og den fieldne Lykke som Student ved Flid og Sparommelighed at samle sig en liden Formue, der satte ham i Stand til i Forening med sin Svoger Haagsted at kiope sig en Gaard uden for Odense. Han ægtede da Karen Borch, med hvilken han i 15 Aar havde været forlovet, og var en Datter af en Kiohmand Borch i Odense. Han boede der, paa bemeldte Gaard, da han af Generalmajor v. Lütichau til Lerkensfeld blev kaldet til Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne. Hans ovenmeldte Hustrue levede kun med ham i 15 Maanedes Tid, da hun døde i Barselseng, efterladende ham en Datter, opnavnt efter Moderen Karen Borch, der endnu lever, og er gift med Hr. K. J. Giesing, Sognepræst til Bogense og Schoubye i Fjhn. 4 Aar derefter giftede han sig med Else Marie Meink, en Datter af Kammerraad Meink til Øvegaard. Med hende havde han 6 Sønner og 3 Døttre. Ved sin Tiltrædelse til Vesterbølle fandt han Præstegaarden i saadan ubsel Tilstand, at han nødsagedes at bygge. Den blev da langt fuldkomnere opbyggt, en stien Have anlagt, Gaardens Forder udskiftede af Fælledskabet, saa alt dette kostede ham 3000 Rd., en paa de Tider anseelig Sum, og hvorfor hans Eftermænd med største Taknemlighed stedse vil erindre ham. Denne i sit Embede nidkiere og i Levnet elskværdige Lærer forlod Verden

pludselig i Januar 1798, medens han sad ved Spisebordet, i sit Alders 67 Aar. Han havde tilforn følt sig svag, og med Hensyn til sin snart forestaaende Død Søndaaen forud taget en meget kierlig og rørende Afsked med sine elskte Venligheder, blant hvilke han saa længe havde levet, og hvor hans hæderfulde Minde sildig vil vedligeholde sig. Hans sidste Hustru efterlever ham endnu skönt meget svagelig.

II. Hr. Adam Gottlob Jahn, hvis Levnets korte Anmeldelse er anført i Optegnelsen paa Præsterne til Uldbierg og Lynderup Sogne ved Slutningen af Hr. M. Farstrup's Dagbog, (See sammest. 12.) er for nærværende Tid Sognepræst til Vester- og Østerballe Sogne.

Tillæg og Rettelser.

- Side. Lin.
- 8 5. givt, læs: givt 1656.
- 15 19. imp. ann. l. imp. ann. 29.
- 16 imellem F. 4 og 5 indsættes 1619.
- 23 3 nedendra, med sin, l. bliver tagen med sin.
- 26 25 tilføies sepultus 10 Nov. 3: begravet den 10 Nov., som tilføies sidste Linie.
- 29 15. 36 Anm. l. 39 Anm. — Lin. 26. 171, l. 121.
- 34 11. 1668, l. 1678.
- 40 6. 1 Dk., l. 3 Dk. — F. 10. 50 Edr., l. 30 Edr.
- 41 12. 3 Kdl., l. 3 Eldr.
- 42 6. nedendra: Hartkorn udsettes.
- 48 11. Jens, l. Peder.
- 50 1. nedendra: Jens, l. Peder.
- 55 4. og Bøn, l. ligesom og endte med Bøn.
- 62 1. nedfr. rød Atlaskes, maaske rettere: rød Plovs-
sed. S. B. Juuls Handels- og Vare-Lexicon.
1 B. 185. om Artiklen Caffa.
- 63 10. Borgemeester og, tilføies Raad.
- 64 13. 2822, l. 2847. Lin. 14. 29, l. 54.
28. Sejedorph, l. Seændorph.
- 70 16. Hr. Niels Lauritzen Nabye tilføies: er
født i Borning Præstegaard i Viborg Stift; hans
Fader var Hr. Lauris Thommesen, Sognepræst
til Borning, Dvorning og Hamershov i Son-
derlyngherred, Broder til Hr. Jens Thommesen,
Pastorvicarius til Sønderbek, Nørbek og Læsten
i samme Herred, som døde om Sommeren 1696.
Hans Farsfader, Hr. Thomas Lauritzen, Sogne-
præst til bemeldte Borning Kald, blev begravet
den 30 Marts 1670. Hr. N. L. Nabye var Bro-
der til Naa. Thomas Lauritzen Nabye, Rector
ved den latinske Skole i Odense, og Professor
Eloquentiæ ved Gymnasiet sammesteds, død
den 19 Juli 1748.
- 71 13. 30 Dctr., l. 3 Dctr.
20 og flere Steder: dimiteret, l. dimitteret.
- 79 2. Bøn, l. Børn.
- 89 1. Brøndlum, l. Brøndum.
- 94 mellem F. 17 og 18 indsættes følgende Notize:
Den 4 Junii, en Onsdag, vifsterede Bispen Dr.
Søren Glud herudi Vesterballe Kirke. Jeg præ-
diket ex. 1 Sam. 7. v. 14, 15. (riktigere 1 Sam.
10. v. 14, 15.) — S. 103 F. 22. Bøn. l. Bønden.
- 109 15. Michal, l. Michael.

Side.	Lin.
120	19. Tohum, l. Hr. Tohum.
	23. Kusting, l. til Kusting.
121	6. Lassen, l. Lassen. S. 168 F. 7. Marie, l. Maren.
196	26. Pæge, l. Pæge. S. 208 F. 10. 17) 8), l. 17, 18)
220	13. Palmesøndag, l. Palmeløverdag.
223	imellem Lin. 14 og 15 indsattes følgende Notize: 1652 d. 18 Nov. døde Hr. Eske i Korbek.
235	16. 14, l. 15.
244	13. Anden Gang osv. l. Anden Gang var han gift med Johanne Lauridsdatter Kund, Erke efter Christen Pedersen, som havde været Korbaltter paa Rindendal og Mørringaard i Sølland, og tredje Gang med en Jomfrue Balslev af Braubegaard i Tohn, men alle EgteKaber uden Børn.
250	20. Præter, l. Præter. S. 251 F. 8. 1586, l. 1536.
254	12. Prædikantere, l. Prædikanten.
255	18. Formænds, l. Formands.
257	10. Han udsattes.
258	20. Sognekirke, tilføies: der siden i Maren 1798 og 1803 af sal. Hr. Peder de Lassen til Wiøns-holm: har modtaget en baade ind- og udvendig suidkomnere Forbedning og Forskjønnelse, hvorved den udmærker sig som en af Stiftets smukkeste og lyseste Landsbykirker.
259	1. hand, l. ham og hans.
267	3. Gunderupaard, tilføies: der har tilskjødet og perpetueret Hs. Majestæt Kaldsrettigheden til Strandbye Kirke.
269	6. sin, l. sit.
273	29. som endnu lever, l. som døde d. 24 Febr. 1812.
275	26. Heg, l. Hegn.
280	12. Zahrmüssen, l. Zahrnüssen.
281	22. udodeli: l. udodelige.
283	7. og Provst udsattes. Lin. 24. 1681, l. 1684. 2. nedefra: 1713, l. 1712.
297	1. foran Hr. tilføies 3. 6. nedefra: Foulum, tilføies: og Provst i Gis-lum Herred. — S. 300 F. 18. 22, l. N.
302	15. med de, l. med. Lin. 17. fortvivlende, l. fortvivlede. Lin. 20. bemidlende, l. bemidlede.
306	17. og Ullig, l. ogsaa Ullig.
310	2. da, l. og. — S. 325 F. 2. nedfr. 26, l. 28.
327	24. Præst, l. Sognepræst.
333	30. Or., l. Hr. — S. 334 F. 21. er, l. var.

Farstrup og Axelsons dagbøger fra det 16., 17. og 18. århundrede.

Udgivet af Ignatius Becher.
Aalborg, 1813.

Udgivet i fotografisk optryk 1987 af
HISTORISK SAMFUND FOR HIM-
MERLAND OG KJÆR HERRED som en
hilsen til medlemmer og venner i anledning
af selskabets 75 års jubilæum den 27. februa-
r 1987.

Udgivelsen, der er muliggjort ved støtte fra
institutioner og pengeinstitutter, sker i sam-
arbejde med Special-Trykkeriet, Viborg.

Tryk: Special-Trykkeriet Viborg a-s

DIS-Danmark

1 0 5 6 2 9

